

**Avrupa Birliği -
Türkiye İlişkilerinin
Sosyal Boyutu ve
Sendikaların Rolü
İstanbul Konferansı
25-27 Nisan 1994**

ETUC

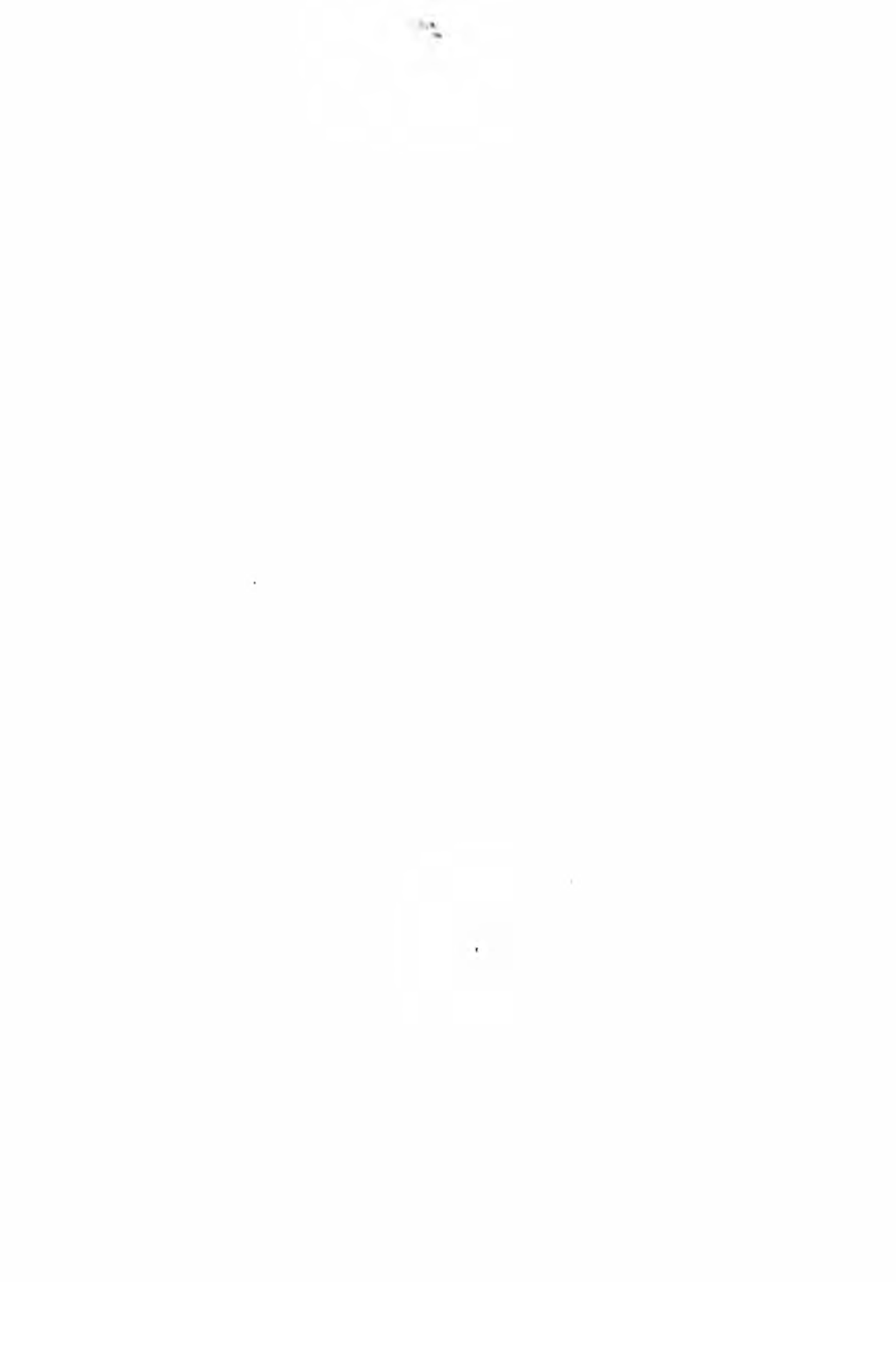
ETUC

TÜRK-İŞ

DİSK

**AVRUPA BİRLİĞİ - TÜRKİYE
İLİŞKİLERİNİN
SOSYAL BOYUTU
VE
SENDİKALARIN ROLÜ
İSTANBUL KONFERANSI**

Silivri, 25-27 Nisan 1994

**Yayına Hazırlayan
FARUK PEKİN**

**Çevirmenler
AYŞENUR ERTEN • ERHAN KAYAALP
MÜFİDE PEKİN • MUSTAFA PEŞTERELİ**

Kapak : Yılmaz Aysan
Dizgi ve Sayfa Düzeni : Maraton Dizgievi
Baskı : Şefik Matbaası
Kapak Baskısı : Sena Ofset

Dağıtım : - TÜRK-İŞ
Bayındır Sok. No: 10
Kızılay / ANKARA
Tel : 0 312 433 31 25
Fax: 0 312 433 68 09

- DİSK
Ahmet Kutsi Tecer Cad. 10/5
Merter / İSTANBUL
Tel : 0 212 504 80 83
Fax: 0 212 506 10 79

İÇİNDEKİLER

Önsöz / 5
Program / 9
Emilio Gabaglio / 13
Kemal Nebioğlu / 15
Bayram Meral / 18
Bekir Sami Daçe / 21
Yorgo Papandreu / 25
Süleyman Demirel / 28
Markku Jaaskelainen / 38
Hikmet Çetin / 39
Mehmet Moğultay / 45
Refik Baydur / 52
Michael J. Lake / 55
Giacomina Cassina / 62
Tartışmalar / 67
Şevket Yılmaz / 74
Selami Değirmenci / 74
Kemal Daysal / 76
Karl-Heinz Goebels / 80
Xavier Verboven / 83
Anthony Joseph Wilson / 85
Anette Bosscher / 87
Maria Helena André / 92
Şemsi Denizer / 95
Günay Aslantepe / 98
Tartışmalar / 102
İsmail Hakkı Önal / 112
Mustafa Özbek / 112
Kubilay Atasayar / 118
Yücel Top / 122
Jean Lapeyre / 127
Bernard Boussat / 132
Gerassimo Zorbas / 136
Tartışmalar / 139

Jean Lapeyre / 159
Peter Leuprecht / 159
Peter Scherer / 164
İzzet Çetin / 167
Süleyman Çelebi / 171
Tartışmalar / 175

Konferans Sonuçları Bildirgesi / 195

Katılımcı Listesi / 197

ÖNSÖZ

1. Bu Konferansın Toplanmasına Yol Açan Nedenler

Avrupa Birliği ile Türkiye arasında otuz yıldır bir Birlik Antlaşması'nın var olmasına rağmen, işbirliği ve ilişkiler henüz Türkiye'nin Avrupa Birliği eşliğini atlaması için gerekli düzeye erişememiştir.

Siyasi ve toplumsal demokrasinin yetersiz düzeyde olması, insan hakları ve sendikal hakların ihlali, askeri yönetim dönemleri Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne entegrasyonu sürecini geçiktiren etkenler olmuştur.

Yine de bu entegrasyon süreci zorunludur. İşte bu nedenle, ETUC ve bağlı Konfederasyonları DISK ile TÜRK-İŞ, Avrupalı sendika liderlerinin Türkiye'nin durumunu daha iyi anlamaları, Türk sendikacılarının da Avrupa Birliği'nin endişelerini daha iyi kavramaları için bu yönde bir gelişmeyi başlatmak amacıyla bu Konferansın düzenlenmesine karar vermişlerdir.

Bu Konferans, gerçek tecrübeye dayalı bazı çok kaliteli tartışmaları üretmiştir. Konferansın ana teması Avrupa Birliği ve Türkiye Arasındaki İlişkilerde Sendikaların Entegrasyon Sürecinde Oynadığı Rol ve Bunun Sosyal Boyutu idi.

Tartışmalar, Türk işçileriyle Avrupa Birliği ülkeleri işçileri arasında ilişki kurabilmek açısından çok yararlı olmuş, Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi'nin Türkiye ile ekonomik ilişkileri ve siyasi beklentileri konusunda, göç, Türk ve Avrupa'lı işçilerin serbest dolaşımı, işverenler-sendikalar ilişkileri alanlarında varolan sorunlarla ilgili tüm alanları kapsamıştır.

Bu Konferans, Türkiye'li işçilerin ve onların ailelerinin de zaman zaman bazı Avrupa Birliği ülkelerinde kurbanı oldukları ırkçılık ve yabancı düşmanlığının tehlikeli boyutlara ulaştığı ve korkutucu durumları yarattığı şu günlerde, Avrupa'lı işçiler arasındaki dayanışmanın vurgulandığı önemli bir fırsat olmuştur.

2. Gelişmelerin Özünde Sosyal Boyut

Mevcut sanayi ve teknolojik değişimin ve derin ekonomik durgunluğun geri planında, toplumsal durum, özellikle de istihdam, tartışma konularının odak noktasını oluşturmuştur.

1993'te yüzde 7 olarak gerçekleşen ortalama sürekli büyüme oranına rağmen, aynı yıl yüzde 70'lerde seyreden yüksek enflasyonla toplumsal yapı zarar görmüş ve bu durum çalışma koşullarını ve işçilerin sendikal haklarını ciddi biçimde etkileyen yaygın özelleştirme ile birlikte gerçek ücretlerde büyük bir düşüşe yol açmıştır. Toplu sözleşmenin dışında tutulan ve sendika üyeliğinden dışlanan "sözleşmeli işçi" adıyla yeni bir kategori yaratılmıştır.

Ekonomik durum Türkiye'nin ekonomik gelişmesini destekleme eğilimi gösterirken, bir dizi kısıtlama Avrupa Birliği ile serbest ticareti ve Gümrük Birliği yoluyla bu gelişmenin hızlandırılma sürecini yavaşlatıyordu.

Türk ve Avrupa'lı işadamlarıyla yapılan tartışma, çıkarların karşılıklı olduğunu ve engellerin aşılması arzusunun var olduğunu ortaya koymuştur.

Çok sayıdaki Türk sendika liderine Avrupa Birliği ile entegrasyon sürecindeki gelişmelerle ilgili bilgi verilmiş, özellikle ETUC'un, bu süreç içinde ekonomik ve sosyal birleşme sağlama konusundaki kaygıları dile getirilmiş ve Temel Sosyal Haklar Topluluk Şartı, Maastricht Antlaşması ve onun Sosyal Protokolü hakkında ayrıntılı bilgi alınmıştır.

Göçmen işçiler ve Türkiye'li ve Avrupa'lı işçilerin serbest dolaşımı Konferansın ana yönünü oluşturmuş, ev sahibi ülkelerdeki eşit tavır, eşit haklar, terkedilen ülkelerdeki istihdamın artması gibi konular yoğunlukla ele alınan konular olmuştur.

Sendikaların ırkçılık ve yabancı düşmanlığıyla savaşma konusunda kararlılıkları Konferans boyunca ifade edilen dayanışmanın ana unsurlarından birini oluşturmuştur.

3. Toplumsal Tarafların Rolü

Türkiye'den ve Avrupa Birliği üyesi ülkelerden işveren ve sendika temsilcileri ekonomik ve sosyal gelişmenin teşviki için toplumsal tarafların ulusal düzeyde oynamaları gereken temel rolü vurgulamışlardır.

Avrupa'lı işveren ve işçi örgütleri arasında varolan toplumsal diyalogun önemine de değinilmiştir.

Ancak, Türkiye ile ilgili bazı sorunlar çözümsüz kalmıştır. Özellikle kamu çalışanlarının sendikal haklarına getirilen kısıtlamaların kabul edilebilir olmadığı görülmüştür.

Bu sorunlar, örgütlenme ve toplu pazarlık haklarıyla ilgili Avrupa Konseyi Sosyal Şartı'nın 5. ve 6. maddelerinin onayının Türk hükümeti tarafından sürekli biçimde reddedilmesi ve yine Türk hükümetinin ILO'nun 87 sayılı, Örgütlenme Özgürlüğü ve Örgütlenme Hakkının Korunması Sözleşmesini uygulamaması sonucu ortaya çıkmıştır.

Oysa ki, bu sözleşme Türk hükümeti tarafından onaylanmış bir sözleşmedir. TÜRK-İŞ ILO'ya Örgütlenme Özgürlüğü Komitesi tarafından incelenen resmi bir şikayette bulunmuştur.

4. Yapılması Gereken Daha Çok İş Var

Bu Konferans, Türkiye'nin bir potansiyel Avrupa Birliği ülkesi olarak katılımcılar tarafından öneminin ve Avrupa Birliği'ne katılma isteğinin anlaşılmasına yol açmıştır. Türkiye'nin ayrıca, Akdeniz politikasının kilit elemanı ve Avrupa, Orta Asya, Kafkaslar ve Ortadoğu arasında zorunlu bir halka olduğu açıktır.

Konferansın başarısı, basın tarafından geniş bir biçimde izlenmesiyle, Türk hükümetinin en yüksek katlarının ve Cumhurbaşkanı Demirel'in kendisinin de gösterdiği ilgiyle kanıtlanmıştır.

Birçok yanlış anlama giderilmiş, karşılıklı anlaşma sağlanmış, bu arada, göçmen işçilerin sosyal güvenlik hakları ve ailelerin biraraya getirilmesi gibi birçok çarpıcı sorunun somut bir biçimde dile getirilmesi gerekmektedir.

Konferansın en büyük başarısı Türk sendikalarının böyle bir tartışmayı başlatabilmiş olmaları, Türkiye ile Avrupa Birliği arasında işçilerin ve vatandaşların çıkarlarını gösteren olumlu bir çabaya daha yakın ilişkiler kurma yolunda hız kazandırmış olmalarında yatmaktadır.

ETUC bu başlangıcın üzerine bir çalışma inşa etmeye, Avrupa Birliği kurumlarının, özellikle de ECOSOC'un, "karma" bir Danışma Komitesi oluşturarak, Türk ve Avrupa Birliği işçilerinin, öncelikle uluslararası şirketlerde ilişkileri, karşılıklı değişim ve ortak eğitim faaliyetlerini geliştirmeleri için baskılarını sürdürmeye kararlıdır.

TÜRK-İŞ, DİSK ve ETUC tarafından düzenlenen bu Konferans Türkiye ile Avrupa Birliği arasında yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur.

Jean Lapeyre
ETUC Genel Sekreter Yardımcısı

PROGRAM

25 Nisan 1994 Pazartesi

08.30 - 10.00 *Kayıt*

10.00 - 13.00 *Sunuş*

Emilio Gabaglio (ETUC Genel Sekreteri)

Açış Konuşmaları:

Kemal Nebioğlu (DİSK Genel Başkanı)

Bayram Meral (TÜRK-İŞ Genel Başkanı)

Bekir Sami Daçe (Devlet Bakanı)

Yorgo Papandreu (Avrupa Birliği

Dönem Başkanlığı Temsilcisi)

Süleyman Demirel (Cumhurbaşkanı)

13.00 - 14.30 *Öğle yemeği*

14.30 - 16.00 *Konu:*

**AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE ARASINDAKİ İLİŞKİLER :
VAROLAN DURUM**

Oturum Başkanı:

Markku Jaaskelainen (ETUC Genel Sekreter Yardımcısı)

Katılımcılar:

Hikmet Çetin (Dışişleri Bakanı)

Mehmet Moğultay (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı)

Refik Baydur (TİSK Genel Başkanı)

Michael J. Lake (Büyükelçi, AB Türkiye Temsilcisi)

Giacomina Cassina (Avrupa Ekonomik ve

Sosyal Komite Raportörü, Sosyal İşler Daire Başkanı)

16.00 - 16.30 *Kahve molası*

16.30 - 17.30 *Tartışma*

19.30 - *Akşam yemeği*

26 Nisan 1994 Salı

09.30 - 11.00

Konu:

TÜRKİYE VE AVRUPA İŞÇİLERİNİN GÖÇÜ VE SERBEST DOLAŞIM

Oturum Başkanı:

Şevket Yılmaz (TEKSİF Sendikası Genel Başkanı)

Katılımcılar:

Kemal Daysal (DİSK Yönetim Kurulu Üyesi)

Karl-Heinz Goebels (Almanya İşçiler Birliği DGB-

Göçmen İşçiler Dairesi Sorumlusu)

Xavier Verboven (Belçika Genel İşçiler Federasyonu FGTB-
Yönetim Kurulu Üyesi)

Anthony Joseph Wilson (Avrupa Parlamentosu Üyesi)

Anette Bosscher (Avrupa Komisyonu DG-V Birim Başkanvekili)

Maria Helena André (ETUC Konfederal Sekreteri)

Şemsi Denizler (TÜRK-İŞ Genel Sekreteri)

Günay Aslantepe (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
Temsilcisi)

11.00 - 11.30

Kahve molası

11.30 - 13.00

Tartışma

13.00 - 14.30

Öğle yemeği

14.30 - 16.00

Konu:

TÜRKİYE'DE SOSYAL VE SENDİKAL DURUM VE AVRUPA BİRLİĞİ

Oturum Başkanı:

İsmail Hakkı Önal (DİSK Genel Başkan Vekili)

Katılımcılar:

Mustafa Özbek (Türk Metal Sendikası Genel Başkanı)

Kubilay Atasayar (TİSK Genel Sekreteri)

Yücel Top (DİSK Genel Sekreter Yardımcısı)

Jean Lapeyre (ETUC Genel Sekreter Yardımcısı)

Bernard Boussat (Avrupa Topluluğu Sanayiciler Birliği -
UNICE Temsilcisi)

Gerassimo Zorbas (Avrupa Komisyonu DG-V
Birim Başkanvekili)

16.00 - 16.30

Kahve molası

16.30 - 17.30

Tartışma

19.30 -

Akşam yemeği

27 Nisan 1994 Çarşamba

09.30 - 11.00 *Konu:*
**TÜRKİYE’NİN AVRUPA İLE KURACAĞI YAKIN İLİŞKİLERİN
EKONOMİK VE SOSYAL SONUÇLARI**

Oturum Başkanı:

Jean Lapeyre (ETUC Genel Sekreter Yardımcısı)

Katılımcılar:

Peter Leuprecht (Avrupa Konseyi Genel Sekreter Yardımcısı)

Peter Scherer (OECD Sosyal ve Endüstriyel
İlişkiler Bölümü Başkanı)

İzzet Çetin (TÜRK HARB-İŞ Sendikası Genel Başkanı)

Süleyman Çelebi (DİSK Genel Sekreteri)

11.00 - 11.30 *Kahve molası*

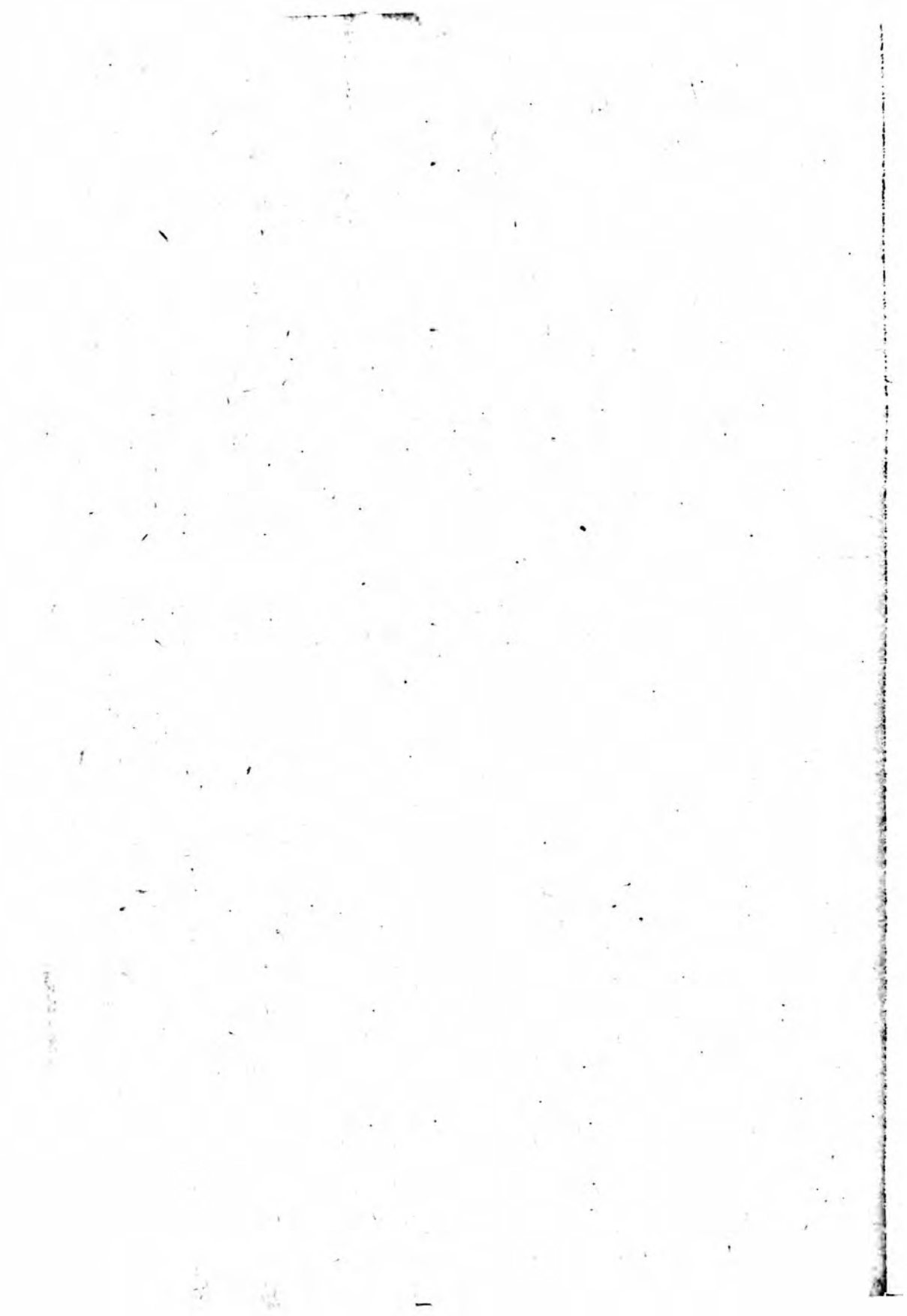
11.30 - 13.00 *Tartışma*

13.00 - 14.30 *Öğle yemeği*

14.30 - 16.00 **Konferansın Sonuçlarına İlişkin Değerlendirme**

16.00 - 17.00 **Kapanış ve Basın Konferansı**

19.30 - *Akşam Yemeği*

25 Nisan 1994 BİRİNCİ GÜN - BİRİNCİ OTURUM

EMILIO GABAGLIO • Avrupa Sendikalar Konfederasyonu ETUC Genel Sekreteri
• Oturum Başkanı

Toplantıyı açıyorum.

Sayın Cumhurbaşkanı, Avrupa Sendikalar Konfederasyonu, Türkiye'den üye sendikalar kuruluşlarımız TÜRK-İŞ ve DISK ve kişisel olarak ben, bugün bu toplantının açılış oturumuna katulmanızın onurunu taşıyoruz. Davetimizi kabul edip geldiğiniz için size teşekkürü borç bilirim. Varlığınız Türk toplumunda ve Avrupa'da sendikaların rolü ve yeri konusuna verdiğiniz önemin açık bir göstergesidir. Ve tüm katılanlar adına size bir kez daha teşekkür ediyor ve hoşgeldiniz diyorum, Sayın Cumhurbaşkanı.

Ekselansları, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin değerli temsilcileri, katılan diğer Türk örgütlerinin temsilcileri, Avrupa Birliği Temsilcisi Büyükelçi Lake, Avrupa sendikalarının değerli üyeleri, Sayın Bayanlar, Baylar, Dostlar ve Meslektaşlar,

ETUC ve bu Konferansın ortak düzenleyicileri, bugün burada Sayın Başkanları Bayram Meral ve Kemal Nebioğlu başkanlığında geniş bir delegasyonla temsil edilen TÜRK-İŞ ve DISK adına hepinizi yürekten selamlarım.

Biz ETUC olarak, Türkiye sendikalarını her zaman "Avrupa Sendika Ailesi"nin ayrılmaz bir parçası olarak görmüşüzdür. 80'li yılların başında onlar, bu ülkede baskıcı bir yönetime muhatap olduklarında, işçi haklarını ve temel demokratik hakları yeniden yapılandırmak için cesurca mücadele verdiklerinde biz onların yanında yer aldık. Bugün, tamamen farklı bir ortamda, hepimiz için büyük önem taşıyan başka bir konuya yoğunlaşabiliriz dikkatimizi; Türkiye ile Avrupa Birliği arasında gittikçe artan yakın ilişkileri, sosyal boyutu ve sendikaların rolünü dikkate alarak bunu nasıl daha fazla geliştirebiliriz? Avrupa'nın her köşesinde derin bir ekonomik kriz ve küresel işsizliğin hüküm sürdüğü şu günlerde en önemli meselemiz budur. İçinde bulunduğumuz koşullar yalnızca gitgide uzayan bir gerileme döneminin değil, ekonomik yapılarımızda yer alan bazı köklü değişikliklerin yanısıra uluslararası arenadaki kimi değişiklikler sonucu ortaya çıkmıştır.

Bugün birçok Avrupa ülkesi hükümetinin önerdiği ve hayata geçirdiği çözümler, pazarı kontrol eden güçlerin daha serbest hareket etmesi ihtiyacı üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu, diğerlerinin yanısıra, ücretlerin azalması, özelleştirme, işgücü pazarı kurallarının aşırı bozulması, sosyal koruyuculuğun ve iş güvencesinin azalması anlamına gelir. Şüphesiz sendikalar bu politikaların

karşısında olmuşlardır. Karşı çıkma nedenleri bunların yalnızca taraf tutan, sosyal açıdan haksızlığa yol açan politikalar olmalarından değil, aynı zamanda, yürürlüğe sokuldukları her yerde inanılır olmaktan çok uzak oldukları içindir. Toplumsal eşitsizlik işsizliğin boyutlarını genişletmiş, bu alanda hiçbir başarı sağlanamamış, rekabetçilikte çok az bir iyileşme izlenebilmiştir.

Elbette biz, kuvvetle inanıyoruz ki pazarın görünmez eli tüm problemleri çözemez; pazar, demokratik bir devletin görünür eliyle uyum halinde olmalıdır. Bu tavrımızın, tutucu politikacıların ve işveren örgütlerinin; sendikaların ekonomik uyanışın önünde engel oluşturduklarına, modernleşmeye ve verimli ekonomilere karşı olduklarına ilişkin görüşlerine uygun düşeceğinin farkındayım.

Böyle bir değerlendirmenin fazla basit, yanlış ve yanıltıcı olduğunu bir kez daha söylememe izin verilsin. Reformların, yeni teknolojiyle, yeni toplumsal ihtiyaçlarla globalleşen dünyamızın sorunlarıyla başedebilmek için ekonomimizin işleyişi için gerekli olduğuna biz de inanıyoruz. Ancak biz, ekonomik rekabetle toplumsal haklar, verimlilikle dayanışma arasında yeni bir denge kurulmasının da gerekli olduğuna inanıyoruz.

Böyle bir sonucu elde edebilmekte sendikaların rolü esastır. İyi sanayi ilişkileri olmazsa, toplumsal ortakların özerkliği tanınmazsa ve ekonomik ve toplumsal yaşanılabilirliği olan çözümler üretmede bunların aktif ve gönüllü katılmaları sağlanmazsa, bu kriz tünelinden çıkmak mümkün değildir. Avrupa Birliği Komisyonu'nun, ekonomik modernleşmeyle refahı birleştiren, sanayi politikalarında, iş politikalarında devlete aktif bir rol veren Delors'un *Beyaz Raporu*'nda dile getirilen mesaj budur. ETUC olarak ortak mücadelemizin anlamı, Avrupa Toplumsal Gelişme Modelini korumak ve onu zenginleştirmektir. Bu açıdan, ETUC Türkiye sendikalarını, Hükümetin son ekonomik paketi ile ilgili taleplerinde sonuna kadar desteklemektedir. Son haftalarda ülkenizde turmanışa geçen toplumsal gerilimin ışığında, var olan sorunlara, karşılıklı görüşmelerle varılan çözümler üretecek olan ciddi konuşmaları başlatmama izin veriniz. Hepimiz farkındayız ki, meşru zeminler aramada isteksiz olursak, kalıcı çözümler bulunamaz ve doğrudan dayatılmış ekonomik ve sosyal politikalar sadece kargaşaya yol açar. Toplumsal ittifakın, ekonomik reformların ve başının ön koşulu olduğunu hatırdan çıkarmayalım.

Ekselansları, Sayın Baylar, Bayanlar ve Sayın Meslekdaşlarım,

Bu Konferans Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki mevcut ilişkileri, gelişimleri açısından ayrıntılı olarak inceleyecektir. ETUC, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik başvurusunu meşru olarak görmekle birlikte, bu amaca ulaşmak için ekonomik ve politik yakınlaşma çabalarını her iki tarafın da göstermesi gerektiğine inanmaktadır.

Mevcut Birlik antlaşmalarının ve ilgili protokollerin yanı sıra öngörülen Gümrük Birliği'nin de hayata geçirilmesini destekliyoruz. Ancak, Avrupa Birliği'nin, ekonomik yardım ve mali işbirliğinin yoğunlaştırılması, endüstriyel ve teknolojik ilişkilerin geliştirilmesi ve bunun yanı sıra toplumsal, politik ve kültü-

rel işbirliğinin derinleştirilmesi yoluyla bu yakınlaşma sürecinin teşvik edilmesi ihtiyacına çok daha duyarlı olması gerektiğine inanıyoruz. Bu açıdan, bu yakınlaşma sürecinin bir parçası olarak, TÜRK-İŞ ve DİSK'in ETUC içindeki aktif katılımını küçümsememek gerekir. Aynı yönde atılacak diğer bir adım da, Türk sendikalar ve iş yasalarının, özellikle toplu sözleşme ve işçi temsilciliği ile ilgili maddelerinin, ILO Sözleşmelerine ve Avrupa Konseyi Sosyal Şartı'nın ilke ve gerekliliklerine uygun hale getirilmesi olacaktır.

Bunu vurguladıktan sonra, şu noktayı da eklemek zorundayız ki, bugün Avrupa Birliği'ne üye birçok ülkede, Türk işçileriyle onların ailelerine toplumsal yasalara uygun bir biçimde davranılmamasını, entegrasyon politikasının son derece yetersiz kalmasını ETUC şiddetle kınamaktadır. Bu tür uygulamalar Topluluk Konseyi'nin kararlarına uygun değildir. Biz ETUC olarak, tüm ilgili ülkelerdeki örgütlerimiz vasıtasıyla, üyemiz olmasından gurur duyduğumuz Türkiyeli işçilerin bu konumunu değiştirmek için elimizden geleni yapıyoruz, buna emin olunuz.

Ekselansları, Sayın Baylar, Bayanlar, Değerli Meslektaşlarım,

Birkaç gün sonra, Avrupa'nın her yerinde 1 Mayıs'ı barış içinde kutlayacağız. Ama Avrupa topraklarında bunun mümkün olamayacağı bir ülke var. Bosna - Hersek'ten söz ediyorum. Bu nedenle, ETUC bu yıl 1 Mayıs'ı Sarayevonun, Gratzanın, Mostar'ın ve Bosna - Hersek'in diğer tüm şehirlerinin işçilerine ve halkına adamaya karar vermiştir. İnsanlık tarihinde ebediyen kapanmış olduğunu sandığımız bir sayfanın tüm dehşetini ortaya koyuyor bu isimler. Bu 1 Mayıs'ta Avrupa'nın tüm işçileri, tüm sendikalarımız bir ağızdan bu utanç verici saldırgan savaşın, uluslararası kamuoyu ve Avrupa Birliği tarafından hemen durdurulmasını, Bosna - Hersek'e acil barışın getirilmesini isteyelim. İşte o zaman, sevgili dostlar, tek bir ülke değil, tüm Avrupa yaşanacak daha iyi bir yer olur ve biz inandığımız demokratik ve insancıl ilkeyle gerçeği aynı yerde buluşturmuş oluruz.

Konferansı açıyorum, teşekkür ederim. Şimdi konuşma sırası DİSK Genel Başkanı, Sayın Kemal Nebioğlu'nundur.

KEMAL NEBİOĞLU • *Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu*
DİSK Genel Başkanı

Sayın Cumhurbaşkanım, Sayın Bakanlarım, Çok Değerli Konuklar, Arkadaşlar,

Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun TÜRK-İŞ ve DİSK'in katkılarıyla düzenlenen bu toplantıya katıldığınız için hepimize örgütüm DİSK adına teşekkür ediyor ve hoşgeldiniz diyorum. Toplantının gerçekleştirilmesi için büyük çaba gösteren ETUC Genel Sekreteri Emilio Gabaglio arkadaşına, ETUC sekreteriyasına ve katkıları nedeniyle Avrupa Birliği Komisyonu'na özellikle teşekkürlerimi sunuyorum.

Değerli Konuklar, Arkadaşlar,

2. Dünya Savaşı sonrası Avrupa'da savaşların engellenmesini amaçlayan ve kalıcı bir barışı yerleştirmek isteyen girişimlerin en önemlisi Avrupa Birliği'dir. Türkiye ile Birliğin ilişkileri de kuruluşun hemen ertesine rastlamaktadır. Bugün 31 yıllık bu sürece baktığımızda şunu görmekteyiz. Türkiye tarafı Avrupa ile ilişkilerini konjunktürün dayattığı ittifaka dahil olma gibi algılamıştır. O dönemlerde Avrupa Konseyi, NATO gibi paktların benzeri bir ilişki içinde olmak istemiştir Türkiye. Böyle bir paktın tarafı hükümetler ve devletler olduğu için ülkenin sosyal yapısı ve durumu ilişkilerin belirleyici ögesi olarak düşünülmemiştir.

Oysa Avrupa Birliği daha başlangıçtan itibaren uzun vadeli ekonomik ve sosyal bir birlik gerçekleştirmek için düşünülmüştü. Bugün artık siyasal kurumlarını oluşturan, tüm üye ülkelerin uyması zorunlu olan yasalar çıkaran çok uluslu, çok halklı, çok dilli bir sosyal yapı karşımızdadır. Son başvurularla bir yıl içinde muhtemelen 16 üyeye ulaşacak dünyanın en büyük ticari potansiyeline sahip 380 milyonluk bir federe devlet Türkiye'nin en büyük ticari muhabatıdır. Toplam ihracat ve ithalatımızın yarısından fazlası bu Birlikle gerçekleşmektedir. İşte böyle bir yapıyla şimdiye dek kurulan ilişkiler hep diplomatlar, bazen de politikacılar aracılığıyla gerçekleşmiş, toplumun sosyal muhatapları sürekli olarak ilişkilerin dışında tutulmuştur.

Çok Değerli Konuklar, Arkadaşlar,

Birbirinden tarihsel, kültürel ve yapısal farklılıklar gösteren iki ayrı toplumun aynı potada eritilebilmesi, kaynaştırılabilmesi diplomatik faaliyetten çok öte çabaları gerektirmektedir. Birbirleriyle kolayca anlaşabilecekleri ortak bir dil konuşabilen, belki aynı spor klüplerinde günlük sporları yapan, aynı lokantalarda yemek yiyen diplomatların ve hatta iş adamlarının anlaşmaları kolay olabilir. Ama ortak bir dil konuşmayan, bir tarım ürününü belki de farklı tekniklerle yetiştiren birbirini hiç görmemiş ve tanımamış olan Anadolu bir çiftçi ile Portekiz veya Alman çiftçisini aynı tarım politikası etrafında kim birleştirecektir? Aynı konumdaki Anadolu bir işçi ile Avrupalı işçiyi kim hangi politikalar etrafında birleştirecektir ve bu çalışanların oluşturulan politikalar da çıkarlarını kim koruyacaktır?

İşte bizi bu toplantıyı düzenlemeye iten bu sorunun cevabı olmuştur ve bizce de bu cevap açıktır. İki farklı toplumu ortak zemine bu iki toplumun sivil örgütleri getirebilir. Yani biz sendikalar, demokratik örgütler, meslek odaları ve üniversiteler. Bunun bilincinde olarak yaklaşık iki yıl önce henüz Gümrük Birliği bu denli güncellik kazanmadan Avrupa Birliği-Türkiye ilişkilerinin sosyal boyutunun tarafların katılması ile tartışılması için bir proje hazırlayıp Avrupa Birliği Komisyonu nezninde girişimde bulunduk. Çeşitli aşamalardan geçen bu proje bugün gerçekleşmiş bulunmaktadır. Bundan özellikle mutluluk duymaktayım. Biz sendikal hareket olarak Avrupa işçi sınıfının bir parçasıyız. Bunu böyle gördüğümüz için de Avrupa Sendikaları Konfederasyonu'nun üyesiyiz. Biz 1985 tarihinden başlayarak Türkiye'de sendikal çalışmadan men

edildiğimiz dönemde bile ETUC'un tüm çalışmalarına katıldık. Bildiğiniz gibi ETUC, Avrupa Birliği'nin inşasındaki önemli kuruluşlardan biridir. İşte biz bir anlamda bu inşa eylemine dolaylı olarak katılmaktayız. Bu nedenle de ilişkilerini geliştirip derinleştirmek isteyen her iki tarafa da kısaca bazı mesajlar vermek istiyorum.

Çok Saygıdeğer Konuklar, Arkadaşlarım,

Avrupa Birliği Türkiye'yi Gümrük Birliği ile ekonomik olarak kontrol ettiği, bünyesine almayıp kapısında beklettiği, yarım yamalak demokrasisine göz yumduğu bir ülke olarak görmemelidir. Biz buna sonuna kadar karşı çıkacağız. Avrupa Birliği açık bir biçimde hangi koşulların yerine getirilmesi gerektiğini söylemeli. Bunlar gerçekleştiğinde de başka hiçbir engel çıkarmamalıdır. Biz yerine getirilmesi gereken koşulların en başında demokratikleşme önündeki engellerin kaldırılması olduğu inancındayız. Avrupa Birliği üyelerindeki sınıf kardeşlerimizle aynı statüde olmak istiyoruz. Diğer yandan ülkemizde iktidar halkımız ve işçi sınıfımıza uluslararası sözleşmeler ve özellikle de tam üyelik talebinde bulunduğu Avrupa Birliği'nin kaynağında bulunan ilkelere uygun davranmalıdır, diyoruz. Yani sendikaların toplumun diğer kesimleriyle ilişkisini kesen yasaklarla, sendikaların toplumsal rolünü sınırlayan yasaklarla, kamu çalışanlarının önündeki sendikalaşma yasaklarıyla, sendikalar üzerindeki kontrollerle, Avrupa Birliği'ne entegrasyonu düşünemeyiz. Özgür ve demokratik bir ortamda geliştirilecek diyalog ülkenin asgari ve gerekli gereksinimidir. İlginçtir ki ekonomik bunalımı aşmak için hazırlanan reçeteyi hükümet Türkiye tarihinde ilk kez kimsenin müdahalesi olmadan kendi kararımız ve uzmanlarımızla gerekli önlemleri aldık diye övünçle sunmaktadır.

O zaman diyoruz ki, bir kez de kimsenin uyarısı ve baskısı olmadan, demokrasinin içinde bulunduğu bu krizi aşma gayreti gösterin. Ne ILO'dan, ne Avrupa Konseyi'nden, ne de Birliği'nden bir uyarı beklemeden demokrasinin gereği budur diye özgürlüklerle aramızdaki tüm engelleri ortadan kaldırın. Kaldırın ki çağdaş olma yolunda, Avrupa Birliği'ne üye olma yolunda gerekli asgari adımları atmış olun. Bu istem bizim Türkiye işçi sınıfının kesin, vazgeçilmez istemidir. Bugün ekonomik önlemler paketi örneğinde de görüldüğü gibi herşey olup bittikten sonra haberdar ediliyoruz. Hastaya içirilecek ilaç hastanın gözü önünde tartışılıyor. Ancak kendisine hiçbir şey söylenmiyor. Üstelik hasta bir evvelki ilacın kurbanı olarak boylu boyunca önlerinde yatarken bunlar yapıyor.

Sayın Konuklar, Değerli Arkadaşlar,

Demokrasi seçim günü akşamı biten, gelecek seçime, kadar ertelenen bir oy atma işlemi olarak görülürse, katılım, diyalog, toplumsal denetim gibi kavramlara işlerlik kazandıramazsak, ulaşılabilecek yer aynen bugünkü yer olacaktır. Bu toplantının bizce önemli yanlarından biri de işte bu yönde bir mesajı iletmesidir, vermesidir. Avrupa Birliği ülkelerinden gelen işçi, işveren temsilcileri, Avrupa Birliği kurumları temsilcileri ile birlikte Avrupa Birliği - Türkiye ilişkilerinin sosyal boyutunu ve sendikaların rolünü üç gün boyunca beraber-

ce tartışacağız. Tartışmalarımızın sorunlarımızın çözümüne katkı sağlayacağına olan inancımı özellikle belirtmek istiyorum.

Sayın Cumhurbaşkanım, Sayın Bakanlarım, Çok Değerli Konuklar, Çok Değerli Arkadaşlarım,

Dünyamızda insanlık, insanların kıyılmasına, boğazlanmasına henüz engel olacak bir erdemliğe yazık ki erişmiş değil. Bosna'daki vahşet gelecek kuşaklara bu konuda veremeyeceğimiz hesapların başında gelecektir. Bugün devletlerin ve yöneticilerinin hala sürdürdükleri duyarsızlığı gerçek insanlık başını önüne eğerek elemle izlemektedir. Hepinizi DİSK adına içten sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Teşekkür ederim.

EMIGLIO GABAGLIO

Şimdi TÜRK-İŞ Başkanı Bayram Meral'e söz veriyorum. Teşekkürler.

BAYRAM MERAL • Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu TÜRK-İŞ Genel Başkanı

Sayın Cumhurbaşkanım, Sayın Bakanlarım, Avrupa Birliği'nin değerli temsilcileri, uluslararası örgütlerin değerli temsilcileri, Avrupa Parlamentosunun ve Avrupa Konseyi'nin değerli temsilcileri, Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun ve Avrupa Sendika Hareketinin değerli yöneticileri, değerli meslektaşlarım, değerli konuklar, hepinizi TÜRK-İŞ adına en derin saygı ve sevgilerimle selamlıyorum.

Günümüzde dünyada ve Türkiye'de büyük bir ekonomik bunalım yaşanmaktadır. Sermayenin belirleyiciliğinde gerçekleşen küreselleşme çalışmaları işçiler açısından bazı önemli sorunlar yaratıyor. Yeni GATT ve Dünya Ticaret Örgütü'nün kurulmasıyla birlikte bu süreç daha da hızlanıyor. Küreselleşmenin yanı sıra tüm dünyada hızlı bir bloklaşma yaşanıyor. Türkiye'de tüm çalışanların yaşadığı sorunlar ise Avrupa Birliği ülkelerinde yaşananlardan çok daha büyüktür. Bu sorunların önümüzdeki günlerde daha da artacağı bilinmektedir. Bunalımın yükünü çalışanların sırtına yıkmaya girişimleri şimdiden yoğunlaşmaktadır. Böyle bir dönemde sorunlarımızı birlikte tartışmak ve birlikte ortak çözüm önerileri üretmek amacıyla toplantımız son derece önemlidir.

Sayın Cumhurbaşkanım, Değerli Bakanlarım, Değerli Konuklar,

Avrupa Birliği'ne üyelik ve Gümrük Birliği'ne giriş Türkiye'nin gündeminin en önemli maddelerinden biridir. TÜRK-İŞ Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üyeliğini desteklemektedir. Ancak bizim istediğimiz Sosyal Avrupa'dır. Günümüz dünyasında etnik çelişkiler körüklenmektedir ve birçok bölgede katliamlara dönüşmektedir. Bu koşullarda çağdaş ve ulus ötesi bir anlayışın ifadesi olan Avrupa Birliği anlayışını tabii ki destekliyoruz. Tam üye statüsün-

de Avrupa Birliği içinde yer alacak Türkiye'nin de Avrupa Birliği açısından önemli olduğunu düşünüyöruz.

Değerli Konuklar,

Türkiye'nin ve Türk-İş'in Kafkasya ve Orta Asya Cumhuriyetleriyle tarih-sel ve kültürel bağları son derece önemlidir. Bu ülkelerin işçilerinin bugün aramızda bulunan değerli temsilcileri TÜRK-İŞ'in Avrupa Sendikalar Konfe-derasyonu'yla ilişkilerini izlemektedir. Türkiye'nin ve TÜRK-İŞ'in Ortadoğu ülkeleriyle olan tarihsel ve kültürel bağları da önemlidir. Çağdaş uygarlık dü-zeyine ulaşmayı temel amaç edinen TÜRK-İŞ, laik ve demokratik Cumhuri-yet'in ve sosyal hukuk devletinin savunucusu olma çizgisini, özellikle bu anla-yışların ciddi saldırılarla karşı karşıya bulunduğu günümüzde her zamankin-den daha kararlı bir biçimde savunmaktadır. Diğer taraftan dünyada tüm çalı-şanlar ve özellikle sendikacılık hareketi günümüzde çok uluslu tekellerin et-kinliğinin ve hakimiyetinin daha da artmış olması ile bağlantılı olarak büyük sorunlarla karşı karşıyadır. Sendikalara ve işçilere yönelik saldırılar çeşitli bi-çimler almıştır.

ILO'nun bu yılki Uluslararası Çalışma Konferansında gündeme alınan ko-nulardan biri özel iş kurma büroları ve işçi kiralama şirketleridir. Bu uyula-manın hızlı yayılması hepimiz açısından kaygı verici bir gelişmedir. Özelleştir-me ve onun bir parçası olan taşeronlaşma sistemli bir biçimde yaygınlaştırıl-maktadır. Esneklik adı altında çalışma mevzuatına konulmuş olan işçi koruyu-cu hükümlerin ortadan kaldırılmasına çalışılmaktadır. Kaçak işçi çalıştırma, eve iş verme, kendi işinde çalışma görünümü altında işçi istihdam etme türü uygulamalar giderek daha da büyük sorunlar yaratmaktadır. Yeni GATT, Dünya Ticaret Örgütü'nün kurulması ve Gümrük Birliği ile birlikte uluslara-rası tekeli sermaye Türkiye'yi bir ucuz bir işgücü cenneti olarak kullanmak is-temektedir. Türkiye'de bugün asgari ücretle çalışan milyonlarca sendikasız iş-çinin aylık net ücreti yalnızca 45 Dolar, aylık brüt ücreti yalnızca 75 Dolar-dır. Gümrük Birliği ile hemen hemen tüm mallar ve sermaye için tam bir serbest-lik sağlanırken, işçilerin özgürce fiyat ve çalışmaları konusunda büyük engel-ler ve sendikal hak ve özgürlüklerde büyük farklılıklar vardır.

Değerli Konuklar,

TÜRK-İŞ Türkiye'nin çağdaş uygarlığın bir parçası olarak Doğu-Batı ara-sında bir köprü oluşturduğu inancıyla Avrupa Birliği'ne tam üyeliğini destek-lemektedir. Ancak tam üyelik öncesinde ve tam üyelik güvencesi bile verilme-den Gümrük Birliği'ne girilmesi konusunda ciddi kaygılarımız bulunmaktadır. Türkiye 1987 yılındaki tam üyelik başvurusunu Ankara Antlaşması çerçevesin-de değil, Roma Antlaşması'nın 237. maddesine dayanarak yapmıştır. Bu baş-vurunun değil de tam üyelik güvencesinde Gümrük Birliği'ne gerekli kılan Ankara Antlaşmasının uygulanması ciddi sorunlar yaratacaktır. 1987 yılındaki başvurmuzun en kısa sürede sonuçlandırılması ve tam üyelik yoluyla Güm-rük Birliği'ne girilmesi yararlı olacaktır. Türkiye bu konuda ısrarlı olacaktır. İş gücünün serbest dolaşımının 1986 yılında tamamlanmış olması gerekirken bu

gerçekleştirilmemiş ve ayrıca bu eksikliği giderici alternatif uygulamalar getirilmemiştir. Avrupa Birliği ülkelerinde yerleşik vatandaşlarımız diğer bir Avrupa Birliği ülkesine seyahatte ve bu ülkede çalışmada ikinci sınıf insan muamelesine tabi tutulmaktadır. Bu ülkelerin kalkınmasına büyük katkılarda bulunmuş olan ve vergi ödeyen vatandaşlarımız birçok siyasal ve toplumsal haktan hala mahrum bırakılmaktadır. Türkiye Gümrük Birliği sürecinde Avrupa Birliği fonlarından da gerektiği gibi yararlanamamaktadır. Dünyadaki adaletsizliklerin aza indirilmesinde uluslararası sendikacılık hareketinin daha etkili olmasını istiyor ve bekliyoruz.

Değerli Konuklar,

Bosna'da insanlık dışı bir katliam yaşanmaktadır. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi ve NATO herkesin gözü önünde pervasızca gerçekleştirilen bu vahşetin önlenmesi için hiçbir ciddi girişimde bulunmamaktadır. Petrol ve başka çıkarlar için hiç vakit geçirmeden müdahale eden güçlerin bu vurdum duymazlığını üzüntüyle izliyoruz. Bu tavır çeşitli ülkelerde insan hakları ve sendikal hak ve ihlalleri karşısında dile getirilen haklı ve doğru sözlere duyulan güveni de sarsmaktadır. Uluslararası sendikacılık hareketinin uluslararası hukuk kuralları ihlal edilerek Kuveyt'i işgal eden Irak'a konan ambargonun Türkiye ekonomisi üzerindeki büyük olumsuz etkilerini de göz önüne alacağına ve bu sorunun çözümü doğrultusunda çaba göstereceğine inanıyoruz. Uluslararası sendikacılık hareketinin Avrupa'da yeniden canlanan ırkçılık ve yabancı düşmanlığına karşı sürdürdüğü tutarlı tavrı sevinçle karşılıyor ve bu tutumun daha da kararlı bir biçimde sürdürülmesini istiyoruz.

Değerli Konuklar,

TÜRK-İŞ geliştirmekte olan ülkelere uluslararası tekeli sermayenin çıkarları doğrultusunda anti-demokratik istikrar programını dayatan IMF ve Dünya Bankası'nın ve yeni oluşturulan Dünya Ticaret Örgütü'nün çalışanlara karşı bakış açısının değiştirilmesi için demokratikleşmesini de talep etmektedir. Türkiye'deki sorunlarımız ise büyük ölçüde devam etmektedir. Demokratikleşme vaadi ile iş başına gelen koalisyon hükümeti ülkeyi askeri yönetim döneminin anayasası ve yasaları ile yönetmeyi sürdürmektedir. Çalışma yaşamına ilişkin olarak atılan önemli somut adım yoktur. TÜRK-İŞ bu konuları ILO'ya bildirmiştir. Kamu çalışanlarının grevli toplu pazarlık ve siyasi faaliyetlerde bulunma hakları halen tanınmamıştır. En önemli sorunlarımızdan biri terördür. Uluslararası sendikacılık hareketinin terörü lanetleyen tavrını saygıyla karşılıyor ve destekliyoruz.

Sayın Cumhurbaşkanım, Sayın Bakanlarım, Değerli Konuklar,

Uluslararası tekeli sermaye tarafından gündeme getirilen ülkemizdeki tüm işveren örgütleri ve çeşitli siyasi partiler tarafından desteklenen istikrar programı da önümüzdeki dönemde sorunlarımızı arttıracaktır. TÜRK-İŞ meşru ve demokratik gücünü kullanarak bu anti-demokratik istikrar programına karşı geniş bir birliktelik sağlamaya çalışmaktadır. Bu konuda da önemli başarılar sağlanmıştır. İstikrar programının açıklandığı 5 Nisan 1994 gününden beri

TÜRK-İŞ ve üyesi sendikalar tarafından ülkemizin dört bir tarafında gerçekleştirilen meşru ve demokratik eylemlerle bu anti-demokratik ve ülkemize ve halkımıza zarar verecek program protesto edilmiştir. Bu mücadelemizde diğer ülkelerin işçilerinin ve sendikalarının mücadelelerinden örnek alınmıştır. Bizim mücadelemizin de birçok ülkede yaşayanlara örnek olacağına inanıyoruz. Bu tavrımız halkımızın ve ülkemizin aleyhinde bir özelleştirmeyi önemli ölçüde engellemiş, işyeri kapatmalarını şimdilik durdurmuştur. Bu toplantımızın bu sorunların çözümü doğrultusunda sağlıklı öneriler üretmesine katkıda bulunacağına inanıyor ve hepinizi TÜRK-İŞ adına saygı ve sevgiyle selamlıyorum.

EMILIO GABAGLIO

Şimdi de Türk Hükümeti adına konuşma yapacak, Devlet Bakanı Bekir Sami Daçe'ye söz veriyorum.

BEKİR SAMİ DAÇE • Türkiye Cumhuriyeti Devlet Bakanı

Sayın Cumhurbaşkanım, Saygıdeğer Konuklar,

Sayın Başbakan'ın "Avrupa Birliği ve Türkiye İlişkilerinin Sosyal Boyutu ve Sendikaların Rolü" konulu konferansta yapacakları açış konuşmasını bütün arzularına rağmen Ankara'dan ayrılma imkanı bulamamaları sebebiyle bizzat yapamamalarından duydukları derin üzüntüyü ve saygılarını sizlere ileterek sözlerime başlamak istiyorum.

Türkiye, Avrupa Topluluğu ile arasında sanayi ürünlerinde bir Gümrük Birliği'nin kurulmasını, Avrupa Birliği'ne tam katılmanın önemli bir aşaması olarak görmektedir. Gümrük Birliği'nin süresi içinde gerçekleşmesi amacıyla ülkemizde adeta bir seferberlik başlatılmış bulunmaktadır. Topluluk ile arasındaki ortaklık rejiminin hukuki vecibelerine riayet etmeyi önde gelen bir ilke kabul eden Cumhuriyet Hükümeti bu ilkenin gereklerini zamanında yerine getirmeye sebat etmiştir ve yoğun hazırlıklarını titizlikle yürütmektedir. Ancak Gümrük Birliği hazırlıklarının sebatla yürütüldüğü bu günler aynı zamanda Türkiye'nin geçmişin biriktirdiği önemli ekonomik ve sosyal problemlerini çözme mücadelesini de büyük bir kararlılıkla sürdürmek zorunda kaldığı bir döneme rastlamış bulunmaktadır.

Böyle bir dönemde Türk işçi hareketinin iki önemli temsilcisi kuruluşumuzun Avrupa İşçi Sendikaları Konfederasyonu'yla ortaklaşa düzenlediği bu Konferans Türkiye ile Avrupa Topluluğu arasındaki ilişkilere nasıl baktığımızı ortaya koymak bakımından olduğu kadar sağlıklı bir diyalog içinde Avrupa'nın çeşitli kesimleri tarafından Türkiye'nin daha iyi anlaşılmasını sağlamak bakımından da çok yararlı sonuçlar elde edilmesine imkan verecektir. Bu inanç ile Konferansı düzenleyenleri tebrik ediyor, yönetenlerine ve bu hazırlı-

ğı sağlamış olanlara şükranlarımızı sunuyorum.

Türkiye, Avrupa Topluluklarına üye olma iradesini henüz toplulukların yeni kurulduğu bir dönemde açıklamış olan bir ülkedir. Bu irade açıklaması aslında Türkiye'nin hukukun üstünlüğü ilkesine saygılı, çoğulcu demokrasi ve pazar ekonomisi esaslarını benimseyen çağdaş bir Avrupa ülkesi olma yolundaki kararlılığının tarihsel bir dönemde çok dikkat çekici bir teyidini ifade etmektedir. Böylece Türkiye hangi küresel değerleri tercih ettiğini de net bir biçimde ortaya koymuş bulunmaktadır. Hukukun üstünlüğüne, çoğulcu demokrasiye, serbest teşebbüse dayalı bir dünya nizamını rejiminin temeli sayan bir ülke pek tabidir ki insan haklarına da, işçisinin sosyal hak ve güvenliklerine de aynı kutsal değerler arasında yer verecektir. Türkiye Cumhuriyeti hükümetlerinin de herhangi bir zamanda başka türlü bir yol izlemesi düşünülemez. Hükümetimiz bütün bu değerleri politikasının temelleri olarak daima yüceltme azmindedir.

Saygıdeğer Konuklar,

Bazı olağanüstü dönemler dışında Türkiye Cumhuriyeti'nin bütün hükümetleri Avrupa Topluluklarına üye olma iradesini kesintisiz sürdürmüşlerdir. Hükümetimiz de iş başına geldiği günden bu yana programında ve icratında konuya gereken önemi vermiş ve Türkiye'nin Avrupa bütünleşmesi içindeki konumunu güçlendirmeyi ve Avrupa Birliği'ne tam katılım amacı doğrultusunda toplulukla işbirliğini geliştirmeyi hedef almıştır. Ancak Türkiye ile Avrupa Topluluğu arasındaki ortaklığın iyi işleyebilmesi için Ankara Antlaşması ve Katma Protokolde Türkiye ve Topluluk için tespit edilmiş karşılıklı yükümlüklerin sırasına uygun biçimde yerine getirilmesi zorunluluğu vardır. Türkiye Gümrük Birliği yolunda kendisine düşen yükümlülükleri yerine getirmek için gerekli tedbirleri hızla almaktadır. Topluluğun da aynı çerçevede kendisine düşen yükümlülükleri yerine getireceğine inanmak istemektedir.

Türkiye, ekonomisinde gerekli dengeleri muhafaza etmek için çok ciddi istikrar tedbirleri uygulamak zorunda kaldığı bir dönemde Gümrük Birliği'ne gitmektedir. Gümrük indirimlerinin ve özellikle ithalattan yapılan Toplu Konut Fonu kesintilerinin kaldırılması Türkiye'nin gelir kaybına tahammülü olmadığı bir dönemde ek finansman zorlukları getirecektir. İç kaynakların azami ölçüde harekete geçirildiği bir noktada Türkiye'nin Gümrük Birliği'nin ortaya çıkartacağı ekonomik ve sosyal nitelikli yapısal sorunlarını çözmeye dış kaynak temini hiç kuşkusuz önem taşımaktadır. İşte bu noktada Avrupa Topluluğunun aramızdaki ortaklık ilişkisinden doğan önemli bir yükümlülüğünü hatırlatmakta yarar bulunmaktadır. Türkiye'nin ekonomik kalkınmasını desteklemek yönünde Topluluğun yapacağı kapsamlı mali katkı Gümrük Birliği sürecinin başarıya ulaşmasında en olumlu etkenlerden birisi olacaktır. Ayrıca Birlik kaynaklı sermayenin Türkiye'de giderek artan oranlarda yatırım yapması da önem taşımaktadır. Liberal bir yabancı sermaye mevzuatına sahip olan Türkiye'ye yabancı sermaye girişinin sağlanması Gümrük Birliği'ni kolaylaştıracak ve sadece mali açıdan değil istihdam açısından da olumlu katkıda bulunacaktır. Bugün

Türkiye ekonomisini daha güçlü bir temele oturtmak için kısa dönemde uygulamakta olduğu istikrar tedbirlerinin yanısıra serbest piyasa üzerine yapısal uyum sağlamak için gerekli olan tedbirleri de almanın ciddi hazırlığı içindedir.

Avrupa Topluluğu yapısal sorunların çözümünde sosyal politikaların sağlıklı biçimde uygulanması amacıyla mali temel kaynağa olan ihtiyacını gidermek üzere Avrupa Sosyal Fonunu Topluluk sisteminin temel kurumlarından birisi olarak görmüştür. Topluluk özellikle istihdam alanındaki sorunların çözümünde bu fondan yararlanmak suretiyle doğabilecek toplumsal istikrarsızlıkları önleme imkanı bulmuştur. Türkiye de uygulayacağı yapısal uyum tedbirleri nedeniyle geçirmek zorunda kalacağı bu tür tecrübelerde çalışanların uğrayabileceği zararı önlemek amacıyla gerekli her türlü çareye başvurma kararlılığındadır. Bu çareler Türkiye'nin daha güçlü bir ekonomiye kavuşturulması için bir vasıta olmak yanında ülke ekonomisinin Avrupa ekonomisinin bugün ulaştığı refah düzeyine yakın bir gelecekte ulaştırılmasında birer aşama olarak görülmelidir. Bu nedenle gerek Topluluk kurumlarının gerek Topluluk üyesi devletlerin çabalarımızı mali ve teknik açılardan tam desteklemesi yalnız Türkiye'nin değil Avrupa'nın da yararına olacaktır.

Sayın Cumhurbaşkanım, Saygıdeğer Konuklar,

Ortaklık ilişkisinin başarılı biçimde işleyebilmesi için Türkiye'nin Toplulukla kurumsal alanda işbirliği yapması büyük önem taşımaktadır. Kurumsal işbirliği çerçevesinde Türkiye AT Ortaklık Konseyi'nin 9 Kasım 1992 tarihinde almış olduğu karara uygun olarak Topluluk Ekonomik ve Sosyal Komitesi temsilcileri ile Türk ekonomik ve sosyal çevrelerinin temsilcileriyle oluşacak bir karma istişare komitesi kurulması çalışmalarına büyük önem vermekteyiz. Türkiye Avrupa Topluluğu Karma İstişare Komitesi, Topluluk ile Türkiye arasında tarafların sosyal ve ekonomik yaklaşımlarının karşılıklı olarak daha iyi anlaşılması ve birbirine yaklaştırılması bakımından çok yararlı bir tartışma ortamı oluşturacaktır.

Saygıdeğer Konuklar,

Türkiye ile Avrupa Topluluğu arasındaki ortaklığın önemli bir sorunu işçilerin serbest dolaşım ilkesinin taraflar arasında tam olarak uygulanamamasıdır. Katma Protokol hükümlerine göre işçilerin serbest dolaşımının en geç 1 Aralık 1986'da karşılıklı olarak gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Ancak bu hususta henüz bir gelişme sağlanamamıştır. Türkiye bu alanda gerekli her türlü tedbiri almaya hazır olduğunu zamanında açıkça ortaya koymuştu. Oysa Topluluk üyesi devletler Avrupa'da yaşanan işsizlik sorununu öne sürerek ortaklık rejiminin bu çok önemli ilkesinin gereğini yerine getirmekten ne yazık ki kaçınmışlardır. Türkiye serbest dolaşım hakkının anlaşmalarda ön görüldüğü şekilde tanınmasını ilişkilerinin gelişmesi bakımından çok önemli bir şart saymakla beraber Topluluk tarafının bu tutumunu ortak olmanın kendisine yüklediği iyi niyetli davranış yükümlülüğü çerçevesinde değerlendirmiştir.

Türkiye'nin bu yaklaşımına karşılık Topluluk üyesi devletler serbest dolaşım hakkının tedricen tanınmasına katkıda bulunmak üzere Ortaklık Konseyi-

nin 1976 ve 1980 yıllarında aldığı kararları daha henüz uygulamaya geçirmemişlerdir. Ortaklık Konseyinin bu kararları Avrupa'da çalışmakta olan Türk işçileri ve ailelerinin hukuki ve sosyal durumlarının iyileştirilmesini hedefliyordu. Avrupa Toplulukları Adalet Divanı bu kararlara üye devletlerin yasa- ma, yürütme ve yargı organları tarafından mutlak uyulması gerektiğini hüküm altına almıştı. Ancak bazı üye devletler Topluluğun yüksek yargı organının bu emrini dahi görmezlikten gelebilmektedirler. Hukukun üstünlüğüne, saygılı olduğunu her fırsatta dile getiren Topluluğun bu hukuki çelişkiyi kısa süre içinde ortadan kaldırmasını bekliyoruz.

Türkiye ile Avrupa Topluluğu arasında işçilerin serbest dolaşımının sağlanmasının Türkiye'den Topluluğa büyük bir işgücü göçünü başlatacağı endişesi zaman zaman dile getirilmektedir. Ancak Türkiye'nin almakta olduğu ekonomik tedbirlerin Topluluktan sağlanacak mali ve teknik katkıyla desteklenmesi halinde böyle bir endişeye kapılmak için bir neden kalmayacaktır. Çünkü Hükümetimiz bu desteklerin de katkısıyla Türkiye'de verimli yatırımlar gerçekleştirecek ve mevcut işletmelerin verimliliğini artıracak, kapasitesini genişletecek tedbirleri en kısa sürede uygulamaya koyabilecektir. Üstelik Gümrük Birliği'nin gerçekleşmesinin yabancı sermaye yatırımlarında da artış sağlaması beklenmektedir. Yeni istihdam alanları yaratıldıkça Türk vatandaşlarının Türkiye'de çalışmayı tercih etmeleri için uygun ortam kendiliğinden oluşacaktır.

Saygıdeğer Konuklar,

Türkiye ve Avrupa sendikalarının bugüne kadar gösterdikleri dayanışma Türkiye-Avrupa Topluluğu ilişkileri çerçevesinde Türkiye'nin topluluğun sosyal normlarına uyum sağlama çabalarına katkıda bulunmuştur. Bu katkıların Türkiye-Avrupa Topluluğu ilişkilerinin güçlenmesi yönünde ileriye dönük olarak daha da kapsam kazanacağına inanmaktayız. Bu Konferansın düzenlenmesi de çalışan kesimin temsilcileri arasında verimli dayanışma ve çalışmanın anlamlı bir örneğini oluşturmaktadır. TÜRK-İŞ, DİSK ve Avrupa İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun düzenlediği bu Konferansın Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki ilişkilerin geleceğe dönük olarak kazanacağı ekonomik ve sosyal boyuta güç ve nitelik katması dileğiyle hepinize başarılar diliyor, saygılar sunuyor, beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

EMILIO GABAGLIO

Yunanistan Devlet Bakanı ve Dışişleri Bakanı Yorgo Papandreu'nun biraz önce gelip aramıza katıldığını sevinçle açıklıyorum. Avrupa Birliği Konseyi adına sözalmak için Bay Papandreu'yu kürsüye çağırıyorum.

Sayın Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, Başbakan Tansu Çiller'i temsil eden Sayın Devlet Bakanı, Genel Sekreter Sayın Emilio Gabaglio, TÜRK-İŞ Başkanı Sayın Bayram Meral, DISK Başkanı Sayın Kemal Nebioğlu, Sayın Baylar ve Bayanlar,

Yunanistan Dışişleri Bakanı olarak bugün burada, bir zamanlar çeşitli halkların birlikte yaşadıkları, uygarlığın kesişme noktası olan bu yerde bulunmaktan ötürü memnuniyetimi özel olarak belirtmek istiyorum. Bu Konferansa Avrupa Birliği temsilcisi olarak konuşuyorum.

Bu, Avrupa Birliği için bir kavşak noktasıdır. Karşı karşıya kaldığımız güçlükler büyük güçlüklerdir. Ve bu güçlükler hiç de yalnızca Avrupa Birliği üyeleri için geçerli değildir. Hepimiz için, farklı derecelerde dünyanın çoğu ülkeleri için geçerlidir. Ekonomik durgunluk, gittikçe büyüyen işsizlik, yoksul ve evsizler için gitgide azalan güvenlik ağı, çevrenin yok edilmesi, daha fazla vatandaş katılımı umutlarının ardından siyasi kurumlara güvensizliğin yol açtığı demokratik boşluk gibi tehditlerdir bunlar. Irkçılıktır, otonasyonalizmdir ve dinsel fanatizmdir. Bunlar hem Avrupa'nın, hem de dünyanın sorunlarıdır. Ancak, Avrupa'yı bir anlamda farklı sayabiliriz. Avrupa, bu sorunlarla mücadele etmeye karar verdiği için diğerlerinden ayrılmaktadır. Avrupa halkları ve hükümetleri, onlarca yıldır, birlikte çalışarak eşsiz bir kurum, Avrupa Birliği'ni oluşturdular. Bu kurumda, güçlerimizi birleştirerek, kaynaklarımızı paylaşarak, ortak yasa ve ilkeler düzenleyerek, çok çeşitli kültür ve geleneklerin kendilerini ifade etmelerine fırsat tanıyarak, bizlerin ve tüm insanlığın karşılaştığı sorunlarla daha etkili, daha demokratça ve daha insanca mücadele ederek, yepyeni, babalarımızın, dedelerimizin bildiğinden daha da ötede bir yol bulma umudu içindeyiz.

Elbette ki, Avrupa basit bir coğrafi kavramdan ibaret değildir. Daha önce savaşın ve acıların var olduğu yerlerde, ortak bir barış ve işbirliği temeli oluşturmamızı sağlayacak ilkeler ve uygulamalar dizisidir. Böyle bir Avrupa çatısı altında vatandaşın söz sahibi tanındığı, çalışma, eğitim, sağlık, temiz çevreye sahip olma gibi haklarının olduğu, vatandaşın sendikalar gibi resmi olmayan örgütler yoluyla gelecekteki Avrupa'nın inşasına katıldığı bir toplum yaratmaya çalıştık. Bu açıdan bu Konferansın öneminin altını çizmek isterim. Vatandaşın, sivil toplumun, sendikalar gibi çok çeşitli, küçüklü büyüklü otonom örgütün varlığı, modern, demokratik toplumların temel özelliğidir. Onların güçlü, eleştiren ve çoğu zaman acımasızca eleştiren sesi olmasaydı, Avrupa, bugünkü Avrupa olmazdı. Bu ortak Avrupa çatısı altında, bizi rekabetçi ve varlıklı kılan alt yapıyı yaratmaya çalıştık.

Gelişme ve işsizlik gibi iki çok büyük meselenin çözümünde, Jaques Delors'un *Beyaz Raporu*, yeni bir hareket planı ortaya koymuş, ekonomik iyileşme ve istihdam rakamlarının yükselmesinde yeni umutlar yaratmıştır. Avrupa, zenginle yoksul arasındaki eşitsizliğin azaldığı, Kuzey-Güney, Doğu-Batı ara-

sındaki farkların yok edildiği bir toplum yaratmak için ciddi uğraş vermektedir. Bu Avrupa çatısı altında, farklı kültürlerden, farklı dinlerden ve geleneklerden gelen kişilerin yan yana yaşayabildikleri ve eşit muamele gördükleri bir toplum yaratmayı başardık. Son Maastricht Anlaşmasıyla kültür ve eğitim önem kazanırken, Topluluk programları çeşitli dillerimizin ve buna bağlı değişik kültürlerimizin öğrenilmesine yönelik hazırlanmıştır. Bu ortak Avrupa çatısı altında, daha önceleri birbirleriyle savaşan ülkelerin barış içinde bu işbirliğini gerçekleştirdikleri ve yapıcı bir biçimde birlikte yaşadıkları bir siyasi savunma topluluğu yaratmaya çalıştık. Örneğin, dünya savaşlarında birbirine düşman iki ülke olan Almanya ve Fransa, bugünün ve yarının Avrupa'sının iki temel taşıdır.

Bu elbette ki sorunların var olmadığı anlamına gelmez. Yüksek işsizlik oranı ve ekonomik zorluklar birçok sorun ortaya çıkarmıştır. Genç bir insan iş bulamadığı zaman, yaşlı biri işini kaybettiği zaman haklı bir tepki oluşmaktadır. Bunların çoğu herşeyden vazgeçip, uyuşturucunun ölümcül dünyasına kaymakla tepkilerini göstermektedir. Bazılarının tepkisi de korku ve güvensizlik duyguları şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu kişiler şiddete, milliyetçi fanatizme ve neo-faşizme başvurmaktadır. Bu vesileyle, gerek Avrupa Başkanlığı adına, gerekse uzun yıllar yabancı ülkelerde sürgün olarak yaşamış bir Yunanlı olarak, bir kaç ay önce Solingen'de, Möln'de Türkiye'li işçilere yönelen korkunç yabancı düşmanlığı ve ırkçılık eylemlerini burada kınamak istiyorum. Tüm milliyetler için olduğu gibi, Avrupa'daki Türk vatandaşlar sadece korunmakla ve haklarını elde etmekle kalmamalı, aynı zamanda kültürler ve ülkeler arasında bir işbirliği ve anlayış köprüsü olarak görülmelidir. Bize göre toplumsal sorunlar, yoksul ve işsizlere somut yardım programlarıyla halledilmelidir. Avrupa'nın sorunlarını, konuk işçilere, göçmen işçilere ve azınlıklara yüklemek, hem saçma hem de tehlikelidir. Biz sorunlarımızı kendi içimizde çözmeli ve günah keçisi aramamalıyız. Toplumuzu saran bu şiddet olaylarının birer istisna olduğuna, tüm dünyaya yeni bir ufuk, yeni bir model getiren Avrupa'da sürekli varolamayacağına kesinlikle inanıyoruz.

Daha önce de belirttiğim gibi, Avrupa, değişik halklar ve milliyetler arasındaki dayanışmayı güçlendirmek için bu sorunlarla mücadele etme kararı almıştır. Avrupa sendika yönetimleri ve siyasi liderlikler bu konuda kararlılıklarını bildirmişler, bu akımın durdurulması yolunda ciddi girişimlerde bulunmuşlardır. Ülkelerimizdeki sorunlara en iyi cevap, bu tür eylemleri lanetlemek, ekonomilerimizi güçlendirmek ve demokratik kurumlarımızı geliştirmektir.

Şimdi tekrar Türkiye'ye dönmek istiyorum. Avrupa Birliği, Türkiye ile 1963 yılından beri resmi ilişki içindedir. Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun bir üçüncü dünya ülkesiyle resmen kurmuş olduğu en eski ilişkidir. Antlaşmanın hedefleri Gümrük Birliği'nin aşamalı bir biçimde kurulması, iki ülkenin ekonomik ve sosyal politikalarının üç aşamada, hazırlık, geçiş ve sonuç aşaması olarak ele alınmasıdır. Avrupa Birliği ile Türkiye arasındaki ilişkiler 1970 yılında yapılan Ek Protokolde açıkça belirtilmiştir. Bu ilişkiler sürecinin evrelerini burada ay-

rıntılı bir biçimde anlatmak gerekmiyor. Ancak, üzerinde durulması gerekli olan bir husus, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam katılımı için önkoşul olan verdiği sözleri yerine getirme zorunluluğudur. Protokolde Avrupa'da yaşayan Türk işçilerinin serbest dolaşım hakkı ve diğer sosyal hakları da belirtilmiştir. Batı Avrupa ülkelerinde yaşayan Türk işçileri, Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki canlı bağı oluşturmaktadırlar. Avrupa Birliği Türkiye'nin tam katılımının gerçekleşmesi yolunda attığı ekonomik ve siyasi adımları olumlu karşılamaktadır. Türk Hükümetinin, ülkeyi Avrupa standartlarına ulaştırma çabasını, devletin laik karakterini koruma çabasını desteklemektedir. Avrupa Birliği Türkiye'nin iç meselelerine karışma gibi bir niyeti yoktur. Avrupa Birliği, ülkenin içinde bulunduğu zorlukların farkında olarak, ekonomik ve siyasi istikrarın korunmasını arzu etmektedir. Ancak, bu noktada önemli olan ölçüt, yalnızca ekonomik olmayıp, özellikle siyasi ve toplumsal niteliklidir. Türkiye, Avrupa Birliği'ne tam üyelik yolunda, öncelikle ülkede var olan insan hakları sorunlarını çözüme kavuşturmak zorundadır. Kıbrıs sorununa, Avrupa Birliği ülkelerince kabul gören bir çözüm önermek zorundadır. Özetle, Türkiye Avrupa Birliği'ne tam üyelik için bazı önkoşulları yerine getirmek zorundadır.

İnsan hakları, demokratik kurumlar, ekonomik gelişme, çok-kültürlülük bizi için son derece önemli alanlardır. Sendikalar bu mücadelenin her zaman en ön safında yer almışlardır. Bu nedenle bu temel ilkelerin ve hedeflerin Türkiye'de günlük başarılarımızın ve amaçlarımızın bir parçası olmasını sağlamak için elimizden gelen gayreti hep birlikte göstermeliyiz. Türkiye için verilecek sınav budur. Bu teknik yardım, ekonomik destek şeklinde de olabilir, siyasi destek de olabilir, hatta akıllı bir tavsiye, eleştiri bile olabilir. Sendikalar gibi devlet örgütlenmesi dışındaki kuruluşların birçok açmazı çözüme kavuşturmada belirleyici rol oynadıkları kesindir. İşçiler, meslek sahipleri, diğer sivil gruplar, sınırları aşarak, ikinci yol diplomasisinde etkili olmak zorundadırlar. Bu bölgede var olan sorunlardan birini, Kıbrıs sorununu çözmek için halkların anlamı önemli bir faktör olabilir. Bu tür insiyatifler sivil örgütler tarafından kullanılabilir. Kıbrıs'ta Türklerle Rumlar birlikte yaşayabilirlerse, Hristiyan Ortodokslarla Müslümanlar barış içinde birarada yaşayabilirlerse, Balkanlar için, tüm dünya için bir örnek teşkil etmiş oluruz. Böylece bir yörede istikrar sağlanmış olur, bölgenin gelişimi için Türkiye'ye ve Yunanistan'a yeni bir ufuk, yeni bir fırsat yaratma rolü düşer. Önümüzdeki sorun, Güneydoğu Avrupa'nın, Balkanların, Ortadoğunun, Karadeniz Bölgesinin halkları, bugün Avrupa Birliği'ne üye ülkelerin yapıkları gibi, bu ilkeleri, aralarındaki işbirliğini sağlamak ve birlikte zenginleştirmek için hayata geçirip geçirmeyecekleri sorunudur. Bugün burada sözünü ettiğimiz, çözüm bekleyen meselemiz budur. Yunanistan hükümeti, Başbakan Andreas Papandreu'nun ağzından, Türkiye ile güvene dayalı iyi komşuluk ilişkilerinin yaratılması dileğini gayet açık bir biçimde dile getirmiş, Başbakan'ın kendisi de bu amaç için bizzat çalışacağını belirtmiştir.

Cumhurbaşkanı Sayın Demirel,

Siz tanınmış bir devlet adamısınız. Demokrasiye derinden inanmış, demokratik değerleri her zaman, herşeyin üzerinde tutmak isteyen bir kişi ve politikacısınız.

Siz, Sayın Çiller'in temsilcisi, Sayın Bakan,

Şunu belirtmeden geçemeyeceğim ki, Sayın Tansu Çiller, yalnızca çok önemli bir ülkenin başbakanı olmakla kalmayıp, tüm dünyada herkes için çok önemli bir başarı addedilmesi gereken bir kadın başbakandır.

Bu ülkede her ikinizin de önderliği, sizlere büyük umutlar bağlamamıza, ortak amacımız olan birleşmiş bir Avrupa'nın kurulmasına yapacağınız önemli katkılara büyük umutlar bağlamamıza neden olmaktadır. Birliğimizin temelini teşkil eden insan hakları ve demokrasi temelini derinleştirmede ülkenize öncülük edeceğiniz konusunda umudumuz büyüktür. Türkiye'nin güçlü demokratik gelenekler üzerine Avrupa köprüsünü kuracağı yolunda umudumuz büyüktür. Eğer bu umutlar gerçekleşir, Avrupa ile kuracağınız köprüyü bu ilkeler üzerine oturtursanız, emin olunuz ki, köprünün öte yanında, Yunanistan'ı en büyük destekçi olarak bulacaksınız ve biz sizlere Avrupa Uluslar Topluluğu'na "hoşgeldiniz" diyeceğiz.

Sayın Hanımlar ve Beyler,

Türkiye ve Avrupa ilişkilerinin ele alındığı bu Konferansta, bana konuşma fırsatı tanıdığınız için hepinize teşekkür ederim.

EMILIO GABAGLIO

Şimdi büyük bir mutluluk ve onurla Türkiye Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'i kürsüye davet ediyorum.

SÜLEYMAN DEMİREL • Türkiye Cumhurbaşkanı

Sayın Başkanlar, Değerli Misafirler, hepinizi sevgiyle selamlıyorum.

Türkiye'nin iki güçlü işçi kuruluşu, iki büyük sendikası ve Avrupa Sendikalar Birliği bir araya gelip bu toplantıyı tertiplemişlerdir. Toplantının bizatihi kendisi manidardır. Ortaya koyacağı netice kadar bu toplantının yapılabilmiş olması manidardır ve konusu Avrupa Birliği ile Türkiye münasebetleridir. Böyle ki sendika boyutudur.

Evvela şunu söyleyeyim ki, bizim demokrasi anlayışımız içersinde sendika yalnız sendika değil, hür sendika ve hür meslek kuruluşları eğer bir ülkede mevcut değil ise orada demokrasiden bahsedilemez. Onun içindir ki bizim demokrasi gayretlerimiz içersinde, Türkiye'nin demokratikleşmesi gayretleri içersinde, sendika ve sendikalara verilen önem fevkalade mühim bir yer tutar. Sendika zeminlerinde ülkemiz sorunları konuşulur. Ben bunu her zaman takdirle karşılamışım.

Ve şunu huzurunuzda Türkiye Cumhuriyeti devletine 45 seneye yakın hizmet veren birisi olarak söylüyorum ve Türkiye Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanı olarak söylüyorum ki, Türkiye'nin dağları içerisinde nasıl ki zengin doğal kaynakları var, nasıl ki nüfusun yüzde 90'ına yakını bugün okuma yazma öğrenmiştir, okuma-yazma bilir, nasıl ki hiç olmazsa 3.000 Dolar gelir seviyesine gelinmiştir, nasıl ki büyük turizm imkanları vardır, zengin insan kaynakları içerisinde nasıl ki yetişmiş bir müteşebbis, girişimci vardır, bunların, bu dağların içerisinde en önemli dağlardan bir tanesi de Türkiye'nin yetişmiş, birikim sahibi demokrat kafalı ve vatanperver sendikacıları vardır. İşte bu salonda onlar var.

Aslında demokratik düşünceye geldiğiniz zaman eğer bu memleket kalkınacaksa birileri çıksın kalkındırsın, birileri bir mucizeyi gerçekten bulsun, akşam yatalım, sabah kalkalım, kalkınmış olalım, düşüncesinin son olmadığı herkes tarafından görülmüştür. Ve kalkınmak merdiven çıkmak gibidir. Gayret ister. Bu merdivenler basamak basamak çıkılacaktır. Sağlığın nerde olduğunu kafasına yerleştirmeyen bu merdivenleri çıkarken yorulur ve bir yerde ümitsizliğe düşer. Kalkınmak evvela cesaret işidir. Kalkınmak kararlılık işidir, kalkınmak azim işidir, şevk işidir ve bu azim kararlı olur. Şevk toplumun sadece bir kesiminde, mesela sadece işçisinde, sadece memurunda, sadece çiftçisinde, sadece entellektüelinde olursa yetmez. Bu şevk bütün toplum tarafından benimsenmiş olmalıdır.

Huzurunuzda ifade etmek istiyorum ki, sendikalarımız her vesileyle yaptıkları toplantılarda ülke sorunlarını konuşurlar, ülke sorunları ile ilgili olarak demokratik haklardan en mukaddeslerinden biri olan gösteri yürüyüş hakkını, demonstrasyon hakkını da kırmadan, dökmeden örnek olacak şekilde kullanırlar. İşte böylece bir açık toplum, devleti ile halkı arasında diyalogu olan bir toplum görünümünü verirler. Bu zamana kadar olagelen şeyler gerçekten gurur vericidir. Onun içindir ki Türkiye'de işçi hareketi, Türkiye'de sendika hayatı dendiği zaman bizim Batıdaki sendikalardan hiçbir eksikimiz yoktur. Eksikimiz, evet eksikimiz belki anayasamızda, kanunlarımızda falan sendikal haklar ile ilgili olarak vardır. Yalnız bunlar gayet tabii ki çeşitli bunalımlardan geçen bir ülkenin deneyim hanesinde olan şeylerdir. Yalnız şunu ifade etmek lazım ki Türkiye bugün demokrat bir ülkenin adıdır. Demokrasinin bütün kurumları vardır, bütün kuralları da vardır. Eksikliği bunları işletirken geçmişten gelen birtakım şeyleri henüz ortadan kaldırmamış olması, ama bunları ortadan kaldırmanın gayreti içerisinde bulunduğu, nihayet ara rejimlerin getirdiği anayasa ve kanunların bir takım pürüzleri olabilecektir. Bu sosyal hayatımızın birçok zeminlerinde de vardır. Fakat bunları tesirsiz hale getirecek bir uygulamayı da mümkün olduğu kadar yapmaya çalışmaktadır Türkiye.

Türkiye nihayet ILO anlaşmalarını imzalamıştır. Sekiz anlaşmadır bu. Sekiz anlaşmanın altısını da Meclisten geçirmiştir. Onun içindir ki benim arkadaşlarım, benim ülkemın sendikacıları bu sıralarda başka ülkelerin sendikacılarıyla eksiksiz oturuyor. Ve demokrat ülkenin sendikacıları olarak oturuyor

ve bu ülkede demokrasinin bütün kurumları yaşarken seçilmiş bir parlamento vardır. Evet geçmişte olup bitenlerden gayet tabii ki yara almış bir parlamentodur bu. Ama yaraları kapatmaya çalışan bir parlamentodur. Seçilmiş bir parlamento, halkın hür iradesiyle seçilmiş bir parlamento ve halkın hür iradesiyle seçilmiş bir parlamentosu olması için de Türkiye'nin sendikacıları, sendika liderleri gerçekten kahramanca gayret vermişlerdir. Hepsini takdirle karşılıyorum. Buradan teşekkür de ediyorum kendilerine.

Ve Türkiye'nin hür bir medyası var. Hiç kimse Türkiye'nin hür medyası yoktur diyemez ve bu kadar çok radyosu ve televizyonu, 525 tane radyo ve televizyonu ve basını var. Hür bir medyası var. Ve Türkiye'nin hür yargısı var. Açıklıkla söylüyeyim ki 70 senelik Türkiye Cumhuriyeti'nin en önemli eserlerinden birisidir hür yargı. Binaenaleyh Türkiye'nin hür teşebbüsü var. Bunlar demokrasinin kurumlarıdır. Türkiye'nin hür sendikası var. Bu da demokrasinin kurumudur. Türkiye'nin üniversitesi var, bu da demokrasinin kurumudur. Binaenaleyh demokrasi dediğimiz hadisenin içerisinde sendika deyip geçmeyin. Eğer sendika o sistemin bir kurumu haline gelmemişse, sadece toplu pazarlık yapan, grev yapan bir organ ise, fonksiyonunu ifa etmiyor demektir. Ama benim ülkemde çok merhale alınmış, mesafe katedilmiştir. Bu toplantıdan duyduğum memnuniyet beni bunları söylemeye itmiştir. Onu ifade edeyim.

Avrupa Birliği dediğimiz olay nedir? Neden Türkiye Avrupa Birliği ile beraber olmak ister? Neden üyesi olmak ister? Ve Türkiye de gayet tabii ki 1957 yılında kurulmuş bulunan bu işin çekirdeği Roma Anlaşması ile kurmuş bunu. Aradan 37 sene geçmiş, gelişmeler olmuş. Ortak Pazar olarak gitmiş, sonra dönüşmüş Avrupa Topluluğu'na, sonra dönüşmüş Avrupa Birliğine. Bu kuruluş aslında bir siyasi kuruluştur. Bu kuruluş sadece ekonomik bir kuruluş değildir. Sadece ekonomik bir kuruluş olsaydı ortak pazar olarak kalırdı.

Bu kuruluşun kökünde ne vardır? İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki dehşetin bir defa daha yaşanmaması için alınacak tedbirler ne olabilir, diye Avrupa'nın büyük devlet adamları oturmuş düşünmüşlerdir. Ve adım adım, evet bu cehennemın bir defa daha yaşanmaması için, hele nükleer silahların da yapılacak bir kavgada, bir savaşta tekrar kullanılabilmesi ihtimaline karşı tedbir. Tedbir nedir? Tedbir işte Avrupa'nın milletlerini işbirliğine sevkettir. Eğer bu milletler işbirliği içerisinde olurlarsa ve aynı değerleri paylaşırlarsa, aynı insani değerleri paylaşırlarsa, benzeri siyasi kurumları meydana getirirlerse ve insanların refah ve saadeti için beraberce iktisadi faaliyetlerde bulunurlarsa, aynı sosyal değerleri paylaşırlarsa barışın muhafazasına doğru önemli bir adım atılmış olur. İşte bu çok önemli bir gayedir aslında. Ve netice itibarıyla dönüp dolaşıp Avrupa Birliği yani *European Union* ve *United States of Europe*'dan önce gelen bir fikir *European Union*. 37 senedir bu istikamette adımlar atılmış, *European Union* Avrupa Birliği fikri noktasına gelinmiştir.

Kaç devlettir bu? 12 devlet. Yalnız İkinci Dünya Savaşı sonunda Avrupa'nın yeniden şekillendirilmesi düşünülürken sadece siyasi boyut içerisinde ekonomiyi ve sosyal meseleleri düşünmek yetmemiştir. Neyi de düşünecektir?

Güvenliği de düşünecektir. Yani güvenlik şemsiyesinin olmadığı yerde aslında ekonomi ve sosyal meseleler olmaz. Hepsi birbirinin içindedir. Bir bütündür bu. İşte o günkü şartlar içersinde, Ortak Pazarın, doğrudan doğruya Avrupa Birliği'nin değil ama Avrupa'nın o günkü güvenliği de söz konusu olmuş, diğer Avrupa milletleri bir araya gelmiş NATO'yu meydana getirmişlerdir. NATO, Avrupa'nın güvenlik boyutudur. Yalnız Avrupa'nın değil. Avrupa gayet tabii ki Atlantik ötesine kadar devam eden bir olaydır.

Şimdi bütün bunlar giderken, bu işler olurken ana hedef şuydu: demokratik değerleri muhafaza edeceksiniz, insan haklarını muhafaza edeceksiniz. Demokratik değerlere ve insan haklarına itibar etmeyenler Avrupalı sayılmaz. Binaenaleyh Avrupa'nın içinde olamazlar. Avrupa bugün coğrafya değildir. Avrupa bir değerler manzumesidir ve ülkenin nerede olduğu bence ikinci derecedir. Birinci derecede bu değerler manzumesine ne kadar hürmetkarsınız ve bunları ne kadar hayata geçiriyorsunuz, işte bu fevkalade önem kazanmıştır.

Yalnız bütün bunları yaparken, evet demokratik sistemin bütün kurumlarını getirelim. İşte onun kökünde İnsan Hakları Beyannamesi vardır. Kişi dil, din, ırk, renk ve cins sebebiyle ayrılmayacaktır. Herkes eşit olacaktır. Herkes o beyannamede yazılı haklardan yararlanacaktır. Ve sanıyorum ki işin ruhu ödür, oradan başlar herşey. Onun içindir ki yavaş yavaş *Nation State*, yani Millet, devlet kavramı yerine Milletler Topluluğunun meydana getirdiği bir büyük olay ortaya koymuşlardır. Yalnız henüz Maastricht dahil, bu neticeye varacak, böyle bir hedefe çok yakın olmadığı görülmüştür. Maastricht bunun içerisinde. Yani milli parlamentolar ne olacaktır? Milli hükümlülük hakları ne olacaktır? Acaba böyle bir gelişme olduğu takdirde, merkeziyetçilik, böyle bir sistemin randımanını azaltmaz mı? Bu tartışmalar bugün yapılıyor. Yalnız bu tartışmalar yapılırken başka bir şey olmuştur. Bir taraftan Avrupa'yı tehdit eden bir büyük güç ve ona karşı bilhassa Batı medeniyetinin değerlerini muhafaza için kutuplaşmış bir askeri güç, iki askeri güç karşı karşıyayken bu güçlerden bir tanesi içinden göçmüştür. Dünya tarihinde, kansız kavgasız, kendi içinden dağılan bir imparatorluk ilk defa o Sovyet İmparatorluğunda vaki olmuştur.

Bunun meydana getirdiği yeni bir takım şartlar var. Bu yeni şartları acaba Avrupa'daki dostlarımız ne ölçüde kavramışlardır? Avrupa'daki dostlarımızın çoğu bizim müttefiklerimizdir. Ve ne ölçüde kavramışlardır? Ne çeşit fırsatlar Avrupa'nın önüne konmuştur. Hatta ne çeşit fırsatlar, uygarlığın önüne konmuştur ve ne çeşit zorluklar Avrupa'nın uygarlığının önünde mevcuttur. Sanıyorum ki bu noktada Avrupa Birliği'nin, ki bu ismi yeni aldı, Avrupa Birliği'nin kendi kabuğunun dışına çıkıp, kendisine, Avrupa'ya ve dünyaya yenden bir bakması lazımdır. Avrupa Birliği henüz bunu yapabilmiş değildir.

Ve gayet tabii ki eğer insanlığın barış içinde yaşamasını istiyorsanız, Avrupa'nın bir köşesinde barış içinde yaşayamazsınız. Yani bir *Fortress Europe*, bir Avrupa Kalesi kurup içinde yaşayamazsınız. Öyleyse, Avrupa'nın diğer ülkelerini de düşüneceksiniz. Bize ne diyebilirsiniz, bize ne. Size, eğer komşunuzun evinde yangın varsa o yangın bir gün size de gelebilir. Binaenaleyh, o bakım-

dan meseleye geniş bakmak icap etmiştir. İşte bu Avrupa Birliği içersinde genişletelim mi, derinleştirelim mi tartışmalarına sebep olmuştur. Derinleştirelim. Daha büyük Avrupa Birliği. Daha çok işleyelim, ama kalenin dibinde eğer sizin fukara komşularınız oturuyorsa sizin zenginliğinizi yaşatmazlar. Zenginliğiniz içinize sinmez zaten. Hadise 15.000 Dolar gelir seviyesinin üstündeki bir Avrupa'da 3.000 Dolar - 5.000 Dolar gelir seviyesindeki diğer ülkeler ne olacaktır? Canım, onlardan bize ne? İşte zaten İkinci Dünya Savaşı sonrasında gelen nokta, barış ve refah gayrikabil taksimdir. *"Peace and welfare are indivisible"*. Bunları ayıramazsınız. Oraya gelinmiştir.

Binaenaleyh, zenginlerin fakirlere yardım etmesi, onları da ayağa kaldırması zenginliğin sorumluluklarından birisi haline gelmiştir. Bu sosyalizm falan değildir. Bu insanlıktır. Aslında burda kişinin kendi menfaati vardır. Çünkü güvenlik istiyorsanız, güvenliği sadece silahla sağlayamazsınız. Öyleyse, insan gibi yaşama hakkının herkes tarafından kullanılması lazım. Orada zenginler fakirlere yardım edecek, onları ayağa kaldıracaklar. Yalnız fakirlerin de, gelsin birisi bizi ayağa kaldırsın şeklinde oturup, bir gölge yerlere oturup, keyfine bakması ile bir yere varılmaz. Onun içindir ki kalkınma gayretleri, her ülkenin kendi gayreti olacak. Başında söylediğim şey o. Ve böyle gayretle sanıyorum ki daha ileri gitme imkanları olur şeklinde düşünülmüştür. Ve bu sebeptendir ki bugün Doğu Avrupa'yı, Doğu Avrupa'daki bilhassa Sovyet nüfusundan çıkmış olan ülkeleri, Balkanları ve Kuzey Avrupa'nın gayet zengin ülkelerini hepsini birden kucaklayacak bir yeni Avrupa, bir yeni dünyada, bir yeni Avrupa kurulması fikrine henüz gelinmemiştir.

Ben Avrupa Birliği'nin içindeki meselelere inmek istemiyorum. Ben günlük meselelere de takılmak istemiyorum. Günlük meselelerin üstüne çıkarak Avrupa Birliği'nin yeni vizyonu araması lazım geldiğini söylüyorum. Ben Avrupa'nın bütün liderlerine bunu söyledim. Yalnız ekonomik ve sosyal boyutunda değil, güvenlik boyutunda da öyle. Bugün Polonya güvenlik arıyor, Romanya güvenlik arıyor, Çekoslovakya, Macaristan güvenlik arıyor ve bu ülkelerin hepsi bir güvenlik ihtiyacı içersinde. Avrupa öyle bir gişe ki, hadi gel güvenlik isteyene güvenlik vereyim, ekmek isteyene ekmek vereyim, şunu isteyene bunu vereyim. O değil mesele. Eğer toplumsal olarak düşünüyorsanız ve artık bugün için milletler arasındaki husumeti, milletler arasındaki düşmanlıkları ortadan kaldırıp ülkeler arasındaki sorunları barışçı yollardan çözelim ve bunu mutlaka müzakere yolu ile çözelim. Ve kuvvet kullanmak suretiyle sınır değiştirme isteme ortadan kaldırılsın, kuvvet kullanmak suretiyle hak kazanma, toprak kazanma gibi olaylar ortadan kaldırılsın. Her şeyi bir makuliyet içersinde, adalet içersinde götürelim istiyorsanız o zaman ancak barışı bulabilirsiniz. Binaenaleyh Avrupa Birliği fikri büyük bir fikirdir. Bir barış fikridir, evvela bir barış fikridir. Barış fikri için insanların beraber çalışıp beraber insanlık görevlerine sahip olmaları ve onları savunmaları ve onları yaymaları esasına dayanır.

Şimdi ben bunları söyledim. Yalnız bunları birşey söylemek için söyledim.

Benim ülkem 60 milyon nüfuslu Türkiye. Dünyanın bu bölgesinde, sanıyorum ki Sovyet İmparatorluğunun dağılmasından sonra zaten çok önemli olan konumu ve stratejik ehemmiyeti, ekonomik ehemmiyeti yeniden gündeme gelmiştir. Şimdi dedim ki Avrupa bir coğrafya değildir. Yani Avrupa bir inançlar olayıdır. Bir insani değerlere inanç olayıdır. Hürriyete, demokrasiye inanç olayıdır. Her ülke, kendi kimliğini, kendi milli kimliğini, inançlarını, tarihini, adetlerini, ananelerini muhafaza edecek. Buna mani hiçbirşey yok. Ama aslında bu da uluslararası değerleri, yani enternasyonal değerleri, insanlığın, çağdaşlığın, getirdiği değerleri kabule mani değildir. Yani ikisini aslında değerlendirebilen çağdaştır. Yoksa kendi değerlerinden sıyrılmış, hiçbir işe yaramaz o. Kendi değerlerine sahip, ama çağdaşlıkla beraber sahip. Türkiye bu kavramı fevkalade iyi içine yerleştirmiştir. Büyük Atatürk'ün getirdiği büyük inkılap, büyük devrim budur. Ve Türkiye demokrat, laik ve insan haklarına bağlı bir devlet olarak işte bu coğrafyada bulunuyor.

Avrupa Türkiye için ne önem taşır? Ekonomik duruma bakarsanız Türkiye üçbin Dolar seviyesinde memleket ve ticaretinin yüzde 50'si Avrupa Birliği ülkeleri ile. Çok önemli bir olay ve ticaretin yüzde 71'i libere. Yani Avrupa'ya uymakta büyük bir zorluğu yok. Bir adım daha, iki adım daha atıldığı zaman Avrupa'ya uyabilir. Ve Türkiye söylediğim gibi Avrupa'nın bütün kurumlarına dahil. Avrupa Konseyi'nden başlayarak. Sadece Avrupa Birliği'ne asosye üye. Ve 1963'ten beri de Avrupa Birliği ile irtibatı var. Türkiye hangi sebeple olursa olsun yeni bir Avrupa düşünülürken, Avrupa'nın sınırları aynı kalmak şartıyla bir arada yaşayacak, beraberce yaşayacak ve demokratik değerlere, insan hakları değerlerine, insanlığın değerlerine, uygarlığın değerlerine beraberce sahip çıkacak bir Avrupa düşünülürken, bu Avrupa'nın dışında kalmaz Türkiye. Türkiye'nin bu Avrupa'nın dışında kalması kendi menfaatine değildir. Avrupa'nın menfaatine de değildir. Zaten aslında Türkiye ile Avrupa arasındaki münasebetlerin gücü burada. Yani karşılıklı menfaat vardır. Yani Yunanistan-Bulgaristan sınırında biten bir Avrupa yerine Avrupa'nın değerlerini ta Altay dağlarına kadar götüren, Avrupa'nın değerlerini ta Basra Körfezi'ne kadar götüren bir Türkiye sanıyorum ki Avrupa'nın arayıp bulamadığı bir Türkiye'dir. Biz aslında uygarlığa, insanlığa, demokrasiye destek vermek ve uygarlığın insanlığın, demokrasinin hizmetinde olmak istiyoruz.

Eğer Türkiye doğru anlaşılabilirse, sanıyorum ki Türkiye'ye karşı takınılacak tavırlar daha değişik olacaktır. Biz de biliyoruz ki bilhassa geçen on sene zarfında dünya şartları yeniden değişiyor. Nedir Ortak Pazar fikrinin getirdiği? Kavga ne zaman oluyor? Sınırdan dolayı oluyor. Kavga ne zaman oluyor? Menfaatten oluyor. Kavga ne zaman oluyor? Milletler pazar arıyorlar birbirlerinde. Öyleyse eğer mallar serbest dolaşırsa, hizmetler serbest dolaşırsa, sermaye serbest dolaşırsa, insanlar serbest dolaşırsa hudutlar kalkar.

Hudutlar yine mevcut olur, fiktif olarak, ama bu serbestiyet, aslında gümrük olayını ortadan kaldırır ve gümrük kapısı olayını ortadan kaldırır, herkes bir ülke içindeymiş gibi, bu Birliğe dahil olan ülkeler bir dünyanın içersinde

daha rahat çalışır, daha rahat koşar, daha rahat ekmeğini kazanır, daha rahat uyur. Şimdi bütün olay bu, işte büyük fikir bu. Bence bunu bir yere sıkıştırılmazsınız. Bunu geniş şartlar içersinde düşünmek mecburiyetindesiniz. Türkiye böyle bir olayın içinde olmak istiyor. Mallar serbest nasıl dolaşır, hizmetler serbest nasıl dolaşır? İşte burda bir olay meydana geliyor. Rekabet olayı, "competitiveness" denen olay.

Eğer o rekabet olayı başırlamazsa bu mümkün değildir. Yani sizin yaptığınız bir mal komşunuzun yaptığı mal kadar ucuz değilse, onun kadar kaliteli değilse, o zaman onu sadece siz kullanırsınız. Orda kaynak israfı vardır. Yalnız herkes bunu kabul eder. Bunun hiç kabul edilmeyecek tarafı yok. Yalnız bundan ibaret midir? Olay bundan ibaret midir? Hayır. Devlet kavramına geldiğiniz zaman, millet kavramına geldiğiniz zaman, devlet bir ticarethane değildir. Devlet, evet devlet, ülkesinin menfaatini düşünecektir. Yalnız menfaat sadece rekabet gücü olan mal üretmek de değildir. Rekabet gücü olan mal üretirken başka bir takım dengeleri de muhafaza etmektir. Onun içindir ki, burda çok güzel şeyler söylendi. Eğer rekabet arıyorsanız, bunun karşılığında "social rights" dediğimiz sosyal hakları da arayacaksınız. Yani rekabet edilebilir bir ekonomiyi sosyal hakları tahrip etmeden kurabileceksiniz. Sosyal hakları tahrip ederek rekabet ekonomisi kurulamaz. Neden kurulamaz? Eğer randıman istiyorsanız, o randıman olabilir ama solidarite yani beraberlik olmadan randımanı da bulamazsınız.

Dört faktör; rekabet gücü olan bir ekonomi kuracaksınız, bu huzur ve sükun içinde olacak, bu sosyal hakları koruyan bir şey olacak, aynı zamanda efficient- etkin olacak. Ve bu yapılabilir mi? İşte bunu ancak "concensus" meydana getirerek yaparsınız. O ülkeyi yönetenler, o ülkenin girişimcileri, o ülkenin çalışanları, o ülkenin bilim adamları bence bu neticeyi aldıkları zaman başarılıdır. Bu neticeyi aldığınız zaman orta yerde kavgı olmaz. Bu neticeyi aldığınız zaman concensus olur. Bu neticeyi aldığınız zaman sosyal huzur olur. Binaenaleyh, ben burada böyle bir hedefin gözden kaçırılmaması gerektiğine işaret ediyorum.

Benim ülkemde bir takım sıkıntılar var. Bunların hepsi geçicidir. Hiç kimse telaşlanmasın. Çünkü benim ülkemin ekonomisinde sakatlık yok, yalnız bir takım mali meselelerinde, şusunda busunda tıkanmalar var. Bunları çözerken de gayet tabi ki Türkiye'de huzuru, Türkiye'de güveni, Türkiye'de sosyal dayanışmayı tahrip ederek çözmeye kalkamayız. Zaten çözülmüş olmaz o mesele, daha karmaşık hale gelir. Onun içindir ki sendika liderleri arkadaşlarım her zaman için vatanperver hislerle Türkiye meselelerine bakmışlardır. Benim kendilerine tavsiyem: sabırla, anlayışla ülke yönetimini yürütenlerle diyalogunuzu muhafaza ederek Türkiye'nin önünde bulunduğu meseleleri aşalım.

Türkiye büyüyen bir ülkedir, gelişen bir ülkedir. Ve aslında, komşularıyla Türkiye'nin sorunları vardır. Ama bu sorunların hiçbirisi halledilemeyecek cinsten sorunlar değildir. Bizce bugünün sorunları değildir. Ama bizim kararlığımız bu sorunları mutlaka barışçı yollardan çözmektir. Biz komşumuz Yuna-

nistan'a gelin sizinle dostluk ve iyi komşuluk anlaşması yapalım dedik. Bizim dostumuz Yunanistan'ın devlet ricali ile, yöneticileri ile gayet açık diyalogumuz var. Ve gayet tabi ki Kıbrıs sorunu diye bir sorun var orta yerde. Yalnız Kıbrıs sorunu Türkiye ile Yunanistan arasında bir sorun değil. Veya Türkiye ile Amerika arasında bir sorun değil. Kıbrıs sorunu Adada yaşayan iki halkın, dili ayrı, dini ayrı ve adetleri, gelenekleri, görenekleri ayrı, beraberliği sadece aynı adada yaşamış olmak ve üçyüz seneden beri yaşamış olmaktan ibaret olan iki halkın kendi aralarındaki beraber yaşayabilme olayıdır. Bu insanlar bir arada beraber yaşıyordu.

Ama Yugoslavya'dan evvel kriz denen olay oraya geldi. Ve şimdi Türkler bir tarafta, Rumlar bir tarafta yaşar hale geldi. Tamam bütün bunları kimseyi itham için de söylemiyorum. Çok tartışıldı, geçmişte kaldı. Şimdi beraber aynı bayrak altında veya aynı devletin idaresinde, aynı anayasayla beraber yaşayıp yaşayamayacaklarını tayin olayı Türkiye'den ve Yunanistan'dan ve Amerika'dan çok onlara aittir. Çünkü zorlama bir takım çözümlerle eğer mesele çözülebilseydi 20 senedir çözüldü. Ama orada da şayanı şükran olan taraf şudur ki bir kan dökülmesi olayı yoktur. Barış vardır Adanın içerisinde. Güneyinde de vardır, Kuzeyinde de vardır. Yani Bosna-Hersek'te olan vahşet gibi bir durum kesinlikle yoktur.

Şimdi bir şeye daha dokunmak istiyorum. Uluslararası teşekküller aslında barışın hizmetindedir. Ekonomik gelişme için dünyada çok önemli kuruluşlar var. NAFTA bunlardan biridir. Bir Güneydoğu Asya olayı var. Ordan bir çok büyük gelişme geliyor. Çin olayı, Japon olayı, bir büyük ekonomik güç. Bir Latin Amerika olayı var. Bu ülkeler yanyana gelip ortak pazarlar kuruyorlar. Ortak pazar fikrinden harekettedirler daha çok. Türkiye Karadeniz'in etrafındaki 11 tane devletle bir Karadeniz İşbirliği Teşkilatı kuruyor. Ve Türkiye bir gene 300 milyonluk, 10 tane ülkeye ta Orta Asya'ya kadar uzanan, Afganistan'ın, Tacikistan'ın da dahil olduğu, Kazakistan'ın da dahil olduğu, Pakistan'ın, İran'ın dahil olduğu bir ekol kuruyor. Bütün bunlar birbirlerine rakip kuruluşlar değildir. Bunlar birbirini tamamlayacaklardır. Eğer dünyanın şu köşesinde, bu köşesinde, rahatsızlık oraya intikal edecektir. Yani herkes kendi kapısının önünü temizlemeye gayret sarfetmelidir. Türkiye bir taraftan Avrupa Birliği ile olan münasebetlerini düzgün götürmeye çalışırken, Avrupa Birliği'ne üye olmaya çalışırken, öbür taraftan bu ülkelerle işbirlikleri kuruyor.

Dünyanın geleceği sanıyorum ki sürdürülebilir kalkınmadadır. Sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilir barıştır. Sürdürülebilir barış ve sürdürülebilir kalkınma birbirinden ayrılmaz. Dünya bir yeni olayla daha karşı karşıyadır. Bu da çevredir. Binaenaleyh dünyanın artan nüfusu insanların, insanları herşeyden çok sınır tarafından birbirleriyle yaklaşık, birbirleriyle daha çok konuşmaya mecbur ediyor. Eğer Karadeniz kirlenirse, Karadeniz'in etrafındaki bütün ülkeler bundan zarar görür ki, kirleniyor zaten. Karadeniz'in kirlenmesi önlenemezse, Marmara Denizi ve Ege Denizi de kirlenir. Hiç kimse mani olamaz buna. Öyleyse Karadeniz'in kirlenmesi Yunanistan için veya Mısır için veya

Cezayir için "bana ne" denecek cinsten bir olay değildir.

Öyleyse bir global kavram geliyor. Yani globalizm dediğimiz olay, bir taraftan sınırları kaldırmaya yarıyor, yani daha sınırsız yaşayabilen ekonomiler meydana getirmeye. Eh bu tabi ki yüksek teknoloji istiyor. Yüksek teknolojiyi verdiğiniz yerde, işsizlik demektir, yüksek teknoloji. İşsizlik zaten önemli bir problem. Ne yapalım, yüksek teknolojiye gitmeyelim, çünkü işsizlik yaratır. E orda da rekabet gücünüz olmuyor. Öyleyse hem yüksek teknoloji kullanacaksınız, hem de rekabet gücünüz olacak, hem de işsizlik denen afete çare bulacaksınız. Ve bir geçiş dönemi bile olsa, o geçiş döneminde insanları sokaklarda, aç, çıplak dolaştırmadan çare bulacaksınız. Çünkü bana göre hukuk düzeninin gayesi, barışın gayesi, ekonomik kalkınmanın gayesi, zengin olmanın gayesi, hepsinin hedefi insandır.

Eğer bir sistem insanı mutlu etmiyorsa, bir sistem insanı anasından doğduğuna pişman ediyorsa, o sistemi savunamazsınız. Bence birinci ölçü budur. Yani devlet, hukuk devleti, demokratik devlettir. Ama ister bu adı beğenin, ister beğenmeyin, "Welfare State" anlamında kullanmıyorum, devlet bir sosyal müessesedir. Yani vatandaşın güvenini düşünmeyen, adaletin dağılmasını düşünmeyen, eğitim eşitliğini düşünmeyen, sağlık hizmeti vermeyen ve vatandaşına açmısın, tok musun diye bakmayan bir devlet ve geleceğe güvenle bakıyor musun, bakabiliyor musun, bakamıyor musun, burda emin olmayan bir devlet fonksiyonunu yapmıyor demektir.

Bütün bunları, insanların haklarını haysiyetlerini ellerinden almadan, hem de karınlarını doyurarak yapacaksınız. O kendi karnını doyuracaktır, siz yeter ki ona ortamını verin. Bunları beraber götürmek, bugün her zamankinden çok önemli hale gelmiştir. Sadece ekonomik meselelere hayır, sadece sosyal meselelere hayır, sadece siyasi meselelere hayır. Ancak hepsini düşünebildiğiniz yerde mesele gerçekten mutlu bir ülke yaratmaya varır. Ve hepsini düşünebilen ülkeler yanyana gelir ve daha büyük bir topluluğu, mesela Ortak Pazarı oluşturur. Ortak Pazar'da 10.000 Doların üzerinde gelir seviyesi ülkeler var, ta 25.000'e kadar gidiyor. Biz 3.000 Dolardayız. Eh siz nasıl buraya uyacaksınız, diyenler olabilecektir. Yunanistan ve Portekiz'in Ortak Pazara kabul edildiği zaman, onların o günkü durumu bizim bugünkü durumumuzdan çok farklı değildi.

Şunu da söyleyeyim. Türkiye'de Ortak Pazar fikrine karşı olanlar vardır. Çünkü Türkiye demokratik bir ülke Ortak Pazarı isteyenler vardır, istemeyenler vardır. Yani, efendim bunu şunun için söylemiyorum. Siz eğer Avrupa'daki bizim dostlarımız, Türkiye'ye karşı sırtınızı dönerseniz, eh ne yapalım, Türkiye'de bir çok insan var bunu istemiyor, Türkiye de size karşı sırtını döner gibi bir ifade kullanmak istemiyorum. Yani bundan bir anlam çıkarmasın kimse. Söylediğim şey bir gerçeği ortaya koymaktır. Yani otuz seneyi aşkın bir zamanda Ortak Pazar peşinde olan Türkiye'ye Ortak Pazar'ın veya Avrupa'nın dışında kalmayacağı ümidi ve teminatı yerilmelidir. Binaenaleyh, onun içindir ki söylüyorum. Ortak Pazar'dan Avrupa Birliği'ne gelmiş bulunan bir Avrupa'da biz barışa hizmet ederiz. Çünkü barışa hizmet edersek bizim menfaatimiz var-

dır. Biz insanlığın iyileşmesine hizmet ederiz. Çünkü bizim menfaatimiz vardır. Biz bölgemizdeki istikrara hizmet ederiz ve biz dünyadaki istikrara hizmet ederiz. Böylesine hevesli bir Türkiye'yi, bence böylesine hevesli bir ülkeyi kolay kolay da bulmak mümkün değildir.

Biz demokrasiye, insan haklarına ve insanlığı hizmet teklif ediyoruz. Burada sendikalar ne yapacaktır? Sendikalar toplumda fevkalade güçlü kamuoyu yapan kuruluşlardır. Ve bana göre devletin bir parçasıdır. Yani eğer Türkiye'nin sorununu bizim sendikalarımız vasıtasıyla Avrupa'nın sendikaları, Avrupa'da daha iyi anlatsalardı, Türkiye'ye vaki, Türkiye'yi tanımamazlıktan gelen bir takım ters davranışları, düşmanlıkları ortadan kaldıracak ve Türkiye'nin gerçekten kendileri için fevkalade önemli bir ülke olduğunu anlatmaya çalışırlarsa, sanıyorum ki bunda yarar vardır. Kaldı ki biz zaten Avrupa ile olan işbirliğimizde biz bir "sur-standard" demokrasi peşinde değiliz. Biz standard bir demokrasinin peşindeyiz. Bugünkü eksikliklerimizi adım adım tamamlamak ve nihayet ana çerçeve itibarıyla mevcut olan demokrasimizi güçlendirmek, zenginleştirmek ve gerçek demokrasi haline daha çok getirmek bizim hedefimizdir.

Arkadaşlarımızın gayet tabi ki zaman zaman sabırlarını yitirmeleri gayet doğaldır. Yalnız unutmamak lazım ki serbest bir sistemi işletmek kolay değildir. Serbest bir sistem aslında biraz tahammül isteyen bir şey. Ve şunu ifade etmek istiyorum ki, Türkiye hem siyasette, politikada, hem de ekonomide serbest bir sistemi işletecek. Vatandaşını mutlu yapan sistem budur. Avrupa'nın aradığı, daha doğrusu uygarlığın aradığı değerler de budur.

Bu toplantının başarılı olmasını diliyorum. Ortaya koyacağınız düşünceler, fikirler Türkiye'ye, Türkiye ile Avrupa'nın işbirliğine ve Türkiye'nin çalışan milyonlarına, Avrupa'nın çalışan milyonlarına, Türkiye halkına ve Avrupa halklarına hayırlı olsun. Hepinize sevgiler sunuyorum. Sağolun.

EMILIO GABAGLIO

Konferansa şimdilik ara veriliyor. Öğle yemeği 12.30'da. Çok teşekkür ediyorum.

25 Nisan 1994 BİRİNCİ GÜN - İKİNCİ OTURUM

MARKKU JAASKELAINEN • ETUC Genel Sekreter Yardımcısı • Oturum Başkanı

Lütfen yerlerinizi alınız. Avrupa Birliği ve Türkiye ve onun sosyal ve sendikal boyutuyla ilgili konferansımıza devam ediyoruz. Biraz sonra mikrofona gelecek olan Türkiye Hükümeti'nin iki sayın bakanı, ekselansları Dışişleri Bakanı Sayın Hikmet Çetin ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Sayın Mehmet Moğultay'ın burada, Silivri'de ETUC/TÜRK-İŞ/DISK Konferansında bulunmalarından ötürü onur duyduğumu belirtmek isterim.

Dışişleri Bakanı'na söz vermeden önce öğleden sonraki konuşma düzeni hakkında birkaç söz söylemek istiyorum. Gördüğünüz gibi Konferansımız çalışma düzenine girdi. Arada gördüğünüz masaları bu yüzden yerleştirdik. İlk beş konuşmadan sonra, tartışmaya geçtiğimizde, mikrofonlar hazır olacak. Tartışma sanırım saat 16:00'deki kahve arasından sonra başlayacak.

Bu sabah da gördüğümüz gibi, Konferansa katılım yüksek. ETUC'a bağlı sendikaların çoğu temsil ediliyor; Avrupa Birliği ve Avrupa Ekonomik Bölgesi'nden hemen her ülkeden temsilci var, Portekiz'den, İngiltere'den, Yunanistan'dan, Finlandiya'dan, İsveç'ten... Tabii, tüm üyelerimizi tek tek saymak istemiyorum. Bunlardan başka, Türkiye'den iki üyemiz, Bayram Meral başkanlığında TÜRK-İŞ'ten ve Kemal Nebioğlu başkanlığında DISK'ten de çok fazla katılım var. Kendilerini, Genel Sekreterimiz Emilio Gaňaglio ile birlikte sabah açılış töreninde izledik.

Ayrıca burada, üçüncü Türk işçi konfederasyonu HAK-İŞ'in temsilcilerini, HAK-İŞ Genel Sekreteri Metin Türker kardeşimizi bu Konferansda gözlemci olarak görmekten çok mutluyuz.

Üç taraflı bir konferans olan bu toplantıda, ayrıca Avrupa İşveren Örgütü (UNICE) temsilcilerini, UNICE'nin Türkiye'den iki üye kuruluşundan biri olan Türkiye İşverenler Sendikası Konfederasyonu TİSK temsilcilerini, TİSK Genel Başkanı Sayın Refik Baydur'u ve TİSK Genel Sekreteri Sayın Kubilay Atasayarı görmenin mutluluğunu yaşıyoruz.

Evet, şimdi bu öğleden sonrasının programına geçebiliriz. Elinizde yazılı program var, ancak bazı değişiklikler olabilir. Bu öğleden sonraki oturumun ilk konuşmacısı Dışişleri Bakanı Sayın Hikmet Çetin. Ondan sonra Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Sayın Moğultay'a söz vereceğim. Daha sonra Sayın Refik Baydur, TİSK Başkanı olarak söz istedi, kendisine söz verilecektir. Ve daha sonra da, Batı Avrupalı iki meslektaşımızı buraya davet etme onuruna sahip olacağız: Ankara'daki Avrupa Birliği Temsilciliği Komisyonu Başkanı, Ekse-

İnsanları Sayın Büyükelçi Michael Lake ve Avrupa Birliği Ekonomik Sosyal Komitesi üyesi ve Avrupa Birliği Türkiye İlişkiler Raportörü, yakından tanıdığınız Sayın Giacomina Cassina.

Evet şimdi, Ekselansları Dışişleri Bakanı Sayın Hikmet Çetin, konuşma sırası sizin. Sizi kürsüye davet ediyorum.

HİKMET ÇETİN - Türkiye Dışişleri Bakanı

Sayın Başkan, Avrupa Birliği'nin Değerli Büyük Elçileri, Avrupa Birliği Temsilciliğinin Türkiye'deki Değerli Temsilcileri, Sayın Konuklar, Basın ve Televizyonun Değerli Temsilcileri,

Avrupa Sendikaları Konfederasyonu ile TÜRK-İŞ ve DISK'in birlikte düzenlemiş oldukları bu toplantıya katılmaktan büyük mutluluk duyuyorum. Avrupa Birliği-Türkiye ilişkileri ve Avrupa Birliği'nin kendisinin çok boyutlu ilişkileri çok çeşitli. Bu nedenle siyasi ve hükümet düzeyindeki ilişkiler yanında sendikaların ve diğer kuruluşların bu tür konferanslar yapmaları ilişkilere büyük katkı yapmaktadır. Çünkü Avrupa Birliği sadece dar anlamda bir ekonomik, dar anlamda bir sosyal ilişki değil, tüm alanları kapsayan toplu bir örgütlenme biçimidir, bir entegrasyondur. O nedenle kuruluş temsilcilerinin katıldıkları bu tür forumların ilişkilere büyük katkı yapacağına inanıyorum.

Türkiye aslında seçimini, dünya görüşünü, dünyayla ilişki seçimini kendi öziradesiyle çok önceden yapmıştır. Ta tanzimat yıllarından başlayarak Türkiye aslında bir anlamda seçimini yapmış. Ama gerçek anlamda Atatürk Türkiye'si 1920'li yıllardan itibaren kendi öziradesiyle Türkiye'nin Batı ile bütünleşmesi, Batı dünya görüşü yönünde bir felsefe benimsemesi kararını kendi öziradesiyle vermiştir. O nedenle ki Türkiye 1920'li yıllardan sonra kurulan bütün Avrupa örgütlerinde aktif olarak yer almıştır. Kiminin kurucu üyesi olmuştur, Avrupa Konseyi gibi. NATO'nun üyesi olmuştur, OECD'nin üyesi olmuştur ve buna benzer tüm kuruluşların aktif üyesi olmuştur. O nedenle Türkiye'nin 1957 yılında kurulan, o zamanki adıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu'na başvurusu, onunla ilişkisi basit anlamda bazı sorunlarına çözüm ya da bazı sorunlarını Avrupa ile birlikte çözüm şeklinde değil, Türkiye'nin yaptığı seçimin kendi öziradesiyle yaptığı seçimin, doğal bir sonucu olmuştur.

O nedenle ki Türkiye'nin daha 1950'li yılların sonunda önünde o zaman ekonomik alanda da iki seçenek vardı. Bir tanesi EFTA dediğimiz Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi, bir diğer seçim de Avrupa Ekonomik Topluluğu denilen o zamanki adıyla AET dediğimiz kuruluşla ilişkisi. Ve Türkiye kendi seçimini o zaman yapmış, 1950'li yılların sonunda 1959'da müzakerelere başlamış ve 1963 yılında Ankara Anlaşmasıyla Türkiye - Avrupa Ekonomik Topluluğu arasında nihai amacı tam üyelik olan bir anlaşma imzalanmıştır. Bu Türkiye'nin aslında daha birçok ülkenin ilgilenmediği bir aşamada, o zaman 6 tane üyesi var Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun, Türkiye o zamandan seçimini

yapmış, iradesini ortaya koymuş ve bunu Ankara Anlaşmasıyla noktalamıştır. Çünkü Türkiye'nin bugünkü adıyla Avrupa Birliği ile ya da Avrupa Topluluğu'yla ilişkisi aslında ortak değer yargıları paylaşmaktan geliyor. Türkiye'nin seçimi de odur.

Nedir bu ortak değer yargıları? Evvela çoğulcu demokrasidir, insan haklarıdır ve rekabete dayalı bir ekonomik sistemdir. Tabi insan haklarını çok geniş anlamda işçi haklarıyla, her türlü sosyal haklarla beraber almak lazımdır. Türkiye'yi Avrupa'ya bağlayan, Türkiye'yi Avrupa Topluluğu'na bağlayan gerçek değerler bunlar. Yani ne işsizlik sorununa çözüm bulma, ne serbest dolaşımı şöyle veya böyle sağlama değil. Türkiye'yi Avrupa'ya bağlayan, gerçek anlamda Avrupa Topluluğu'na bağlayan bu değer yargılarıdır. Çoğulcu demokrasi, serbest pazar ekonomisi, insan haklarına saygı ve hukukun üstünlüğü ilkelerini benimsediği için Türkiye böyle bir dünyanın bir parçası olmak istemiştir.

Türkiye ile Avrupa Topluluğu arasındaki en güçlü en önemli bağ da bunlardır, en önemli ilişkiler de bunlardır. Türkiye seçmiş olduğu yaşam tarzı, siyasal kurumları, ekonomik yapısı ve çağdaş kültür sentezi ile Avrupa'nın bir parçası olmuştur. Tarih boyunca Türkiye ile Avrupa arasında karşılıklı bir etkileşim süreci hep yaşanmıştır. Avrupa'nın kimliği ilan edildiği gibi çok kültürlü, çok unsurlu, çok kimlik ise, Avrupa Birliği ile Türkiye de bu kimliği geliştirmek ve zenginleştirmek olanacağını bulacaktır.

Çünkü Türkiye'nin bulunmadığı bir Avrupa Birliği bu ilkeleri tam olarak ortaya koymayabilir. Örneğin Hristiyan dünyasıyla İslam dünyasının tek pota altında birleşebilme şansı sadece Türkiye ile ortada vardır. Türkiye dışında hiçbir ülke Avrupa Birliği'ne bu şansı veremez. Çünkü Endonezya'dan Fas'a kadar bir milyar insanın yaşadığı İslam dünyasında Türkiye bütün İslam dünyasının tek başına önemli bir modelidir. Bu model Avrupa için de bir şanstır, bölge için de bir şanstır. Yani hem Müslüman, hem laik, hem demokratik, hem insan haklarına saygılı, hem hukuk üstünlüğü bulunan tek ülke Türkiye. O nedenle Avrupa çok kültürlü, çok kimlikli, çok dilli yapısını Türkiye ile ispatlayabilir. Türkiye'nin olmasıyla dünyanın bu iki kültürü ya da iki ayrı dini, ik ayrı dünyası ancak Türkiye ile birleşebilir, Türkiye ile ispatlanabilir. Ve Türkiye'nin dahil olduğu bir Avrupa Birliği doğal sınırlarına ulaşacak, Türkiye, Birliğin Kafkasya, Ortadoğu ve İslam dünyasına açılan kapısı olacaktır.

Bunun yanında Türkiye'nin ikinci bir önemi daha var. Özellikle soğuk savaşın ortadan kalkmasından sonra ve iki kutuplu dünyanın sona ermesinden sonra, Türkiye'nin başka bir önemi de ortaya çıkmıştır. Türkiye, NATO'nun ve Avrupa'nın geçmiş yıllardaki kanat ülkesi olmaktan çıkmış Avrupa'yı Asya'ya bağlayan Avrasya kuşağında, merkezi, aynı zamanda da stratejik bakımdan da çok daha önemli olan bir konuma gelmiştir. Bugün dünyanın uğraştığı, uğraşmakta olduğu ne kadar önemli bunalım varsa ve daha önümüzdeki yıllarda da maalesef uğraşmak durumunda kalabileceği ne kadar bunalım varsa, bunlar Türkiye'nin çevresinde olan bunalımlardır. Balkanlardaki bir Bosna-Hersek olayı, Kafkasya'daki gelişmeler ve oranın Ermenistan Azerbaycan

sorunu, daha kuzeyde Gürcistan, orada çıkabilecek sorunlar, güneye indiğimiz zaman Irak ve Ortadoğu sorunları, dünyanın, önümüzdeki yıllarda da maalesef Avrupa'nın Batı dünyasının uğraşabileceği sorunların çok önemli bir kısmı Türkiye'nin çevresinde.

Türkiye gibi bir ülkenin, yani bu yapısıyla, NATO üyesiyle, Avrupa ile olan ilişkileriyle Avrupa için de, dünya için de bir şanstır. Türkiye'nin coğrafi konumu çok kritiktir. Türkiye, bunun bilincinde olarak coğrafi konumunu, stratejik konumunu, çok sorumlu bir biçimde kullanan, bilinçli bir şekilde kullanan bir ülkedir. Bu nedenle Türkiye'nin siyasi bakımdan da önemi önümüzdeki yıllarda hem Avrupa için, hem Türkiye için çok daha önemli boyutlara ulaşacaktır.

Tabii soğuk savaştan sonra Avrupa Birliği de, Avrupa'nın kurumları da değişmek zorundadır. Avrupa Birliği bugün 12 üyesi bulunan ve kısa zaman içinde üye sayısı 16'ya çıkacak olan bir topluluk. Ama Avrupa yeni bir Avrupa ile karşı karşıya. Artık demirperde kalkmış, iki bloklu dünya sona ermiş ve yepyeni bir coğrafya Avrupa'sı ortaya çıkmış.

Avrupa Birliği eğer önümüzdeki dönemde Avrupa'nın tümünü kapsayabilecek bir çözüme gitmezse o zaman daha önce siyasi bakımdan ortaya çıkan iki bloklu dünya, ekonomik ve sosyal bakımdan iki bloklu Avrupa ortaya çıkacaktır. Ekonomik ve sosyal bakımdan bir yandan gelişmiş, ileri düzeye ulaşmış bir Avrupa Birliği, öte taraftan yine Avrupa olan, ama ekonomik ve sosyal bakımdan aradaki fark giderek artan bir başka bir Avrupa arasında örülecek olan yeni duvar, yeniden yeni bunalımlara, yeni ayrımlara yol açabilecektir. O nedenle Avrupa Birliği bir yandan siyasi boyutla bir entegrasyona gelirken ve kendi içinde derinleşirken, bir yandan da önümüzdeki dönemin Avrupasını düşünmek durumundadır.

Ve tabi şimdi Avrupa Birliği 16 üyeye ulaştıktan sonra önünde yeni bir açılımla karşı karşıya. Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri Türkiye, Malta ve bir anlamda da Kıbrıs. Tabi Türkiye konuşmamın başında da belirttiğim gibi kendi seçimini Avrupa yönünde yapmış. Ama eğer Avrupa Birliği bundan sonraki genişlemeyi Türkiye'siz yaparsa ya da Türkiye'nin içinde bulunmadığı bir genişlemeyi kararlaştırırsa, diğer bir deyişle Doğu ve Ortadoğu Avrupa'yı içine alıp Türkiye'yi dışarda bırakırsa, bu hem Türkiye'ye büyük haksızlık olur, hem Avrupa bakımından eksiklik olur, hem de çok yanlış bir seçim yapılmış olur.

Tabi ki dünya yalnız Avrupa Birliği'nden ibaret değildir. Türkiye inandığı bu ilkeleri biraz önce saydığım demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü, serbest piyasa ilkelerini Avrupa Birliği olsa da olmasa da kendi insanının mutluluğu için, kendi ülkesinin geleceği için sonuna kadar gerçekleştirme kararında. Bu bizim ulusal hedeflerimiz, ulusal davamız. Ama Avrupa Birliği ile tam üyelik bizim bu hedefleri gerçekleştirmemizi kolaylaştıracaktır. Avrupa Birliği'ne tam üye olmama durumunda yine hedefimiz budur. Ama daha da güç olacaktır. Şimdi Türkiye olarak biz Doğu ve Orta Avrupa ülkelerinin Avrupa

Birliği'ne üye olmalarına kesinlikle karşı değiliz. Başından beri destekliyoruz. Ama Türkiye 1950'li yıllardan beri NATO üyesi olarak sanıyorum dünya barışına ve iki bloklu dünyanın ortadan kalkmasına büyük katkı yapan ülkelerden biridir. Hatta birçok Avrupa ülkesinden çok daha büyük katkı yapmıştır NATO'nun bir kanat ülkesi olarak. Kime karşı? Sovyetler bloku denilen Varşova Paktı'na, üyelerine karşı.

Şimdi eğer bugün Avrupa Birliği dönüp de bize, yani halkımıza kusura bakmayın geçmişte size ihtiyacımız vardı, siz NATO üyesiydiniz, bizimle beraberdiniz, ama bugün size ihtiyacımız kalmadı. Sizinle beraber mücadele ettiğimiz Doğu, Ortadoğu Avrupa ülkelerini içimize alacağız ama siz kenarda durun, dediğı zaman, ben halkıma dönüp bunu anlatamam. Avrupa'nın bundan sonraki istikrarına, Avrupa'nın bundan sonraki yapısına, Avrupa'nın hedeflerine aynı şekilde katkıda bulunamam. İnsanlarıma bunu anlatamam. Tekrar ediyorum. Bunu söylerken ben Doğu ve Orta Avrupa ülkelerinin Avrupa Birliği'ne üyeliklerine karşı değilim. Ama onların Türkiye'nin önüne geçmeleri durumunda yıllardır birlikte sürdürdüğümüz ittifakların, işbirliğinin anlamı kalmaz. O nedenle öyle düşünüyorum ki Avrupa Birliği'nin bundan sonraki genişlemesi mutlaka Türkiye ile birlikte olmalıdır. Türkiye Avrupa Birliği ile olan ilişkilerinde kendine düşen her türlü katkıyı yapmaktadır. Bunun en önemli boyutu da 1995 yılında gerçekleştirilecek olan Gümrük Birliği'dir.

Gümrük Birliği gerçekleştiğı zaman Türkiye tam üye olmadan Avrupa Birliği ile Gümrük Birliği'ni gerçekleştirecek tek ülke olacaktır. Henüz tam üye olan Portekiz, İspanya bile bu anlamda tam bir Gümrük Birliği'ne geçmiş değıller. Halen bazı aşamaları var. Türkiye bunu niçin yapıyor?

1- Anlaşmalara olan bağılılığından.

2- Ekonomisine olan güveninden.

3- Özel sektörüne ve sanayiine olan güveninden dolayı yapıyor.

Biz buna inanıyoruz ki ekonomimiz, özel sektörümüz, sanayimiz bazı sorunları olsa da Avrupa Birliği'nin ekonomisiyle, sanayisiyle rekabet edebilecek boyuttadır. Türkiye bu yükümlölüklerini yerine getirirken 1995 Gümrük Birliği açısından Avrupa Birliği'nin de yapması gereken yükümlölükleri var. Bunlardan bir tanesi mali katkı ile ilgilidir. 1963 anlaşması imzalandığında Türkiye'nin Avrupa Topluluğı'nun, Avrupa Birliği'nin tam üyeliğine geçebilmesi için Avrupa Topluluğı'ndan Türkiye'ye mali katkı yapması bekleniyordu. 4 tane mali protokol uygulandı. Bunlar yürürlüğe girdi. Türkiye bunlardan 3 tane mali protokolü kullandı. Ama dördüncü mali protokol bir üyenin komşumuz, yakın komşumuz Yunanistan'ın itirazı üzerine dördüncü mali protokol 1980'li yıllardan bu yana devreye girmedi. Yani Avrupa Topluluğı ve Avrupa Birliği Türkiye'ye yapması gereken mali katkıyı yerine getirmemiştir. Bunun miktarı o zamanki parayla aşağı yukarı 600-700 ECU yani 600-700 milyon, 650-700 milyon Dolar.

Eğer yine anlaşmalarımıza göre o mali protokol uygulanabilseydi ondan beş yıl sonra, yani 1986 yılında Türkiye'nin beşinci mali protokolü uygulaması

gerekirdi. Beşinci mali protokolla Türkiye'ye vermesi gereken kaba taslak bir milyar Dolar olurdu. Beşinci mali protokolden sonra her beş yılda bir tekrarlanırsa altıncı mali protokolün olması gerekirdi. Ondan birbuçuk milyar Dolar Türkiye'nin alması gerekirdi. Bu üç mali protokolü üst üste koyduğunuz zaman sadece Avrupa Topluluğu, Avrupa Birliği bir üyenin itirazını gerekçe göstererek yerine getiremediği mali destek miktarı üç milyar Dolar'dır. Tabi bunu işte sadece ne yapayım bir üye itiraz ediyor, diyerek bundan sıyrılmak güç. Birincisi bunu yerine getirememiştir. Bunun mutlaka çözümü bulunması lazımdır. Bu Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne hazırlanmasının önemli bir aşamasıdır.

İkincisi işçilerin serbest dolaşımı bakımından Avrupa Birliği gerekeni yapmamıştır ve Katma Protokole göre olması gereken serbest dolaşım gerçekleşmemiştir. Şimdi tabii ki Türkiye Avrupa Birliği'ne üye olurken kendi işsizini Avrupa'ya göndererek orada onlara iş aramak ya da sorunlarını oraya havale etmek amacıyla değildir. Türkiye işsizlik sorununa Türkiye'de çözüm bulmak durumundadır. Türkiye'de sanayiler kurarak, Türkiye'de işyerleri açarak buna çözüm bulmak amacındadır. Ama Avrupa Birliği'nin yapacağı mali katkı mali protokol şeklinde, yabancı sermaye şeklinde ya da başka yollarla işsizlik sorununun Türkiye'de çözümüne, Türkiye'de hafiflemesine katkı yapabilir. Bu nedenle serbest dolaşım gerçekleşmedi. Ama en azından şimdi üzerinde durduğumuz konu Gümrük Birliği ile beraber Avrupa'da bulunan işçilerimizin Avrupa Topluluğu ülkeleri içinde serbest dolaşımının mutlaka sağlanması lazım. Yani 12'lerde yaşayan insanlarımızın, işçilerimizin 12 üye ülke içinde serbest dolaşımının mutlaka olması lazımdır.

Bu konuda zaten Lahey Adalet Divanı'nda açılan birçok davalarda da işçilerimiz kazanıyorlar. Bu konuda bir uluslararası hukuk da oluşmuştur. Konuyu her vatandaşımızın, herkesin mahkemeye giderek değil, bunun bir görüş birliğiyle sağlanmasında yarar görüyorum. En azından topluluk içindeki işçilerin serbest dolaşımının mutlaka sağlanması lazım.

Tabi aslında bir Gümrük Birliği ile beraber Avrupa Birliği'nin yapması gereken bir diğer konu da onların bakımından önemli olan kotaların kalkmasıdır. Yani ihracatımızın önündeki önemli engel olan tekstil başta olmak üzere birçok alandaki kotaların mutlaka kalkması lazımdır. Bunlar tabii ki kalkacaktır. Onlar bakımından bir sorun olabilir. Ama Gümrük Birliği'nin zorunlu olarak bunu yapması gerekmektedir.

Değerli Konuklar,

Avrupa Birliği, Avrupa Topluluğu üyeleri, Türkiye'nin tam üyeliği konusunda zaman zaman bazı engeller ortaya atmaktadırlar. Örneğin Türkiye'nin nüfusunun çok hızlı arttığı, işsiz sayısının çok yüksek olduğu, bu nedenle Avrupa Topluluğu'nun zaten kendisinin büyük işsiz topluluğu varken böyle bir durumda Türkiye'ye kapılarını açamayacağı. Bir tanesi bu. Bunlar söylenenler, söylenmeyenler de var. İkincisi Türkiye'nin ekonomisi bakımından yüksek enflasyon hızı var. Fiyatlar artıyor.

Tabii ki biz işsizlik sorununu, biraz önce de söyledim Avrupa Topluluğu'na

havale ederek çözmek niyetinde değiliz. Ekonomik sorunların mutlaka Türkiye'de çözülmesinden yanayız. Fakat Avrupa Birliği bunları söylerken bunlar çözüldükten sonra mutlaka üye olacaksınız, şeklinde de bir ifade kullanmıyor. Yani bunlar bir çözülsün bakalım havasında. Halbuki biz diyoruz ki bizim iş adamımız, bizim sendikamız, bizim işçimiz, bizim politikamız gelecek hesabı yaparken kesin bilmek durumundadır. O da Türkiye Avrupa Topluluğuna tam üye olacaktır. Türkiye'ye gelecek olan yabancı sermayenin buna ihtiyacı var, Türkiye'de yatırım yapacak olan sanayicinin buna ihtiyacı var. Türkiye'de iş yapacak başkalarının da böyle bir açık düşünceye ve politikaya ihtiyacı var.

Günümüz Avrupa'sında tabii ki birçok konular var. Avrupa Birliği'nin bunlara büyük katkı yapacağına inanıyorum. Bunlardan bir tanesi son zamanlarda özellikle geçen yıldan başlayan ve zaman zaman İkinci Dünya Savaşı öncesini anımsatan yabancı düşmanlığı ve ırkçılık hareketleri. Bu gerçekten önümüzdeki dönemde Avrupa'nın da, Avrupa Birliği'nin de, hepimizin de en önemli sorunlarımızdan bir tanesi. Bu konuda tabii ki önemli adımlar atılmıştır. Ama Avrupa Birliği'nin, önümüzdeki dönemde Avrupa'nın önündeki en önemli sorunlardan bir tanesi de hiç kuşkusuz yabancı düşmanlığı ve artan yabancı düşmanlığı ve ırkçılık eğilimlerine karşı gerekeni yapmasıdır.

Türkiye'den giden vatandaşlarımız geçen sene Almanya'da Möln'de ve Solingen trajedilerinde bunu yaşadılar. Bunun bir daha olmamasını diliyoruz. Bu sadece Türkiye bakımından değil Avrupa'daki ülkeler onların topluluklarının düzenleri bakımından da gerçekten üzerinde önemle durulması gereken bir durumdur.

Günümüz Avrupa'sında karşı karşıya bulunan bir başka sorun terörizmdir. Bugün dünyanın çeşitli bölgelerinde meydana gelen terör hareketleri tüm insanlığa karşı bir tehdit oluşturmaktadır. Birlikte hedef aldığımız demokratik, çoğulcu, hoşgörölü, insan haklarına dayalı rejimlerin önündeki en önemli engellerden bir tanesi de terörizmdir. Bu konuda uluslararası anlaşmalar da bunu zorunlu kılıyor. Avrupa ile ilişkilerimizde de zorunlu kılıyor. Bu konularda da Türkiye ile Avrupa Birliği'nin özellikle aynı platformda ve işbirliğiyle teröre karşı mücadele etmek durumundayız. Bugün Türkiye bir terör sorunu ile karşı karşıya. Ama terör sadece Türkiye'nin değil, Terör öyle bir silahtır ki, öyle bir olaydır ki her zaman, herkesi etkileyebilecek önemli bir olaydır. O nedenle, terörü önleme konusundaki işbirliğimizi daha da geliştirerek ileri bo-yutlara götürmek durumundayız.

Türkiye Avrupa'nın bir parçasıdır ve bunu sadece coğrafya olarak değil Avrupa ile paylaştığımız ortak değer yargıları olarak görüyoruz. Ve Türkiye kendi yaptığı bu seçim doğrultusunda hareket etmek durumundadır. Biz Avrupa Birliği ile olacak tam üyeliğin hem Türkiye'nin hem Avrupa Birliği'nin yararına olacağına inanıyoruz. Türkiye'siz bir Avrupa Birliği'nin ya da Avrupa örgütlerinin eksik olacağına inanıyoruz. Avrupa'sız bir Türkiye için de eksik ve yanlış olduğuna inanıyoruz. Çünkü önümüzdeki dönemde Türkiye ile Avrupa Birliği'nin işbirliği, birliği sadece ekonomik açıdan değil ekonomik açı-

dan, sosyal açıdan diğer birçok açılardan, hem bölgeye, hem Avrupa'ya, hem dünyaya büyük olanaklar sağlayacaktır.

Onun için biz inandığımız bu yolda, Avrupa Birliği'ne tam üyelik yolunda çabalarımıza inançla devam ediyoruz. Azimle devam ediyoruz. Ama tam üye olursak bu çabamıza katkı yapmış olurlar, daha hızlı ulaşmış oluruz ve çok kültürlü, çok etnik yapılı, çok dilli bir yeni Avrupa Birliği'ni oluştururuz. Ama tekrar edeyim, Türkiye Avrupa Birliği'nin, eşit haklı, onurlu bir üyesi olmak istiyor. Türkiye Avrupa Birliği'nin eteğine yapışarak, arkasından tutarak bir ikinci sınıf üyesi olmak amacında değildir. Eşit haklı, onurlu, tam bir üyesi olmak amacındadır. Bunu yaparsak biz bunun Avrupa'ya da, Türkiye'ye de yararı olduğuna inanıyoruz. Ama dünya da sadece Avrupa Birliği'nden ibaret değildir. Olsa da olmasa da Türkiye inandığı bu amaçları uğruna sendikasıyla, toplumuyla, siyasi partisiyle, parlamentosuyla bu yoldaki çabalarını sürdürecektir. Ama biz birlikte olmanın iki tarafa da yarar sağlayacağına inanıyoruz.

Ben sendikalarımızın, konfederasyonlarımızın bu tür toplanular yapmalarının büyük yararı olduğuna inanıyorum. Çünkü entegrasyon sadece hükümetlerarası bir entegrasyon değildir. Entegrasyon kelimesinin anlamı çok derin. Sendikalarıyla, toplumsal kitle örgütleriyle, dernekleriyle, vakıflarıyla bir bütünlüktür. O nedenle halkları birbirine bağlayacak olanlar da bu demokratik kitle örgütleridir, sendikalar, örgütlerdir.

Ben burdan gelen, yani gerek Avrupa Topluluğu tarafından gelecek olan, gerek Türkiye'den gelecek olan bu yöndeki demokratik baskıların, demokratik etkileşimlerin Türkiye ile Avrupa Birliği ilişkilerine büyük katkı yapacağına inanıyorum. Bu nedenle bu toplantıyı düzenleyen Avrupa Sendikaları Konfederasyonuna, TÜRK-İŞ'e, DISK'e ve buna katkısı olan tüm kişi ve örgütlere huzurlarınızda bir kere daha teşekkür etmek istiyorum. Son derece yararlı bir toplantı olduğuna inanıyorum. Bu toplantıların devam etmesi dileğiyle Başkana, yetkililere, hepimize sevgilerimi ve saygılarımı sunuyorum.

MARKKU JAASKELAINEN

Ekselansları Sayın Çetin,

Avrupa Birliği-Türkiye ilişkileri konusunda, bu öğleden sonraki çalışmamıza sağladığınız bu çok faydalı giriş için Avrupa Sendikalar Konfederasyonu adına teşekkür etmek benim için gerçekten mutluluk. Şimdi Türkiye Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Mehmet Moğultay'ı kürsüye davet ediyorum.

MEHMET MOĞULTAY • Türkiye Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı

'Sayın Başkan, Avrupa Birliği'nin Değerli Temsilcileri, Avrupa İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun Sayın Genel Sekreteri, Çeşitli Ülke ve Uluslararası

İşçi ve İşveren Kuruluşlarının Değerli Temsilcileri, TÜRK-İŞ, DİSK, HAK-İŞ ve TİSK'in Sayın Genel Başkanları ve Değerli Yöneticileri, Değerli Konuklar, Değerli Basın ve Televizyon Mensupları,

Avrupa İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun Türkiye'deki üyeleri olan TÜRK-İŞ ve DİSK'le işbirliği halinde, Avrupa Birliği'nin katkılarıyla düzenlenen bu Konferans vesilesiyle sizleri ülkemizde görmekten duyduğum memnuniyeti ifade etmek istiyorum. Hepinize hoşgeldiniz diyorum, saygı ile selamlıyorum.

"Avrupa Birliği - Türkiye İlişkilerinin Sosyal Boyutu ve Sendikaların Rolü" gibi önemli bir konunun ele alınacağı bu Konferansı düzenleyen Avrupa İşçi Sendikaları Konfederasyonu'na, TÜRK-İŞ'e ve DİSK'e teşekkür ediyorum. Ayrıca, tüm konuşmacılara bulunacakları katkılardan dolayı şimdiden teşekkür ediyorum.

Sayın Başkan, son yıllarda sosyal alanda önemli gelişmeler sağlamış ve bu gelişmeleri artan yoğunlukta sürdürme kararında olan Türkiye'de böylesi bir toplantı yapılmasında büyük yararlar bulunduğu inanıyorum. Konferansda ortaya çıkacak görüşlerin çalışma yaşamında sosyal diyalogun kaçınılmaz belirleyiciliğine inanarak sürdürdüğümüz çalışmalara önemli katkıları olacağı kuşkusuzdur. Avrupa Birliği - Türkiye ilişkilerinin sosyal boyutlarıyla incelenmesi, Avrupa İşçi Sendikaları Konfederasyonu'na üye ve özellikle Orta ve Doğu Avrupa'daki gözlemci üye kuruluşların bulunduğu ülkeler bakımından da son derece yararlı olacaktır.

Son yılların en önemli gelişmesi olarak görülen küreselleşme olgusu içinde kuşkusuz Avrupa Birliği, siyasal, ekonomik sosyal ve teknolojik boyutları ile öne çıkan dev bir örgütlenme olayıdır. Toplulukların bugünkü konumuna gelmesinde, ilgili hükümetlerin çabaları yanında sosyal tarafların, onları temsil eden işçi ve işveren kuruluşlarının hiçbir zaman rolleri yadsınamaz. Avrupa Topluluklarının son 50 yılı aşan çabalarına ve bunların sonuçlarına baktığımızda, bütün sorunların yalnızca hükümetler tarafından çözülemeyeceğinin, etkili bir sosyal diyalog olmadan istenen hedeflere ulaşılamayacağının kesin şekilde anlaşıldığı sonucuna varmaktayız. Bu durum işçilerin temel hakları konusundaki Topluluk Şartının önsözünde, Topluluklar Komisyon Başkanı Sayın Jacques Delors tarafından da "çalışanların sosyal haklarının garantiye alınmasında sadece hukuksal düzenlemeler yeterli olmayıp, etkin şekilde uygulanabilmeleri, işçi ve işveren kesimlerinin aktif katılımlarını gerektirmektedir" şeklinde ortaya konulmuştur.

Sayın Başkan, Değerli Konuklar,

Avrupa büyümektedir. Birlikte büyümekteyiz. Esasen böyle olması gerekmektedir. Dünün demirperdeleri artık yıkılmıştır. Tarihdışı, kültüredışı bölünmeler geride kalmıştır. Avrupa büyümektedir ve onunla birlikte ortak değer ve idealler, başka bir deyişle çoğulcu demokrasi ve sosyal haklar içeren insan haklarına saygı ve yasalar da büyümektedir. Avrupa'nın çehresi temelden değişmiştir. Avrupa Konseyi de değişmiştir. Doğu Bloku adıyla tanınan yedi yeni ülke Avrupa Konseyi'ne katılmıştır.

İki Almanya birleşti. Bu ülkelerin tümü dramatik bir şekilde sosyal ve ekonomik çalkantıların tecrübelerini yaşamışlardır. 1989 yılında meydana gelen olağanüstü hadiseler dolayısıyla etrafa yayılan umut seli bugün meyvelerini vermektedir. Doğu'da kuralcı rejimlerin ördüğü demirperde ve duvarların yerine refah duvarları oluşmuştur artık. Refaha ulaşma heyecanı teslimiyet ve hayal kırıklığına yolaçmıştır. Bu olgu içkili bir partiden sonra ortaya çıkan bir başağrısı gibidir. Kısa süren ve güzel geçen bir partiden sonra uzun, çok uzun bir başağrısıdır. 1989 yılında doğan umutların sönmesine hiçbir zaman fırsat verilmemelidir.

Bu Avrupa büyük bir umudun kaynağıdır. Evet, bir umudun kaynağıdır dedim, ancak korkunç tehlikelerin de tehdidi altındadır. Ve müthiş meydan okumalarla da zaman zaman karşı karşıyadır. Bunların en ciddi olanı ise büyüyen işsizliktir.

Değerli Konuklar,

21. yüzyıla yaklaştığımız şu günlerde, dünyada meydana gelen siyasal ve ekonomik gelişmeler karşısında iyimser olmak oldukça zor görünmektedir. Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte soğuk savaş döneminin sona erdiği, yeryüzünde bundan böyle barış, güven ve işbirliğinin egemen olacağı beklenirken, gelişmeler maalesef bu yönde olmamıştır. Avrupa'nın tam ortasında, Bosna-Hersek'de yaşanan savaş ve özellikle insan hakları konusunda duyarlı olduğu kabul edilen Batı dünyasının, burada gerçekleşen katliam ve soykırım karşısındaki duyarsızlığı, duyulan hayal kırıklığını haklı olarak artırmaktadır.

Ne yazık ki, siyasal alanda görülen bu olumsuz gelişmeler, ekonomik alanda da kendini göstermektedir. Bir çok Avrupa ülkesinde biraz önce ifade ettiğim gibi, işyerleri ya faaliyetine ara vermektedir ya da faaliyetini büsbütün durdurmak zorunda kalmaktadır. İşten çıkartmalar giderek artmış, işsiz sayısı çoğalmıştır. Gelişmiş Avrupa ülkelerinde siyasal ve ekonomik alanda ortaya çıkan bu olumsuz tablo, doğal olarak ülkemize de yansımaktadır. Bununla birlikte, sorunların ağırlığı, onları aşacağımıza olan inancımızı sarsmamalıdır, hiçbir zaman.

Değerli Konuklar,

Büyük liderimiz Atatürk'ün çizdiği doğrultuda, kaderini "gelişmiş ülkeler düzeyine ulaşma" olarak çizmiş olan ülkemizin, Avrupa Topluluğu'na tam üyelik için daha 1950'li yılların sonunda harekete geçmiş olması şaşırtıcı değildir. Türkiye, coğrafi, tarihi ve ekonomik nedenlerle kendisini Batı'nın bir parçası olarak görmüş ve bu nedenlerle Avrupa Konseyi, NATO, OECD gibi örgütlere üye olarak katılmış bulunmaktadır. Ülkemiz, gerek bu örgütlerle, gerekse Birleşmiş Milletler ve Uluslararası Çalışma Örgütü gibi uluslararası kuruluşlarla olan ilişkilerinde üzerine düşen görevleri aktif biçimde yerine getirmenin samimi gayreti içinde olagelmıştır. Avrupa Topluluğu ile ilişkilerimizde ise, aradan geçen yıllar içinde çok değişik nedenlerle meydana gelen bazı aksamalara karşın, Batı ile bütünleşme hedefini hiçbir zaman göz ardı etmedik.

Avrupa Birliği'nin ortak üyesi değil, tam üyesi olma yolunda kesin bir kararlılık içinde olduğumuzu ve bu amaca bir gün ulaşacağımıza inandığımızı burada belirtmek isterim. Bu nedenle, Avrupa Birliği tarihinde bir benzeri görülmemiş; tam üyelik olmadan Gümrük Birliği'ne gidişi, kendi başına bir amaç olarak değil, tam üyeliğe ulaşmada bir aşama olarak gördüğümüzü de belirtmeliyim. Bu doğrultuda, ülkemiz gelişmesinde Avrupa Birliği ve uluslararası kuruluşlar tarafından geliştirilmiş olan normları izlemekte ve kendini bunlarla uyumlaştırma çabasını sürdürmekteyiz. Bu bağlamda, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı olarak, Türkiye'de sosyal politikanın amaç ve hedeflerinin Topluluk sosyal politikalarıyla temelde geniş ölçüde benzerlik gösterdiğini vurgulamak isterim. Topluluk'ta temel felsefe olarak benimsenen serbest piyasa düzeni ve çoğulcu demokratik sistem ülkemizde de benimsenmiş bulunmaktadır. Ancak, temel felsefedeki bu benzerlik, Topluluk göstergeleri ile karşılaştırıldığında, uygulamada görülen önemli sayılabilecek eksikliklerin varlığını da kabul etmemize engel değildir.

Ülkemizin, Avrupa Topluluğu'na tam üyelik başvurusu ile ilgili olarak, 18 Aralık 1989 tarihinde açıklanan Komisyon görüşünde Türkiye'nin karşı karşıya bulunduğu uyum sorunları arasında, "Sosyal Koruma Düzeyinin" düşük olduğu belirtilmektedir. Türkiye ile Topluluk arasında önemli bir sosyal gelişmişlik farkının bulunduğu, Topluluğun halen benimsemiş olduğu ve benimseyeceği sosyal normlarla Türkiye'nin kısa sürede uyum sağlamada güçlük çekeceği açıklanmaktadır.

Türkiye'nin ekonomik ve sosyal durumunu inceleyen raporun ekinde de yüksek oranlı işsizlik, istihdam sorunları, vasıflı işgücü yetiştirme ve iş piyasasının organizasyonu gereksinimi, sendikal haklar konusunda mevzuat ve uygulamadan kaynaklanan ILO ile mevcut sorunlar, sosyal güvenlik sisteminin yeterince gelişmemiş olması ile düşük emek maliyeti gibi konular, Türkiye'nin Avrupa Topluluğu üyeliği açısından sorun yaratan alanlar olarak belirtilmektedir.

Sayın Başkan, Değerli Konuklar,

Ancak, Hükümetimizin son yıllarda sosyal alanda sürdürdüğü kararlı ve kapsamlı çalışmaların sonuçlarının alınmasıyla, ülkemizin büyük ölçüde Avrupa Topluluğu ve ILO normlarına ulaşacağına inanıyoruz. Bütün politikaların, sonuç itibarıyla, Avrupa Topluluğu - Ankara anlaşmasında belirtildiği gibi, "halkın yaşam ve çalışma koşullarının sürekli olarak iyileştirilmesi" hedefine, diğer deyişle sosyal hedefin gerçekleştirilmesine yönelik olduğu görüşünden yola çıkarak, Hükümetimiz, sosyal alandaki normların süratle geliştirilmesi gayreti içindedir.

Son iki buçuk yıl içinde, koalisyon hükümetlerimizin programlarında önemle yer verilen çağdaşlaşma ve demokratikleşme ilkeleri çerçevesinde çok önemli normlar koyan 6 ILO sözleşmesinin onaylanması, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından uygun bulunmuştur. Bu sözleşmeler şunlardır:

* Sendika Özgürlüğü ve Sendika Hakkının Korunmasına İlişkin 87 sayılı Sözleşme,

* Kamu Hizmetinde Örgütlenme Hakkı ve Çalışma Koşullarının Belirlenmesi İşlemlerine İlişkin 151 Sayılı Sözleşme,

* İşletmelerde İşçi Temsilciliklerinin Korunması ve Onlara Sağlanacak Kolaylıklara İlişkin 135 sayılı Sözleşme,

* Sanayi İşyerlerine Alınacak Çocukların Asgari Yaş Sınırının Belirlenmesine İlişkin 59 sayılı Sözleşme,

* İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesinde Mesleki Eğitim ve Yönlendirmenin Yerine 142 sayılı Sözleşme,

* Uluslararası Çalışma Normlarının Uygulanmasının Geliştirilmesi İçin Üçlü Danışmalarla İlgili 144 sayılı Sözleşme.

Bu sözleşmelerin sosyal tarafların hak ve çıkarlarını korumada, eksikliği duyulan diyalogun geliştirilmesinde ve sistemimizde yeni bazı normların kazanılmasındaki önemlerini belirtmek isterim. Bunlar dışında; iş ilişkisinin işveren tarafından sona erdirilmesine ilişkin 158 sayılı Sözleşme de halen onaylanmak üzere TBMM gündeminde bulunmaktadır. Burada ILO sözleşmelerinden uzunca söz etmemiz yadırganmamalıdır. Çünkü, Topluluk çalışanlarının temel haklarını ortaya koyan "Şart"ın önsözünde, Şart'ın hazırlanmasında, Uluslararası Çalışma Örgütü sözleşmeleri ile Avrupa Konseyi "Sosyal Şartı"ndan esinlenildiği açıkça vurgulanmaktadır.

Türkiye, yukarıda sıraladığım ILO sözleşmelerini onaylarken Avrupa Birliği'ne yaptığı tam üyelik başvurusunun gereği olan bazı eksiklerini giderme sorumluluğunu da yerine getirmiş olduğu kanısındadır. Bu arada ülkemizde sayıları milyonlara ulaşan kamu kesimi çalışanlarının ekonomik ve sosyal haklarını kendi örgütleri aracılığı ile elde etmelerini sağlayacak yasa tasarısının geçtiğimiz günlerde Meclise sunulduğunu büyük bir memnuniyetle belirtmek isterim. İşsizlik sigortasının sistemimize kazandırılması ile işsizlikle mücadelede yeni bir yapılanmayı sağlayacak olan yasal hazırlıklar da Hükümet tarafından sürdürülmektedir.

Sayın Başkan, Değerli Konuklar

Ülkemizde, 1980-1983 yılları arasında yaşanmış ara dönemde çıkarılan ve o dönemin özel koşulları dolayısıyla sınırlayıcı ve yasaklayıcı bir anlayışın ürünü olan sendika ve toplu pazarlık yasalarımızın demokratik, özgürlükçü ve çoğulcu bir yaklaşımla yeniden düzenlenmesi için sosyal taraflarla görüşmelerimiz sürmektedir. Aynı dönemde hazırlanan Anayasa'nın da değiştirilerek halkımızın ulaştığı demokrasi ve özgürlük düzeyine uygun yeni bir anayasa hazırlanması başlıca amacımızdır. Ancak, Parlamentoda koalisyonu oluşturan partilerin yeterli çoğunluğa sahip bulunmaması yüzünden bugüne kadar bu alanda olumlu bir gelişme sağlanamamıştır.

Burada üzerinde durmak istediğim bir başka konu, Avrupa Topluluğu ile Türkiye ilişkileri içinde önemli bir yer tutan işgücünün serbest dolaşımı ve Avrupa Birliği üyesi ülkelerde yaşamakta olan 2 milyon civarındaki yurttaşlarımızın durumlarıdır.

Sayın Başkan ve Değerli Konuklar,

Bildiğiniz gibi, Ankara Anlaşması ve onun tamamlayıcısı olan Katma Protokol'de öngörülen belli bir geçiş süresi sonunda, 1 Aralık 1986 tarihinden itibaren taraflar arasında işgücünün serbest dolaşımının sağlanması gerekmektedir. Bu durum gerçekleşmemiştir. Bize göre, bu hakkın özünü oluşturan yasal düzenleme yeterlidir ve uygulanmayı beklemektedir.

Diğer taraftan, halen Avrupa Birliği üyesi ülkelerde yasal olarak ikamet etmekte ve çalışmakta olan yurttaşlarımızın durumlarının iyileştirilmesine ilişkin olarak, yetkili ortaklık organlarının 1976 ve 1980 yılı toplantılarında aldığı kararların uygulanmasında bazı eksiklikler olduğu endişesini taşımaktayız. Ancak, Ortaklık Konseyi'nin 1992 ve 1993 yıllarında yaptığı toplantılarda bu konunun gündeme getirilmesi sonucunda, uygulamanın taraflar uzmanlarıncaya ele alınmasının kararlaştırılması ve bu amaçla ödeneğin ayrılmış olması sevindiricidir. Halen yürütülmekte olan çalışmaların, sorunun çözümünü kolaylaştıracağına inanmaktayım.

Avrupa Birliği üyesi ülkelerde çalışan işçilerimizin bugünlerde karşılaşmakta olduğu bazı sorunlara da değinmeden geçemeyeceğim. Kimi Avrupa ülkelerinde yurttaşlarımızın karşılaşmakta oldukları, hunharca öldürmeye kadar uzanan ırkçı ve ayrımcı davranışları şiddetle kınıyorum. Bu tür davranışların, insan hak ve özgürlüklerinin en gelişmiş şekilde uygulanmakta olduğu Batı Avrupa ülkelerinde gerçekleşmekte olması kaygı verici ve düşündürücüdür.

Bütün bu gelişmelere karşın, Avrupa Parlamentosu'nun, Avrupa Birliği bünyesinde yaşamakta olan üçüncü ülke yurttaşlarının hak ve görevlerini içeren bir "Şart" oluşturma çabasını da takdirle karşıladığımızı ifade etmek isterim. Topluluk ülkelerinde yasal olarak ikamet etmekte ve çalışmakta olan üçüncü ülke yurttaşlarının, içinde yaşadıkları ülke yurttaşları ile eşit koşullarda temel hak ve özgürlüklerden yararlanmalarının sağlanması kuşkusuz bir "lütuf" değil, doğal bir "hak"tır. Avrupa Birliği'nin kendi bünyesinde ekmegini kazanma çabası içinde bulunan yabancılara "Avrupa Şartı" taslağında yer alan ve artık herkesin yararlanması gereken asgari düzeydeki hakları vermekte çekingen davranmayacağı konusundaki inancımı belirtmek istiyorum.

Bir başka önemli konu ise, Topluluk'la Türkiye arasında ortaklığı kuran Ankara Anlaşması'nın 27. maddesinde öngörüldüğü halde, geçen yıla kadar gerçekleştirilemeyen Topluluklar Ekonomik ve Sosyal Komitesi ile ilişkilerimizin kurulması ve geliştirilmesidir. Ekonomik ve Sosyal Komitenin Avrupa Birliği içinde sosyal diyalogun gelişmesinde, ekonomik ve sosyal politikaların saptanmasında ve uygulanmasında çok önemli katkıları olduğu açıktır. Böyle önemli bir kuruluşla ilişkilerin olmaması, Türkiye tarafından ciddi bir eksiklikti. Burada memnuniyetle belirtmek isterim ki, Ekonomik ve Sosyal Komite Türkiye ile ilişki konusunu ciddiyetle ele almış ve bu toplantıda aramızda görmekten mutluluk duyduğum Bayan Cassina tarafından hazırlanan Türkiye Raporu, 1993 Aralık ayı içinde Komitede kabul edilmiştir. İlişkilerin daha da geliştirilmesinin, çalışmalarımıza önemli katkılar sağlayacağına inanıyorum. Hü-

kümet olarak ilişkilerimizin kesintisiz sürmesi için, Türkiye'de ilişkileri yürütecek kuruluşun bir an önce çalışmaya başlamasının sağlanması konusunda kararlılık içindeyiz. Bu konuda Avrupa Birliği Ekonomik ve Sosyal Komitesi'nin şimdiye kadar gösterdiği işbirliği anlayışının artarak süreceği inancını taşıyorum.

Ekonomik ve Sosyal Komite'yle ilişkilerimizin artırılması, Avrupa Birliği ile ilişkilerimizin geliştirilmesi yanında, taraflar arasında sosyal diyalogun artırılması yoluyla, yapısal değişikliklerin daha kolay gerçekleşmesine, üretim ve verim artışı gibi temel ekonomik alanlardaki iyileştirmelere de katkıda bulunacaktır.

Sayın Başkan, Değerli Konuklar,

Biraz önce, Avrupa Birliği ile ilişkilerimizin güncel konusu olan Gümrük Birliği'ne geçişi, tam üyeliğe geçişin bir aşaması olarak gördüğümüzü ve bu konudaki kararlılığımızı belirtmiştim. Bu geçişin mevcut teknolojik farklılıklar, yeni rekabet ortamı, gümrük vergilerinin ve bazı fonların ortadan kaldırılması gibi gelişmelere bağlı olarak Türk ekonomisinde, en azından kısa dönemde, bazı güçlükler yol açabileceği görülmektedir. Bu geçiş döneminin ekonomik ve sosyal yaşantımızı zorlamadan atlatılabilmesi için Gümrük Birliği ile birlikte, işgücünün ve hizmetlerin serbest dolaşımının da gerçekleştirilmesinin yararlı olacağına inanıyorum. Gümrük Birliği'ne geçişle birlikte, daha da artacak olan ticari ve endüstriyel ilişkilerin, ülkeler arasında insan trafiğini önemli oranda artıracığı açıktır. Böyle bir durumda, Türk vatandaşlarına Avrupa Birliği üyesi ülkelerde vize uygulanması, tek yanlı olarak, rekabette yurttaşlarımızın durumunu zayıflatacaktır.

Diğer yandan, Gümrük Birliği, yalnızca malların dolaşımı ile sınırlı olduğu ölçüde, amacına ulaşmada da sınırlı kalacaktır. Oysa ki, turizm, bankacılık, sigortacılık ve mesleki hizmet erbabının serbestce mesleklerini Birliğe dahil her ülkede yerine getirebilmeleri başarı şansını önemli oranda arttıracaktır.

Sayın Başkan, Değerli Konuklar,

Bu düşüncelerle Konferansın Avrupa ve tüm dünya için yararlı olmasını diliyorum. Konferansta ortaya konan görüşlerin, ülkelerimizde insanlarımıza daha iyi yaşam koşulları sağlanması konusunda işçi ve işveren kuruluşlarıyla, hükümetlere ve uluslararası kuruluşlara yol gösterici olacağına yürekten inanıyorum. Bu toplantının hayırlı olması dileğiyle, hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

MARKKU JAASKELAINEN

Sayın Moğultay'a çok teşekkür ediyorum. Konuşmamızdaki iki konuyu tekrarlamak istiyorum. Tüm sabah oturumunu göç sorunlarına ayırdığımızı ve bu konuyu derinlemesine tartışabileceğimizi size duyurmaktan dolayı mutluyuz. İkinci olarak ırkçılık ve ırk düşmanlığı denilen çirkin olgu konusunda ETUC'un yaklaşımı her zaman çok açık olmuştur. Bu konu Genel Sekreteri-

miz Emilio Gabaglio'nun bu sabahki açış konuşmasında şiddetle vurgulanmıştır. Şimdi sözü biraz sonra ayrılmak zorunda olan ve bugün konuşmak istediğini belirten Türkiye İşveren Sendikalar Konfederasyonu TİSK Başkanı Refik Baydur'a veriyorum. Sayın Baydur, buyrun.

REFİK BAYDUR • TİSK Başkanı

Sayın Başkan, Sayın Bakanlarım, Değerli Sendikacı Arkadaşlarım, Değerli Hocalarım ve Değerli Misafirler,

Evvela şunu ifade edeyim ki ben burada misafir sanatçıyım. Son anda bir konuşma talebedildiği için huzurunuzdayım. Hazırlıksız olmanın dezavantajlarını sizin hoşgörünüze bırakarak, çok kısa hitap edip hemen bir yolculuğa çıkmak üzere huzurlarınızdan ayrılacağım.

Efendim, sabahki konuşmasında ETUC'un Genel Sekreterinin işaret ettiği noktalara ben de aynen dönmek istiyorum. İster Avrupa Birliği'nde olun, ister Pasifik Birliği'nde olun, ister Amerika Birliği'nde olun, dünyadaki endüstri ilişkilerini tehdit eden tehlikeler hergün biraz daha büyümektedir. Bunların başında işsizlik gelmektedir. Sonra işsizliği tahrik eden ve aşağı yukarı bütün milletlerin uygulamak zorunda olduğu bir takım sebeplerle, uygulamak zorunda olduğu özelleştirme ve dünyada hız kazanan verimlilikle beraber yürüyen ücret konuları. Artık salt kendi başına düşük ücretle işçi çalıştırmanın da hiçbir önemi kalmamıştır.

Sınırlar dağılmış ve maaliyet unsuru baz olarak parasal ücrete değil, verimliliğe bağlı kalmaya başlamıştır. O bakımdan da birbirimize insan yetiştirmek yönünden büyük ihtiyaç içine girmiş durumdayız. İş teminatındaki artmalar başta ihtiyar Avrupa'yı sıkıştırmaya başlamış, sonra kademe kademe yayılma istidadı göstermiştir. Yasal olarak polisiye güçlerle iş teminatı yerine dünyada karşılıklı diyalog, özveri ve birlikte yaratma iş teminatını doğurmaya başlamıştır. Onun için ILO bile kendi bünyesinde bazı istihale yapmak zorundadır. ILO'nun katı uygulamaları ve ta aciz dönemden kalan Avrupa'nın sıkı kalıplı kanunları yavaş yavaş yerini daha geniş, daha anlaşma imkanları bulan, daha enternasyonal tabanlı yaklaşımlara terketmek zorundadır.

Nitekim Avrupa Topluluğu'nun sosyal çemberi ILO'nun da yeniden kendi kendini mevcut akıma ve gelişmeye adapte etmesi zorunluluğunu çıkarıyor ortaya. Bunun yanında bütün milletlerin önünde bir problem olarak büyüyen sosyal güvenlik müesseselerimiz. Hiçbirimiz çok sağlam değiliz. İstisnalar genellikle Amerika'da var. Neden? Çünkü orada sosyal müesseseler, polisiye güçlerin takviye edilmesi yerine kendi bünyesinde gelişme imkanları sağlanan üçüncü bir sektörü doğurmuştur. Ve bugün Amerika'da halka dağılan sermaye hepinizin bildiği gibi ağırlıkla bu sosyal müesseselerin eline geçmektedir. Yani patron işçinin, çalışanın, sigorta olanın, müessesenin eline geçmektedir. Bunu Avrupa maalesef çok geç idrak edebilmiştir.

Çağımızın bir olayı da esnek istihdam olayıdır. Artık katı deyimlerle saat periyoduna bağlı ve insanla makina arasındaki ilişkiyi mutlak bir imalat fonksiyonunda arayan sistemler yerini esnek sistemlere doğru terketmektedir. Avrupa bu yönde geç de olsa birtakım çalışmalar içine girmiştir. Ama Türkiye'miz bu fırsatı göstermelik bir takım polisiye güçler yerine, işçi-işveren ilişkilerini geliştirmek zorundadır. Türkiye Avrupalı dostlarımıza göre her an Avrupa kapısından içeri girmeye hazır, kucaklanabilecek bir devlettir. Ama Sayın Dışişleri Bakanımın söylediği gibi her adım atışta bir baraj koyma da Avrupalının yaşam şekli haline geldi neredeyse. Önlerinde İslam alemi ile Avrupa'yı birleştirebilen laik bir Cumhuriyet var iken, zaman zaman bu barajı tabir caiz ise ceviz kabuğunu doldurmayan unsurlarla besleyip geriye iten faktörleri yaşadık. Bunlarda işte, sosyal "tandans" bizim kadar gelişmedi, insan hakları bizim kadar gelişmedi. Almanya Baider-Meinhoff olayında bir gecede 14 tane genci enseden intihar ettirdi. Arnavutluk'tan İtalya'ya göçen kimsesiz ve aç insanları İtalya'ya girmeden denize döktüler. Sayın iki bakanımın ifade ettiği gibi 30 senedir Almanya'nın kalkınmasının birinci cephesinde savaşan Türkler'in çocukları yakılarak katledildi. Nerde o medeni Avrupa merak ediyorum. Avrupa'nın tam göbeğinde bir Bosna-Hersek katliamı iki yıldır yaşanıyor. Hala Birleşmiş Milletler toplantı üstüne toplantı yapıyor ve bir sonuç yok. Ben Dışişleri Bakanımın yaşamının % 60'ını oraya verdiğini görüyorum bir vatandaş olarak.

Sayın Genel Sekreter dedi ki 1 Mayıs'ta içimiz sızlayarak Bosna-Hersek'i düşünerek 1 Mayıs kutlayacağız. İçlerinin sızlamasına lüzum yok. Ben teklif ediyorum. UNICE, ETUC, bizler 1 Mayıs'ı Bosna'da kutlayalım. Ben de varım aralarında. Eğer Avrupalı samimiye, eğer Avrupa'nın ortasından bir avuç Türk kökenli Müslümanı atmaya niyetli değiller ise, beraber gidelim. Beraber yerinde görelim ve dünyaya şunu söyleyelim. Biz işçi ve işverenler olarak politikacılar sizin gibi düşünmüyoruz. Biz insan hakkını dil, din, mezhep ayrımı yapmadan düşünüyoruz. O zaman ETUC'un da, UNICE'in de dünyaya insan yaşamına yaraşır bir gözle baktığına inanırım. Bugün kusura bakmayın ben inanamıyorum. Ve bugün hep diyorum ki biz ağızımızla kuş tutsak önümüze bir baraj çıkacak. Kıbrıs'ta 20 sene evvel katledilen insanın hakkını korumuştur Türkiye. Bugün hala Kıbrıs'ı halledin diye önümüze levhalar konmaktadır. Avrupa Topluluğu Parlamento heyetinin Türkiye'de yaptığı bir toplantıyı hatırlıyorum. Bizler de gittik derterimizi anlattık. Avrupalılar şu bahane, bu bahane. Hepsi iyi de bizimle, işverenlerle oturup bütün bu bahane dediklerinizi ortadan kaldırsak hemen kapı açılır mı? Evet ben de aynı şeyi söylüyorum. Bu bahanelerin hepsini ortadan kaldırsak acaba kapı açılır mı? Gelişmiş Almanya'nın gelişmesinde Türkiye'nin iki büyük etkisi var. Bir işçiyi biz vermişiz. Yokluğa, zora, hizmete dayanan bir insan vermişiz. İki NATO'nun kuzey ve doğu kanadını dünyanın en büyük ordusu ile tutmuşuz. O asker beslememiş. Bugün bunların hesabını masaya koyup hep beraber yapmak zorundayız. Ama bütün bunları bir husumet ilişkisi içinde ortaya koymayı da düşünmüyorum. Sayın Çalışma Bakanımın söyledikleri gibi biz bunu bir aile yuvası ka-

bul ediyoruz. Aynı şartlar içerisinde benim insanımın da en az bir Avrupalı kadar yaşaması arzusu ile, biz bu yaklaşımı her an geliştirmeye kararlıyız.

Bu yaklaşımın içerisinde Avrupa'nın Asya'ya bağlantısı var. Üç sene evvel Roma'da UNICE'in yaptığı bir toplantı dolayısıyla protokol gereği Papa'yı ziyarete götürdüler bizi. Bilirsiniz Papa'yı ziyaret bir devlet başkanını ziyaret ile aynı. UNICE'in başkanı Sayın Carlor Perer dedi ki, Sayın Papa biz Avrupa'nın sınırını çizdik. Aynen şöyle ifade etti. Biz sanayicilere göre Avrupa doğuda Türkiye, batıda Portekiz, güneyde Malta, kuzeyde İskandinavya olarak tespit ettik ve bunu istiyoruz Avrupa Parlamentosu'ndan. Papa'nın eline bir kağıt yazmış vermişler. Bir tek kelime atlamadan kağıdı okudu, kağıt bitti. Tam alkışlayacak, ancak, dedi ve biz durduk. Ancak bütün bunları yaparken, tavsiyelerin din faktörlerine de dikkat edin. İp koştur orada işte. Eğer Avrupalı dostlarımız hala bu bağlantıda iseler ben sayın Cumhurbaşkanımın ve sayın iki bakanımın ifadesini teyiden söylüyorum, Türk sanayicisi, Türk işçisi ve Türk insanı Avrupa kapısında hizmet beklemiyor. Bizim her kapıda en güzide yerde sandalyemiz ve yerimiz hazır. Biz Avrupa'ya gönül verdiğimiz için böyle bitirmek istiyoruz. Bu duygularla bu toplantının Sayın Bakanımın da ifade ettiği gibi bir diyalogun başlangıcı yönünden faydalı olacağına inanıyorum. Hepinize saygılar sunuyorum, başarılar diliyorum.

MARKKU JAASKELAINEN

Sayın Baydur'a konuşması için teşekkür ederiz.

Konuşmanızda değinmek istediğim bir ayrıntı var. Bu olay UNICE Sekreteri'nin Papa'yla buluşmasıdır. Birkaç hafta önce Bosna-Hersek'teki kardeş örgütün önderlerinin üye İtalyan sendikamızın aracılığıyla Papa'yla görüşmesini sağlayabilmekten gurur duyduk ETUC olarak. Brüksel'i ziyaretlerinde Sayın Jacques Delors ile, Roma'da da Papa ile görüştüler. Oradaki trajediyle ve katliamla ilgili duygularınızı tümüyle paylaşıyoruz. Bunu bu sabah Genel Sekreterimiz de ifade ettiler.

Şimdi bir saatlik bir kahve arası veriyoruz. Kahve ve çay servisi yapılacaktır. Oturum 16:30'da başlayacaktır.

...

Lütfen yerlerinizi alınız.

Şimdi öğleden sonra, kahve sonrası oturumunu açıyorum. Hala sırada bazı açılış konuşmaları var. Konuşmalardan sonra vaktimiz yettiği oranda yorum ve sorulara yer vereceğiz. Bugün sırası gelmeyenlere yarın ve Çarşamba günü söz vereceğiz. Daha iki tam çalışma günümüz var. Bu yüzden bugün konuşma sırası size gelmezse üzülmeyin. ETUC, TÜRK-İŞ ve DİSK'in resmi delegasyonu akşam yedi buçukta yemeğe davetliler.

İlk konuşmacıyı davet etmeden önce söylemek istediğim bir şey var. Burada bulunanlar arasında yalnızca ETUC'a bağlı sendikaların üyeleri yok. Aynı

zamanda, ETUC'un gözlemci sendikalarından üyeler de var: CITUB, komşu ülke Bulgaristan'dan PODKREPA, başka bir komşu ülke Romanya'dan CNSLR-FRATIA ve CARTEL-ALFA. Yani bu, bizim Avrupa Konferansına önemli bir Karadeniz boyutu eklemektedir.

Şimdi mikrofona Avrupa Birliği Temsilciler Komisyonu Başkanı, Büyükelçi Sayın Michael Lake'i davet ediyorum. Sayın Lake, buyrun.

MICHAEL J. LAKE • Büyükelçi, Avrupa Birliği Türkiye Temsilcisi

Sayın Başkan,

İsmen hitabedeceğim çoğu kişi dışarda meşguller. Ancak dinleyicilerin çoğu burada.

Değerli Konuklar, Hanımlar, Beyler,

Bu öğleden sonra yapılan bazı konuşmalar beni biraz şaşırttı, özellikle içinde Avrupa Birliği ile ilgili bir dizi şikayetin yer aldığı son konuşma. Son konuşmacı Avrupa Birliği'nden sanki Jurassic Park'tan söz ediyormuş gibi sözetti. Ve tabii aklımıza 'Türkiye niye böyle bir örgüte girmeye bu kadar hevesli sorusu geldi. Aslına bakılırsa, burada bulunduğum süre içinde Avrupa Birliği hakkında çok şikayet duymama rağmen, Türkiye'nin tam üyelik için yerine getirmesi gereken koşullardan vazgeçtim, Gümrük Birliği için yapması gerekenler hakkında bile pek birşey işitmedim. Sanırım bazen, birbirimizin söylediklerinden habersiz konuşuyoruz.

Ve bugün, öğleden sonra, hiçbir şeyin değişmediği duygusuna kapıldım. Aslında değişen çok şey var. Bugün buradaki konuşmamda açıklamayı umduğum konu da bu ilişkide çok şeylerin değişmiş olduğudur. Bunun bir örneği, Türkiye halkı ile Avrupa Birliği'ne üye ülkelerin halkları arasında önemli bir diyalogun başlangıcı olacağını umduğum bu önemli konferanstır. Çünkü ilişkimizdeki en büyük eksiklik, her iki tarafı da bilgisizlik ve yanlış anlamaya sürükleyen tanışıklık eksikliğidir.

Bu konferansın yapılması beni fazlasıyla memnun etmektedir çünkü Türkiye - Avrupa Birliği ilişkisi her iki taraf için de büyük önem taşımaktadır. Hatta, diyebilirim ki Türkiye için bu mesele dış politikanın anahtar meselesi konumundadır. Konferans konusunun sosyal boyutlar ve bu ilişkide sendikaların rolü olması da ayrıca bir memnuniyet konusudur benim için. Kendi açımdan baktığımda, Türkiye'de geçirdiğim üç yıl boyunca gerek özel sektörle, gerekse devlet sektörüyle bu ilişkiyi tartışmak, iyileştirmek fırsatını fazlasıyla buldum. Ancak, sendikalarla bu konuyu tartışma fırsatını çok daha az buldum. Bu boşluğun doldurulması gerekli çünkü her iki toplumda da sendikalar ve onlara bağlı üyeler yeniden yapılanma ve modernleşmenin yükünü sırtında taşımanın yanı sıra finans ve ticaretin globalleşmesiyle emek pazarında ortaya çıkan kazanç-kayıp oynamaları gibi sorunlarla karşı karşıyadırlar. Yapıların değişmesi, aile ilişkilerinin, komşuların, toplulukların, kentlerin, ülkelerin değiş-

mesini de beraberinde getirir. Bu durum stress yaratur, insanlar üzerinde büyük strese yol açar. Gittikçe artan bu sorunun yükü yalnızca sendika üyelerinin sırtına yüklenmiyor. Sendikal kapsam dışında düşük ücretle, yarı-zamanlı çalışan, çoğunluğu kadın olan, işini kaybetmemek için büyük gayret gösteren ve toplumumuzda gittikçe sayısı artan bir sektör de bu sıkıntıyı özellikle yüklenmiş durumdadır.

Toplumda refah düzeyleri, yaşam standartları düşen dargelirlilerin sayısı gittikçe artmaktadır. Eski durumlarını korumak için yeterli niteliklere ve becerilere sahip olanlar için bile iş güvenliği, işinde kalabilme hakkı gibi konular endişe ve stres kaynağı olmaktadır. Bana göre, bu durum ılımlı, çoğulcu demokrasiye ve konsensusa dayalı huzurlu savaş sonrası siyasi yapılarımız için bir tehdit oluşturmaktadır. Elbette ki, Türkiye söz konusu olduğunda, tarihsel gelişim sürecinde birbiri ardına kurulan hükümetlerin, soğuk savaş boyunca sendikaları hep kabul edilebilir siyasi ideolojinin sınırları ötesinde çalışmakla suçlamaları yüzünden, çoğu işçi, güçlü sendikaların yararını hiç bilmeden bu sorunlarla yüzyüze kalmışlardır. Türkiye’de bulunduğum kısa süre içinde önemli bir yasa gördüm, sendikal mücadeleyi kısıtlama yasası ve DİSK’e başvurdum. Bu tabii önemli bir avantajdır.

Avrupa Birliği’nin Büyüme, İstihdam ve Desteklenebilir Gelişme üzerine yeni hazırladığı Resmi Broşür (*White Paper*), Türkiye’nin yeni Ekonomik İstikrar Paketi ve bunlara bağlı olarak IMF’den beklenen stand-by kredisi hazırlıkları, bunların hepsi yeni ufuklara açılım sağlanabilmesi için, eski ve gittikçe büyüyen yapısal ekonomik sorunlara orta ve uzun vadeli bir saldırının varlığına işaret etmektedir. Burada yine, sendikalar ve emek pazarı, kısa vadeli sorunlarla uğraşırken uzun vadeli yararları gözden kaçırabilir. Akıllı ve yürekli karar organlarına, cesur kararlara ihtiyaç vardır.

Türk hükümetiyle Avrupa Birliği’nin gelecek yılın sonuna kadar Gümrük Birliği’ni tamamlama kararı, her iki taraf için de hem başarılması zor bir görev, hem de aksi halde ihmale uğrayacak birçok temel konuyu - ki bu Konferansın konusu da bunlardan birini oluşturur- birlikte tartışabilmemiz için bir fırsattır. Gerçekleşmesi yakın olan Gümrük Birliği olayının dürtüsü olmasaydı bu konferansın da gerçekleşmesi hayli şüpheli olurdu kanımca.

Benim bugünkü görevim bu ilişkiyi burada anlatmaktır. Beni dinleyenlerin çoğu Avrupa Birliği içinde yer aldıkları için, zaten bildikleri birşeyi tekrarlıyorsam, Türk dinleyicilerin sabrına sığınmak zorundayım. Bunu söylemek zorundayım çünkü ben de eski bir gazeteci ve sendika üyesiyim. Avrupa medyasında, Türkiye’deki normal, düzenli, sosyo-ekonomik yaşam hakkında verilen bilgilerin yetersiz olduğunun ben de özellikle farkındayım. Bunun iyi bir örneği, geçen yıl 8 Kasım’da gerçekleşen ve bir yıl içinde Gümrük Birliği’ni tamamlamayı taahhüd eden ve ayrıntılı çalışma programını onaylayan Türk-Avrupa Bakanlar Konseyi Birlik Antlaşmasıdır. Tüm uğraşlarımızın odak noktasını oluşturan ve bugün hepimizi buraya toplayan bu tarihi karar tamamen gözden kaçtı. O zamanlar Avrupa medyasında hiçbir şekilde yer almadı.

Türkiye ve Avrupa Birliği'nin yakın jeo-politik ortak haline geldikleri bir gerçektir. Gümrük Birliği bir tür süper yapıştırıcı olacaktır bu olayda. Gümrük Birliği'nin tamamlanması Türkiye ile Avrupa Birliği'ni üye olmayan başka ülkelere göre çok daha yakın ilişkiler içine sokacaktır. Bu söylediğim, öz olarak da, tarz olarak da, bugün burada söylenenlerden farklıdır. Ve bu, çok özel bir ilişki olarak kalacaktır. Bugün iktisadi ve ticari politikalar, hükümetlerin dış politikasının aşağı yukarı yüzde 50-60'ını kapsamaktadır. Bu ticaret ve ekonomi politikası alanında Türkiye, artık bir üçüncü dünya ülkesi değil, karşılıklı danışılan, her iki tarafın da danışacağı, Gümrük Birliği'mize gerek içeriden gerek dışarıdan her yönüyle katılan, yasalarını, iktisadi yapılarını, hatta belki çalışma yapılarını Roma Anlaşması'na, uygun biçimde, ticari hayatta *Community Acquis*'a, Toplum Yasası Organı'na uygun biçimde değiştiren bir ortak olacaktır. Bu nedenle, eğer sabrınızı taşırmıyacaksam, bu ilişkinin geri planını anlatmak isterim.

Bildiğiniz gibi, Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki ilk ilişki 1963 Birlik Anlaşması ile kurulmuş, Türkiye bu Anlaşma ile bir Avrupa ülkesi sayılmış ve Avrupa Topluluğu'nun gözlemci (associate) üyesi olmuştur. 1970 yılında Topluluk ile Türkiye arasında Birlik Anlaşması'na bir Ek Protokol imzalanmıştır. Özel olarak belirtmek gerekirse, karşılıklı sözleşmemiz niteliğinde olan bu Ek Protokol Gümrük Birliği sürecinin 22 yılda tamamlanmasını öngörmektedir. Böylece, tarihin en uygun geçiş dönemine girmiş bulunuyoruz. 22 yıllık geçiş süresi gelecek yıl bitiyor. Bu süreç 1980 askeri müdahalesiyle kesintiye uğradı. Daha sonra, Kıbrıs sorunu yüzünden, doğru dürüst kurumsallaşmış bir ilişkiyi sürdürebilme çabaları sarsını geçirdi. Ancak, 1987 yılında Türkiye, Gümrük Birliği'ne doğru adımlar atmaya başladı. Topluluk'a karşı yıllık gümrük tarifelerini indirdi, yıllık dış gümrük tarifelerini Topluluğun ortak ticari tarifelerine uygun biçime dönüştürmeye, bizim dış gümrük tarifelerimize yavaş yavaş kendini uydurmaya başladı.

O zamandan bu yana karşılıklı taraflar, en sonuncusu geçen hafta Brüksel'de olmak üzere 8 kez bir araya geldiler. Aralarında aşılamayacak hiç bir teknik sorun olmadığını anladılar. Türkiye'nin isteyip de bizim, "hayır" dediğimiz, bizim isteyip de Türkiye'nin "hayır" dediği hiçbir şey yoktur. Aşılamiyacak hiçbir sorun yoktur. Ne var ki, geçmişte her iki taraf da kuralları bozdu. Bizim açımızdan bakıldığında 60'lı, 70'li yıllarda, Avrupa'ya, özellikle Almanya'ya gerçekleşen Türkiye'li göçmen işçiler akını, Avrupa emek pazarındaki değişimler ve karşılaşılacak güçlükler, açık konuşmak gerekirse, her iki taraf için de kültür şokuna yol açan büyük siyasi çalkantılarla birleşmiş, Topluluğun, işgücünün serbest dolaşımı ile ilgili koşulları yerine getirmemesi gibi bir sıkıntı doğurmuştur. Yine de, şu anda ikinci kuşağı oluşturan Türk göçmen işçiler, üye ülkelerimizin bir çoğunda en büyük göçmen işçi grubunu oluşturmaktadır. Türk yetkililer arada sırada serbest dolaşımın kısıtlanmasıyla ilgili şikayette bulunmakla birlikte bazıları da 20 yıl önce gerçekleşen bu büyük işçi akımının yanlış bir uygulama olduğunu özel konuşmalarda kuvvetle kabul

etmektedirler. Avrupa Birliği içinde Türk işçilerinin maruz kaldıkları davranışlarla ilgili sorunlar vardır. Meslektaşım Anette Bosscher yarın bu konu üzerinde etraflıca konuşacağı için ben bu konuyu kendisine bırakıyorum.

Topluluğun Ek Protokol'ün gereklerini yerine getiremediği bir başka alan da tekstil ve giyim sanayidir. Aslında Türkiye'nin tüm sanayi mamulleri ve paketlenmiş gıda ürünleri son 20 yılda Avrupa Topluluğu pazarına gümrüksüz giriş yapabilmıştır ve şimdi de 22 yıllık sürenin sonuna kadar pazara tam olarak girebilme sürecini yaşamaktadır. Ancak tekstil ve giyim sanayi kolunda, Avrupa Topluluğu içinde bu sektördeki işsizliği azaltmak amacıyla dünya çapındaki Multi-Fiber Anlaşması gereğince Türk tekstil ve giyim ihracatının bazı sektörlerine kota koymanın doğru olacağını düşündük. Yine de, son iki üç yıllık Çin ihracatı dışında, Türkiye bize, Topluluk dışından en fazla tekstil ve giyim sanayi ihracatı yapan ülkedir. Üzerinde anlaşmaya varılan son kotalarla Türkiye dünya tekstil ve giyim ihracatının yarısını Topluluk ülkelerine yapmaktadır. Yani, Türk tekstil ve giyim eşyası arzının çok büyük bir kısmı Avrupa Topluluğu'na yapılmaktadır. Şunu kavramak önemlidir ki, Topluluk Pazarına 21 yıl önce tekstil dışında her türlü malın serbest girişini kabul etmiş bulunduğundan tekstil kotası tek müzakere konusu olarak önümüzde durmaktadır. Herşey yerli yerine oturmadan bu kotalar kaldırılmayacaktır ve bu konu üye ülkelerin değerlendirmesine bırakılacaktır. Yani, ülkenin en büyük ihracatçı sektörü durumunda bulunan Türk tekstil sanayinin durumu, Gümrük Birliği'nin tam olarak gerçekleşmesi için diğer sektörlerle, araba, yüksek kalite yerli çelikle üretilen araba parçası, beyaz eşya, cam, metal mobilya, işlenmiş gıda, hafif sanayi, dağıtım sanayi gibi, Gümrük Birliği'nden yararlanması beklenen tüm bu sektörlerle bağlı durumdadır. Tekstil sanayi tüm bu sanayi dallarına bağımlıdır - elbette durumu, bu arada Türkiye Parlamentosu'nun gerekli yasaları ne kadar çabuk geçireceği meselesine de bağlıdır. Tüm koşullar yerine geldikten sonra son kotalar da kalkacaktır.

Özellikle tekstil işkolunda kendi işsizlik sorunlarını yaşayan bazı üye ülkeler için pek kolay verilecek bir karar olmayacaktır bu. Ancak Komisyon, gerekli her koşul yerine getirildiği ya da garanti edildiği zaman Gümrük Birliği'nin tamamlanmış olduğunu açıklama sorumluluğunu üzerine alacaktır.

Bunun yapılabilmesi için, Türk tarafının da Ek Protokol'ün şartlarına dönmesi gerekir. Türkiye'nin 1987'den bu yana gümrük tarifelerini indirme ve ayarlama programına döndüğünü size anlatmıştım. Ancak Türkiye aynı zamanda, bütçe disiplini çerçevesinin dışına çıkan ve Avrupa Topluluğu'ndan yapılan ithalat üzerine ağır ve meşru olmayan bir bedel yükleyen Toplu Konut Fonu ve bazı diğer masrafları öne sürdü. Bu pahalı koruma Avrupalı ihracatçılara çok yüksek fiyata patlamaktadır. İki yıl önce, hatta bir yıl önce bu çok önemli bir sorundu. Çünkü Türkiye'nin 3 milyar dolarlık geliri yerine koyması gerekmektedir. Ancak Türk yetkililer, bu fonu kaldıracakları konusunda Komisyona teminat vermişlerdir ve gümrük tarifelerinin ayarlandığı son iki yıl içinde tüm meşru olmayan vergilerin Toplu Konut Fonuyla birleştirildiği göz-

lenmiştir. Ayrıca Toplu Konut Fonu da azaltılmıştır. Geçen Ocak ayında genel gümrük koruması üçte bir oranında azaltılmış, geride henüz kaldırılmamış ortalama yüzde 2.8'lik bir bölüm kalmıştır.

Türkiye'de, sabırsızlıkla daha fazla gelişme beklediğimiz bir diğer alan da fikri ve sinai mülkiyet, özellikle de ilaç patentleriyle, telif hakkı (copyright) alanıdır. Hükümetin, sanayide bu temel haklara karşı oluşabilecek direnişin üstesinden geleceğini umuyorum. Doğal olarak bu, Türkiye'ye yabancı sermaye yatırımı açısından çok yararlı olacaktır, çünkü patentleri korunmazsa yabancı yatırımcılar buraya gelmez. Yerli şirketlerin bu harekete karşı çıkmalarının bir nedeni de belki budur. Ne var ki, bu önemli faaliyet alanında bu sorun çözülmeden Gümrük Birliği tamamlanamaz. Fikri ve sinai mülkiyet dahil çok taraflı ticari görüşmelerin Uruguay Round'unun tamamlanması bize burada üzerinde anlaşmaya varılmış uluslararası standartları sunmaktadır.

Türkiye'nin yapması gereken şey Parlamentosu'ndan gerekli yasaları çıkartması, fikri ve sinai mülkiyetle ilgili uluslararası konvansiyonları imzalaması, bütün bunları yürürlüğe sokması, gelişmelerini izlemesi ve cezai yaptırımları uygulamasıdır. Bütün bunlar gereklidir.

Memnuniyetle belirteyim ki, Türkiye'de, belli başlı partiler arasında, iş çevrelerinde, medyada ve tahmin ediyorum ki sendikal harekette giderek artan bir biçimde, Gümrük Birliği'nin tamamlanmasının önemi konusunda olağanüstü bir görüş birliği sağlanmıştır. Gümrük Birliği'nin Türkiye'de yapıları değiştireceğini biliyorlar, istedikleri de tam budur işte. Ve bunu haklı olarak Avrupa Birliği entegrasyonuna giden yolda bir kilometre taşı olarak görmektedirler. 1996'daki Avrupa Birliği'nin Hükümetlerarası Konferansından önce, Birlik gelecekteki biçimiyle, genişleme, karar mekanizmaları, çoğunluğun oyu, daha fazla ya da daha az federalizm, hatta belki de farklı üyelik biçimleri gibi konularla meşgul olmaya başlamadan önce Türkiye hükümeti Gümrük Birliği'nin tamamlanmış olmasını özellikle istemesindeki nedeni budur. Ancak sözünü ettiğim bu konsensus 60 milyonluk Türkiye'nin belki sadece 20 milyonunu oluşturan iş ve tüketim kesimi arasında geçerlidir. Nüfusun diğer kesimleri arasında, özellikle sendikalar aracılığıyla yaygınlaştırılması gereklidir. İşçi sendikalarının Gümrük Birliği'nin gerçekleşmesiyle elde edecekleri kâr çok büyüktür. Avrupa Birliği ülkelerinin önceden yaşadıkları ağır ve zahmetli mali, ekonomik ve sanayi reformları bugün Türkiye-umarım IMF'in yardımıyla yeni başlatmaktadır. Ancak, bunlar orta vadede daha fazla yatırıma, daha fazla ihracata ve daha fazla iş imkanına yol açacaktır. Bu iş imkanları bütün ülkelerde en dinamik kesim olan ve en fazla yeni iş alanı yaratan Türkiye'nin çok sayıdaki küçük ve orta çaplı girişimleri ve hizmet sanayisinden gelecektir. Birçok sendikanın da bildiği gibi, yeni iş alanları devlet işletmelerinde yaratılamamaktadır. Ve küçülen pazarlarla, devletin yenileştirme, kalite yükseltme çalışmaları imkansız hale gelmektedir. Türkiye'de bütçe açığının azaltılması ve böylece vergi mükelleflerinin yükünün azaltılması, Gümrük Birliği'nin başarılı bir biçimde korunmasına yol açacaktır. Ekonomik paket ile

Gümrük Birliği karşılıklı olarak birbirlerini takviye ederler. Türk yetkililer, ki bunlara sendikalar da dahildir, ekonomik paketin bizim meselemiz olmadığını öne sürebilirler. Ama bizim meselemizdir. Avrupa Topluluğu ile bir Gümrük Birliğini tamamlamak her iki taraf için de hem politik hem de ekonomik bir risktir. Evet risktir. Sorumluluğunu da paylaşıyoruz. Bizim meselemizdir. Türkiye için Gümrük Birliği'nin tamamlanması, en önemli ihracat malları için serbest giriş sağlayacaktır. Yabancı özel yatırım için Türkiye çok cazip bir ülke haline gelecektir. Türkiye vizyon sahibi uluslararası uzmanlar tarafından, hem yeni doğan bir finans pazarı, hem de bugünlerde tanınan adıyla bir ticaret BEM'i (*Big Emerging Market* - Yeni Doğan Büyük Pazar) olarak değerlendirilmektedir. Ünlü Güney-doğu Asya "kaplanları" da dahil olmak üzere 11 tane BEM vardır ve Türkiye de bunlardan biridir. Gümrük Birliği'nin tamamlanması Türkiye'yi daha etkin bir ticaret ve yatırım köprüsü ve belki de Avrupa Birliği ile Türkiye'nin Orta Asya'lı komşuları ve eski Sovyetler Birliği yerine kurulan bağımsız devletler arasında fiziki anlamda bir enerji köprüsü haline dönüştürecektir.

Türkiye'nin durumunu uluslararası arenada ve Avrupa'da güçlendirmek, ortaklığın gelişmesine yardımcı olmak Avrupa Topluluğu'nun açıkça çıkarları doğrultusundadır. Son jeo-politik olaylar bu bölgede istikrarın sağlanması için Türkiye'ye çok önemli bir rol düştüğünü kanıtlamıştır. İktisadi açıdan bakıldığında, 60 milyonluk bir nüfusa ve hızla büyüyen bir ekonomiye sahip olan Türkiye, Avrupa Topluluğu'na, Akdeniz'in ve Ortadoğu bölgesinin en parlak pazar ve ortaklık olanaklarını sunmaktadır. Türkiye pazarlarının Topluluk mallarının serbest dolaşımına açılması Topluluğun öz çıkarları açısından önemli olmasının yanı sıra, Gümrük Birliği'nin tamamlanmasıyla Türkiye'nin ekonomik liberalleşmesi ve modernleşmesi sürecini pekiştirmesine yardımcı olacaktır. Böylece bu önemli ortağın bir bölgesel ekonomik güç ve siyasi istikrar kalesi haline gelmesinde Topluluğun sayısız çıkarları vardır. Esas amaç da budur.

Gümrük Birliği'nin tamamlanmasına paralel olarak Türkiye bir yandan da EFTA ülkeleri ile serbest sanayi alışverişini tamamlamaktadır. Esasında, Türkiye Gümrük Birliği'ni tamamlayıncaya kadar, EFTA ülkelerinden dördü Avrupa Birliği'nin tam üyesi olmuş olacaktır. O ülkelerin hiçbirinin bunun dışında kalmak isteyeceğini düşünemiyorum. Ancak Türkiye, gitgide ortaya çıkmaya başlayan ve yüzyılın başından itibaren tüm Avrupa ülkelerini ve muhtemelen Akdeniz'deki belli başlı ülkeleri içine alan daha geniş kapsamlı bir Avrupa - Akdeniz serbest ticaret bölgesinin de parçası olacaktır.

Gümrük Birliği'nin tamamlanması, Türkiye'nin Balkan komşularıyla, Orta Avrupa'yla serbest sanayi alışverişini de beraberinde getirecektir. Bu ülkeler örneğin, Bulgaristan, Romanya, Slovenya, Macaristan, Polonya, Çek ve Slovak Cumhuriyetleri ve belki bir gün Baltık Devletleri ve Ukranya olabilir. Türkiye'nin bu ülkelerle paralel anlaşma müzakereleri yürütmesi son derece normal bir şey olacaktır ve bu yönde görüşmeler şimdiden başlamış bulunmaktadır.

dır. Buna ek olarak Türkiye, Avrupa Birliği gibi, İsrail ile serbest ticaret için karşılıklı görüşmeler sürdürmektedir. İsrail Başbakanı geçtiğimiz günlerde Türkiye'yi ziyaret etmiş, Dışişleri Bakanları karşılıklı ziyaretlerde bulunmuşlardır. Avrupa Birliği açısından, tüm anlaşmalar mümkün olan en kısa zamanda bitirilmeli, Sırbistan ve Ortadoğu barışını askıda bırakan Suriye dışında, ta Norveç'ten, İrlanda'dan İsrail'e, Türkiye'nin de ortada, Gümrük Birliği'nin tüm avantajlarını kullanır durumda olacağı bir bölgede hiçbir coğrafi boşluk bırakılmamalıdır. Bu 30 ülkeden, 700 milyon insandan oluşan grup on yıl sonra NAFTA'dan çok daha önemli, dünyanın en büyük ticari bloku haline dönüşecektir. Türkiye de böylece, bu dev bölgesel blokun esas parçası olacak, bu yakın işbirliğinin sağladığı yeni açılımlarla, fırsatlarla, risklerle marjinalleştirilmesi mümkün olamayacaktır. Avrupa Birliği içinde yer alan sendikaların ve elbette ki halkların bunu bilmesinde, bu işbirliğinin tamamlanması sonunda yapacakları ticaret ve herşeyden önce yaratılacak daha fazla iş alanı dahil olmak üzere tüm bu fırsatları değerlendirmelerinde yarar vardır.

Türkiye'nin şu anda en önemli eksikliği, hala askeri kaynaklı bir anayasa döneminde geçmekte olduğu ve hem PKK teröristlerinin, hem anaşistlerin neden olduğu ciddi güvenlik sorunlarıyla karşı karşıya bulunmasıdır. Bu konuda epeyce yol alınmış olmasına rağmen Türkiye'nin anayasasını tümüyle demokratikleştirmesi ve insan hakları sicilini temelden düzeltmesi gerekmektedir. Bunlar üyelik için vazgeçilmez şartlardır.

Geçen hafta Türkiye'nin çeşitli yerlerinde söyledim, şimdi de tekrar ediyorum, Türkiye'nin yaşamakta olduğu demokrasi ve insan hakları sorunları ihracat pazarlarımızdaki Türk mallarının marka imajlarına zarar vermektedir. Eğer Avrupa kamuoyu, Türkiye'nin insan hakları sicili ve ilgili uygulamaları hakkında daha iyi fikir sahibi olsalar, Türk ihraç malları Avrupa Birliği pazarlarında daha fazla satılırdı. Yeni ekonomik paketin, anayasanın anti-demokratik maddelerinden temizlenmesi ve kanun koyucuların insan hakları ile ilgili maddeleri Avrupa standardına yaraşır biçimde değiştirip tekrar yürürlüğe koyması ile daha güçlü bir hale getirilmesi gerekir.

Ayrıca, Avrupa Birliği'ne üye ülkeler, 1996'da Avrupa Birliği'ni nasıl, ne zaman ve hangi koşullarda genişleteceklerini tartıştıkları zaman bu meseleleri kafalarında tartmak durumunda olacaklardır. Çevre gibi insan hakları da küresel bir mesele, bir ticaret meselesi haline dönüşmüştür. Türkiye'nin bir sonraki Avrupa Hükümetlerarası Konferansı'ndan önce şu anda ciddi bir handikap olan bu sorununu halletmesi gerekir.

Kişisel olarak gerçekleşeceğine inanmama rağmen, Türkiye'nin tam üyeliği için henüz erken olabilir. Bu biraz da Türkiye'nin üyeliğe hak kazanmak için politik niyeti olup olmamasına bağlıdır. Ancak şunu söyleyebilirim ki Gümrük Birliği Türkiye'nin erişebileceği gerçek, somut bir hedef olarak önünde durmaktadır. Bu küçümsenecek bir şey değildir. Türkiye şimdiden ticaretinin yarısından fazlasını Avrupa Birliği ülkeleriyle yapmakta, yatırımlarının yarısından fazlasını bu ülkelere sağlamaktadır. Gümrük Birliği'ni ta-

mamlamak hem siyasi hem de ekonomik mantık gereğidir.

Pazarlar son zamanlarda güvensizlik yüzünden sarsıntı geçirmişlerdir. Para anormal inişler çıkışlar göstermiştir. İster yatırımcılar için, ister politikacılar için olsun, hatta bizler için bile Gümrük Birliği hem Moodys'den, hem de Standarts and Poors'dan daha fazla güven uyandırır, daha ciddi *rating* sağlar. Hepimizin uzun erimli bir bakış açısını tercih etmemizi öneririm. Gözümüzü hedeften ayırmadan, kısa vadeli sorunlarla dikkatimizi dağıtmayalım. Her iki taraf da bu amaca kendini adanmıştır.

Sayın Başkan, teşekkür ederim.

MARKKU JAASKELAINEN

Teşekkürler Sayın Elçi Lake.

Avrupa'nın çeşitli yerlerinden gelen bizler için konuşmanız son derece bilgilendirici olmuştur. Bunun yanı sıra, bu çoğunluğunu sendikacıların oluşturduğu dinleyici kitlesi için demokrasi ve insan haklarını vurgulamanız gerçekten takdirle karşılanmıştır. Teşekkür ederiz. Hepimizin sizinle aynı görüşte olduğunu söyleme cesaretini buluyorum kendimde.

Mikrofonu Giacomina Cassina'ya vermeden önce programdaki bir değişiklikten sizi haberdar etmek isterim. ANAP Başkanı Mesut Yılmaz toplantıya katılamadı. Partisi Sayın Milletvekili Emin Kul tarafından temsil ediliyor.

Şimdi size bir sonraki konuşmacıyı, henüz tanımayanlar için, takdim ediyorum. Giacomina Cassina İtalyan üye sendikamızın temsilcisi. Aynı zamanda Ekonomik ve Sosyal Komite üyesi. Avrupa Birliği ve Türkiye ilişkileri konusunun oylanıp görüşlerin yayımlandığı Ekonomik ve Sosyal Komitenin raportör-lüğünü yapmıştır. Buyrun, Giacomina Cassina.

GIACOMINA CASSINA • Ekonomik ve Sosyal Komite Raportörü

Herkese çok teşekkür ediyorum. Sayın Başkan, Sayın Büyükelçi, Sevgili Sendikacı Meslekdaşlarım, Sevgili Türkiye'li Dostlarım,

Her şeyden önce bu Konferansı düzenleyen değerli arkadaşlara Ekonomik ve Sosyal Komiteyi davet ettikleri için içten teşekkür ediyorum. Olumlu cevabımızı heyecanla verdik. Türkiye ile Topluluk arasındaki ilişkinin sağlamaştırılması bizce de gerekliydi. Çünkü küçük, ancak temel bir yapıtaşı koymayı vazife biliyorduk. Bu konuda geçtiğimiz yıl önce bir faaliyet raporuyla, sonra da bir önergeyle getirdiğimiz çalışmalarımız oldu. Sanırım özellikle son iki yılda son derece olumlu gelişmeler gösterdi Topluluk. Türkiye ikili ilişkisine fazla katkımız olmadı.

Elbette ki 1995 sonuna kadar Türkiye ve Topluluğun biraraya gelmesinin amaçlanması Sayın Büyükelçinin de belirttiği gibi 22 yıllık tartışma, müzakere,

zorluk, geri çekilme ve ataklarda bulunmalarla dolu bir dönem içerir. Oysa şimdi bu büyük projeden yalnızca birkaç adım ötedeyiz! Bu büyük proje tabii serbest ticaret ve hizmete yönelik olup ortak bir gümrük tarifesine dayandırılacak, aynı zamanda Türkiye'nin ekonomik ortak alanda ve dünyadaki en büyük bölgesel entegrasyon planını gerçekleştirmek yolunda olacaktır. Politik alana gelinecek olursa, bu alanda sanıyorum Gümrük Birliği'nin gerçekleşmesi tüm karmaşayı ortadan kaldıracak ve sonuçlandırıcı bir oturumla Türkiye'nin topluluğa katılım talebine cevap aranacaktır.

Ben Gümrük Birliği çerçevesinde bununla da yetinmiyorum. Ancak bunun daha başka adımlar atma aşamasına gelmenin temel taşlarından biri olduğuna inanıyorum. Yani amacımıza ulaşma yolunda olduğumuzu söyleyebiliriz. Ancak büyük maratonlarda da böyledir. En önemli anlar son kilometrelerin koşulduğu anlardır. İki taraf arasında sanırım Türkiye'nin çabası kayda değer olmuştur diyebileceğim. Avrupa Birliği ise zaten hamlesinden hoşnut olduğunu iddia edemez, özellikle yaşadığı kriz ve sınırlar içinde saptadığı işsizlik oranındaki artış can sıkıktır. Topluluğun Ekonomik ve Sosyal Komitesi bu vade üzerinde durmakta ve tüm dürüstlüğü ile kendi kendini gözden geçirmektedir. Soruyorum, Türkiye'nin yaşamakta olduğu bu zor dönemin sorumlusu yalnızca Türkiye midir? Bizim de bir parçacık olsun sorumlu olduğumuz yön yok mudur? Doğrusu bu derece içiçe girmiş bir düzende, herkesin birbirini desteklediği bir dünyada, herkes herkesten sorumludur ve herkesin birbirine karşı ödevleri vardır bence. Görüşlerimizde yer verdiğimiz bu sorumluluk, Türkiye ile işbirliğini olanaklar elverdiği ölçüde genişletmeyi de içerir elbette. Tabii ki Türkiye'nin patlamaya hazır bir saatli bombaya benzetilen bütçe sorunları yeni oluşmuş bir olay değildir. "1980'in stabilite önlemleri" isimli planın tabanında ilk veriler karşımıza çıkmaktadır. Bunu 80'li yılların Türkiye'sinde sözünü etmeden geçemeyeceğim ekonomik gelişmeler izlemektedir.

O yılların askeri hükümeti sırasında yaşanan sorunlar henüz belleklerden silinmemişlerdir. Üstelik daha sert ve göze batan bir şekilde yeniden su yüzüne çıkmaktadırlar. Sanki, özellikle bu Gümrük Birliği'ni vücuda getirme çalışmalarının bu son aşamasında. Hatta sorunların bu şekilde hortlamasıyla demokrasi olgusunun zedelenebileceğini düşünüp, endişelenenler bile oldu. Özellikle de ne Türk, ne de Avrupa tarafları bunu hiçbir şekilde istemezlerdi. Komitenin yapageldiği analizlerde birçok defa saptanan bir konu vardı: Topluluk Türkiye'ye bütçesini sert bir anlayışla yönetmesini salık vermiş. Aynı görüş OECD ve GATT tarafından da yinelenmiş, IMF'yi müdahale etmek zorunda bırakmamak için tabii. Şimdi kendi kendime soruyorum. Bu kötü bir fikir miydi? Değildi elbetteki. Sağlıklı bir bütçe, bir bilanço, sert bir bütçe idaresi her ülke için şarttır bence.

Topluluk, Gümrük Birliği uygulamasının hayata geçirilmesi çerçevesinde Türkiye'den gümrük kanunlarında yumuşamayı, ithalatçılara uygulanan vergilerdeyse indirimi hızlandırmasını önermişti. Türkiye'nin bu konuda gösterdi-

ği çaba ve kararlılık kayda değer olmuştur. Peki bu kötü bir öğüt müydü? Hiç sanmıyorum. Bu da iyi bir öneriydi bence. Ancak hiçbir şey ızdırapsız olamıyor. Nitekim Türkiye bazı ithal mallardan aldığı vergilerin gelirleriyle sosyal açıdan son derece önemli çabalar yürüten bazı fonlar, bütçesinde yer almamasına karşın desteklemektedir. Bu bizi sosyal açıdan mağdur olma konusuna getirmektedir. Örneğin konutları besleyen vergilerin kaldırılmasını ele alacak olursak, devletin islah ettiği bütçe kaynaklarından yararlanmaktan başka çare kalmadığını görürüz. Bu da toplumu etkiler elbette. Zira Türkiye'de konut açığı korkunç boyutlardadır. Hele toplumun gelişmesiyle kıyaslanacak olursa.

Yine Topluluk defalarca devlet kuruluşlarını daha çok gelir getirecek duruma sokmayı önermiş, konuyu Sayın Büyükelçi de dile getirmişlerdir. Bu kötü bir öğüt müydü peki? Hiç de değil. Bir kurum ekonomik açıdan verimliyse, sosyal açıdan da verimli olabilir. Söz konusu kurum ya da kurumlar devletin temel kaynaklarına başvururlar ve bütçe açıklarını daha da büyütürlerse, bunun ne ekonomiye, ne de topluma bir yararı olur. Yani bu da kötü bir öğüt değildi. Elbetteki çok yönlü uygulanan bir özelleştirmenin önemli toplumsal sonuçları olur. Bu sonuçlar son derece olumsuz olabilir ve önemli bir sosyal gerilemeye neden teşkil edebilirler. Şöyle bir toparlayacak olursak sorun özelleştirmek ya da özelleştirmemek değil, bu özelleştirmenin hangi yöntemle gerçekleştirileceğidir. Topluluk ortak sorumluluğu diye adlandırdığım çerçevede konuşabilecek son konulardan biri de ticari takaslardır, buna Topluluğun Türk partnerine verdiği yararlı öğütlerin etkileri de diyebiliriz.

Türkiye, ticari açığının giderek artan biçimde büyüyerek, Topluluk üyesi olan ülkelerle farkının arttığını gözlemlemiştir. 80'li yıllarda bir milyar dolar olan bu açık 1991'de iki milyona ulaşmış, 1992'de iki nokta dört milyarı bulmuş, siz benden iyi biliyorsunuz, 1993'de de 5 milyar civarına yaklaşmıştır. Bu, inanılmaz miktarlardan söz ediyoruz anlamına gelir. Türkiye'ye gün geçtikçe, ondan satın aldığımızdan fazla mal satıyoruz demektir. Bu, iki taraf arasında dengesizlik yaratmaktadır.

Topluluk ülkelerinin geçtiğimiz yıl Türkiye'de yaptıkları 3 milyar doları bulan yatırımları bile bu ticari dengesizliği ancak ve ancak kısmen kapatmaktan öte gidememektedir. Üstelik bu yatırımlar genellikle vergi dışı tutulmaktadır. Yani devlet bütçesine gelir değildir. Bunlar ve bunun da yarattığı sorunlar olmaktadır. Bu tarz ticari dengesizlik enflasyona yol açar. Özellikle parası zayıf bir ülke. Bunlar sürpriz dengesizlikler değildir. Sürpriz değildir diyorum. Çünkü birçok konuşmada bu olguların altı çizilmiştir; özellikle Sayın Büyükelçi konuyu açıklıkla dile getirmiştir. Bu ilişkiyi geliştirmek adına karşılıklı olarak gerekir. Bu noktada bir parantez açmama izni verirseniz Konferansın logosuna beğenimi dile getirmek istiyorum. Zira bu logo önemli bir olayı da simgelemektedir. Türkiye daha şimdiden Topluluk ülkelerini bünyesinde, bir bakıma toplamaktadır. Böylece Topluluk ülkeleri ve Türkiye birlikte ilerlemeye karar vermişlerdir. Başka bir deyişle, terim yerindeyse buna mecburdurlar. Topluluk, hiçbir zaman unutmamaktadır ki, Türkiye Akdeniz ülkeleri tabanının

da gerek nüfus, gerekse ticari ilişkilerdeki ekonomik dinamizmi açısından en önemli isimler arasındadır.

Birlikte çalışmayı istemekle birlikte bir yandan da buna mecburuz! Kısacası taraflar arasındaki bu mesafe ve dengesizliği kapatmanın yollarını bulmalıyız. Bir yerde bizi burada buluşmaya iten başlıca fikir de budur zaten. Bazı iş alanlarını sunan Sosyal ve Ekonomik Komite'den yola çıkıp Komisyon'a varıncaya dek kısaca özetlemek istiyorum. Birincisi Türkiye'yle bir dizi ortak çalışma gerçekleştirmek, bunu yaparken de sosyal sonuçlar doğuracak girişimlerine öncelik tanımak, örneğin sivil altyapılı yatırımlara yöneltmek ve "housing fund" üzerindeki yükü hafifleten konutlar üretmek, örneğin Türk işçilere profesyonel formasyon (mesleki eğitim) kazandıran ortak programları artırmak, örneğin Türkiye'nin en az gelişmiş bölgelerine yatırım yapılmasını sağlamak.

İkincisi ürünlerin birbirini tamamlaması için Türkiye'yle işbirliğini artırmak, yani Topluluk pazarını genişletebilmek ya da başka bir deyişle Türkiye'nin ithalatını artırmak. Üçüncüsü Topluluk ülkelerindeki yatırımcılara yapacakları yatırımlarını uygun vergilendirmelerden kaçınmayacakları şekilde seslenmek, elde ettikleri gelirin Türkiye'nin yatırım yapılan bölgelerinde para ve iş kaynağı olmasını sağlayarak biçimlendirmek.

Dördüncüsü, kooperasyonları artırmak, her iki tarafın sosyal partnerleriyle daha fazla direkt temas sağlamak, özellikle de profesyonel eğitim, sağlık, güvenlik ve çevre alanlarına eğilmek gerekir. Bunlar hep iyi öğütlerdir. Gerçi bugünkü konuşmam hep bu öğütler üzerine oldu, ancak bunlar Topluluk otoritelerine Konsey ve Komisyon temsilcilerine hep verdiğimiz öğütlerdir. Burada bir noktayı iyice aydınlatmakta yarar görüyorum, salık verdiğimiz birçok noktayı Komisyon Türkiyeli partnerlerimizle yerine getirdiler bile. Bu arada bana henüz bildirildiğine göre bölgesel kooperasyon özellikle yeni Akdeniz politikası çerçevesinde altyapı ve çevreyi konu alanlar açısından son derece sağlam adımlarla ilerlemekte.

Avrupa Bankası önemli gördüğü projeleri desteklemek için yatırımcının hizmetinde olup projelerle ekonomik aktiviteler yaratıp bazı problemli bölgelere iş hacmi sunmak amacındadır. Birkaç görüşümü daha belirtmek toparlamak istiyorum. Dışarıdan biri bu konseyleri 4. Protokol parasal blokajının devam etmekte olmasıyla kıyaslayarak önemsemeyebilir. Bu Komitenin de açıkça belirttiği bir noktadır, ancak Komite bunu henüz çözümleyememiştir. Benim fikrim ise tedrici ilerleyişi sabit olan bir politikanın değersiz görülmemesi gerektiğidir.

Bir konunun daha altını çizmek istiyorum, belki de bu Ekonomik Komite'nin Türkiye-Topluluk ilişkisi üzerine yaptığı çalışmanın en önemli sonucudur. Komite karma bir danışman kurumun oluşturulmasına yeşil ışık yakmıştır. Bu karma kurum ortak çalışma uyumunun gerçekleştirilmesinde sosyal bir refakat aracı olacaktır. Biri çıkıp, bunun için 30 yıl ne beklediniz, diyebilir. Doğrudur. Geç kaldık ama soruna bir yıl içinde çözüm getirmiştir. Bence bu

önemli bir ritimle ilerlenmiş demektir ve hazırlık çalışmaları tamamlanır tamamlanmaz, umarım çok kısa bir süre içinde, kalan zamanı haftalar ya da en çok birkaç ayla ifade edebileceğiz.

Elimizde sözkonusu Gümrük Birliği'nin şu son aşamasına sosyal açıdan refakat edecek bir de araç var, Türk Sosyal Partnerler ve Topluluk Ekonomik ve Sosyal Komite tarafından oluşturulan bir araç örneğin; işçilerin serbest dolaşımı gibi önemli konulara eğilebilecek bir araç. Ancak bundan ve diğer benzeri sorunlardan ilerde söz edilecek. Bu sorunlar, Gümrük Birliği'nin şu kurulum aşamasında toplumları etkileyen noktalar. Bunlara daha önceleri de değinmiştim, daha fazla birşey söylemek istemiyorum. Yalnızca izin verirsiniz malımı satmak için sözlerimi bitirmek niyetindeyim. Yani Ekonomik ve Sosyal Komite'yi bu kurumsal çabaların ötesinde pazarlamak demek istiyorum.

Söz konusu Ekonomik ve Sosyal Komite bir danışman kurum niteliği taşımaktadır. Topluluğun yasal seyri sırasında müdahalelerde bulunur. Bu danışman kurum sizin de bildiğiniz gibi sosyal partnerlerden ve bunun yanı sıra Avrupa'da örgütlenen sivil toplumların temsilcilerinden oluşur. Etkinlikleriyse yasal seyrin önemli noktalarına dayanır; yani bir yasa teklifi ya da programı olduğunda devreye girer, aynı zamanda yasamacı danışmanın inisiyativini yasamacının yapması gerektiği üzere ele alır. Çünkü yasama seyri yaşanan teklifiyle ortaya çıkması arasındaki süreçle sınırlanmaz. Söz konusu seyir köklerini toplumun gereksinimlerinden aldığı ileri sürer ve bu gereksinimlere bir cevaptır. Ancak yine de yasamadan sonra yürütmenin etkilerini kontrol etmek gerekir. Yani danışman bir kurum, Ekonomik ve Sosyal Komite gibi topluluğun yasamacı seyrini kaynağından sonuçlarına değin izlediğini ileri sürer.

Ekonomik ve Sosyal Komitenin dayandığı ve bu şekilde konumlandığı Topluluk ilkesel seyir olgusu, bu tip komitelerin bulunmadığı birçok üye ülkelerde, o şekilde gelişme göstermiştir. Sosyal güçler derhal sözkonusu komitenin oluşturulması için istekte bulunmuşlardır. Eğer yanlış bilgilendirilmediysem, Türkiye'de de bu tarz bir tartışma sürmekte. Umuyorum çok kısa sürede Türk Danışma Komitesi hayata geçirilecek. Bir Danışma Komitesi, bir tartışma yeri değildir, ancak toplumun alınan ekonomik ve politik kararlara müdahale etmesi için temel kurumdur.

Yani, izin verirsiniz, Türk dostlara naçizane vereceğim son öğüt -bu arada böyle bir birliktelikte öğüt, yalnızca öylesine verilen tavsiyeler değil, aynı zamanda verilmesi görev olan nasihatlardır- eğer Türk sendika ve girişimcileri karma danışman komitenin kuruluşu üzerine millet seviyesinde eğilirlerse, bu günlerde incelemekte olduğumuz, geçmişte de incelemiş olduğumuz sendikal ve ekonomik demokrasinin bazı sorunlarıyla başa çıkmak için büyük bir avantaj sağlamış olurlar.

İlgileriniz için teşekkür ederim.

Açıklamaları için Giacomina Cassina'ya teşekkür ediyoruz. Ekonomik ve Sosyal Komite'nin ortak görüşünün raportörü olduğunuz sırada Türk toplumunu böylesine derinden anlamış olmanız çok etkileyicidir. Bu raporun İngilizce, Fransızca ve Almanca kopyaları burada vardır. Eğer henüz çevrilmemişse Türk yetkililer de bir Türkçe kopyasının yapılmasını sağlayabilirlerse çok yararlı olur. Bir de Danışma Komitesi, Ortak Danışma Komitesi ile ilgili görüşünüz, Çarşamba öğleden oluşturacağımız Konferans Bildirisi'nde yer vereceğiz.

Zamanımız çok kısıtlı. Bu Konferans tüm görüşlerin özgürce tartışıldığı, soruların, karşı soruların sorulduğu bir platformdur. O nedenle şimdi Büyükelçi Lake'e ya da Bayan Cassina'ya soru sormak isteyen ya da konuşmalar hakkında görüş bildirmek isteyen varsa söz vereceğiz..

Şurada bir el görüyorum. Evet, sizin mikrofona gelmenize gerek yok, mikrofona size geliyor. Lütfen kendinizi tanıtınız.

Prof. Dr. HÜSNÜ GÖKTEL • *Ankara Üniversitesi Öğretim Üyesi*

Ben Ankara Üniversitesi'nden Bay Göktel. Ana dilimi kullansam daha iyi olacak, sanıyorum. Bayan Cassina'ya ve Büyükelçi Lake'e bazı sorularım var, eğer izin verirsiniz.

Sayın Başkan, Değerli İzleyiciler, Katılımcılar,

Gümrük Birliği konusunda zannediyorum konuşmalar odaklaştı. Ben de Gümrük Birliği konusuna ilişkin bir iki görüşümü belirtmek istiyorum. Bir kere bu olguya yeni açılardan bakmak lazım. Çünkü değişen bir dünyada Uruguay Round bağlandıktan sonra 7 yıl sonunda ve özellikle Türkiye'nin son ekonomik krizi içinde yaşamakta olduğu ekonomik krizi dikkate alarak yeni boyutlar açısından olaya bakmak lazım.

Efendim, şöyle başlıyorum bir kere. Gümrük Birliği bugün anlamlı mıdır Türkiye için ? İki şey yapıyoruz. Bir, gümrük resimlerini Büyükelçi Lake'in belirttiği şekilde 1983'ten bu yana düzenli olarak ve son iki yıl konut fonunu da içermek üzere indiriyoruz. Yani anlamı bizim mallarımız Avrupa Topluluğu firma ve yurttaşlarına, özür dilerim, onların malları bize daha ucuza geliyor git gide. Fakat 1993 sonunda 13.500 TL olan Merkez Bankası kuru Amerikan Doları'nın günümüzde 30.000 TL'nin üzerine çıkması tamamen ters yönde bir etki yaratıyor. Ve dikkat ederseniz burada yüzde 300'e yaklaşan oranda Türk Lirası devalüe edilmiş oluyor. Bunun anlamı yine Avrupa Birliği mensubu dostlarımızın malları bize yüzde 270 oranında daha pahalı gelmeye başladı. Burada bir terslik var. Gümrük Birliği'nin bir anlamsızlığı var.

O anlamsızlık şuradan doğuyor efendim, yanılmıyorsa. Gümrük Birliği, tam üyelik de demiyorum, üyelikle aynı zamanda üst üste çakışarak yapılması gereken bir olay. Çünkü tam üye olduğunuz takdirde bildiğiniz gibi döviz ku-

ru mekanizması var. Avrupa Birliği'nin üyelerinin döviz kurlarıyla oynama hakları sınırlı. Yüzde oranlar var biliyorsunuz. Oysa Türkiye tam üye olmaksızın Gümrük Birliği üyesi olursa döviz kuruyla istediği gibi oynayabilecek. Gayet tabi biz son devalüasyonları Avrupa Topluluğu'ndan daha az ithalat yapalım diye yapmadık. Keşke olmasaydı. Ancak Türkiye tam üye olmadan, Gümrük Birliği üyesi olduğu takdirde bu hakkına sahip. Ankara Anlaşmasında ve Katma Protokolde yalnızca "Türkiye sağlam bir döviz kuru politikası izler" diyor, bütün söylenen bu. Ama Türkiye devalüasyon yapabilir. Öyleyse Gümrük Birliği konusunda burda bir anlamsızlık var. Ve bu anlamsızlık Gümrük Birliği ile tam üyelik Roma Antlaşmasında üst üste çıkan eş zamanlı olgular olarak görülmüştür. Tabi bilinen birşeyi tekrarlamak istemiyorum. Türkiye dışında önce tam üye olmadan Gümrük Birliği'nin sağlanması istenen ülke de yoktur. Bu bir avantaj değil, bana göre dezavantajdır.

Efendim, Bayan Cassina'nın çok haklı olarak belirttiği bir noktaya ben tekrar değineceğim, izin verirlerse. Türkiye, Avrupa Birliği ülkeleri ile olan ikili ticaretinde açık vermekte. Çok güzel rakamlara değindiniz. Benim görüşüme tamamen yakın. 1993 yılında Topluluktan olan ticaretimiz 5.6 milyar dolar, 5.640 milyon dolar açık verdi ve bu açıklar yıllar içinde artıyor. 15 milyar dolarlık açığımızın üçte birinden fazlasını Gümrük Birliği'ne girmek eşiğinde olduğumuz bu oniki ülkeye karşı veriyoruz. Bakınız aynı nokta, 34. Türkiye - Avrupa Topluluğu Ortaklık Konseyi Toplantısında biraz önce zevkle dinlediğimiz Sayın Dışişleri Bakanımız tarafından da dile getirilmiş. Metin İngilizce olduğu için izin verirseniz bir cümlesini okuyorum: *"The growing deficit in our trade with the Community is a source of concern for us. Because it points to a fundamental disequilibrium."* (Topluluk ile ticaretimizin gitgide azalması biçim için bir endişe kaynağıdır. Çünkü temel bir eşitsizliğe işaret etmektedir.) Çünkü temelli bir açık ifade ediyor, diyor.

Efendim, ben bir üniversite hocası olarak en basit Gümrük Birliği kitaplarında dahi eğer üyelere bir tanesi diğer üyelerle olan ticaretinde yapısal açık veriyorsa o üye Gümrük Birliği'nde durmaz diyor. O nedenle meseleleri yeni bir açıdan bakılması gerektiğine eminim. Özellikle yapısal açık söz konusu olduğunda şu noktaya gelmek istiyorum. Türkiye, Büyükelçi Lake son derece haklı, 1971 yılından sonra Avrupa ülkelerine yaptığı ithalatta iki mal grubu dışında hazır giyim ve tekstil, gümrüksüz olarak ihracat yapabilmektedir. Fakat şimdi bizim edimimiz, artık Türkiye'nin yapması gereken aşama, ne diyorlar? Siz onları sıfırlayın o zaman bu iki maldaki gönüllü kotaları kaldırırız. Son iş olarak onları yapacaklar. Ben burda haklı buluyorum. Türkiye öyleyse Gümrük Birliği'nin avantajından 1971'den beri yararlanıyordu. Bundan sonra dezavantajlık kısım. Biz indirim yapacağız ve biraz önce andığım yapısal açıklar ışığında acaba Türkiye böyle bir angajmana girebilir mi?

İki noktaya daha değinmek istiyorum. Sermaye gelir mi? Topluluk sermayesi gelirse, bugün gelir. Koruma varken Türkiye'ye gelir. Koruma kalktığı zaman Avrupa Topluluğu sermayesi gelmez. Bu akla aykırı. Kendi fabrikasını

Avrupa Birliği'nin herhangi bir yerinde kurar. Onun için bunu bir iyimserlik olarak görmüyorum. Kaldı ki, Türkiye Gümrük Birliği'ne entegre olduğu zaman bildiğiniz gibi ortak gümrük tarifesini uygulamak zorunda kalacağı için yalnız Topluluk rekabetine değil, fakat Amerika, Japonya ve Güneydoğu'nun yeni gelişen kaplanlarının rekabetine de açılacaktır. Bir taraftan ithalatımız, zaten bu kadar yükselmiş, bir taraftan Türkiye özellikle bu kriz döneminde böyle bir gümrük birliğine gerçekten gidebilir mi?

Son bir nokta olarak şunu da belirtmek istiyorum. Yine 34. Ortaklık Konseyi Toplantısında Sir Leon Breton Gümrük Birliği'nin gerçekleştirilebilmesi için ordaki kendilerinin ifadesiyle " for the proper functioning of Customs Union" Gümrük Birliği'nin gerektiği şekilde işleyebilmesi için, diyor Sir Leon Breton, yalnızca gümrüklerin sıfırlanması. Tabi buna toplu konut dahil, konut fonu biliyorsunuz, bu yeterli değil. Gümrük Birliği'nin gerektiği şekilde rekabet çeşitliğini sağlayabilmesi açısından Topluluğun halen üçüncü ülkelere sağlamakta olduğu bütün ticaret ve gümrük ayrıcalıklarını, avantajlarını Türkiye de sağlamak zorundadır, diyor. Buna katılıyorum. Gümrük Birliği böyle olur gerçekten. Lome (Sözleşmesinde kapsanan) ülkelere, bazı ülkelere onların uyguladıkları indirimleri Türkiye de uygulayacak zorunlu olarak. Ama bu durumda ki bir Türkiye bunları yapabilir mi? Gene orijinal noktama dönüyorum. Hatta burda haksız talepler de var. Aynı görüşmede, en son Ortaklık Konseyi Toplantısında, mesela ulaştırma sektörünüzü topluluk rekabetine açınız, diyor. Burada biraz insaflı acaba davranılmadı mı diye endişe ediyorum. Avrupa Birliği ulaştırma sektörünü kendisi daha Topluluk rekabetine açamadı. Bu konuda kotalar var biliyorsunuz, karayolu taşımacılığında. Bunları en gelişmiş ülkeler yapamazken Türkiye böyle bir şeyi gerçekleştirebilir mi?

Efendim, ben lafı daha uzatmadan sonuç olarak şöyle bir şey öneriyorum. Efendim, bendenizi, söylemeyi ihmal ettim, sağolsun, leyli meccani derlerdi eskiden, parasız yatılı olarak TÜRK-İŞ'in davetlisi olarak burda bulunuyorum, bu güzel tesiste bulunuyorum. Fakat görüşlerim mutlaka TÜRK-İŞ'in fikirleri değil. Bir üniversite hocası görüşleri olarak kabul edilsin. TÜRK-İŞ'e olan bütün yakınlığıma ve tabi sempatiye rağmen, genel olarak bütün işçi kuruluşlarına, önerim efendim, şöyle bir şey düşünüyorum. Türkiye bu koşullar altında kişi başına milli gelirini tekrar hesaplırsanız bugün kaç liraya düştü? Dolara göre hesaplandığına göre. Türkiye'nin milli gelirinin Topluluk ortalamasının yüzde 30'u kadar olduğu ifade ediliyor. Bugünkü hesaplara göre yaparsanız bu on katını aştı. Demek ki arada bir dengesizlik var. O nedenle Türkiye özellikle bu kriz döneminde daha önce başvurduğu Katma Protokol'ün 60. maddesine başvurarak ilişkilerini dondurmamak zorunda kalabilir.

MARKKU JAASKELAINEN

Evet, görüşünüzü bildirdiniz Sayın Profesör, teşekkür ederim.

Sırada bir konuşmacı daha var. Muharrem Kahraman arkadaşımız, hem Belçika sendikası CSC'yi temsil ediyor, hem de Dünya Emek Konfederasyonu WLC adına konuşmaya yetkili. Ona söz verecektim, ancak teknik bir sorunuz var maalesef. Acaba bugün kısaca görüş bildirip, görüşünüzü etraflı bir biçimde yarın dile getirseniz?

Bugün anlaşıldı ki, yarın ve daha sonraki oturum başkanları adına da konuşuyorum, konuşmaları çok daha kısa tutmamız gerekiyor. Hazır metinler için de aynı şey söz konusu. Sayın Kahraman, yarın söz almak ister misiniz? Yarın ki ilk oturumun başkanı Şevket Yılmaz arkadaşımızın da ilk sözü size vermesini sağlayacağım. Tamam mı? Peki.

Şimdi sorulara geçelim. Serbest tartışmayı Çarşamba günü yapabileceğiz. Sorusu olan var mı? Evet, şurada bir arkadaş. Tercüman arkadaşların da sabrına sığınarak son soruyu alıyorum. Sonra oturumu kapatıyorum.

FEYZULLAH ÖZER • DİSK-GIDA-İŞ Sendikası Temsilcisi

Teşekkür ederim. Feyzullah Özer, Gıda-İş Sendikası'ndan. Sayın hocam büyük oranda soruyu sordu. Ben biraz daha, birkaç yönde daha değinmek istiyorum.

Mr. Lake'in konuşmasında gördüğüm kadıyla özellikle bugün konunun Avrupa Birliği'nin Türkiye ilişkilerinin sosyal boyutundan çok siyasal boyutu üzerinde yoğunlaştı. Bu ilk konuşmasında da Türkiye'ye yönelik eleştirilerinde özellikle yöneticilerin Gümrük Birliği konusunda herhangi bir hazırlık içersinde, yeterince hazırlık içersinde olmadıkları eleştirisiini yaptı. Gene ithalat üzerindeki fonların hala yüksek olduğunu söyledi. Gene fikir ve patent haklarının yeterince korunmadığı konularına değindi. Bütün bunlarda haklı. Yani bir anlaşma yapılıyorsa taraflar anlaşmanın maddelerine uyulması konusunda hassasiyet göstermeleri gerekir. Ama aynı hassasiyeti mesela 1967 Ankara Anlaşması'yla serbest dolaşımda Avrupa ülkelerinin hiçbir ilerleme kaydetmediği konusuna değinmedi. İkincisi, 80 kilo ağırlığında 1.85 boyunda bir insanla, 30 kilo ağırlığında 1.60 boyunda olan iki insanı grekoromende güreştirmek eşitlik olmaz, biraz eşitsizlik olur gibi geliyor bana. Bunu rakamlara vurduğumuzda da ortaya çıkıyor. Bayan Cassina'nın da değindiği gibi, giderek Türkiye'nin aleyhinde bir gelişme oluyor. Kaldı ki, gene Avrupalı ülkelerden aldığımız borçlarla yine sizden ürün alıyoruz ve size borçlanmış durumdayız. Yani bu gelişme bizim aleyhimize oluyor.

İkincisi, Katma Protokol'le verilmesi gereken katkılar, önceleri 1980 yılı askeri yönetime haklı olarak gerekçe gösterilmiştir. Ama giderek bu gerekçeler peşi sıra, işte Kıbrıs sorunu ve benzeri sorunlar. Kıbrıs sorunu Türkiye açısından bir kazanç durumunda değil. Giderek Türkiye açısından bir yük. Bu yükten Türkiye kurtulmak istiyor. Ama bütün bunlar, bana kalırsa öyle geliyor ki, Katma Protokol'deki katkıda da kaçınmak için gerekçe gibi gözüküyor. Kaldı ki daha başka koşullara, daha mantıklı koşullara bağlanabilirdi bu katkıların

sağlanması. Ne bileyim, istihdamın genişletilmesi şartıyla, sermayenin tabana yayılması şartıyla, bu demokrasinin temelini oluşturacak şartlardı. Eğer böyle şartlarla Katma Protokolü serbest bırakmıyorum deseydi, hem Türkiye kamu-oyu açısından hem de demokrasi açısından Avrupa Birliği bu konudaki sorumluluklarını ne kadarını ve nasıl yerine getirmek istiyor? Nasıl bu sorunu çözmek istiyor diye bunu soracağım. Teşekkür ediyorum.

MARKKU JAASKELAINEN

Şimdi sözü, sorunuzu cevaplamaları için, ya da görüşünüz üzerine konuşmaları için Büyükelçi Lake ve Bayan Cassina'ya bırakıyorum. Sonra oturumu kapatacağım. Buyrun Sayın Lake.

MICHAEL J. LAKE

Teşekkür ederim, Sayın Başkan,

Bu tür bir yaklaşımı, açık bir soru olmaksızın bir dizi şikayeti cevaplamak çok zor. Yalnız şunu belirteyim ki, ben Türkiye'nin Gümrük Birliği hazırlıklarını eleştirmedim. Türkiye, bence, Gümrük Birliği için gayet doğru ve uygun şeyler yapmaktadır ve Türk tarafıyla görüşmeleri sürdüren Avrupa Komisyonu yapılan işin çapından ve kalitesinden çok etkilenmiştir. Söylemeye çalıştığım şey, tam üyelik için gecikmeydi. Bir ticari pazar olan Gümrük Birliği ile, çok daha geniş kapsamlı, politik yansımaları olan tam üyelik arasında büyük bir fark vardır.

Emeğin serbest dolaşımından daha önce söz etmiştim. Uzun açıklamalara da girdim ama bir yerde kesmek zorunda kaldım çünkü meslekdaşım yarın sabah bu konuda konuşacak. Bu akşam yeterli miktarda konuştuk bu konuyu.

Dördüncü mali Protokol üzerine konuşmadım. Ancak bilinmesi gerekir ki Avrupa Komisyonu her zaman Dördüncü Mali Protokolü paraca desteklemiştir. Bu mesele bir üye ülkenin Kıbrıs konusundaki anlaşmazlık yüzünden vetosu sonucu askıda kaldı. Türkiye Kıbrıs konusunda taraftır ve rolü önemlidir. Bu, Avrupa Komisyonu'nun çözebileceği bir mesele değildir. Ve maalesef veto yasaldır. Dış ilişkilerde, özellikle dış mali taahhüdlerde oy birliği şarttır. Oy birliği şartı 12 üye ülkeyi değil, Avrupa Parlamentosu'nu kapsamaktadır. Yani, korkarım, hak iddia edilebilecek bir konu değildir. Türk konuşmacılar sık sık haktan bahsediyorlar, bu alanda aslında bir "hak"ınız yok. Topluluğun kurallarına göre karar verme hakkı üye ülkelere aittir ve maalesef herhangi bir üye devletin ve Parlamento'nun dış mali taahhüdlerde veto hakkı vardır. Bu konuda yapabileceğimiz fazla birşey yoktur. Yine de Gümrük Birliği tamamlandığı zaman Türkiye'ye mali yardım konusunu bir çözüme kavuşturacağız. Gümrük Birliği mali yardım gerektirmiyor; ayrıca parlamentoların onaylamak zorunda oldukları her-

hangi yeni bir protokol da gerektirmiyor. 22 yıl önce başlatılan bir sürecin sona ermesidir. Bu meseleye mali yardımı karıştırırsanız, Gümrük Birliği bir daha veto edilir. Bu nedenle lütfen sabırlı olunuz. Sizden yana olan çok kişi var.

Daha önceki cümlelerinize gelince, yani Gümrük Birliği'nde Türkiye için neler var sorusuna gelince, bu 10 dakikalık sorunuzu ilk başta şöyle söyleyerek cevaplıyayım. Üye olmadan Gümrük Birliği'ne girmeyi sizin hükümetiniz istedi. Bunu siyasi nedenler yüzünden yaptı. Ayrıca, dünyanın en büyük ticaret blokunun bir parçası, kararlara katılan bir parçası olacaksınız.

MARKKU JAASKELAINEN

Teşekkür ederim Sayın Büyükelçi. Şimdi sıra Giacomina Cassina'da.

GIACOMINA CASSINA

Teşekkür ederim Sayın Başkan. Çift anlamlıya yol açmak istemiyorum. Tüm söylediklerimi, tüm sorumluluğuyla Topluluk üzerine almalıdır, almıştır da! Gümrük Birliği'nin ne perspektivinde, ne de sonraki olası adımlarında hiçbir geridönme sözkonusu değildir. Yani biz çalışmamızda Komite'ye Gümrük Birliği için koydurduğumuz süre, yapılması gerekli bir bekleme idi. Bu süre içinde mümkün olan herşey yapılmalıydı. Başarıya ulaşılması, gerekse denge-sizliklerin giderilmesi için Sayın Hocam Gümrük Birliği Türkiye'ye zorluklar getirecek dediğinizde, bunu ben söylemedim. Gümrük Birliği Türkiye için gereklidir. Çünkü gerek Pazar, gerekse Topluluk Türkiye'den daha zengin ve daha büyük olan hacmiyle çok önce başlatmış olduğu ticaretle saflarına üye almakta zorlanmayacaktır. Bu da doğaldır.

Üzerine eğilinmesi gereken başka sorunlar da vardır. Bu sorunlar az önce belirttiğim noktalara bağlı olup bazıları Türkiye'nin iç iktisadi işletme problemleridir. Bütçe konusundaki fikrim ise, ki son derece önemli bir konudur, devlet hazinesi konusunda sorunların çekirdekten başladığıdır. Hazinesinin kendisi yetersizdir, bu da Türkiye'ye ihtiyacı olan politikayı gerçekleştirme fırsatı vermemektedir. Bu sizin sorunuz. Çözüm önermek bize düşmez. Yine de bir hesap yapmak gerekirse Dördüncü Protokol blokajından Konsey sorumludur. Ancak bu sabah Konsey başkanı Sayın Papandreu'yu iyi anladıysam Ek Protokolün Türkiye'ye uygulanmasının çok önemli olduğunu açıkça dile getirdi. Düşünmek sizin, sizin ya da bizim beklediğimiz cevapları verdiği için Konseyi sorgulamak da bizim görevimiz.

MARKKU JAASKELAINEN

Teşekkürler Giacomina.

Çevirmenlere, gösterdikleri çalışma disiplini için gerçekten teşekkür ederim. Şimdi memnuniyetle açıklamak istiyorum ki, burada, otelde kalan tüm konukları Silivri Belediye Başkanı akşam yemeğine davet etmektedir. Otobüsler otelin önünden tam yedi buçukta kalkacak. Gideceğimiz restoranın adı KEPÇELİ. Yarın dokuz buçukta oturumu açıyoruz. Oturum Başkanı TÜRK-İŞ'ten Sayın Şevket Yılmaz olacak.

Başarılı bir çalışma günü için hepinize teşekkür ederim.

26 Nisan 1994 İKİNCİ GÜN - BİRİNCİ OTURUM

ŞEVKET YILMAZ • TEKSİF Sendikası Genel Başkanı • Oturum Başkanı

Avrupa İşçi Sendikaları Konfederasyonu ETUC ve Türkiye'de ETUC'un üyesi bulunan TÜRK-İŞ ve DİSK'in katılımıyla İstanbul Konferansı adı altında, Avrupa Birliği - Türkiye ilişkilerinin Sosyal Boyutu ve Sendikaların Rolü başlıklı dün başlayan konferansın ikinci bileşimini açıyorum.

Bugün gerçekten Türkiye'de de görülmesini arzu ettiğimiz şeffaflık ve de büyük katılımla başladığımız bu güzel toplantının hayırlı olmasını, ülkelere, Türkiye'ye hayırlı olmasını diliyorum. Ve güzide iştirakçi arkadaşlarım, bu toplulukta size yaraşır bir şekilde burada müzakere edeceklerdir. Bizi kendi evimizdeymiş gibi ilk önce karşılayan, birinci günkü çalışmalarımıza katılan, herkese yöresine hoşgeldiniz deme terbiyesini gösteren ve de ayrıca dün akşam bizimle birlikte olmak şartıyla tüm arkadaşlara, katılımcılara bir akşam yemeğinde beraber olma imkanını veren Silivri Belediye Başkanımız Sayın Selami Değirmenci Bey, bugün de teşrif ettiler. Biz kendilerinin sesini duymak isteriz. Buyrun Efendim.

SELAMİ DEĞİRMENCİ • Silivri Belediye Başkanı

Sendikaların Değerli Başkanları, Değerli konuklar, Değerli Basın Mensupları,

Sizlere birkez daha Silivri'ye hoşgeldiniz diyorum. Kaldığınız süre içersinde bu şirin beldemizi beğenmiş olmanızı umuyorum. Bu kadar önemli bir konferansın ilçemizde düzenlenmiş olmasından duyduğumuz onuru ifade etmek istiyorum. Ayrıca burada, Silivri'de Avrupa Birliği'nin ve Avrupa Sendika Hareketinin değerli simalarını görmekten duyduğum mutluluğu da özellikle belirtmek istiyorum. Avrupa Birliği - Türkiye ilişkileri gibi önemli bir konunun burada ülkemizin Avrupa yakasında düzenlenmiş olması bizlere, Silivri Belediyesi'ne belediyecilik alanında yapılacak çalışmalarda yeni bir soluk kazandıracaktır.

Avrupa Birliği ve Türkiye ilişkilerinin sosyal ve sendikal boyutlarının tartışıldığı bu konferanstan bizler de belediyeciler olarak kendi payımıza düşen sonuçları elde etme çabasıdayız. Toplumsal yaşamı düzenleyen kurumlardan biri de kuşkusuz belediyelerdir ve belediyecilik bugün Türkiye'de yeni perspektifler kazanmıştır. Bununla birlikte gerek alt yapıda gerekse toplumsal et-

kinliklerde pek çok sorun yaşanmaktadır. Ortak kullanılan mekanlardan çevre sorunlarına kadar acil çözüm bekleyen bu sorunların çözüm yolları iyi bir belediye örgütlenmesi ve dayanışmadır, aynen sendikal hareketlerde olduğu gibi. Bu anlayıştan hareket ederek bir yandan çalışmalarımızı sürdürürken, bir yandan da ulusal ve uluslararası boyutta dayanışma içinde olacağımız ilişkiler kurmak çabasıdayız.

Konuşmamın başında da belirttiğim gibi bu konferansın çalışmalarımıza yeni bir soluk kazandıracağına inanıyoruz. Turizm etkinliklerimizde, çevre çalışmalarımızda ve belediyeciliğin diğer tüm alanlarında bizimle dayanışma içinde olacak Avrupa Belediyeleri ile ilişki kurmakta bize yardımcı olmanızı diliyor ve istiyoruz. Dayanışmayı en iyi bilen sizlerle birarada olmaktan duyduğumuz mutluluğu bir kez daha ifade ediyoruz. Çalışmalarınızın verimli geçmesini diliyorum, hepinize saygılar sunuyorum.

ŞEVKET YILMAZ

Değerli hazirun, listemizde, size dağıtılan listede bir ilave var. Onun için tekrar huzurunuzda Türkiye - Avrupa işçilerinin gözcü ve serbest dolaşımı ile ilgili bu panelimizin iştirakçilerini izninizle takdim edeyim. Bir yeni arkadaşımız var. Bu konuya biraz daha geniş ve de hükümet kanadının da katılımıyla, belki, konuşmaların bu salonda, bu mikrofonda kalmaması için bir çare daha aradı arkadaşlarım. Onun için Günay Aslantepe, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Müşaviri Hanımefendiyi de bu sempozyuma davet ettik. Teşrif ettiler, teşekkür ederiz.

Diğer arkadaşlarımızdan tanınmayan yok, uygun görürseniz tekrar ediyorum. Hemen yancağızında DISK yöneticilerinden, Yönetim Kurulu üyesi Sayın Kemal Daysal, hemen bu tarafımda Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu Genel Sekreteri Sayın Şemsi Denizer, Alman Konfederasyonu DGB'nin uzun yıllar TÜRK-İŞ'le olan Almanya'daki işçilerin sorunları ile ilgili büyük gayretini ve hizmetini gördüğümüz değerli arkadaşım, sendikacı Goebels, ETUC Konfederasyonu Sekreteri Maria Andrea, Avrupa Parlementsü üyesi Wilson, DG-V Birim Başkanlığı yapan değerli arkadaşımız Bossher, Belçika Genel İşçiler Sendikası FGTB Konfederasyonu yetkilisi Verboven ve Günay Hanımefendiyi de takdim ettim. Bendeniz de bu toplantıyı size yaraşır, amacınıza uygun bir şekilde yönetmek için sizden de gayret isteyen Şevket Yılmaz. Hepinizi hürmetle selamlarız.

Efendim, şimdi sekiz arkadaşım var. Bize ayrılan saate bakıyoruz 11:00'de bitirmemiz lazım geliyor. Biz saate, dakikaya elbette uyan, hürmet eden ve zamanında toplantıyı bitirmeye gayret sarfeden kuruluşlar olarak 9:30'da başlayacağımız toplantıya 10:00'da başladık. Bu arada sekiz arkadaşımıza ilkönce 10'ar dakika zaman ayıracacağız. Ondan sonra vakit olursa ikinci bir etapta görüşümüzü ortaya koymaya çalışacağız. Burada tabi rüçhan hakkı meselesi değil,

ama Çalışma Bakanlığı'nın da olsa olsa yetkilisine belki bir iki dakika daha fazla veririz. Ama fazlamız da yoktur, çünkü bu konuyla ilgili çok dertli, çok sıkıntılı, çok müzakerelerden geçmiş arkadaşlarımız var huzurunuzda. O arkadaşlarımız da görüşlerini, temennilerini ya da değerli arkadaşlarıma, hepimize soruları vardır. Onlara da cevap vermeyi uygun buluruz.

Şimdi uygun görürseniz, şöyle sıradan başlayalım diyorum. Evvela hükümetin burada önceliği, mönceliği meselesi, dedi Sayın Günay Aslantepe, ama nasıl diyorsunuz, en son mu olsun ? Ne diyorsun Başkanım, ev sahibi sizsiniz ? Biz de buraya misafir geldik, yani, ne dersenez yaparız biz. Sayın Daysal buyrun.

KEMAL DAYŞAL · DİSK Yönetim Kurulu Üyesi

Değerli arkadaşlar, Sayın Konuklar,

Göç ve serbest dolaşım hakkı, çok boyutlu ve çeşitli açılardan ele alınmayı hak eden bir konudur. Hem taraf ülkeler açısından, hem de sosyal taraflar açısından ele alınması gerektiği için de karmaşık bir konudur.

Göç, özünde, emek arzeden sınıfların, yani emekçi sınıfların yaşadığı bir gerçekliktir. Ancak, sonuçları itibariyle hem içinden çıkılan toplumun, hem de katılan toplumun tamamını ilgilendirir. Sosyal ve kültürel karşılıklı entegrasyon, göçmenlerin içinde bulundukları toplumda tüm siyasi haklara sahip olması, yani karar alma düzeylerinde o topluma katılım; tüm sosyal katılım düzeylerinde, örneğin eğitim, kültürel etkinlikler haklarında eşitlik, vs gibi konuları içeriyor. Bunlar, halen, ne diğer ülkelerde ne de Avrupa Birliği içinde yer alan ülkelerin hemen hiçbirinde çözüme kavuşturulmamış, ama acil sorunlar olarak önümüzde durmaktadır.

Serbest dolaşıma gelince, bu terim üretimin üç temel ögesinden birinin, işgücünün, sınırötesi nitelik kazanmasını anlatır. Terim Avrupa Birliği bağlamında ele alındığında açıktır ki, işgücünün bizzatı kendisini değil, onu arzedeni insanı, emekçi, bireyi ele almaktadır. Çünkü bizler, işgücünü sadece bir meta olarak ele alamayız. Ekonomik bir terim olarak düşünemeyiz. Ekonomi içinde gerçeklik kazanan insani boyutu tüm yönleriyle hesaba katıp irdelememiz gerekiyor.

Bu nedenle işçilerin serbest dolaşımı konusu, sadece ilgili ülke ekonomilerine etkileri bakımından ele alınamaz; böyle bir yaklaşım yetersiz ve yanlış olacaktır. Bunun yakın tarihten örneği, 1960'lı yıllarda ikili anlaşmalar sonucu Türkiye'den Almanya'ya çalışmaya giden onbinlerce kişinin durumudur. Almanya, kendi vatandaşlarının yapmak yapmak istemediği işlerde çalıştırmak için, sağlık testlerinden de geçirerek işçi aldı. Sonra, Almanya'nın işgücü açığı azalıp da sifıra yaklaşıncaya, aynı insanlar, ama bu kez posa halinde ülkelere dönmeye zorlandılar. Almanya'ya giden işçiler oradaki topluma siyasal, sosyal ve hatta ekonomik düzeylerde entegre olamadılar. Bunda her iki taraf hükümetleri de sorumludur. Türk hükümetleri izledikleri "ayırma" politakalarıyla,

oradaki işçi topluluklarının reaksiyoner, içe kapanmacı tepkilerini körüklediler; Alman hükümetleri ise, Türkiye'den gelenleri, işi bitince geri gönderilecek "canlı ve ucuza çalışan makineler" olarak gördü. Bugün Almanya'da aileleriyle birlikte 2.5 milyon Türkiye'li yaşıyor. Türkiye'liler tek azınlık grubu değil. Bu nedenle sadece Türkiye'lilere değil, Avrupa'daki tüm azınlık grupları mensuplarına, sosyal, siyasal ve ekonomik düzeylerde tam katılım hakları tanınmalıdır.

Göçmen işçilerin haklarının o ülke vatandaşlarının haklarıyla eşitlenmesi çok önemlidir. Göçmen işçilerin haklarının savunulması, kazanmaları için mücadele verilmesi, sadece göçmen işçilerin değil, Avrupalı sendikaların da asli görevlerinden biridir. Bu, sadece görev de değildir, aynı zamanda Avrupalı işçilerin çıkarları da bunu gerektirmektedir.

Avrupa'da işsizlik yaygınlaşıyor. Bu nedenle yabancı işçilerin gelmesi, hoşsuznutluk yaratıyor; göçmenler daha kötü koşullarda ve daha ucuza çalışmayı kabul ettikleri için, bulundukları ülke işçilerince suçlanıyorlar, istenmiyorlar. Ama tam da bu nedenle, göçmen işçileri savunmak, Avrupalı işçilerin çıkarları gereğidir. Göçmenleri, anayurtlarına yollamak, ya da işsiz yığınları sınırların dışında tutmak, Avrupa'daki işsizlik sorununu çözmez. Tersine, işçiler sadece işlerini değil, işverenlerini de kaybedebilirler. Çünkü, sermaye, ucuz işgücü ve hammaddenin olduğu yere, sınırın öte tarafına gider. Nitekim, günümüzün dünyasında sermaye, daha önce hiç olmadığı kadar uluslararası bir nitelik kazanmıştır.

Bu temel nedenle, sadece bizler değil, Avrupalı sendikalar da hem Avrupa'nın içinde, hem de dışında işçi haklarının gelişmesini savunmak, bu uğurda sıkı bir mücadele vermek zorundalar.

Değerli Arkadaşlar, Sayın Konuklar,

Tabi Başkanımızın uyarısını da dikkate alarak hazırlamış olduğum teksti biraz atlayarak gidiyorum. Göç üzerine, göçmenler üzerine söylenecek çok şeylerin olduğunu biliyorum. Ama bu nedenle orayı atlayıp Avrupa Birliği üzerine biraz bir şeyler söylemek istiyorum.

Bugün Avrupa Birliği'nin bir sosyal politikaya ihtiyacı var; bu sosyal politikanın genel olarak Avrupa Birliği stratejisinin ayrılmaz bir parçası haline getirilmesi gerek. Nitekim, hepimiz biliyorsunuz, ETUC'un öncelikli hedefleri var; bunlar, istihdam; sosyal standartlar ve sosyal koruma; eşit fırsatlar ve eşit muamele; toplumsal demokrasi ve sosyal tarafların rolü; Avrupa Birliği anlaşmalarına sosyal hakların dahil edilmesi, 1996'da anlaşma revize edildiğinde sosyal hakların anlaşmaya eklenmesi gibi.

Bu, konunun Avrupa Birliği'ni ilgilendiren tarafıdır kuşkusuz. Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilişkisi biraz daha farklıdır. Hattırlayalım. Türkiye'nin o zamanki AET, şimdiki Avrupa Birliği ile ilişkilerini düzenleyen iki belge var. Bunlar, biliyorsunuz, Ankara Anlaşması ve 1970'deki Katma Protokol'dür. Gerçek Ankara Anlaşması olsun, gerekse Katma Protokol olsun bunlar işçilerin serbest dolaşım hakkını da teminat altına aldığını gösteren belgeler. Ama bu-

gün görüyoruz ki ne yazık bu anlaşmalar sanki yok sayılıyor ve işçilerimizin 1986 yılında serbest dolaşma haklarına kavuşması gerekirken bu hak hala onlara tanınmıyor ve bu anlaşma sanki yapılmamış gibi bir muameleye tabi tutulmak isteniyor. Değerli Arkadaşlar, bu göç ve göçmenlik sorunlarından sonra izin verirsiniz, herhalde vaktim de biraz daha var, Gümrük Birliği üzerinde de durmak istiyorum.

1995 sonunda Türkiye, Avrupa Birliği ile Gümrük Birliği'ne gidecek. Planlanan ve gerçekleşmesi beklenen takvim, bunu öngörüyor. Gümrük Birliği görüşmeleri, serbest dolaşım konusu dikkate alınmaksızın yürütülüyor. Türk hükümeti, Avrupa Birliği ile ilişkilerini, sosyal tarafları pek de dikkate alınmaksızın sürdürüyor. Bu tutumu sağlıklı bulmadığımı da belirtmekte yarar görüyoruz. Türk hükümeti, sosyal taraflarla birlikte, Gümrük Birliği'ne gidişin olası sonuçlarını değerlendirmeli, kısa, orta ve uzun vadeli önlemler tasarlamalı ve uygulamaya koymalıdır. Bu önlemlerin uygulanması, gerekirse Avrupa Birliği'ne ön koşul olarak öne sürülmelidir.

Gümrük Birliği'nin pekçok etkisi olacak; bunlar konferansın diğer oturumlarında elbette tartışılacak. Bizi konumuz açısından en çok ilgilendiren etkilerine değinmek istiyorum. Türkiye ekonomisinin rekabet üstünlüğüne sahip olmadığı sektörler, basitleştirerek söylüyorum, adeta batacak, çökecek. Bu da bu sektörlerde iş kaybı, işsiz sayısının artması, yapısal işsizliğin pekişmesi demektir. Dolayısıyla Avrupa Birliği, kayıp işler için Türkiye'ye fon yardımı yapmalıdır; bu yardımlar, şimdiye dek olduğu gibi göstermelik miktarlarda değil, geçişi mümkün kılacak, anlamlı miktarlarda olmalıdır.

Gümrük Birliği'nin, işsizliğin artmasının yanı sıra bir önemli etkisi de, sendikalaşma düzeyine olacaktır. Çünkü, gerileyecek ve daralacak olan işkollarının hemen hemen hepsi, örgütlü işkollarıdır. Örnek verelim; otomobil ve metal işkolu, kimya sanayi, deri ve deri ürünleri, demir-çelik, çimento sanayi gibi. Türkiye'de zaten büyük güçlüklerle karşı karşıya olan sendikalaşma süreci, bir de Gümrük Birliği'yle darbe yiyecektir.

Sonuç olarak, Avrupa Birliği'nin hem kendi içinde, hem de Türkiye ile ilişkilerinde ciddi bir sosyal boyut sorunu vardır ve bu da demin başta göçmenlerle ilgili konularda bahsettim, Gümrük Birliği ile ilgili konularda bahsettim, bunları içermektedir.

Değerli Arkadaşlar, Sayın Konuklar,

Biz Türkiye'nin Avrupa'nın ayrılmaz bir parçası olduğuna inanıyoruz, düşünürüz. Bunun ülkemizin ekonomik, sosyal ilerlemesine katkı getireceğine inanıyoruz. Bununla birlikte ayrıca serbest dolaşım, Gümrük Birliği'ne giderek Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne bütünleşmesi, ülkemizde insan haklarına yönelik kimi eksik ve yanlış uygulamaların ortadan kalkması, özgürlüklerin genişlemesi ve demokrasinin batı standartları düzeyinde vazgeçilmez bir yaşam tarzı olarak yerleşmesi için tüm demokrasi güçlerinin verdiği kararlı mücadeleye de önemli bir katkı getirecektir. Bunun altını ısrarla çizmekte yarar görüyorum. Çünkü demokrasiye bugün ülkemizin her zamankinden daha çok ge-

reksinimi vardır. Bugün burada Sayın Dışişleri Bakanımız Avrupa ile ilgili bütünleşme konusunda çok güzel şeyler söyledi. Ama bir yerinde de Türkiye Batının savunmasını üstlendi, Türkiye Batının savunmasını dağılan Sovyetler Birliği ve onun bağlaşıklarına karşı üstlendi, şimdi onları Avrupa Birliği'ne alıp da bizi almazsanız ben bunu onlara anlatamam, dedi. Değerli arkadaşlar, demin de söyledim, Avrupa Birliği içersinde yer almak bizim hakkımızdır. Ama izin verirsiniz, bu hakkı bu tür argumanlarla dile getirmeyi de doğru bulmuyorum ve katılmıyorum bu görüşe.

İkincisi, Sayın Moğultay burada, Çalışma Bakanı, konuştu. 6 tane ILO sözleşmesinin onaylandığını söyledi. Bunlar ülkemiz için gerçekten memnuniyet vericidir. Zaten hükümetin pek de zayıf olan demokratikleşme karnesinde belki de geçer notlardan biri de budur. Ama sormak lazım, 158 sayılı sözleşme niçin onaylanmıyor, halen Meclise gelmiyor? Dönemin Cumhurbaşkanı bunu veto etti. Ama hükümet aynı hükümet, Parlamento aynı Parlamento ve bu yasayı Parlemantoya getiren hükümetin başkanı bugün Cumhurbaşkanlığı makamında oturuyor. Bunu bekliyoruz.

Bir nokta da, çok izninize sığınarak söylüyorum, çünkü belki konuşma fırsatı bulamayacağım. Sayın İşveren Sendikaları temsilcisi, Başkanı Baydur arkadaşımız 1 Mayıs'ın işçi, işverenlerle birlikte Bosna'da kutlanmasını önerdi. Elbette ki Bosna'da yaşanan drama bir duyarlılıktır bu ve aynı duyarlılığı biz de gösteriyoruz, bizim de yüreğimiz yanıyor. Ama unutmayalım ki 1 Mayıs halen ülkemizde yasaktır. 12 Eylül diktatörlüğünce gaspedilen 1 Mayıs hakkını savunmak, onun yasalaşmasını istemek de işverenlerden beklediğimiz bir taleptir, bunu da bildirmek istiyorum. Dikkatiniz için teşekkür ederim.

ŞEVKET YILMAZ

Tam zamanında bitirdiniz Sayın Daysal, ikaza lüzum bırakmadınız beni. Yalnız, izleyiciler, belki iş kolları, Gümrük Birliği'nden dolayı işkollarını sayarken bir tanesini, en önemlisini atamış saymayalım yani. Tekstil de bunun içersindedir, değil mi efendim?

Efendim, Alman İşçi Sendikaları Konfederasyonu, DGB ile Almanya'da çalışan işçilerimizin kendilerinin hükümetlerine, TÜRK-İŞ'in de kendi hükümetine iletmek üzere yıllarca devam eden bir çalışması var. Altı ayda bir periyodik olarak bu toplantılar yapılır. Bu toplantılarda her zaman DGB görüşünü ortaya koymak için gayret sarfeden değerli arkadaşım Goebels burada. Teşrif ettiler. Teşekkür ediyor ve sözü kendilerine veriyorum. Buyrun Sayın Goebels.

Sayın Başkan, Bayanlar ve Baylar, Sevgili Arkadaşlarım,

Kısa bir sürede anlamlı bir tebliğ sunabilmek gerçekten çok zordur. Ben göç tartışmasının, sınırları ortadan kalkan bir Avrupa tartışmasıyla çok bağlantılı olduğuna dikkati çekmek istiyorum. Federal Almanya'nın ilk kez 1950'lerin ortalarında İtalya'dan işçi talep etmesi bu konunun dönüm noktasıdır. Yabancı işçi çalıştırma talebi DGB tarafından çok bilinçli olarak ele alındı ve o zamanlar, son derece önem taşıyordu. Çünkü DGB yabancı işçilerin yasal olarak çalışma ve sosyal açıdan Almanlarla eşit haklara sahip olması halinde, Almanya'da çalıştırılabilmelerine razı oldu. Bu haklar, yapılan araştırmalarla, toplu sözleşmeyle garanti altına alındı. Yalnızca uluslararası dayanışma düşüncesiyle böyle bir sonuç oluşmadı. Buna karşılık Alman işçilerine yöneltilen bir sosyal dampinge engel olabilmek, lumpen proletaryanın oluşmaması için bir koruma önlemi olarak düşünüldü. Biz yabancı işçilerin ucuz emek makinası olarak, Alman işçilerle rekabet etmelerini istemedik.

Konuyu kısaca şöyle özetleyeceğim; 1973'deki ilk petrol kriziyle birlikte, işsizlik beklentisi içine girdik ve yabancı işçi kabul etme yasağı geldi. Sınır kapılarının kapatılmasıyla, göç akımının aynı şekilde gerileyeceği ümidini taşıyorduk. Ancak, büyük bir hayal kırıklığına uğranıldı. Çünkü burada kalabilme hakkına sahip olabilenler, her zaman için gelebilme olanağına sahip olanlar, İtalyanlardı. Ancak, diğer ülkelerden gelen yabancı işçiler kalırken, İtalyanlar geri döndü. O yıllarda Almanya'da 599 bin Türk işçisi ve 920 bin Türk vatandaşı vardı. Bugün yabancı işçi kabul etme yasağına ve bir bölüm Türk işçisinin kesin dönüş yapmasına rağmen bu sayı 665 bine yükseldi. Bu yabancı işçi kabul etme yasağı süresince Türk işçi sayısının yüzde 20 arttığını gösteriyor. Ayrıca, yine bu yasak döneminde Almanya'da yaşayan Türk vatandaşlarının sayısı bir mîslienden fazla artarak 1.5 milyona ulaştı. 1973'den beri İtalyanların sayısının azalmasıyla, yabancı işçiler içinde İtalyan işçilerinin oranı yüzde 27'ye düştü. Bugün yabancı işçilerin yüzde 30.6'sını oluşturan Türkler ilk sırada yer alıyorlar. Bununla birlikte yabancı nüfusun yüzde 28.6'sını Türkler oluşturuyor.

Bugün Almanya'da çalışan Türk işçilerinin çok küçük bir kısmını Almanya'da çalışmak için ülkelerinde başvuru yaparak gelen (ya da resmi kanallarla iş başvurusu yaparak Almanya'ya gelen) kişiler oluşturur. Çünkü Almanya'daki Türk işçileri başvuru ile gelmiş işçiler, onların ardından gelen eşleri ve çocukları ve diğer aile efradından oluşur. Bu Türk nüfusu zaman içinde çalışma hayatına girerek Türk işçi sayısının artmasına neden oldu. Öğrenciler 1973 yılına kadar Almanya'da oturma izni alma ve bir iş bulma konusunda hiçbir problemle karşılaşmadılar. Ancak izleyen yıllarda Almanya'ya doğan Türk çocuklarının çalışma hayatına girmesi ve siyasi ilticaların gelmesiyle nüfus arttı. 1991-91 arasında Türkiye'den 28.327 siyasi mülteci geldi. 1981-1982 arasında Almanya'ya 80.000'in üstünde Türk kabul edildi. Her yıl bu kişiler

aracılığıyla 36.000 kişi geldi, yani yıllık göç rakamı 45.000'i aşıyor. Daha önce de söylediğimiz gibi, Türk işçileri çalışma ve sosyal açıdan Almanlara eşit haklara sahip oldular.

Bununla birlikte, Türklerin çalışma hayatındaki konumları Avrupa Topluluğu üyesi ülkelere göre daha kötü, ancak Ortaklık Anlaşması nedeniyle de üçüncü ülkelere göre daha iyi durumda. Bu konuda Avrupa Yüksek Mahkemesi'nin de rolü var. DGB Avrupa Yüksek Mahkemesi'nin yerine daha elverişli bir yasa koymak çabasında. Bu nedenle bilim adamlarının yardımına ihtiyacımız var. Bu konuda Hans Böckler Vakfı bize çok yardımcı oluyor ve bazı hazırlıklar yapıyor. Bu çalışmalar Yüksek Mahkemenin bazı yargıları nedeniyle yapıldı; öyleki bize göre Alman hükümeti bu hükümleri olması gerektiği gibi değerlendirmeyi istemiyor. Bize göre Türk işçilerinin Almanya'da, Topluluk üyelerinin yararlandığı haklardan yararlanmaları zorunludur. Bu nedenle çabamız, Federal Hükümetin, yasal açıdan eşit hakları sağlayacak düzenlemeleri yapmayı kabul etmesi yönünde sürmektedir. Bunu bir örnekle anlatayım; her zaman kabul edilmemesine rağmen bir Türk kadını Federal Anayasa Mahkemesi'ne çıkarıldı, bu durum Badenwüchten'de yaşayan bu Türk vatandaşı için yasal olarak eşit haklara sahip olmak anlamına gelir. Bu durumun Avrupa Yüksek Mahkemesi tarafından Ortaklık Anlaşması çerçevesinde anlaşıldığı görülmek zorundadır. Bu güzel, ancak Türkiye Avrupa Yüksek Mahkemesi tarafından yetkili ülke olarak tanınmamaktadır. Ortaklık Anlaşması olayı daima iki taraflı görüyor.

Avrupa Topluluğu içinde 1.9 milyonu Federal Almanya'da olmak üzere 2.5 milyon Türk vatandaşı yaşıyor. Türkiye'de de birkaç bin Avrupa Topluluğu vatandaşı yaşıyor. Ben Türkiye'de yaşayan Avrupa vatandaşlarının haklarının ne olduğunu sormak istiyorum? Ne gibi sınırlamalar var? Topluluk üyeleri sendika üyesi olma hakkına sahipler mi? Eğer Türkiye'de Avrupa Yüksek Mahkemesi içinde temsil edilmek istiyorsa, kendi yasal düzenlemeleri de ona uyumlu hale getirebilirse, Türklerin taleplerini Topluluğa duyurmak ve kabul ettirebilmek için bizim açımızdan çok kolaylaştırıcı ve yardımcı olacaktır.

Almanya'daki gelişmelere dikkatinizi çekmek istiyorum; yüksek işsizlik oranına rağmen 1987 ile 1992 yılları arasında Almanya'da çalışan Türklerin sayısı yüzde 27.3 oranında arttı. Diğer taraftan Türk nüfusu içinde işsizlik oranı da yüzde 16.8'e yükseldi. Bu oran yabancı nüfus için yüzde 14.8, Almanlar için ise 9'dur. Yabancılar içinde yalnızca Yunanlıların ve İtalyanların işsizlik oranı Türklerden fazladır. Gençler, çalışan işçilerin eşleri ve mülteciler gidecek artan oranlarda çalışma hayatına katılıyorlar.

Yaşlı Türkler bu durum karşısında mesleki niteliklerini geliştirmek zorunda olduklarını kavrayamıyorlar, çünkü 50'li yılların ortalarında bu durum en büyük problem olarak görülmüyordu. Yaşlı yabancıların temsili ve entegrasyonunun sağlanması bizim önümüzde duran büyük bir görevdir. Eğitim düzeyleri artırılan 108.000 yabancıdan 48.000'ini Türkler oluşturmaktadır. Ancak bu pek de tatmin edici bir durum değildir. Çünkü böyle bir eğitime Almanların yüzde 72'si katılırken yabancıların katılma oranı yüzde 37, Türklerin yüzde

35.5, Yunanlıların ise yüzde 27'dir. İşsiz Türklerin yüzde 80'den fazlasını niteliksiz işçiler oluşturuyor.

Bununla birlikte, Türkler Almanya'da pozitif bir gelişim göstermişlerdir; Türk işçilerinin yüzde 19.1'i büro işçisi olarak, yüzde 80.1'i ise işçi olarak çalışıyorlar. Bu işçilerin yüzde 23.9'u ise teknisyenler veya nitelikli diğer işçilerdir. Dolayısıyla, mesleki entegrasyon doğru yoldadır.

Sendikal entegrasyon ise daha da ileridedir; çünkü 8.300 işyeri temsilcisinin 3.545'ini, 558 yabancı işyeri temsilciliği baş temsilcilerinin 71'i Türklerden oluşur. Türklerin sendikalaşma oranı eskiden yüzde 50 iken, günümüzde yüzde 41.7'ye düşmüştür. Son 5 yıl içinde çalışan sayısının yüzde 27.3 artmasına karşılık, sendikalı işçi sayısındaki artış yüzde 12.1'dir. Bu durum Türklerin entegrasyonunun bir sonucudur, çünkü bu zaman diliminde genç Türk vatandaşları çalışma hayatına katılmışlardır. Türk gençleri, aynı Alman gençlerinde gözlemlendiği gibi kendi kendilerine sendikaya üye olmamaktadırlar. Oysa eskiden yeni işe başlayan işçileri örgütleyebilmek için hiçbir çaba göstermemize gerek kalmazdı, onlar DGB ve üye sendikalarına büyük bir güven duyardı.

60'lı yıllarada gelişmelerin çok yanlış tahmin edildiğini saptamamız gerekir. Alman çalışma hayatına giren yabancı işçilerin geldikleri gibi geri dönecekleri sanılıyordu. Oysa biz Avrupa'nın göç alan ülkesi olduk ve Avrupa Parlamentosu da durumu farklı değerlendirmiyor. Bu gelişmelerin politik sonuçlarının çıkartılması gerekir. DGB bunu çok kapsamlı ve entegrasyona yönelik göç politikası kararları alarak gerçekleştirdi. Bu konudaki bilgilendirme şimdi belirli bir planlama çerçevesinde sürüyor. Ancak, aynı şey giderek artan iş gücünün serbest dolaşım hakkı için de geçerli. Sonuçta hangi boşluklar ortaya çıktı? Bunları gelişmelerden öğrenmek zorundayız. DGB ve Avrupa Topluluğu içinde çok sayıda Türk üyemiz var, buradan yola çıkılırsa serbest dolaşımın devamı alternatif bir çözüm değildir. Bu olguyu gözönüne alarak bir çözüm üretilmelidir. Serbest dolaşım yalnızca göç eğilimi sırasında olabilir. Serbest dolaşım, bir nehirde tek yönlü bir kanal açma anlamına gelmemelidir. Bu durum göç alan bir ülke için bir zorunluluk, kontrol edilemeyen bir yük niteliğini taşır. Göç alan ülkenin tüm yabancıları kabulü, bir tehlikedir ve her iki tarafa da zarar getirir.

İtalya eskiden tipik bir göç veren ülkeydi, iş başvurusu yasağı getirilmesiyle, daha önce de söylediğim gibi, Almanya'da çalışan İtalyanların sayısı azaldı. Bu olgunun en önemli nedeni, İtalya'nın ekonomik durumunun iyileşmesi ve İtalyanların da Almanya ve İtalya'yı karıştırmaya başlamalarıdır. Bu durum uzun dönemli bir geçiş sürecinin sonunda, Yunanistan, İspanya ve hatta Portekiz için de mümkün olabilir. Ayrıca Almanya'da çalışma hayatı gözönüne alınırsa, 4 milyon kayıtlı işsiz, kayıtsızlarla birlikte 5 milyon işsiz olduğu görülmektedir. Biz serbest dolaşım nedeniyle, göçmenlerin potansiyel işsiz olmalarını teşvik etmeyi kabullenemeyiz. Ayrıca Avrupa'nın gelişmekte olan endüstri ülkesi Türkiye'de acilen gerekli olan teknik eleman ihtiyacı, varolan ücret düşüşü nedeniyle azalacaktır. Bu nedenle ekonomilerde eşitliğe ulaşmak için,

Gümrük Birliği işlerliğe kavuşturulmalıdır. Böylece serbest dolaşım tek çözüm yolu olmayacak ve onun yaratacağı zarar herkes tarafından paylaşılmayacak.

Ayrıca istenilen uzun vadeli hedefe ulaşmak için, doğru yönde pozitif adımlar atılabilir, örneğin; Avrupa Topluluğu'nda yaşayan ve göreceli olarak eşit haklara sahip olan Tüklerin tamamiyle serbest dolaşımı sağlanabilir. DGB ve aynı zamanda Avrupa Topluluğu'nun 13-17 Mayıs Lüksemburg'da yapılan Kongresi'nin talepleri arasında yer alan, Topluluk içinde yaşayan yabancılara ikincil yasal haklar verilmesi önlenmelidir. DGB'nin ikinci bir talebi de, Almanya'da yaşayan Türk işçilerinin emekli oldukları zaman mutlaka sürekli oturma hakkına sahip olmalarının sağlanmasıdır. Böylece Türk işçileri için sorun yaratan iki ülke arasındaki gidip gelen sorunu tümüyle çözülecektir. Biz hedeflerimizi çok kararlı olarak böyle belirliyoruz, eğer bu şekilde gerçekleştirilemezse daha tartılı ve dayanışma çerçevesinde, Türkiye'nin doğru bir zamanlamayla ve tüm yasal hak ve sonuçlarıyla Avrupa Topluluğu'na üye olmasını istiyoruz. Bu durum bizim coşkulu tavırlarımızla olmasa da Türkiye'nin temsili konusunda bazı ilişkiler oluşuyor.

ŞEVKET YILMAZ

Teşekkür ederim sevgili meslekdaşım Goebels. DGB'nin gerek Avrupa İşçi Sendikaları Konfederasyonu ETUC içersinde, gerekse Hür Dünya İşçi Sendikaları Konfederasyonu ICFTU içersinde çok güçlü bir yeri vardır. Biz yine inanıyoruz ki Avrupa'da çalışan yabancı işçilerin sorunlarına kendi işçileri seviyesinde bakmakta kararlı bulunan DGB'nin bu toplantı sonrasında olsun ya da daha evvel kendileri ile uzun müzakereler sürecunda mutabakata vardığımız hususlarda yine DGB yabancı işçilerin sorunları ile ilgili olarak Avrupa'da gereken müzakereti ve çalışmayı yapacağına inanarak teşekkür ediyorum Sayın Goebels'e.

Değerli hazırun, şu anda Belçika Genel İşçileri Federasyonu, FGTB'nin temsilcisi değerli Verboven'e söz veriyorum.

XAVIER VERBOVEN • Belçika Genel İşçiler Federasyonu FGTB Yönetim Kurulu Üyesi

Sayın Başkan, Sevgili Dostlar, Sevgili Arkadaşlar, Sevgili Meslekdaşlar.

Bugün, Avrupa Topluluğu ve Türkiye Arasındaki İlişkilerde Sendikaların Rolü ve Sosyal Boyutu konulu bu Konferansda sizlerle olmaktan çok mutluyum.

Avrupa ülkelerinde göç ve yabancı işçilerin serbest dolaşımı, özel olarak da Türk işçilerinin serbest dolaşımı bazı problemler ve beraberinde bazı sorunlar doğurmaktadır. Bunlar;

- Göç ve istihdam,
- Yabancı işçilerin bütünleşme politikası,
- Kendini yeni ortama uydurma mücadelesi ile ırkçılık ve yabancı düşmanlığının bütün çeşitlerine karşı savaşım konularıdır.

Sosyal gelişme bir ülkenin genel gelişmesinde temel bir rol oynadığına göre, Avrupa Birliği Ülkelerinde Türk işçilerine karşı davranış biçimi sorunu, hiçbir şekilde Avrupa Gümrük Birliği'ni gerçekleştirme çabaları ile bağdaştırılamaz. Göçe bağlı soruna getirilecek çözüm, her zaman iki ögenin gelişimine bağlıdır:

-Göç alan ülkedeki davranış ve hakların eşitliği,

-Göç veren ülkedeki istihdamın gelişimi.

Bu konumda vakit geçirmeden aşağıdaki önlemleri benimsemek gerekir:

-1980 yılından bu yana Türk işçilerinin Avrupa Birliği'nde serbest dolaşımı hakkında getirilen düzenlemeler sonucu Ortaklık Konseyi'nde alınan kararların uygulanmasını acilen değerlendirmek,

-Bütün işbirliği dallarında Türkiye'deki işgücünün yaratıcı çalışmalarının gelişmesine öncelik tanımak,

-Türk işçileri ile Topluluk işçileri arasındaki temasları, karşılıklı değişimleri ve eşgüdümlü eğitimi canlandırmak,

-Sosyal çevrenin ilgisini harekete geçirmenin yanında işyeri boyutunda da işçi temsilcileri arasında temas ve bilgi alışverişini canlandırmak,

-Bazı Avrupa Topluluğu programlarına katılımlarını kolaylaştırarak ve Avrupa Eğitim Enstitüleri ile işbirliğini güçlendirerek Türkiye'deki işçilerin mesleki eğitim sistemlerinin gelişimini desteklemek.

Avrupa Topluluğu dahilinde ikamet eden her cinsiyetten Türk işçilerinin ve onların aile bireylerinin serbest dolaşım haklarının genişletilmesi için gerekli olanaklar hakkında acilen bir kavram geliştirmek gerekmektedir. Tabii ki, serbest dolaşım açısından, Avrupa Topluluğu işçilerinin haklarıyla uyumlu bir hale getirmek kaçınılmazdır. En son olarak da seyahat özgürlüğü sağlanmalıdır.

Sevgili Meslekdaşlarım, Sevgili Dostlarım,

Türk işçilerinin ve göçmenlerinin ev sahibi ülkelerle bütünleşme konusu konuşmamın ikinci önceliğini teşkil etmektedir. Aynı zamanda bu konu yabancıların kabulü ve konaklamaları hakkındaki genel düzenlemeyle

Avrupa Birliği dahilinde oturan diğer Avrupa Birliği ülkelerinin işçilerine sağlandığı gibi, Avrupa Birliği'nde oturan her cinsiyetten Türk işçilerinin ve onların aile bireylerinin de işgücü pazarına girme, mesleki eğitimden yararlanma ve öğrenimin çeşitli kademelerine ulaşma olanakları olduğunda bu bütünleşme politikası daha kolaylaşacaktır. Ve ayrıca ev sahibi ülkeler bütünleşme koşullarını basitleştirmelidir.

Belçika'da, işte bu şekilde üçüncü nesil çocuklar doğrudan Belçika vatandaşlığını kazanmaktadırlar. İkinci nesiller için ise, Belçika vatandaşlığını kazanma koşulları basitleştirilmiştir. Bu ailelerin ikamet ettikleri ülkelerdeki gruplaşmalarının Avrupa Birliği direktiflerinden kaynaklanan normlara uygunluğu ancak bu yolla garanti edilebilir. Son olarak, bütün yabancı işçilere, Avrupa Birliği'nin dışından bile gelseler, mahalli seçimlerde oy hakkı tanınmalıdır.

Biz sendikal örgüt olarak, işletme ölçeğinde göçmen işçiler veya yabancı kaynaklı işçilerin konumları hakkındaki mücadeleyi gündemde tutmak ve can-

landırmak istiyoruz. Doğru bir bütünleşme politikası mutlaka ve mutlaka istihdamdan geçer. Bu bağlamda işyerleri uzunca bir süredir her kültürden ve her milliyetten işçiler arasında birlikte varolma ve dayanışmanın özel olarak gerçekleştirilebildiği ortamları oluşturmaktadır.

Belçika'da her iki örgütümüz, FGTB ve CSC, göçmenlerin bütünleşmesi konusunda uzun bir deneyime sahiptirler. Elbette ırkçı ve yabancı karşıtı gösteriler ve eylemlere karşı Türk işçilerinin korunmasını güvence altına almak gerekir. Irkçılık bizim sendikacılığımızın temel değerlerine karşıdır. Bu değerler dayanışma, adalet ve eşitliktir. Irkçılık işçileri böler. Sadece birlik olduğumuzda güçlü oluruz. Ve bu yüzden, renkleri, cinsiyetleri ve milliyetleri ne olursa olsun, biz sendika savaşçıları bütün işçilerin çıkarlarını korumalıyız.

Belçika'da FGTB ve CSC bu tip tehlikeli eğilimlere karşı savaşım vermektedir. Bir grup işçiyi diğer bir grup işçiye karşı örgütlemek çok tehlikeli durumlar yaratmaktan başka bir şeye yaramaz. Aksi halde, Avrupa'da bir zaman evvel ölmüş ve gömülmüş hayaletler tekrar hortlayacaklardır. Irkçılık ve faşizm, eski Yugoslavya'da olduğu gibi savaş bile çıkarır. Sonuç olarak ırkçılık bize karşıdır, bütün arzuladıklarımıza karşıdır.

Tarihe bir bakın arkadaşlar. Hiç de yumuşak değil. Ya biz yabancı düşmanlığı ve ırkçılığı sileceğiz, ya da o bizi silecek.

ŞEVKET YILMAZ

Belçika Genel İşçileri Federasyonu FGTB'nin değerli temsilcisi Verboven'e teşekkür ediyorum. Söz sırası Avrupa Parlamentosu üyesi Sayın Wilson'da. Buyrun Sayın Wilson.

ANTHONY JOSEPH WILSON • Avrupa Parlamentosu Üyesi

Sayın Başkan, Değerli Konuklar,

Ben bir sendikacıyım ve bana bu sabah konuşma fırsatı verdiğiniz için sizlere teşekkür ederim.

Avrupa'nın diğer ülkelere göre daha kaliteli bir yaşam standardı tutturmasına özellikle iki şey neden olmuştur. İlk olarak, demokratik olarak seçilmiş bir yerel yönetim, yerel ihtiyaçlara cevap verebilecek hak ve yetkiyle donatılmıştı. Yerel yönetim nezih bir yaşamın gereklerini sağlamaktadır. Ev, temiz su, kanalizasyon, gaz, elektrik, temiz çevre, planlama yoluyla yaşanabilir bir çevre, kütüphaneler, boş zamanı değerlendirme olanakları, hatta bazı durumlarda toplu ulaşım hizmetleri yerel yönetimin sağladığı olanaklar içinde yer alır. Dünyanın birçok ülkesine seyahat etme fırsatını elde ettim. Çoğu ülke yoksulluk içinde. Bu ülkelerde yaşayan insanların büyük kısmı korkunç bir sefalet içinde yaşıyor ve bu sefaletten nasıl kurtulacaklarını soruyorlar. Peki biz, Batı

Avrupalılar yoksulluktan nasıl kurtulmuşuz, diye soruyorum kendime. Bunun bir yolu, demokratik olarak seçilmiş yerel yönetimlere hak ve sorumluluk vermektir. Şu anda burada, böyle bir çabası olan bir yerel yönetime sahip bir yörede konuşuyor olmaktan mutluluk duyuyorum.

Avrupa'nın çalışan kesimine rahat yaşam koşulları sağlayan ikinci olay sendikalar. Sendikalar tarih boyunca Avrupa'da çalışan kesime güçlü temsil yetkisi yoluyla emeklerinin karşılığını ve iş güvenliği sağlamakta kararlı davranmışlardır. İnanınız ki, sendikalar olmasaydı Batı Avrupa'nın sıradan insanı bugün ulaştığı yaşam standardına ulaşamazdı. Belki hepsinin yaşam kalitesi yüksek değil ama çoğununki öyle. Sendikalar yaşam kalitesini yüksek tutmak için sürekli çalışmaktadırlar. Nezih bir yaşam Avrupa Birliği'nde yaşayan herkesin hakkıdır.

Son zamanlarda yer alan iki olay hakkında, Avrupa Parlamentosu, Avrupa Birliği sınırları dahilinde yasal olarak yaşayan ve üye olmayan ülkelere ait milletlerden gelen kişilerin, Avrupa Birliği vatandaşı olan göçmenlerle aynı haklara sahip olmalarına karar verdi. Bunun basit yorumu, bu 12 Avrupa Birliği ülkesinde çalışan herhangi bir kişinin dilediği bir başka Avrupa Birliği ülkesine serbestçe girebilmesidir. Parlamento'nun görüşü budur. Ancak, maalesef bu görüş 12 ülkenin ulusal hükümetlerince kabul görmemiştir. Bu konuyu halen görüşüyoruz ve yürürlüğe konulması için bir karara bağlamalıyız. Bizim de sorunlarımız var. Avrupa Birliği'ne üye ülkelerin 12 hükümeti 1 Ocak 1993'de, Avrupa Birliği ülkeleri arasında sınırların kalkacağını, kişilerin, malların ve hizmetlerin serbest dolaşım hakkı olacağını karara bağladı. Uçakla seyahat ediyorum ve 1 Ocak 1993 öncesine göre pasaportumu daha fazla göstermek zorunda kalıyorum. Bu kısmen hükümetlerin bu kararı yürürlüğe koymaktaki isteksizliklerinden kaynaklanıyor, kısmen de sağ kanadın politik olarak güçlenmesinden. Avrupa Birliği'nde sağ politikaların, sağ kanat idealizminin tekrar canlanması söz konusu. Tabi bu, diğer konuşmacıların da değindikleri gibi ırkçılığı da kapsıyor.

Ciddi bir sorununuz var. Birçok ülkede seçimler yapılıyor. 6 hafta sonra Avrupa seçimleri var. Politikacıların milliyetçiliğe sığınmaları, kendilerini ülkelerinin bayraklarına sarmaları etkili bir taktiktir. Bu onlara her zaman daha fazla oy sağlar. Bu olaya Batı Avrupa'da şahit olacaksınız. Politikacıların milliyetçilik bayrağına sarıldıklarını göreceksiniz. Bu bizim inançlarımıza tam tersi bir durumdur. Çünkü sendikacılar olarak biz, herkesin iyiliğini düşünürüz, kişisel çıkarları değil.

Ekonomik gerileme içindeyiz. Yılda 2 milyon işi Güney Amerika'ya ve Asya'ya kapıyoruz ve bu durum emeğin serbest dolaşımı için bir olumsuzluk yaratıyor, özellikle Avrupa Birliği ülkelerinde çalışan Türk işçileri için. Avrupa'daki iş alanlarımızı korumalıyız. Yeni iş alanları yaratmalıyız. Bunu pazar güçlerine bırakamayız. Çoğunuz GATT görüşmelerinden haberdarsınız. Bu görüşmelerin sonuçlarını bana anlatacak birini henüz bulamadım. Biz sosyalistler, karşılıklı çıkarlar için görüşmeler yapılmış olduğunu ummak isteriz. Kapitalistler ise görüşmelerin serbest pazar ekonomisinde serbest ticaret olanak-

ları yaratmasını beklerler. Kapitalistlerin ve sosyalistlerin Avrupa Birliği idealindeki farklardan biri şudur. Kapitalistler, Avrupa Birliği'nin yalnızca bir ortak pazar olması gerektiğine inanıyorlar. Sosyalistler ise, evet, bu ortak pazarımız olmalı ama sorunun başka boyutları da var, diyorlar. Eğer, serbest pazarımız olacaksa, Avrupa milliyetçileri serbest dolaşacaksa, Avrupa'da yaşayan diğer ülkelerin işçileri serbest dolaşabilecekse, bu işçilere doğru dürüst hizmet vermek gerekir. Tüm işçilerin sorumlulukları vardır. Aileleri vardır, çocukları vardır, yaşlıları vardır, sakat, özürlü olabilirler. Bu işçilerin ev, sağlık hizmetleri, sosyal hizmetleri, eğitim gibi sorunları çözülürse serbest dolaşımdan söz edilebilir. Avrupa'da işçiler sık sık ülkeleri dışında çalışmak için evlerini ve ailelerini uzun süre bırakırlar. Bu doğru değildir.

Türkiye ve Avrupa Birliği tartışmalarına ben de girdim. Eminim ki, çoğunuz Türkiye'nin Avrupa Birliği üyesi olmasını, Avrupa Birliği'ne entegre olmasını istersiniz. Benim de umudum budur. Umarım Polonya, Macaristan, Çekoslovakya sizin umudunuzu kırmaz. Batı Avrupa'da bu ülkeleri Birliğe almak için büyük bir hareket var. Ve inanıyorum ki, Türkiye sendikacılarının ve daha birçok kişinin ortaya koydukları görüşler gayet sağlamdır. Üyelik gerçekleşene kadar daha sıkı entegrasyon gerekir. Avrupa Birliği Türkiye'ye adil davranmıyor. Size açık ve dürüst davranmıyor. Sizle olan görüşmelerin neden hep ileriye atıldığına, anlaşmaların neden bir türlü yürürlüğe konmadığına hep bir sebep buluyoruz. Ancak konuşuyoruz, görüşmelerde bulunuyoruz, işbirliği yapıyoruz ve tıpkı sendikalar gibi biz de konuşarak, görüşerek işbirliği yaparak amacımıza ulaşacağız. Bugün bu konferansla yolu açmış oldunuz. Umarım başkaları da sizi izler. Örnek oluşturduğunuz için teşekkürler.

ŞEVKET YILMAZ

Avrupa Parlamentosu üyesi Sayın Wilson'a çok teşekkür ediyorum, ediyoruz. Değerli Wilson'a 6 hafta sonra yapılacak olan Avrupa Parlamentosu seçimlerinde kendileri gibi düşünenlere ve kendilerine başarılar diliyoruz.

Ancak bu konferansın yapılacağı yerin seçimi ismine uygun yapıldı. Bu otelin bulunduğu, bizim bu konferansda oturduğumuz topraklar da herhalde Avrupa toprakları olunca bunun da bilinmesi icap ediyor.

Değerli arkadaşlarım, söz sırası Avrupa Komisyonu DGB Birim Başkan Vekili Sayın Boscher'de. Buyrun efendim.

ANETTE BOSSCHER • Avrupa Komisyonu DGB-V Birim Başkanvekili

Ortaklık kararları üzerinde geniş bir çalışma hazırlamıştım. Ama Mr. Goebels daha evvel bu konuya temas etti. Bu yüzden saptamalarımın yönünü biraz değiştireceğim.

Her şeyden önce gayet açık olacağım. Varolan konumda, ne Türkiye ve Birlik arasında işçilerin serbest dolaşımından, ne de Türk işçilerinin Birlik içindeki serbest dolaşımlarından bahsedilebilir. Avrupa Birliği dahilinde çalışmayı dileyen Türkiye'den gelme bir işçinin yeriine getirmesi gereken şartlar (daha kesin bir ifadeyle Avrupa Birliği üyesi bir ülkenin sınırları dahilinde) yalnızca iki ülke arasındaki karşılıklı alınan kararlarla düzenlenmiştir.

Şu an (bunu dün ve bugün de dinlediniz), Ortaklık Anlaşmasında da öngörüldüğü gibi, tüm çabalar Avrupa Birliği ve Türkiye arasında Gümrük Birliği'ni gerçekleştirmeye yöneltilmiştir. Gümrük Birliği'ni sonuçlandırma hazırlıkları için yapılan bu tartışmalarda olayın sosyal boyutuna da değinilmiştir. Ancak bu konu burada henüz dile getirilmedi. Ve işçilerin serbest dolaşımlarıyla ilgili eşgüdümlü bir inceleme yapılması konusunda Türk Hükümeti ve Avrupa Komisyonu arasında bir mutabakata varıldı. Burada Türk işçilerinin ve ailelerinin Avrupa Topluluğu'ndaki konumları Ortaklık Anlaşması açısından incelenmektedir.

Bu araştırma öncelikle Birlik içindeki Türk göç hareketinin ana gelişmelerini incelemektedir. Bu yüzden bu çalışmada üye ülkelerde ulaşabildiğimiz niceliksel eğilimler hakkındaki istatistikler, işgücü talebiyle ilgili politikalar, bölünmüş ailelerin birleştirilmesi, coğrafi yoğunluklar, toplumun çalışan kesiminin Türkiye'den gelme insanlara oranı, çalışma alanları, öğrenim, işsizlik, ilk öğrenim yüzdesi faktörleri dikkate alınacaktır.

Bu araştırmanın devamında, Ortaklık Konseyi'nin 1980 yılında aldığı kararın da öngördüğü gibi, ortak çıkar konuları saptanmış olacaktır. Aynı zamanda Türkiye'den gelme insanların üye ülkelere başvuru ve o ülkelerde ikamet etme politikaları da analiz edilmiş olacaktır.

Son olarak, Türk işçileri ve onların ailelerinin iş gücü pazarındaki konumları, gördükleri davranışta eşitlik, ücret, çalışma koşulları, Türk işçilerinin ikincil tercihleri, serbest çalışanların konumları irdelenmiş olacaktır. Tabii ki bu arada, sosyal bütünleşme, genel anlamda öğrenim ve ülkelere dönmek isteyen Türkiye'den gelme insanların ülkelere yeniden uyum sağlamaları hakkındaki politikalar da şekillenecektir.

Bir tarafta komisyonumuz, diğer tarafta Türk yetkililerinin onayıyla uzmanlar saptanmıştır. Çalışmalar başlamıştır ve sonuçların bu yılın (1994) Temmuz ayı ortalarında alınmasını bekliyoruz. Şu an elimde kesinleşmemiş sonuçlar da yok. Bu incelemenin tamamlanmasını ve sunulmasını beklemek durumundayız. Bu incelemenin bizlere, gelecekte işgücünün serbest dolaşımı hakkında bir politika oluşturmak için veriler sağlayacağını ümit ediyorum.

Ancak Avrupa Komisyonu'nun çalışmaları burada bitmiyor. Eğer Ortaklık Anlaşmasının getirdiği düzenlemelerin ve Ek Protokolün uygulanmasında son söz üye ülkelereyse, burada büyük bir mutlulukla temsil ettiğim Avrupa Komisyonu'nun, yasal olarak Toplulukta ikamet eden göçmenlerin bütünleşmeleri konusunda uzmanlığı olduğunu ifade etmeliyim.

Bu yılın (1994) Şubat ayında, Komisyon, Avrupa Konseyi ve Avrupa Parla-

mentosu'na göç ve sığınma politikaları ile ilgili bir bildiri yollamıştır. Zaten bu bildirinin bir bölümü bütünleşme politikalarının derinleştirilmesi üzerinedir. Üçüncü Dünya Ülkeleri kaynaklı olup Avrupa Topluluğu'na dahil bir ülkede yasal yollardan ikamet eden bir kişinin durumu ile başarılı bir bütünleşmeye uygun sosyo-kültürel ve ekonomik gelişmenin koşullarının yaraulması arasında, bilgi iletişimi, diyalog ve son olarak da ırk ayrımına karşı savaş, ırkçılık problemi ve yabancı düşmanlığı rol oynar.

Komisyonumuz bu bildirisinde bazı hakların kullanılmasında milliyet koşullarının ortadan kaldırılmasını iç pazar mantığının zorunlu kıldığı fikrini açıklamıştır. Komisyon'a göre bu yolda atılan ilk adım, Üçüncü Dünya Ülkeleri kaynaklı insanların oturma izinleri sayesinde Topluluk içinde serbestçe ve hiçbir vize gerekmeden dolaşabilmelerine izin vermek olacaktır. Böyle bir hak anlaşmalarca öngörülmektedir. Ancak bu anlaşmalar üye ülkelerin tümünü bağlamamaktadır ve ayrıca biz henüz bu anlaşmanın kesin çizgilerini oluşturmadık. Komisyonumuz bu serbest dolaşımın bütün Avrupa Birliği boyutunda garanti edilmesi gerektiğine inanmaktadır ve bu konuda dış sınırların aşılması hakkında bir teklifte bulunmuştur. Komisyonumuz, üye ülkelerde yasal olarak ikamet eden Üçüncü Dünya ülkelerinden gelme insanların oturma izinlerine vizeden muaf olma eşdeğeri bir işlev kazandırılmasını önermiştir. Komisyonun teklif ettiği ve Konsey'e kabul ettirdiği bu öneri, dış sınırların aşılması hakkında uzlaşma projesi kapsamındadır.

Diğer taraftan, üye ülkelerden birinde yasal olarak ikamet eden Üçüncü Dünya Ülkelerinden gelme insanların birlik içinde serbestçe dolaşmaları veya Birliğin diğer ülkelerinde kısa süreli ikamet edebilmelerini sağlamak amacıyla, Komisyonumuz diğer bir öneri hazırlama eğilimindedir. Bu öneri, bu kişilere oturdukları Birlik ülkesi dışında diğer bir Birlik ülkesine vizesiz girme izni sağlayacaktır. Bu ilke, ilgili üye ülke bu kişinin ülkesinin vatandaşlarına vize uygulamaktaysa bile geçerli olacaktır.

Daha önce değinilen ve gerekli olan bir öge de ikinci bir aşamayı oluşturuyor; ekonomik hareket yaratma amaçlı serbest dolaşım. Daha 1992 yılında, Avrupa Topluluğu boyutunda, İstihdam Daimi Komitesi'nde toplanan sosyal kanatlar, bir üye ülkede yasal oturma izni olan Üçüncü Dünya Ülkelerinden gelme insanların başka bir ülkede iş edinmelerinin önündeki engellerin kaldırılmasını istemişlerdir. 1991 yılında, Çalışma Bakanları'nın programları, uzun süredir bir üye ülkede oturan Üçüncü Dünya Ülkelerinden göç etmiş insanlara, işgücü pazarına girebilmelerini sağlayacak bazı hakların verilmesi deneyine olanak sağlanmasını öngörüyordu. Ve şimdi, Komisyon bu amaca ulaşmak için gerekli önlemin alınmasının gerektiğini söylüyor. Daha 1991 yılında, bir bildirisinde Komisyonumuz, Üçüncü Dünya ülkeleri ile varılan uzlaşmaların getirdiği yükümlülükler gereği eşit ücret, eşit çalışma şartları ve sosyal güvence eşitliği sağlama zorunluluğuna uymayı garanti etmeyi önermiştir.

Doğal olarak bu düşünce Türkiye ile yaptığımız Ortaklık Anlaşmasına ve diğer ülkelerle yaptığımız işbirliği anlaşmalarına gönderme yapıyor. İşte az

önce bahsettiğim, yapılmakta olan bu eşgüdümlü araştırma, üye ülkelerin bu ortaklık ve işbirliği anlaşmasının hayata geçirilmesinde kullanılan yöntemleri hangi doğruluk düzeyinde yorumladıklarını belirlemek içindir. Bu araştırma sadece Türkiye ile ilgilidir. Yani dayanağımız Ortaklık Anlaşmasıdır. Ve eğer sonuçları incelerken ne Ortaklık Anlaşmasının ne Ek Protokolün ne de Ortaklık Konseyi kararlarının üye ülkeler tarafından doğru olarak uygulanmadığını saptar veya saptamak zorunda kalırsak, Komisyonumuz, Adalet Divanı'nın bu konuda geliştirmekte olduğu kararlarına dayandıracağı önlemler alacaktır.

Demirel, Kuş ve Sevinç konularında olduğu gibi, Mr. Goebels başkaca iki konuya da değindi. Bunlar Adalet Divanı'nda olan iki dava ile ilgili.

Birincisi Almanya ile bağıntılı Eroğlu davası. Çocuğun ailesinin yanında oturabilmesi ile ilgili, bölünmüş ailelerin birleştirilmesi çerçevesinde sürdürülüyor. İkincisi Bozkurt davası, Hollanda ile ilgili. Bu davada konu, Hollanda'da oturan ve Türkiye ile Hollanda arasında uluslararası taşımacılık yapan bir Türk şöförü. Bu kişi malül olmuş ve maluliyeti süresince Hollanda'da oturma hakkını kullanmak istiyor. Ama Hollanda yetkilileri artık aktif emeklilik durumu sona erdiğinden böyle bir hakkının olmadığını savunmaktadır. Adalet Divanı'ndaki bu dava ekonomik kariyer ve aktif çalışma yaşamı sonrası o ülkede oturma hakkı konusuyla ilgili olduğundan çok önemlidir. Emeklilik, maluliyet, yaşlılık veya diğer bir nedenin gerçekleşmesi halinde üye bir ülkede oturmaya devam etme hakkı ne olacaktır?

Komisyonun sosyal bütünleşme konusunda bazı önerilerine burada değinmek istiyorum ama size hepsini sıralayamam. Ancak bu bildiri Komisyon'dan sağlanabilir. Komisyon ırkçılık ve ırk ayrımına karşı savaşım çalışmalarına devam etmek istemektedir. Biz geçen sene, ırkçılık ve yabancı düşmanlığına karşı, üye ülkelerdeki hukuksal yolları içeren bir araştırmayı yayınlattuk. Şu anda bu raporu güncelleştirmeliyiz. Bu rapordan kuvvetlendirilmiş yasal düzenleme anlamında bir sonuca varmayı umuyoruz. Bu üye ülkelerdeki ırkçı ve yabancı düşmanı olgulara karşı savaşmak için gereklidir. Yapılan, hukuksal alanda bir çalışmadır ama pratik düzlemi de bulunmalıdır. Bu nokta, sabah bir çok meslekdaşımız tarafından vurgulandı. Biz gönüllü bir yürütme işini ele aldık. Bu hukuksal bir araç değil, istihdam konusunda ırk ayrımına karşı doğru eylem kuralıdır. İşe alınma anından ustalık aşamasına kadar değerlendirme, işçinin atelye veya fabrikadaki durumundan, işini yapma çabasından, mesleği ile ilgili tüm kriterleri kapsamalıdır. Topluluk boyutunda sosyal kanatların, gelişmekte olan sosyal diyalog çerçevesinde, bu tüzüğü uygulamalarını istedik. Bunu kendilerine bağlı tüm örgütlerde ve bu örgütlerin uzantılarında yönlendirici çizgiler olarak kullanmaları gerekir.

Umuyoruz ki, bu çalışma ırkçılığın Topluluk yetkisi dahilinde değil de üye ülkelerin yetkisi dahilinde olduğunu savunan hükümetleri düşünmeye itecektir. "İrkçilik konusunda Topluluk yetkili değildir (Birlik demeliydim). Biz üye ülkeler yetkiliyiz." Üye ülkelerin bu muhalefetini aşmak için yollar deniyoruz. Bunun için istihdam konusunda asıl taraf olan sosyal kanatlarla temas etme

yolundayız. İstihdam konusunda olan biten herşeyi bu sosyal kanatlar, bu işçiler, bu işverenler meydana getirmektedirler.

Biz aynı zamanda ırkçı karakterli olayların incelenmesini teşvik edecek bir sistemin yerine oturtulmasına çalışıyoruz. Bu inceleme bazı üye ülkelerde zaten yapılmaktadır. Bu yalnızca olayları saymakla bitmiyor aynı zamanda devamlarını da incelemeyi kapsıyor: Bir şikayet yapılmış mı? Verilmiş bir ceza var mı? Mahkemeye intikal etmiş bir olay var mı? Olaylara bakış açısı nedir? Sanıyoruz bu araştırma üye ülkeler arasındaki standartları birbirine yaklaştıracaktır. Çünkü istatistiklerin arasında büyük farklar var: Bir ülkede ırkçı olay sanılan bir konu, diğer bir ülkede böyle görülmeylebilir.

Sonuç olarak ırkçılık ve yabancı düşmanlığını önlemek amacıyla, üye ülkeler arasında eğitim, bilgilendirme ve yaşam konularını geliştirmeyi göz önüne alan önerileri geliştirme noktaları da bu bildiride ifade edilmiştir.

Bu arada bir şey varki burada söylendi ve ben yeniden ifade etmek istiyorum. Mücadele ettiğimiz ırkçılık ve yabancı düşmanlığı her zaman göçmenlerin sorunu değildir. ırkçılık insan haklarının bir sorunudur. Bu genel bir sorundur; sadece göçmenleri ilgilendirmez. Sorun olan göçmenler değildir; ırkçılıktır. Sanırım bu ayrımı iyi yapmalıyız çünkü genellikle ırkçılık ve göç birbirleriyle eşlenik gibi gösteriliyor. Sanıyorum bu iyi bir şey değil. İkisini birbirinden iyice ayırmak gerekli.

ŞEVKET YILMAZ

Avrupa Komisyonu Birim Başkan Vekili Sayın Bayan Boscher'e güzel izahatları için teşekkür ediyorum.

Tercümanlarımız bakımından, onların çok zor şartlar içerisinde çalışmalarını da dikkate alarak saat 11:25'e kadar çay molası, kahve molası veriyoruz. 11:25'de hepimizi bekliyoruz.

...

İstanbul Konferansının ikinci günü, ikinci bileşimini açıyorum.

İki telgraf var. Bu telgrafların birisi Sayın Başbakan'dan. Başbakan adına Devlet Bakanı Sayın Sami Dağcı Bey, Başbakan'ın bize başarı dileklerini, selamlarını iletti. Telgrafını okumuyorum.

Başbakan Yardımcımız Sayın Karayalçın başarı dileğini hazuruna iletmek üzere gönderdiği telgrafı da takdim ediyorum.

Değerli İştirakçiler, ETUC Konfederasyonu'nun Sekreteri Bayan Helena Andrea hem işi icabı uçağı yakın bir saate kalkacaktır, hem de sıra zaten kendilerine gelmişti. Size hitap etmek üzere kendilerini mikrofona davet ediyorum. Buyurunuz efendim.

Çok teşekkür ederim Sayın Başkan. Evet, maalesef en geç bir saat içinde sizlerden ayrılmak zorundayım. Bu yüzden aradan sonra ilk konuşmacı olmayı istedim. Bu panelin en son konuşmacılarından biri olmam bana bazı avantajlar sağlıyor, çünkü daha evvel dile getirilen birçok şeyi tekrar etmek zorunda kalmayacağım.

Sanıyorum bu salonda toplanan insanlar için göç ve buna bağlı sorunların, ETUC ve bağlı kuruluşları tarafından özel bir dikkatle izlendiği konusu bir sır değil.

Önümüzde şu anda iki örnek var: Almanya ve Belçika. Bunlar içinde sosyal adalet ve dayanışmanın eylemlerimizin köşe taşı oluşturduğu demokratik ve adil bir toplum olma savaşımını verdiğimiz ülkelerdir. Ama maalesef ülkelerimizde bir daha yaşanmayacağını sandığımız ve karşı reaksiyon uyandıran bazı olgular meydana çıktı. Bunlar işsizliğin artması, fakirlik, sosyal dışlanma, yaşam ve çalışma koşullarının bozulması, fırsat eşitliği eksikliği konularıdır. Ve böylece Avrupa'da bugün ırkçılığın, yabancı düşmanlığının, Yahudi düşmanlığının ve hoşgörünün eksikliğinin arttığına tanık oluyoruz. Bunun paralelinde yalnızlık, güvensizlik, umutsuzluk ve çoğu kereler kin duygularının arttığını saptıyoruz. Bunlar demokratik ve sosyal toplumların dokusunu tehlikeye atan davranış bozukluklarını beraberinde getirmektedir. Ve hatta toplumsal bütünlük ve kendi başına demokrasiyi tehlikeye atmaktadırlar.

Hemen hemen tüm Avrupa ülkelerindeki yerel seçimlerin sonuçları, şimdiden tüm yerel yapılar içinde ve tüm parlamentolarda yer bulan hoşgörüsüzlüğü hak olarak gören aşırı sağcı hareket ve partilerin sayılarının arttığını belirten işaretler vermektedirler. Bu bizi nasıl bir Avrupa ve nasıl bir dünyanın vücuda geldiği hakkında düşündürmelidir. Bu, sendikal hareketin yaratmak için savaşım verdiği model değildir. Bu sorulara hiçbir ülke tek başına cevap bulamaz. İşte bu işbirliği düşüncesi kapsamında, en temel insan haklarına karşı çoğalmakta olan bu saldırıları durdurmak için eylemler geliştirilmelidir. Sizde bunları söylememdeki neden, aramızdaki işbirliğinin ve sendikal hareketin savaşımının bu şartlara göğüs germekte gün geçtikçe daha vazgeçilmez olmasındandır.

Ülkelerimizin hükümetlerinin de, Avrupa Komisyonu'nun da sorumluluklarını yüklenmeleri gerekir. Avrupa Birliği anlaşması gelecekte göçmen sorunları ve sığınma hakkında ülkelerüstü bir yetki kullanımı olanağını öngörüyor. Ama bu anlaşma hükümetlerarası çalışmalar sürdürülmesi temennisinden ileriye geçmiyor. Topluluk boyutunda ele alınan tek ve yegane soru, hangi Üçüncü Dünya ülkelerinden gelme insanların, Avrupa Birliği üyesi ülkelere girişlerinde vize alıp almamalarının gerektiği sorusudur. Bizim görüşümüze göre bu durumun değişmesi esastır. 1996 yılında Avrupa Birliği Anlaşması'nın tekrar gözden geçirilmesi sırasında göç ile alakalı sorunların, ülkelerüstü Topluluk yetkisine alınması esastır. Bu yolla her hükümetin kendi keyfine bırakılmayan

ve gerçek bir göçmen ve sığınma hakkı politikası yaratabiliriz. Yoksa hükümetlerin bu tek başına hareket etme çabaları bizi ileride sadece etrafına yüksek duvarlar çekilmiş "Avrupa Kalesi"ni oluşturmaya götürür.

Bu Avrupa Kalesi fikri geçmişte yabancı işçileri ülkelere davet eden Avrupa'daki demokratik değerler, dayanışma, adalet ve insan hakları gibi çekici odaklara tamamen karşıttır. Göçün tamamen durdurulmasını öne sürmek de imkansızdır. Sınırları dahi kaparsanız "o" göç yine de imkansızdır. Aksi halde bölünmüş aileleri birleştirmeye olanak sağlayan veya Avrupa'ya sığınmak isteyen insanlara zemin oluşturan temel insan haklarına nasıl saygı gösterilecektir?

Avrupa iç pazarının oluşumunun tamamlanmasıyla, kıtamızda iki tip vatandaşın meydana çıktığına tanık oluyoruz. Topluluk üyesi olanlarla olmayanlar. Her iki tip, birlikte toplumlarımızın sosyal, ekonomik ve kültürel gelişmelerine katkıda bulunmuyorlar ama her ikisine eşit davranılmıyor. Avrupa Birliği üyesi bir ülkede yasal yolla oturan kadın ve erkek her kişi hak ve görevleri bakımından eşit davranışa tabi olmalıdır. Milliyet, ırk, cinsiyet, etnik köken ve dini inanç hiçbir şekilde, hiçbir ayırımın bahanesi olamaz. Konu eğitimden yararlanma, mesleki bilgilenme, işgücü pazarına girme, uygun bir konut bulma, sosyal güvenlikten yararlanma, serbest dolaşımda bulunma veya bulunulan yörede sosyal hayata katılma olabilir ama bu hiçbir şeyi değiştirmez. Ve haklar konusunda bu eşitliği gerçekleştiremediğimiz zaman, Avrupalı ve Batılı toplumlar ırkçılık ve yabancı düşmanlığına kayarak; ve sosyal çöküntü risklerini artırarak geleceklerinden taviz veriyorlar demektir. ETUC ve bağlı örgütleri Avrupa ülkelerinde yasal olarak bulunan insanlara da Topluluk vatandaşlarına tanınan aynı hakların tanınması için mücadele etmektedir. Bu amaca varmak için, Avrupa Birliği ülkelerinde yasal oturma hakkına sahip Üçüncü Dünya Ülkelerinden gelme insanlar hakkında ortak bir hukuksal tabanın tanımlanması yapılmalıdır. Bu tabanın elemanlarını şöyle sıralayabiliriz:

- İkamet etme ve konut güvenliği,
- Bölünmüş ailelerin birleştirilmesini sağlamada basitlik sağlanması,
- İkamet edilen ülkenin vatandaşlığını kazanmada basitlik sağlanması,
- Çifte vatandaşlıktan faydalanma olanaklarının genelleştirilmesi,
- Avrupa Birliği'ne üye ülkeler içinde hareket edebilme hakkını teminat altına almak için vizelerin kaldırılması,
- Başka bir ülkede iş bulma imkanına yol açacak serbest dolaşımın sağlanması,
- Ücretler düzeyinde eşit davranılması,
- Uygun bir konut edinme hakkının sağlanması,
- İlkokul aşamasından başlayarak, sadece oturan ülkenin kültürüne bağlı olmayan bir eğitimin geliştirilmesini sağlamak,
- Eğitimde hoşgörümlü ortak bir yaşamın temellerinin öğretilmesi,
- İşçilerin dil ve mesleki eğitimlerine serbestçe katılabilmeleri,
- İnsanların anavatanlarında aldıkları eğitimin ortak normlara uyan bölümünün tanınması ölçütlerinin tanımlanması,

-Kendi öz kültürel miraslarını koruma ve değerlendirme haklarının tanınması,

-Dini inançlarını koruma ve değerlendirme haklarının tanınması,

-Anavatanlarından aldıkları kültürel mirası, bir kültürel zenginlik olarak yaşadıkları ülkenin kültürüne katma hakkının verilmesi,

-Değişik kültürel kimlikler arasındaki olası gerginliklerin ortaya çıkmasının engellenmesi doğrultusunda çabalamak,

-Avrupa'daki tüm yasal işçilerin Topluluk boyutundaki mesleki eğitim, kültürel eğitim ve öğrenim programlarına katılabilmeleri.

Ancak tüm bunların yanında, yavaş yavaş medeni ve siyasal haklara da ulaşmak gerekmektedir. Bunlar toplumsal bütünleşme ve katılım yolunun temelini oluştururlar. Topluluk vatandaşı insanların, topluluğun herhangi bir ülkesinde seçme ve seçilme haklarını (yerel seçimlerde) elde etmeleri ne kadar uzun bir zaman aldı biliyorsunuz. Üstelik bu hak Avrupa Birliği anlaşmasından kaynaklanmaktadır. Şimdi bu hakkın aynısının hiç vakit geçirmeden ilk adım olarak Avrupa Birliği ülkelerinde oturan göçmenlere de verilmelidir. Aynı zamanda göçmenler arasında ve ev sahibi örgütler içinde kaynaşma hakları temel haklardır. Arzulanan bir bütünleşmeye varmak için sendikal örgüt hayatına bağlılık ve bundan öte aktif katılım son derece önemlidir. Bu konuya günümüzde var olan ikili anlaşmaların tekrar gözden geçirilmesinde de dikkat etmelidir. Bu hukuksal kaideleri yaratma ihtiyaçlarının ötesinde, halihazırda var olan uluslararası araçlarında yürürlüğe konması ve onaylanması ihtiyacına dikkatinizi çekmeyi arzuluyorum. Bunlar Uluslararası Çalışma Örgütü'nün tavsiye ve konvansiyonları, Avrupa Konseyi Anayasası ve Birleşmiş Milletlerin yayınladığı göçmen hakları ve göçmen ailelerinin korunması hakkındaki konvansiyondur. Bizim sendikal örgüt olarak bu araçların onaylanması ve uygulanması için hükümetlerimiz katunda baskı oluşturmamız gerekmektedir. Bunun yanında Avrupa Birliği'nde alınacak önlemlerin bu araçların üstünde bir konumda olmamalarını sağlamakta bir sorumluluğumuz vardır. Bir örnek vermek gerekirse, yasa dışı yapılmış göç üzerine Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 143 sayılı Sözleşmesi, bu işin ticaretini yapan insanları ağır cezalara çarptırmayı öngörüyor. Bu bize aynı zamanda kaçak işgücüne karşı savaşma olanağı veriyor.

Sorumlu sendikal örgütler olarak, gerek Türkiye'de gerekse diğer Avrupa ülkelerinde, üyelerimizin ve genelde yurttaşlarımızın yaşam ve çalışma şartlarını iyileştirmek amacıyla güçlerimizi birleştirmek ve birlikte çalışmak zorundayız. Aramızdaki işbirliği, tecrübe değişimi, bilgi alışverişi ve 21 Mart örneğinde olduğu gibi bizi amaçlarımıza ulaştıracak ortak eylemler geliştirilmelidir. 21 Mart'ı içine alan günlerde Avrupa duvarlarındaki tüm ırkçı ve yabancı düşmanı slogan ve grafitileri temizledik.

Hepimiz biliyoruz ki, göç hareketi büyük bir çoğunlukla gönüllü yapılmaz. Kendi ülkelerinin sosyo-ekonomik koşullarının gelişimine aktif katkıları bulunan güçlü ve kabul görmüş sendikaların varlığı var olan istihdamın canlı tutul-

masını, yeni istihdamın yaratılmasını, herkes için öğrenim ve meslek eğitimin gelişmesini, refah ve servetin eşit dağıtılmasını sağlayacaktır. Gayet açıktır ki, bu çaba Türkiye'de tek taraflı olamaz. Sendikal ve insani haklara tamamen uyarak, kamu güçleri bu gelişmeye ulaşmak için gerekli şartları oluşturmalıdır. Kendi adına da Avrupa Topluluğu Türkiye'yle var olan ortaklık ilişkilerine devam etmeli, bilhassa serbest dolaşım gibi varolan problemlerin üstüne ağırlığını koymalıdır. Bayan Boscher'in Avrupa Topluluğu ve Türkiye'nin bu doğrultuda ortak bir çalışma yaptıklarını söylemesi beni mutlandırdı.

Benim de arzuladığım gibi, Türkiye'nin Avrupa Topluluğu'na üyelik başvurusu istenilen sonuca ulaşacak bir başvurudur. Ama bilhassa Türk işçilerinin bu bütünleşmeden faydalanabilmeleri için bu katılımın çok iyi hazırlanması gerekir. Sendikal hareket açısından bu bütünleşmenin gereğini bizler birlikte çalışarak ve sorumluluklarımızı ciddiye alarak gösteriyoruz. Bu yüzden bugün bu salonda ortak soru ve sorunlarımızı tartışmaktayız. Bu Konferansın ilk başarılı örnek olmasını, sendikal örgütler çerçevesinde daha başkalarının da düzenlenmesini ve Avrupa ile Türkiye'deki sosyal taraflar çerçevesinde dahi diğer konferansların düzenlenmesini diliyorum.

Hepinize gösterdiğiniz dikkatten dolayı teşekkür eder ve Konferansınızın yarın da başarıyla devam etmesini dilerim.

ŞEVKET YILMAZ

ETUC Sekreteri Maria Helena André'ya izahatları için, temennileri için teşekkür ediyorum.

Değerli izleyicilerimiz. Şimdi söz sırası Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu Genel Sekreteri Sayın Şemsi Denizer'de. Buyurun Sayın Denizer.

ŞEMSI DENİZER • TÜRK-İŞ Genel Sekreteri

Teşekkür ederim.

Sayın Başkan, Değerli Konuklar,

Yurt dışından, ortak sorunları ve kendi birikim ve deneyimlerini bizimle paylaşmak için gelen değerli meslekdaşlarım. Hepinizi Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu ve şahsım adına saygıyla selamlıyorum.

Bu toplantıda "göç" ile ilgili genel bir çerçeve çizmekle yetinerek konuşma yapacağım ve saurbaşlarıyla vurgulamalarda bulunacağım.

Kuşkusuz göç olgusu buna benzer bir çok toplantıda gündeme geldi, olay çeşitli boyutlarıyla, ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel yönleriyle irdelendi.

Bugün Avrupa'da yaşayan vatandaşlarımızın sayısı 2.5 milyonu aşmış durumda. Bunlardan özellikle Avrupa Birliği ülkelerinde yaşayanların, artık sürekli ikamet statüsüne sahip, sosyal, kültürel ekonomik ve ticari etkinlikleri her

geçen gün daha çok hissedilen bir toplum haline geldiklerini görmekteyiz.

1961 yılında başlayan göç, 60'lı yıllardan bu güne çok sayıda vatandaşımızın önce işçi olarak, sonra ailelerini de yanlarına alarak Avrupa'da bir Türk azınlığı oluşturmalarına neden olmuştur.

Vatandaşlarımız, gerek ülkemizin gerekse bulundukları ülkelerin kalkınmasına önemli katkılarda bulunmuşlardır.

Aslında insanlık tarihinin her döneminde bir göç olayının yaşandığına tanık olunmuştur. İnsanlar doğdukları coğrafyaya bağlı kalmamışlar, kalmamışlardır. Çeşitli nedenlerden dolayı, ki bu nedenler bazen ekonomik, bazen sosyal ya da siyasal gerekçelere dayalı olmuşlardır, insanların kendilerine yeni yaşam alanları aradıkları dönemler olmuştur. Örneğin II. Dünya Savaşının bilinen koşullarında birçok bilim adamı aydın, sanatçı kesime ülkemizin kucak açması bu kapsamda değerlendirilebilir.

Bu tarihsel göç dizisinin başka bir boyutu da Anadolu'da yaşayan Türklerin milyonlarla ifade edilen bir bölümünün Avrupa'ya geçmesi olmuştur. Coğrafya farklıdır, kültür farklıdır, ekonomi farklıdır, gelenekler, görenekler farklıdır. Kısacası bu kadar farklı yöntemlere rağmen onları birleştiren bir ortak payda vardır. Bu ortak payda, daha iyi yaşama tutkusudur. Kuşkusuz insanlar oralara farklı bir beklenti içinde gitmişlerdir. Onları kabul eden ülkeler de farklı bir beklenti içinde olmuşlardır.

Göçün ilk yıllarında kabul edilen işgücünün vasıflı işçi olmaları üzerinde önemle durulması gereken bir konudur. Zira bu işgücünün yurt dışına gitmiş olmaları Türkiye'de zaten yetersiz olan nitelikli emek arzını dolayısıyla Türk istihdam piyasasını da olumsuz etkilemiştir.

Unutmamak gerekir ki Türkiye'den işgücü talep edilmesiyle başlayan işçi göçü Avrupa ülkelerinin tek taraflı yansıtıkları çıkarlar doğrultusunda olmuştur. Fakat yabancı işçi getiren sanayileşmiş ülkeler ithal edilen işgücü için bir alt yapı oluşturamamışlardır.

Düşünülen misafir işçi konumudur ve belirli rotasyon sürecinde emek gelecek ve bir süre çalıştıktan sonra yenisiyle değiştirilecektir. Ancak gelişmeler misafir işçilikten Avrupa'daki Türk azınlığa dönüşü önemli bir nokta olarak ortaya koymaktadır. Yurtdışında yaşayan vatandaşlarımız, 60'lı ve 70'li yıllarda karşılaştıkları bir çok sorundan sonra 80'li yıllarda yaşadıkları bir ölçüde özdeşleşen bu ülkelere uyum gösteren belirli alanlarda başarı sağlamış bir kitleyi oluşturmaya başlamışlardır.

Bugün Avrupa Birliğinde yaşayan vatandaşlarımız arasında iş adamlarının, serbest meslek sahiplerinin, teknik elemanların, sendikacıların, yöneticilerin sayılarının giderek arttığı görülmektedir. Artık Avrupa Birliğinde yaşayan vatandaşlarımız sadece çalışan işçi nüfusundan oluşmamakta, işçilikten diğer alanlara geçiş sürecine tanık olunmaktadır. Bu gelişmeye paralel olarak sosyal, kültürel ve ticari etkinliği her geçen gün daha fazla hissedilen Türk toplumunun, geleceğin Birleşik Avrupası'nda önemli bir yer alacağı kuşkusuzdur.

İçinde bulunduğumuz ve kuruluş aşaması bitmekte olan Avrupa çok ulus-

lu bir birliktir. Avrupa'da yaşayan ve çalışan insanların ayrılmaz parçasını oluşturan göçün oluşturduğu toplumlar bu Avrupa'da yaşamlarını sürdürecektir ve demokratik haklarına sahip çıkmak için bu Avrupa'da uğraş vereceklerdir. Biz, sendikalara düşen görev büyük çoğunluğunu temsil ettiğimiz bu çalışanların sorunlarının sadece ekonomik değil sosyal hayatın bir parçası olarak sorunlarına çözüm bulunmasıdır. Bu çabalar çok yönlüdür.

Avrupa Birliğini oluşturma felsefesinin doğal bir sonucu olarak burada yaşayan insanların da bu bütünleşmenin olanaklarından mutlaka yararlanmaları gereklidir, diye düşünüyorum. Onları giderek genişleyen Avrupa bütünleşmesi, giderek derinleşen ekonomik ve sosyal, hatta siyasal birlik karşısında dışlanan insanlar konumunda tutmak kesinlikle kabul edilebilir değildir. Belirtmek gerekir ki, Avrupa Birliği ile Türkiye arasında kurulacak ilişkilerde bu insanların sorunlarının çözülmesi, hızlandırıcı bir faktör etkisini de beraberinde getirebilecektir. Ancak Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilişkilerine baktığımızda özellikle son dönemde sorunların tekrar gündemde olduğunu görmekteyiz.

Avrupa Topluluğu'na yaptığımız tam üyelik başvurmuz maalesef pek olumlu karşılanmamıştır. Topluluğun tek pazar, ekonomik ve mali birlik ile Avrupa Siyasi Birliği yönünde ilerlediği, genişlemesinin bu süreçte uygun olmadığı belirtilmektedir. Türkiye'nin mevcut ekonomik ve politik durumunun katılma müzakerelerine başlamasına elverişli bulunmadığı, ancak topluluğun Türkiye ile işbirliğini sürdürmesinin gerekliliği vurgulanmaktadır.

Alınması gereken bazı önlemler tavsiye edilmektedir. Bunlar, Gümrük Birliğinin tamamlanması, mali işbirliğinin yoğunlaştırılması, sanayi ve teknolojik işbirliğinin geliştirilmesi siyasi ve kültürel bağların derinleştirilmesi konularında toplanmaktadır.

Sonuç itibariyle 33 yıllık bir ortaklık anlaşmasından sonra Türkiye'nin tam üyeliğinin ekonomik bakımdan güçlükler getireceği haurlandı. Siyasal ve sosyal yapıdaki farklar ön plana çıkartıldı. Deyim yerindeyse değerlendirmelerde bir çifte standart yaklaşımı egemen oldu.

Tam üyeliğimiz şu anda kısmi bir sarsıntıdan geçmektedir. Ancak Türkiye'nin de üyelik vecibelerini yerine getirmek doğrultusunda sorumlu davranmadığını da belirtmek isterim.

Bugün Avrupa'da yaşayan vatandaşlarımızın geleceği ve Toplulukla bütünleşme sürecine olası katkıları konusunda belirsizlik bulunmaktadır. İleriye dönük perspektif çizmekte ciddi zorluklar vardır. Özellikle Doğu Avrupa'daki gelişmelerin gelecekteki Avrupa Topluluğunun politika ve stratejileri üzerinde etkili olması beklenmektedir. Ekonomik konjonktür çizgisinde kaldıkça işgücü piyasasında olumsuzluk olacak ve bundan ilk etkilenecek olanlar da özellikle "Avrupa Topluluğu dış yabancı" kimliğindeki Türkler olacaktır. İşsizlik ve genel ekonomideki olumsuz gelişmelerin sorumlusu olarak "günah keçisi" aranırken Türklerin varlığı gösterilecektir. Ve gösterilmektedir. Özellikle Almanya'da son dönem yabancı düşmanlığı Türkler üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Öte yandan Maastricht Anlaşmasıyla da 1994'ten sonra yürürlüğe girecek

Avrupa Vatandaşlığı statüsü oluşturulmaktadır. Bu kavram içine sadece Avrupa Birliği üyesi ülkelerin vatandaşları alınmaktadır. Anlaşma Avrupa Birliği üyesi ülkeler vatandaşlarına yeni haklar verirken, üçüncü ülke vatandaşı yerleşik yabancılara ek kısıtlamalar getirmiş olmaktadır.

Sonuç itibarıyla sadece serbest dolaşım veya yurt dışında çalışan Türk işçilerinin göçmen işçi olarak karşılaştıkları sorunların çözümü için değil, Türkiye'nin ekonomik, sosyal ve siyasal tercihlerine en uygun yaklaşım Avrupa Birliği'ne tam üyelikten geçmektedir.

Esas sorun tam üyeliğin gerçekleşmesine kadarki zaman süreci içinde Türkiye'nin ekonomik yapısını, teknolojisini, siyasi müesseselerini, nihayet yapısal nitelik taşıyan sosyal sorunları ile kültürel özelliklerini, Avrupa düzen ve standartlarına yaklaştırmasıdır. Kuşkusuz burada temel tercih, herşeyi düzelttikten sonra değil, tam üyelik sürecinde herşeyin düzelmesidir. Teşekkür ederim.

ŞEVKET YILMAZ

TÜRK-İŞ Genel Sekreteri Şemsi Denizler'in izahatına teşekkür ediyor, inşallah neticeye ulaşmasını diliyoruz.

Değerli arkadaşlarım, son konuşmacınız Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Müsteşar Muavini Sayın Bayan Gülay Aslantepe'de. Buyurunuz Aslantepe.

GÜNAY ASLANTEPE • Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Müsteşar Muavini

Teşekkür ederim Sayın Başkan,

Saygıdeğer Katılımcılar, son konuşmacı olmanın olumlu ve olumsuz yönlerini de göz önünde tutarak sizleri fazlaca sıkmadan konuşmamı mümkün olduğunca kısaltmaya çalışacağım.

Evet; göç olgusunu benden önceki değerli konuşmacılar anlattılar ayrıntısıyla. Bunu bir de benim tekrarlamama gerçekten hiç gerek yok. Şu anda Avrupa Birliği bünyesinde ikibuçuk milyona yakın Türk nüfus yaşamakta. Daha önce de belirtildiği gibi bunun 1.9 milyonu sadece Federal Almanya'da. Şimdi 1973'ten bu yana yabancı işçi akımının durmasına rağmen bu sayının artmasında, Sayın Goebels de konuşmasında değindiği gibi gerek aile birleştirmeleri gerekse doğumlar etkin olmuştur. Şu anda yaşamakta olan ikibuçuk milyon Türk vatandaşı Avrupa Birliği üyesi ülkelere farklı bir statüde yaşamaktalar. Ama üçüncü ülke vatandaşlarından da yine farklı bir konumları var.

Göçmen işçilerin, tabi ki bunların arasında bizim vatandaşlarımızın da yaşadıkları toplumlara katkıları inkar edilemez. Bunu zaten göç alan ülkeler de teslim etmek durumundalar. Bugün Avrupa'nın doğusunda demir perdenin kalkması ve Doğu Avrupa ülkelerinde yaşanan demokratikleşme sürecinde

göçmen işçilerin Batı Avrupa ülkelerine sağladıkları sosyal refahın rolü de küçümsenemeyecek boyutlarda. Bunları sadece konunun önemini, göçmen işçi olgusunun önemini vurgulamak üzere tekrarlamakta yarar görüyorum.

Yine bir başka gerçeklik var ki bunu da gözardı edemeyiz. Hele sendikacı arkadaşlarımız bunu hiç gözardı edemezler. Bugün Avrupa'daki sosyal sigorta kasalarının dengeleri yabancı işçilerin primleri ile ayakta durmaktadır. Yine bir başka gerçeklik Avrupa'nın demografik durumunu da gelecek yıllar için gözardı etmemeli ve göçmen işçilerin sosyal entegrasyonunu değerlendirirken bu olguyu da gözönünde tutmamız gerektiğini vurgulamak istiyorum.

Şimdi genelde ikibuçuk milyon Türk vatandaşının Avrupa'daki genel hukuki statüsüne değinmek istiyorum çok kısa olarak. Şu anda yaşamakta olan vatandaşlarımızın hukuki statüleri 60'lı yahut da 70'li yılların başlarında olan yaşadıkları ülkenin yerleşme veya çalışma hukukundan kaynaklanan bazı lütfekar düzenlemelere dayanmaktadır. Bilindiği üzere artık Türkiye'nin Avrupa Topluluğu ile olan ilişkileri Türkiye'nin Ankara Anlaşması ve Katma Protokolün hükümlerine dayanmaktadır. Bu hükümlere göre Türkiye'den giden işçilerimizin belirli hakları vardır. Ancak uygulamada bakıyoruz işte bu hakları size çok özet söylüyeyim: Ankara Anlaşması'nın 12. maddesi Katma Protokol 36 başta serbest dolaşım olmak üzere ücret ve diğer çalışma koşulları açısından eşitlik, ayırım yapılmayacağı, Türk işçi ve ailelerinin sosyal güvenlik haklarının korunması gibi, daha sonra her ne kadar on yıllık dönemde kademeli olarak gerçekleştirileceği öngörülen serbest dolaşım gerçekleşmemiş, ancak Ortaklık Konseyi kararlarının uygulanması ile ilgili olarak 2/76 ve 1/80 kararları tespit edilmişse de ve bunların hükümlerine göre işte 1 yıl çalıştıktan sonra işveren nezninde çalışma izninin uzatılması, 3 yıl yasal çalıştıktan sonra aynı meslekte ve dilediği işveren nezninde çalışılması yahut ta 4 yıllık yasal çalışmadan sonra dilediği herhangi bir işte çalışma olanağının bulunması gibi belirli düzenlemeler, yasal haklar Ankara Anlaşması ve Ortaklık Konseyi kararlarına dayanmaktadır.

Ancak uygulamada bu kararların ve bu hükümlerin doğal olarak taraflarca uygulanmadığını görüyoruz. Bunun çok çeşitli örnekleri var. Sayın Bosscher de konuşmasında buna deyindi ve özellikle Avrupa Topluluğu ülkelerinde yaşayan vatandaşlarımız zaman zaman bu farklı uygulamalardan kaynaklanan sorunlara muhatap olmaktadır ve bunun çözümünü de yargı yolunda aramaktalar. Bunun sonucu olarak bakıyoruz şimdiye kadar ilk kararlar 87'den günümüze kadar litarütüre bir Demirel Davası geçmiş Avrupa Adalet Divanı nezninde değerlendirilen. Bir Sevince kararı var. Ve son olarak da bir Kazım Kuş Davası var. Şimdi de henüz Adalet Divanının önünde Federal Almanya'dan bir aileyi birleştirme çerçevesinde bir Eroğlu Davası ve Hollanda'dan da bir Bozkurt Davası var. Onların da kararlarının sonuçlanmasını bekliyoruz.

Bu kararlara ilişkin bir değerlendirme yapmama izin verirseniz şunları söylemek istiyorum. Bu kararların en önemli niteliği Türkiye açısından Ortaklık Konseyi kararlarının ve Ankara Anlaşmasının 12. maddesinin Katma Protoko-

lün 36. maddeleri ile öngörülen serbest dolaşım hakkının birinci ve ikinci aşamasını uygulamaya geçirmek üzere yürürlüğe konmuş ancak nihai ve son aşama için Türkiye ile Topluluk arasında herhangi bir hukuki düzenleme yapılması çeşitli siyasi nedenlerle ertelenmiş olmasına rağmen, Avrupa Birliği'nde yaşamakta olan Türk vatandaşlarının hukuki durumuna bir ışık tutmasıdır.

Halen yürürlükte bulunan 1/80 sayılı Ortaklık Konseyi kararının onuncu maddesinde Topluluğa üye ülkelerin ücret ödemeleri, diğer çalışma şartları bakımından bu ülkelerin işgücü piyasasına yasal olarak dahil bulunan Türk işçileri ile topluluk üyesi ülke vatandaşları işçileri arasında herhangi bir ayırım gözetmeyeceğini öngörmektedir. Bu konuda tedbir alma görevini üye devletlerin sorumluluğuna bırakmıştır.

Yine daha önce gördüğümüz gibi Ortaklık Konseyi kararının bir de bir sekinci maddesi var ki bu sekinci maddesi de aslında iş piyasasında Türk işçilerinin diğer üçüncü ülke işçilerine oranla öncelik hakkı olduğunu belirtmekte. Ancak bakıyoruz bugün Avrupa Birliği bünyesindeki bazı Avrupalı dostlarımız özellikle Doğu Avrupa ülkesindeki gelişmelerden sonra mevsimlik işçi, taşeron işçi gibi isimler altında geçici istihdam sözleşmeleri yapmaktalar ve Türk işçilerine gerekli çağrı yapılmaksızın bu kişilerin istihdamı gerçekleştirilmektedir ki bu uygulamada aslında Topluluk hukukuyla bağdaşmamaktadır. Topluluğa üye devletlerde yasal olarak bulunan Türk işçileri ve ailelerine söz konusu ortaklık konseyi kararları ile sağlanan haklar topluluk hukukunun koruması altındadır. Ve sorunla karşılaşılan alanlarda vatandaşlarımız yine bulundukları ülkelerdeki yargı yollarına başvuracaklardır.

Kazım Kuş Davası ile ilgili olarak gözlediğimiz başlıca yenilik Topluluk üyesi bir ülkede yasal olarak 1 yıl çalışan bir Türk işçisinin aynı işveren nezinde çalışmak üzere çalışma izni yanında oturma iznini de uzatırma hakkına kavuşmuş olmasıdır. Daha önceki kararlarda ikamet hukuku ile çalışma hukuku birbirinden ayrı değerlendirilmişti. Kazım Kuş Davasında ikisinin çalışma hukukunun dolaylı olarak, doğal sonuç olarak da ikamet hakkını getirdiği Adalet Divanı'na karara bağlanmış oluyor. Topluluk hukukunda üye devletler açısından bağlayıcı olduğuna şüphe olmayan Divan kararlarının tüm üye devletlerde uygulamaya geçecek bir mekanizma mevcut olmadığından vatandaşlarımız her bir olayda ayrı ayrı dava açmak zorunluluğunda kalmaktadırlar.

Sonuç olarak serbest dolaşımı toplulukta yaşayan vatandaşlarımız açısından toplulukta geçerli kurallar çerçevesinde gerçekleştirmek için siyasi atmosferin henüz yeterince gelişmediğini ifade etmek gerekmekte. Ancak ortaklık anlaşmalarıyla öngörülen serbest dolaşım hakkı hukuken mevcut. Bunu değiştirme şansımız yok ve tarafların taahhütü altında. Ankara Anlaşması ve Katma Protokolün serbest dolaşıma ilişkin hükümleri Türk işçilerinin üçüncü ülke vatandaşları işçilerine nazaran ayrıcalıklı ve özel bir statüsü olduğunu düzenlemektedir. Topluluk ve üye devletler uygulamalarında diğer üçüncü devlet işçileriyle aynı statüde mütala edilen işçilerimizin onlardan farklı statülerinin topluluk ve üye devletlerce kabul edilerek gerekli tedbirleri almaları gerekmektedir.

1/80 ve Ortaklık Konseyinin 6. ve 7. maddelerinin mevcudiyeti Türk işçileri ve ailelerinin diğer üçüncü ülkeler vatandaşlarından farklı statülerinin kanıtıdır. Diğer ülkelerle yapılan anlaşmaların hiçbirinde benzer düzenlemeler yoktur. Farklı statünün bir sonucu olarak işçilerimizin bulundukları ülkelerdeki yabancılar yasalarının Ortaklık Konseyi kararı hükümlerine nazaran daha ağır koşullar öngören hükümlerinden etkilenmemeleri gerekmektedir. Bir taraftan serbest dolaşımı tartışırken, bir gerçekliği de gözardı etmemek zorundayız.

Bugün Avrupa Birliği'nde yaşayan vatandaşlarımız vize, aile birleştirmesi, eşit vergi yüküne rağmen yerel seçimlerde seçme ve seçilme hakkından yoksun olma sorunlarıyla da karşı karşıyalar. Ortaklık Konseyi kararlarının kabülünden bu yana çok uzun bir süre geçmiştir. Ve şu veya bu nedenle bu kararlar uygulanamamıştır. Ancak bugün Gümrük Birliği'nin gündeme geldiğini görüyoruz. Gümrük Birliği'nin gündeme geldiğinde taraflar karşılıklı taahhütlerini hatırlamakta belki daha gerçekçi olmak zorundalar. Ve bu taahhütler hatırlanırken en azından Türkiye'nin Gümrük Birliği'ne ilişkin taahhütlerini yerine getirmesinin gündemde olduğu bir ortamda Avrupa Birliği üyelerinin de birlik içinde yaşayan Türk işgücünün serbest dolaşımını sağlayıcı uygulamalara geçmesi beklenmektedir.

Burada belki bu konuyla doğrudan ilintisi olmasa da bir başka konuyu vurgulamak isterim. Özellikle son zamanlarda ekonomik durgunluk dönemlerinde göçmen işçilerin kendi ülkelerine yeniden gönderilmeleri gündeme gelmekte. Ve birçok ülkede bunu kolaylaştırıcı yahut özendirici tedbirlerin üzerinde çalışılmakta olduğunu da görmekteyiz, bilmekteyiz. Ancak insan hakları çerçevesinde göçmen işçilerin hangi ülkede yaşamaya karar vereceklerine de kendi özgür iradeleri ile karar vermeleri gerektiğini bir kez daha vurgulamak istiyorum. Zamanımı dilerim aşmadım Sayın Başkan. Beni sabırla dinlediğiniz için teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

ŞEVKET YILMAZ

Çalışma Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Sayın Günay Aslantepe'ye izahatleri için teşekkür ediyorum.

Değerli izleyiciler, sekiz değerli arkadaşım Türkiye ve Avrupa işçilerinin göçü ve serbest dolaşım ile ilgili çeşitli yorumlarını aktardılar. Vaktimiz var. Bu konuşmaları çok dikkatle izleyen bir ekiple, bir heyetle, bir toplulukla karşı karşıyayız. Teşekkür ederim. Gerçekten bu ilgiyi herhalde bu salonlarda bırakmayacak ve de daha da genişletmek, derinleştirmek isteyen arkadaşım sual sormak istiyor ise, değerli arkadaşlarımız emirlerinize amadedirler. Ayrıca bugün öğle yemeği DISK tarafından sunulacaktır. Saat tam 13:00'de otobüsler Otelin önünden hareket edecektir ve Silivri dışında bir lokantada değerli iş rakçiler ağırlanacaklardır.

Şimdi söz isteyenlere tek tek söz vereceğim. Sayın Ekin Hoca, mikrofonu

alabilirsiniz. Yalnız rica ediyorum, soru soralım, yorumu yorumculara bırakalım. Buyrun Sayın Ekin Hocam, Profesör hocam.

PROF. NUSRET EKİN • Katılımcı, İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyesi

Sayın Başkan, Değerli Konuklar,

Türkiye - AT ilişkileri gerçekten çok ibret verici ve fevkalade ilginç çalkantılarla dolu 40 yıla yakın bir geçmişe sahiptir. Benim bütün akademik hayatım AT toplantılarına katılmakla geçti. Çok da yararlandım, çok da faydalandım. Kapıyı çaldığımız zaman kapı yerine pencere açılıyor, kim o, diye ve bu mace-
ra 40 senedir de devam ediyor. Bana göre bu ilişkiler çifte standartlar, haksızlıklar ve yanlış değer yargalarıyla geçmiştir. Şimdi burada, geldiğimiz noktada bir kelime, Türkiye - AT ilişkileriyle, bir kelime Gümrük Birliği ile, bir kaç kelime de konumuzla ilgili arzetmek istiyorum, başkanlığınızdan yararlanarak Sayın Başkan.

Şimdi ilginç olan Türkiye gibi fakir ve bir Müslüman ülkenin 1957'lerde Avrupa Birliği'ne müracaat etmesidir. Yani Avrupa'da ki 40 ülkenin 6'sı bir birlik kurmuş, Yunanistan 1957, Türkiye 1958, bu birliğe müracaat etmiş. Böyle bir ülkenin performansını ben olsam Avrupalı olarak, alkışlarım. Yani, 6 ülkenin sekizincisi olarak böyle bir birliğe müracaat etmiş bir ülke. Gerçekten yeniliklere açık, sosyal mobilitesi yüksek, çağdaşlaşmaya arzulu fevkalade ilginç bir ülke olarak bana göre takdir edilmelidir.

Gümrük Birliği ise çok ilginç bir kaderin sonucudur. Böyle bir olay dünya tarihinde yok. Bir daha da olacağını da zannetmiyorum. Tam üyelik müracaatı yapmamış bir ülkenin serbest dolaşım hakkı gerçekleşiyor 1986 yılında. Yani nasıl oluyor böyle bir şey? Demek ki 1986'ya kadar Türkiye esasen tam üye olacaktı. 1986'da serbest dolaşım hakkı ortaya çıkacaktı. Bunun Türkçesi tamamen budur. Demek ki Stephan Zweig'in dediği gibi, tarihte yıldızın parladığı anlarda Türkiye hata yapmıştır. Yani, Türkiye bugün Norveç'in, bugün İsveç'in üyeliğine karar verecek bir ülke konumundan bir ölçüde de kendi hataları yüzünden böyle bir sürekli bekleme odasında bekletilen bir ülke durumuna düşmüştür.

Gene ilginç bir olay; Tam üyelik müracaatı yapmamış ve tam üye olmamış bir ülkenin Gümrük Birliği ortaya çıkıyor. Bu fevkalade yanlıştır. Açıkça söylüyorum, uzmanların önünde, böyle bir anlaşma ve böyle bir düzenleme Roma Anlaşması'na aykırıdır. Bu NAFTA tipi, EFTA tipi bir anlaşmadır. Yani, AT'de siyasi, demokratik, hukuki, iktisadi ve sosyal entegrasyon vardır. Bir dünya yaratılır. Sadece malların serbest dolaştığı, tişörtlerin, buzdolaplarının, arabaların serbest dolaştığı, Hatice'nin, Ahmet'in böyle bir dolaşımdan mahrum olduğu bir model tamamıyla Avrupa entegrasyonuna aykırıdır ve bu Türkler'e reva görülmektedir. Bunun karşısında da ilk önce bence UNICE'nin olması lazımdır, pardon ETUC'un olması lazımdır.

Buradaki mantık şudur; Hiçbir kararın oluşmasına katılmadığınız, eğer bir zorluk karşısında işsiz kalırsa serbest dolaşım hakkını da kullanarak başka ülkeye yollama imkanınız olmadığı bir ortamda Gümrük Birliği'ne gitmek demek NAFTA tipi bir anlaşma yapmak demektir. Fevkalade yanlış, fevkalade değişiktir. Ben bunun düzeltilileceğini, çünkü Türkiye'nin göçmen işçilerle, AT entegrasyonu, tüm sorunlarının altın anahtarı tam üyeliktir. Bunu yapmadığınız sürece sistem devamlı viraj alır, devamlı verev kaçar, sürekli sorun yaratır, hiçbir sorunu da çözmez.

Şimdi konumuzla ilgili alana gelince, bir hoca olarak nacizane, bana göre çağdaş Avrupa'nın gözleri önünde Türkler'in serbest dolaşım hakkı açıkça yenmiştir. Bunu ben söylemiyorum, bunu Lüksemburg Adalet Divanı, Sevince, Kuş ve Demirel davalarıyla açıkça ortaya koymuştur, özellikle Kazım Kuş davasıyla.

İkincisi, ikinci üzerinde durmak istediğim nokta, tam üyelik müracaatı yapmamış bir ülkenin serbest dolaşım hakkı nasıl olacaktır ? Nasıl böyle bir model söz konusudur? Bu fevkalade üzerinde durulması lazım gelen bir konudur.

Gelelim göçmen işçilere. Birinci tarihi sual, Türkiye'nin gündeminin 1. tarihi suali: Türk işçileri Bonn'a mı gitmiştir, Türk işçileri Brüksel'e mi gitmiştir? Yani Türk göçmen işçilerinin sorunları ikili anlaşmalarla çözülecek sorunlar mıdır, yoksa AT sosyal politikalarıyla çözülecek sorunlar mıdır? Türkiye'nin buna karar vermesi lazımdır. Ondan daha önemli, AT'nin buna karar vermesi lazımdır. Bana göre Türk işçileri Almanya'ya gitmemişlerdir. Türk işçileri Avrupa Birliği'ne gitmişlerdir. Konuya böyle bakmak lazımdır.

Burada da karşımıza dört tane fevkalade ciddi, günümüzde fevkalade ciddi dört tane sorun çıkmaktadır. Bir tanesi siyasi haklar ve Maastricht'ten sonra Avrupa vatandaşlığı. Türk işçisi boynu bükük Mısırlı işçi, Pakistanlı işçi değildir. 1957'de ortak üye olarak müracaat etmiş, bütün Avrupa dikta rejimleri altında inlerken bir kısmı başka rejimler altında inlerken, Türkiye 1957'de ortak üyelik olarak müracaat etmiştir. Bu fevkalade ayrıcalıklı ülkedir. Bunu lütfen, hatta Yugoslavya'nın altına düşürerek, Polonya'nın altına düşürerek daha dün, liberal ekonomilere geçmiş Polonya'nın da gerisinde bir muameleye tabi tutmak, Bosna-Saray'da yapılan haksızlıklara sosyal alanda bir başka örnek olarak karşımıza çıkmaktadır.

İkincisi ırk düşmanlığı veya yabancı düşmanlığı. Ayrıca ismini koyalım, Türk düşmanlığı. Bunu yabancı düşmanlığı falan diye söylemeye lüzum yok. Hayatının hiçbir döneminde Türkler'le birlikte olmamış Doğu Almanlar bile en nefret ettiği insan olarak Türkler'i söylüyor. Diyoruz ki, arkadaş sen Türkler'le çalıştın mı? Türkler'le oturdun mu? Türkler'le birlikte oldun mu? Neden nefret duyuyorsun? Çingenelerin bile üstüne Türkler'i koyuyorsun. Renkleri bozuk. Tamam. Bakıyoruz araştırmalarda, Amerikalı zenci bizden daha koyu ama Alman aile kızını Amerikalı zenciye vermeye yanaşılıyor. Türkiye'ye karşı korkunç bir kamuoyu, medya. Burada bizim güvencemiz, ETUC'dur.

ETUC adaletin, barışın sembolüdür. ETUC bir çağdaş örgüt olarak Türklere yapılan haksızlıklara karşı çıkmalıdır.

Bir başka konu, ILO'nun 1154 sayılı sözleşmesine rağmen istihdamda ayırım yapıyor ve bugün Türk işçileri arasında işsizlik fevkalade yüksektir. Sayın Goebels bir soru sordu. Onun cevabını vereyim. Bizim yasalarımızda, bizim endüstriyel ilişkileri sistemimizde Türk diye başlıyan iki yer var. Bir tanesi Sendikalar Kanunumuzda kurucularda aranan şartlar, Türk olmak. Kaldırıyoruz. İkincisi asgari ücret komisyonunda Türk vatandaşı olmak. Onu da kaldırıyoruz. Bir de 1932 tarihli çağdışı, Türk vatandaşlarına tahsis edilen sanat ve meslekler hakkında bir kanun var. Onu da kaldırıyoruz. Yasalarımızda hiçbir boşluk yok. Bir ayıbımız vardı, 87 sayılı Sözleşme. Bir hoca olarak duyulanıyorum. Onu da kabul ettik. Şimdi sosyal entegrasyon açısından Türkiye'nin sendikalar yasasında, grev yasaklarında, siyaset yasağında, şunda bunda, çift barajda, belki tartışılacak bazı konuları vardır. Ama köklü, ciddi, entegrasyon açısından hiçbir ciddi sorunu yoktur.

Efendim, bir noktaya işaret daha edeyim. Avrupalılar korkmasınlar. Phillipe Martin diye bir Amerikalı profesöre, ne Avrupalı, ne Türk, araştırma yaptırdı ILO. Sonuç, iki milyon Türk gider, birkaç ay dolaşır, yüz milyon parası gider, döner gelir. Türkler'den serbest dolaşımda korkmayın. Bunu söyleyen California'lı Phillipe Martin isimli bir profesördür ve bu kitabı da *Unfinished Story, Bitmemiş Hikaye* diye yayınlanmıştır. Türkçesi de vardır. Hakikaten lütfen, çağdaş Avrupa, bu haksızlıklar üzerine, bu belirsizlikler üzerine artık daha fazla Türkiye - AT ilişkilerini sürdürmeye devam etmemelidir ve bunun da en büyük yardımcısı da, bana göre, ETUC olmalıdır.

Bu kısa açıklamalarımın dolay teşekkür ederim. Vaktim var, biliyorum ama burada kesiyorum.

ŞEVKET YILMAZ

Kısa ve aydınlatıcı konuşmalarınız için teşekkür ederiz Hocam. Sizin vukuf-la ortaya koyduğunuz hususların herhalde Sonuç Bildirgesinde yeralması için ortaya koydunuz, katlıyoruz. Buyrun Sayın Hocam,

Prof. Dr. ALPASLAN IŞIKLI • Katılımcı. AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Üyesi

Sayın Başkan, teşekkür ederim.

Şimdi efendim, burada ortaya konulan ilginç ve değerli görüşler haklı olarak bir nokta üzerinde yoğunlaştı. Türkiye'nin, anlaşmalarla garanti altına alınmış olmasına rağmen, serbest dolaşım hakkının uygulanması meçhul bir geleceğe bırakılırken Gümrük Birliği'ne girmesinin anlamı nedir? Bu konuda Türkiye, Türk tarafı demek mümkün değil elbette ki, Türk arkadaşlar, Türk

konusmacılar ciddi kaygılar dile getirdiler. Hatta bunlara resmi hükümet sözcülerini de bir anlamda katmak mümkün. Yani, Avrupa ile mevcut koşullarda bir Gümrük Birliği'nin Türkiye açısından ciddi ekonomik sonuçları olacağı konusunda bu doğrultuda görüşler dile getirildi. Hatta Avrupalı konuşmacı dostlar da bu konuda aynı ölçüde kaygılar dile getirdilerse de onlar arasında da Türkiye'nin bu konudaki adımlarının, atmayı düşündüğü adımların cesurca olduğu konusunda gözlemler ortaya konuldu.

Kuşkusuz bu tür bir Gümrük Birliği'nin Türkiye açısından olumlu sonuçları olacağı ve işgücünün, serbest dolaşım hakkının uygulanmasına imkan verecek bir çerçevenin oluşumuna katkıda bulunacağı doğrultusunda görüşler de ortaya konuldu. Bu bağlamda Türkiye'nin Gümrük Birliği'ne katılmasının ekonomik denkleme getireceği görüşü dile getirildi. Benim bir sorum burda düğümleniyor. Çok bilinen ve burada da dile getirilen deyimle serbest piyasanın görünmeyen elinin insafına terkedilmiş bir ilişkide zayıfla güçlü arasındaki ilişkinin denkleme değil, denksizliğin büyümesi doğrultusunda olacağı artık bilinen, tarihin ve bilimin kanıtladığı bir gerçek değil midir? Yoksa bunu ortadan kaldıracak, denkleyecek ciddi bazı önlemlerin alınması mı söz konusudur? Bu konuda kaygılar dile getirilmiş olmasına rağmen Türkiye'de ciddi bir konsensusun, çok yaygın ve derin bir konsensusun bulunduğu da kuşku yok. Avrupa'yla birleşme ve özellikle de ilk adım olarak Gümrük Birliği'nin gerçekleşmesini de kapsayan bir bütünleşme doğrultusunda ciddi bir konsensusun bulunduğu da kuşku yok, yaygın ve derin bir konsensusun.

Bunun sebepleri nedir ? Burada açığa dile getirilmediyse de bunun sebebi şudur kanısındayım; Yakın geçmişimizdeki askeri müdahaleler, demokrasi dışı rejimler döneminde Avrupa'yla birleşmenin demokrasi ve insan hakları açısından getireceği olumlu sonuçlardır. Bu beklentilerle bazı ekonomik olumsuzluklar göze alınmakta ve bazı fedakarlıklara, tavizlere seve seve katlanılmaktadır. Bunun anlamı şudur: Avrupa demokratik kamuoyu, Avrupalı çalışanlar Türk halkına, Türk çalışanlarına, geçmişte sağladıkları destekle Avrupa sermayesine dolaylı olarak, elbette gözetmemiş olmalarına rağmen, bir destek sağlamış olmaktadır. Bunun bir başka anlamı da şudur; Türkiye'de askeri müdahaleleri yapanlar Türk halkını Avrupa sermayesi karşısında tavizkar olmaya zorlamış olmaktadır. Bugünkü tavizkarlığın gerisinde bir de böyle bir neden yatmaktadır.

Ancak burada sorulması gereken ve benim düşündüğüm soruların ikincisi ortaya çıkmış oluyor. Burada sorulması gereken soru şudur: Ekonomik olumsuzlukların sonuçları yalnızca ekonomik alanla mı sınırlı kalır? Çünkü buradaki konuşmalar çerçevesinde de dile getirildi ki, Gümrük Birliği'nin mevcut koşullarda gerçeklik kazanması halinde doğacak ekonomik sonuç sosyal alanda, sendikal alanda da yansımalarını gösterecektir. Ve bu elbette ki, siyasal alanda da olumsuz sonuçları beraberinde getirecektir. Bunun anlamı şu oluyor: Geçmiş ekonomik bunalım döneminde Avrupa'da demokrasilerin çöküşüne tanık olunmuştur. Nazizmin, faşizmin önlenemeyen yükselişine tanık olunmuştur. Sayın Bayan Helena André'nun ifadesiyle, bir Avrupa kalesi, bir Fortress Euro-

pean yaratılmak suretiyle adeta bunalım Avrupa dışına, Avrupa'nın çevresine, periferisine taşınmak istenmektedir. Ve böylece neyin çözüleceği acaba umulmaktadır? Bunun sorulması gerekir. Çünkü etrafı ekonomik çöküşlerin getirdiği demokrasi dışı rejimlerle çevrili, ülkelerle donatılmış, kuşatılmış bir Avrupa'da barışın ve mutluluğun hereye kadar sağlanabileceğini de ciddi olarak sormak gerekir. Bir tarafta *glasnotsuz* bir *perestroika* macerasına kendisini atmış olan Sovyetler, öbür tarafta da Cezayir'den Türkiye'ye kadar demokrasi dışı rejimlerle donatılmış olma tehlikesi-taşıyan, bu tür tehlikelere gebe bir kuşak, bir Latin Amerika türü demokrasi dışı rejimlerle kuşatılmış bir kuşak içersindeki Avrupa da herhalde demokrasi, insan hakları açısından rahat ve huzurlu bir konumda olmayabilir. Tabi bu sorunların ortaklığını vurgulayan bir özlem olmaktadır. Avrupalı emekçiler, demokratlar, Türkiye'li emekçiler ve demokratlar bu bağlamda dayanışma ve işbirliği çerçevesinde bir çalışanların Avrupası sorununu bu çerçevede gündeme getirmeleri gerekir mi diye soruyorum, gerekmez mi diye soruyorum.

Sayın Başkan, çok teşekkür ederim.

CEM YAŞAR • Katılımcı. DİSK - Genel İş

Cem Yaşar. DİSK - Genel İş'de ekonomistim. Anetta Hanım'a bir soru sormak istiyorum. Şu an liberal ekonomi, liberal ekonomi diye her yerde bas bas bağırılıyor ve bunun en temel yasalarından bir tanesi de, yasa değil de teorilerinden bir tanesi de "karşılaştırmalı üstünlükler yasası".Bunu herkese öğretiyorlar ve bunda Gümrük Birliği gibi bir olayda üretim faktörlerinin mobilizasyonu olmazsa, yani emek dolaşımı da olmazsa, ki bunlardan bir tanesidir, zayıf ülkenin, teknolojik olarak zayıf, daha geri ülkenin zararlı çıkacağıdır. Şimdi ben bir şey sormak istiyorum. Acaba Gümrük Birliği'ne biz emek dolaşımını elde edip de girseydik Türkiye'nin yararı, zararı nedir? Emek dolaşımını girdiğimizde, yani şu anki durumda yararı zararı nedir? Bu kadar.

ALİ ÇETİN • Katılımcı. DİSK - BANK-SEN

Teşekkür ederim Sayın Başkan, BANK-SEN'den Ali Çetin. Şimdi iki gündür buradaki tartışmaları dinliyoruz. Bu iki günlük tartışmaların içinde temel olarak yaklaşım son Alpaslan Hoca'nın yaklaşımları dışında bir yakınma var. İlk günkü Sayın Cumhurbaşkanının açık konuşmasında, Sayın Dışişleri Bakanının sunuşunda, ondan sonra gelen konuşmacıların tamamında Avrupa Birliği'ne neden alınmadığımız, tam üyeliğe neden kabul edilmediğimiz konusunda bir yakınma var. Bu yakınma konusundaki temel argümanlar da şunlar: Özellikle Dışişleri Bakanı Sayın Çetin burada ifade ettiler, Türkiye şimdiye kadar NATO'nun Güney kanadını korumuştur. Korurken de Sovyetler Birli-

gi'ne karşı korumuştur. Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra, Sayın Daysal da ifade ettiler, buradaki Orta Avrupa ülkelerini Birliğe kabul etmekte, ama Türkiye'yi kabul etmemektedirler. Bunu izahını halkıma yapamam, dediler.

Bir başka şey Avrupa Birliği ile Türkiye'nin ortak değer yargıları olduğunu ifade ettiler. Bunlar rekabetçi bir ekonomi, çoğulcu katılımcı bir demokrasi, laik bir ülke, insan haklarına saygılı bir ülke. Şimdi bütün bunları alıp irdelersek ve eşit bir partner olarak kendimizi düşünürsek burada yakınmaya hakkımız var mı, diye düşünüyorum ben.

Bugüne kadar yaklaşımların, şu ana kadar olan yaklaşımların dışında söylemek istiyorum. Şimdi standartlar belirlenmiş. Bu standartları Sayın Bakan da ifade ettiler. Türkiye'de gerçekten rekabetçi bir ekonomi var mı? Finans sektörünün örgütlü sendikası olarak, biz finans sektöründe rekabetçi bir yapı değil, tersine oligopolistik bir yapı olduğunu belgeleriyle, araştırmalarıyla ifade ettik. Bu sadece bizim ifademiz değil, aynı zamanda Devlet Planlama Teşkilatının ve diğer araştırmaların da ifadeleri. Türkiye'de sadece ekonominin ana yönlendiricisi olan finans sektöründe değil bu tekeli yapı. Diğer gıda sektöründe, tüketim alanlarında ve sanayi mallarında da var. Türkiye'de anti-tekeli yasası henüz yok. O anlamda Türkiye'de serbest rekabetçi bir yapıdan söz edilebilir mi? Çoğulcu, katılımcı bir demokrasinin örneklerini son parlamento baskını ile birlikte yaşadık. İnsanların ifadelerini, düşüncelerini ifade edebilme özgürlüğü. TÜRK-İŞ'e bağlı bir sendika yöneticisi bu nedenle içeride. PETROL-İŞ Genel Başkanı Münir Ceylan'ı kastediyorum. Bir öğretim üyesi ifadelerini, düşüncelerini ifade ettiği için içeride.

Gerçekten demokrasi işliyor mu? İnsan haklarına saygılı bir ülke miyiz? Hala karakollarımızda insanlar ölüyorsa, hala ülkemizde savaş sürüyorsa, hala insan haklarına saygıda sorunumuz mu var diyeceğiz, yoksa bu konuda ciddi bir problem mi diyeceğiz? Şu açık. Bir briç klübüne giriyoruz. Briç klübünde, çok bilinen bir deyimle, pişpirik oynamaya çalışıyoruz. Bu mümkün değil. Önce gerçekten demokrasi konusunda, katılım konusunda, çoğulculuk konusunda, kendimize sormamız gerekir. Bu noktada yakınmacı olmaktan öteye bir tez ortaya sürmek gerekir. Ve yine dün ifade edildi. Dünya sadece Avrupa Birliği ile sınırlı değildir, dendi. Peki Avrupa Birliği ile sınırlı değil ise başka alternatiflerimiz ne? Bunun alternatifini yaratabildik mi? Ekonomide bugüne kadar Avrupa'da bir Gümrük Birliği sağlanıyor. Gümrük Birliği'ne girerken işverenler olarak, hükümet olarak stratejik iş kollarını belirleyip, rekabet edebilir alanları belirleyip buna uygun politikalar geliştirebildik mi? Ekonomiyi bu anlamda rekabete hazırlayabildik mi?

ŞEVKET YILMAZ

Sayın Çetin, Türkiye ve Avrupa işçilerinin göçü ve serbest dolaşımdan sizden sual, soru rica ediyorum.

Başkan geliyorum. Bütün bunlarla birlikte baktığımızda biz yakınmaktan çok kendi programımızı ortaya koyup, taleplerimizi ortaya koymak zorundayız. Yakınmayla bir şey elde edilmiyor. Bu noktada Gümrük Birliği sağlanırken Gümrük Birliği'ne de hazırlıksız giriliyor. Gümrük Birliği'nde sermayenin dolaşımı serbest, hükümet üyelerinin dolaşımı serbest, ama sosyal taraflardan biri olarak işçilerin dolaşımı yasak. Böyle birlik söz konusu olamaz. Böyle bir birlik ulusal yararlar da uygun değil. Böyle bir birlikte 1988'de serbest dolaşım hakkı alındıktan sonra Gümrük Birliği sağlanmalıydı. Türkiye bu konuda serbest dolaşım hakkında ısrarından vazgeçmiş, sadece Avrupa'daki işçilerimizin serbest dolaşımını ısrar eder konuma gelmiştir. Bunun için de Gümrük Birliği'ne bu haliyle katılmak, varolan çelişkileri, varolan Türkiye ekonomisini daha da geri bir konuma getirecektir. Serbest dolaşım hakkı olmadan Gümrük Birliği'nin kabul edilmesi bugüne kadar yakınmacı politikaların sonuçta tavizkar politikaların bir sonucu olacaktır. Bu nedenle bu şeyleri bırakıp Gümrük Birliği konusundaki ciddi alternatifleri öne koyup, Avrupa Birliği konusunda ciddi alternatifleri öne koyup buna uygun politikaları genişletmedikçe biz daha çok bekleriz o bekleme odasında gibi geliyor bana. Teşekkür ediyorum.

ANETTE BOSSCHER

Cevap vermeye çalışacağım ama kolay olmayacak. Çünkü Gümrük Birliği kesinlikle benim çalışma ve uzmanlık alanımda değil. Ama serbest dolaşım hakkı olmadan Gümrük Birliği nasıl olur dediniz, yanıtlamaya çalışayım.

Saniyorum bu son derece mümkün. Biraz evvel bahsedilen Gümrük Birliği planı serbest dolaşımı hiç kapsamayan bir Gümrük Birliğidir. AELE üyeleri arasında hiçbir serbest dolaşımın bulunmadığı bir gümrük birliği idi ve hala da öyledir. Burada Avrupa ekonomik düzleminden bahsetmiyorum.

Eğer izin verirseniz serbest dolaşım hakkında bazı şeyler söylemek istiyorum. Şu anda Avrupa Birliği dahilinde 2.5 milyon Topluluk işçisi iş olanakları araştırmak için dolaşıyor. 360 milyon Topluluk işçisinden 2.5 milyon. Bütün çalışma hakları var olduğu halde 360 milyondan sadece 2.5 milyon çok cüzdür. Evet tüm bu 360 milyonun Birlik içinde herhangi bir yerde mesleğini dilediği gibi icra etmeye, dilediği yerde ücretli olarak yerleşmek için serbest dolaşmaya hakkı vardır. Ve hatta sosyal sigorta, yerel seçimlere katılım gibi haklarını da kaybetmemektedirler. Gerçekten artık hiçbir ayrımcılık yapılmıyor. Pekala o zaman niçin bu kadar az işçi dolaşıyor? Çünkü 20 milyon işsiz var. Çünkü iş yoksa, işçilerin de serbest dolaşımı olamaz. İnanın bu serbest dolaşım işsizlerin serbest dolaşımı değil, sadece ekonomik durumlarını daha da iyileştirmek isteyen kişilerin yer değiştirmeleridir. Size başka bir örnek vere-

yim. Biliyorsunuz ki, birkaç zamandan beri Fransa'da doğan çocuklar otomatik olarak Fransız vatandaşı kabul ediliyorlar. Yani göçmenlerin ikinci nesli doğrudan Fransız vatandaşı oluyorlar. Ve bunlar bütün serbest dolaşım haklarından yararlanıyorlar. Bu haktan yararlanmak isteyen bir tek kişiyi gördünüz mü? Kesinlikle hayır. Fransa'da kalıyorlar çünkü üye ülkelerden biri yabancılarla bütünleşmek için çaba sarfettiğinde bu ülkeyi terketmek kimsenin işine gelmiyor. Çünkü yeni gidilecek ülkede sıfırdan başlamak çok zordur. Çünkü dil engeli, okul problemi, çevre koşullarının değişikliği, ailevi zorluklar ve diğer çevre etkenler vardır. O halde bu serbest dolaşım hakkından gereğinden fazla birşey beklenmemelidir. Bu tür sorunları çözümleyemeyecektir.

Şu anda sanki serbest dolaşım hakkı herkese tanınırsa bütün problemlerin biteceğini düşündüğünüz hissine kapıldım. Serbest dolaşım işsizlik sorununu çözmiyor, bütünleşme problemini çözmiyor. Ve dahi söylediklerinizi duymak beni biraz üzdü. Sanki şu an herkes için serbest dolaşım hakkı yoksa bunu "kötü Avrupa" istiyormuş ve bu yüzden herşey kötü gidiyormuş gibi bir hava var. Hayır bu böyle değil. Ve bu hakkın herkese tanınması tüm sorunların çözümü değil.

Tüm bunları ifade ettikten sonra bilirsiniz ki ben, serbest dolaşım hakkı dahil, varılan tüm ittifakların doğru olarak uygulanmasını savunuyorum. Ama biliyorsunuz ki, kararı Komisyonumuz vermiyor, Avrupa Birliği üye ülkeleri veriyor. O halde serbest dolaşım eksikliği hakkındaki eleştirilerin elinden geleni yapmaya çalışan Komisyonumuza değil, Avrupa Birliği üye ülkelerine yapılması gerekirdi.

Sonuç olarak, sizi temin ederim ki, her türlü probleminizi çözemeyeceğimin farkında olarak bu serbest dolaşım hakkını elde etmek için elimizden geleni yapmaya devam ediyoruz.

YAŞAR AVCI • Katılımcı. DİSK - GIDA - İŞ

Yaşar Avcı, DİSK'e bağlı GIDA-İŞ'ten. Sayın Başkan, Sayın Konuklar. Benim sormak istediğim şu; Öncelikle iki konfederasyona sorum, konfederasyon temsilcilerine ve aynı zamanda Bakanlık temsilcisine. Şimdi Türkiye'de bakın bugün bir parti kurmak için bir nüfus sureti ile bir ikametgah kağıdı yetiyor. Es kaza o parti seçimleri kazanıp parlamentoya giriyor, devleti yönetiyor. Halbuki bugün Türkiye'de halen 12 Eylül darbesinden kalma anti-demokratik yasalar var ve işçilerin bir sendikaya üye olması için noter masrafı milyarlarca paraya neden oluyor. Ve bir baraj söz konusu. Barajı geçmeden sendikaya üye oluyorsun. Böyle bir anti-demokratik yasaların varoluşu sözkonusu iken ILO sözleşmesi deniyor.

ILO ile ilgili altı tane sözleşme imzalanmış. Peki bununla ilgili TÜRK-İŞ bu barajların kaldırılması için ve işçinin serbest iradesiyle bir sendikaya üye olması için ne derecede bir gayret sarfetti. Bakanlık nezdinde olsun, ve dünya

sendikalarıyla ilgili ETUC olmak üzere başta, bütün kuruluşlara bunu bildirdi mi? Yani böyle anti-demokratik yasaların varolduğu bir ülkede biz kalkıyoruz başkalarından yakınıyoruz. Önce bir defa kendimize çeki düzen vermek zorundayız. Bakanlık böyle bir çalışma yaptı mı? Bakanlık bir defa altı tane sözleşmenin altına imza attım diyor, fakat bununla ilgili, 12 Eylül anti-demokratik yasalarıyla ilgili herhangi bir gelişme yok, bir adım yok. Şimdi böyle bir örgütlenmenin zorluğunun olduğu bir ülkede biz Avrupa Topluluğu'na nasıl gireceğiz? Nasıl onunla aynı eşit şartlarda mücadele vereceğiz. Dün sayın Cumhurbaşkanı enternasyonalizm dedi. Biz enternasyonalizmi emekçi halkların birliği, dünya işçilerinin birliği ve dünya işçilerinin kardeşliği anlamında alıyoruz. Yoksa sermayenin birliği, zaten var, çok uluslu şirketler var. Onun için diyoruz ki biz uluslararası sendikalarla işbirliği yapmalıyız. Türkiye'deki sendikalar bu anti-demokratik yasaların kaldırılması için mücadele etti mi? Bakanlık bu konu ile ilgili yasa teklifi hazırladı mı? Yoksa ILO sözleşmesinin altına imza atmak yeterli değil. Teşekkür ediyorum.

GÜNAY ASLANTEPE

Teşekkür ederim Sayın Başkan,

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, gerek 2821 gerekse 2822 sayılı yasalarda belirli değişiklikleri içeren bir çalışma yapmıştır. Ve bu çalışma her iki hatta, üç konfederasyona da, işçi kuruluşlarına da, işveren kuruluşlarına da ulaştırılmıştır. Şimdi sosyal tarafların bu konudaki görüşlerini beklemekteyiz. Teşekkür ederim.

TONGUÇ ÇOBAN • Katılımcı. Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası

Ben iki gündür yapılan konuşmalarda bir genel varsayımın olduğunu gördüm. Bu da Avrupa Birliği iyidir. Şimdi ben bunun tartışılması gerektiğini düşünüyorum öncelikle. Elbette Avrupa Birliği dünya ölçeğinde bakıldığında görece olarak sendikal haklar açısından iyi bir konumdadır. Yani Avrupa Birliği'nin özellikle Avrupa Sosyal Şartı bu sendikal hakları ve sosyal hakları düzenliyor. Ancak bir yandan da görüyoruz ki Avrupa'nın göbeğinde dahi özellikle son yıllarda çalışma ilişkilerinde, sendikal haklarda ciddi çatlama yaşanıyor ve ciddi eylemler görünüyor. Örneğin işte İspanya'da genel grev yapılıyor. İngiltere'de maden işçileri eylem yapmaya başlıyorlar, Almanya'da uzun yıllar sonunda ilk defa ciddi grevler yaşanıyor. Şöyle bir soruyu özellikle Avrupalı dostlara soruyorum. Bu Avrupa Birliği öncelikle çalışanlar ve sendikalar açısından ne anlama geliyor? Yani yeterli geleceğe güvenle bakabilecek şartları, imkanları içinde barındırıyor mu? Yoksa hala Avrupa Birliği'nin çalışanlar açısından eksik yanları var mı, düzeltilmesi gereken yanları var mı? Ve özellikle

le ETUC Avrupa Birliği'nin sendikal haklar konusunda daha da gelişkin bir temele sahip olması için nasıl bir mücadele öngörüyor? Teşekkür ederim.

ŞEVKET YILMAZ

Biz de teşekkür ederiz.

Ancak değerli konuşmacı kardeşim, sizin ortaya koyduğunuz görüşlerin herhalde gündemi burası değil. Öğleden sonraki birleşimde bu arzuladığınız husus tartışılacak, konuşulacaktır. Tabi bütün problemlerin hemen bir sempozyumda, hemen bir toplantıda halli mümkün değil. Umanız ki, hep beraber, elbirliği ile dayanışmamızı da sağlamak suretiyle önümüzdeki günlerde yapılacak olan bu gibi çalışmaların hayata geçirilmesi için hep beraber çalışırız. Ve bu konuşmalar, bu temenniler, bu arzular burada kalmaz. Her iki hocamın, başışlasınlar, ortaya koydukları hususları tek tek sonuç bildirgesine de koyacağımızı arz ediyor, hepinizin katkısı için teşekkür ediyorum.

26 Nisan 1994 İKİNCİ GÜN - İKİNCİ OTURUM

İSMAİL HAKKI ÖNAL • Oturum Başkanı

• Genel-İş Sendikası Başkanı, DISK Başkan Vekili

Programımızın öğleden sonraki bölümüne başlayacağız. Ancak dışarıdan gelen konuklarımız var. Sanıyorum 14.15 uçağıyla inceklermiş. Henüz ulaşamadılar. Avrupa Topluluğu'nu ve Avrupa Topluluğu ile Türkiye ilişkilerini herhalde biz bize tartışacağız. Gelirler arkadaşlarımız. Geldikleri zaman da toplantımıza katılırlar ve düşüncelerini iletirler. Biz toplantıya başlamak istiyoruz.

Bugünkü panelimizin konusu "Türkiye'de Sosyal ve Sendikal Durum ile Avrupa Birliği". Türkiye'de Sosyal ve sendikal durumu hepimiz yakından biliyoruz. Hem işverenlerimiz, hem sendikalarımız, hem yöneticilerimiz, sendika yöneticilerimiz çok yakından biliyor. Avrupa'lı dostlarımızla, özellikle Ortak Pazar ilişkilerimizde alınacak mesafeye katkıda bulunmak istiyoruz, sendikalar olarak, DISK ve TÜRK-İŞ olarak. Bu nedenle konuyu önemle ele almak istiyoruz. Konuya önem veriyoruz. Çünkü Avrupa Topluluğu'na üyelik tek başına ekonomik yeterlikle olmuyor. Bunu hepimiz biliyoruz. Aynı zamanda ülkedeki sosyal ve sendikal yaşamında bir takım düzeylere ulaşması gerekiyor.

Dün burada Sayın Cumhurbaşkanı'nın yaptığı konuşmada belirttiği gibi, Türkiye'de henüz Avrupalı anlamda, Avrupa sendika üyelerinin sahip olduğu olanaklara Türkiye'deki sendikalar elbette ki sahip değil. Bugün Türkiye'de sendikal hak ve özgürlükler halen tartışılmaktadır. Oysa Ortak Pazar ülkelerinde bu sorunlar çözülmüş, sendikaların üreteceği politikalar tartışılıyor. Oysa ki biz hala sendikaları tartışıyoruz. Bu nedenle aramızda epeyce mesafe, epeyce fark var. Söylendiği gibi, Türkiye'de birçok şey halledilmiş değildir. Bu nedenle biz düşüncelerimizi çok net biçimde aktaracağız. Toplantımızda bürokratlar var, hükümet temsilcileri var, konuklarımız var, Avrupa'dan gelen konuklarımız var. Bunlara çok net biçimde Türkiye'deki sendikal ve sosyal durumu anlatmaya çalışacağız.

İlk sözü TÜRK-İŞ adına Türk Metal Sendikası Genel Başkanı Sayın Mustafa Özbek'e veriyorum. Buyrun efendim.

MUSTAFA ÖZBEK • Türk Metal Sendikası Genel Başkanı

Teşekkür ederim Sayın Başkan, Değerli misafirler, yerli ve yabancı sendikacı dostlarımız,

Ben konuşmamın bir bölümünü yazılı, bir bölümünü de irticalen yapmak istiyorum. Zaten üç arkadaşımız yok, 1.5 saatlik süremiz var. O bakımdan da süre avantajımız oluyor tabi konuşmada. Bunu değerlendirme bakımından bu şekilde yapmak istiyoruz. Önce ben yazılı konuşmamı yaptıktan sonra irticalen de Sayın Başkanın müsamahasına sığınarak birşeyler söylemek istiyoruz. Önemli olan bu toplantının neticeye varması, önemli olan Türkiye'de sosyal yapı, sendikal durum ve Avrupa Birliği'ne biz hazır mıyız değil miyiz? Eksiklerimiz noksanımız nedir?

İrticalen de bu konularda birşeyler arz etmek istiyorum. Dünya ekonomisinin ve çalışma hayatının bugün içinde bulunduğu genel şartlar, ne yazık ki bizlere bir takım imkanları vermemektedir. Ama ne var ki dünya işçileri için mutlu günler olarak tarihe geçen 1960-80 dönemi, 80'li yıllardan beri yerini iktisadi durgunluğa ve bunun eseri olan sosyo-ekonomik ve sosyo-politik problemlere bırakan dünyanın hemen hemen her yerinde işsizlik, fakirlik, sendikalarda erozyon, çalışma ilişkilerinde yeniden yapılanma ihtiyacı, korumacılık, politikalardan ileri gelen daralan istihdam hacmi gibi çetin problemler, her ülkenin gündemini işgal etmektedir. Hükümetlerin, işverenlerin ve işveren kuruluşlarının bu problemler karşısında ağır sorumluluklarının bulunduğunu, kendilerinin de bizler kadar idrak etmeleri lazım gelir idi. Fakat her zaman olduğu gibi şimdi de tekrarlamak istiyoruz ki dünyanın karşı karşıya bulunduğu bu problemlerle başa çıkmanın en etkili çaresi dünya işçilerinin birlik beraberlik içersinde kenetlenerek mücadele vermelerine bağlıdır.

Değerli meslektaşlarım, içinde bulunduğumuz tarihi dönemin işçi kesimini olumsuz olarak derinden etkileyen çok sayıda problemleri bulunmaktadır. Fakat bana tahsis edilen konuşma süresini aşmamak için bunlardan sadece tedbir alınması gereken birkaç probleme temas etmekle yetineceğim. Bu problemler işsizlik ve fakirliğin yaygınlaşması, yeniden yapılanma ihtiyacının işçi sendikaları için kaçınılmaz hale gelmesi ve artan korumacılık tedbirlerinin dünya ticaret hacmini daraltmasından ötürü dünya işçilerinin sayısı artan, iş arayanlarla azalan iş alanları kıskacı içinde bulunmalarıdır. İktisadi durgunluğun sebebiyet verdiği en önemli felaketlerin başında da elbet ki işsizlik gelmektedir. Kalkınmakta olan ülkelerin yapısal karakteri ile işsizlik yaygınlaşmaktadır. Kalkınmış ülkelerde ve kalkınmakta olan ülkelerde işsizlikten en çok etkilenenler ilk defa çalışma hayatına katılmak isteyen gençler ve işini bir defa kaybettikten sonra en az bir yıl veya daha uzun bir süre bir daha iş bulamayanlardan kadın işçilerdir. Buna göçmen işçiler de dahil edilebilir.

İkinci problem daha fazla üçüncü dünya ülkelerinde karşımıza çıkan fakirlik problemleridir. Bu ülkelerde son yıllarda işsizlik, düşük istihdam, daralan ticaret hacminden ötürü fakirlik olayı yaygınlaşarak bütün bir büyük bir tehlike haline gelmiştir. Üçüncü dünya ülkelerinin 1/3'ü, 500 milyona yakın insan fakirlik ve kötü beslenme şartlarıyla karşı karşıya bulunmaktadır. Bu ülkelerin nüfusunun 2/3'ü yani 1.000.000.000 insan beslenme, sağlık, sosyal güvenlik, eğitim hizmetleri yetersizliği sebebiyle mutlak fakirlik şartları içinde yaşamaktadır.

Üçüncü bir problem iktisadi ve sosyal yapılarda çağımızın yeni şartları karşısında meydana gelen uyumsuzluktur. Dünyanın içinde yaşadığı, siyasi, iktisadi, sosyal ve teknolojik şartları değişmiş, serbest piyasa ekonomisi hakimiyetini kurmuş, acımasız rekabet şartları piyasaları avucu içine almış, yüksek üretim, yüksek verimlilik, yüksek kalite, ileri teknoloji, kendi kurallarını insanlığa dikte ettirilen, işçilerin sendikalara olan eski ilgileri giderek azalırken, dünya işçi sendika kuruluşları daha 1930'lu yılların anlayışından koparak kendilerini yenileme ve yapılandırmayı başaramamışlardır.

Nihayet dördüncü bir problem liberal piyasa ekonomisine sahip olan ülkeler dahil olmak üzere bütün dünyada korumacılık eğiliminin hala canlı bir şekilde yaşatılmasıdır. Genellikle inanıldığı gibi dünya ekonomisi sanıldığı kadar liberalizasyon şartlarına sahip bulunmamaktadır. Dünya ekonomisinin yeniden canlanmasını sağlamak için ülkeden ülkeye ticaret kanallarını açan ticari ilişkilerin ve bağlantıların yapılması lazımdır. Bunun için korumacılık tedbirlerinin kaldırılarak dünya ticaretinin liberalize edilmesi gerekmektedir. Üzüntüyle belirtmek zorundayız ki kalkınmış ve piyasa ekonomisi kurallarını benimsemiş başta Avrupa Topluluğu ülkeleri bile birçok bahaneleri ileri sürerek korumacı tedbirler alarak dünya ticaretinin azalmasına sebebiyet vermektedirler.

Değerli meslektaşlarım, biraz önce pek azına temas ettiğim bu problemlerin çözülmesi için biz işçiler acaba fazla birşey yapabiliyor muyuz? Her ülkenin işçi kuruluşları kendi milli sınırları içinde elle tutulur bir sonuç almadan üyelerine hücum eden problemlere karşı işverenlerinin doymayan kâr iştahlarına karşı, hükümetlerin siyasi çıkar ve vurdumduymazlıklarına karşı mücadele edip durmaktadırlar. Ama hepimizin ayrı ayrı verdiği mücadelelerden bir sonuç çıkmıyorsa bunun sorumlusu milletlerarası sendikal kuruluşlardır. Çünkü milletlerarası sendikal kuruluşlar eskiden sahip oldukları birlik, beraberlik ve dayanışma ruhunu aruk yitirmişlerdir. Fakir ve zengin ülkeler arasında büyüyen uçurumu bir kader gibi kabullenerek bu durumu değiştirmek için mücadele edeceklerine teslim olmuşlardır. Zengin ülkelerin işçi sendikalarının yöneticileri dünya işçilerinin problemleri ile uğraşacaklarına, ülkelerinin kendilerine sunduğu refahın verdiği huzurlu hayatın keyfini sürmeyi tercih etmekte, fakir ülkelerin yüz milyonlarca işçisinin içinde yaşadığı acılarla uğraşmaya tercih etmemektedirler veya kendi bölgesel problemlerine yönelmektedirler.

Değerli meslektaşlarım, saygıdeğer misafirlerimiz. Amacım hiçkimseyi incitmek değil. Tam tersine beraber yaşamak zorunda bulunduğumuz bölgemizde sahip olduğumuz gerçekleri açıkça ifade ederek güç birliği içinde çözüm yolları aramaktır. Avrupa Sendikaları Konfederasyonu ile Türk işçi sendikaları arasında kurulmak istenen samimi yakınlığa rağmen bu konuda üyelerimizin sordukları birtakım meseleleri açıklığa kavuşturmak zorundayız. Türkiye 1995 yılı sonunda programlanan taahhütlerini yerine getirecek Avrupa Gümrük Birliği'ne girme kararını ilan etmiştir. Açıkça ifade etmek zorundayız ki başta işçi kesimi olmak üzere hükümetin aldığı bu karara rağmen halkımızın

Avrupa Topluluğu politikaları karşısında duyduğu çok önemli kuşku bulundurmaktadır. Tabii olarak bu kuşku bir işçi üst kuruluşu olan Avrupa Sendikaları Konfederasyonunu çok yakından ilgilendirmektedir. Üyelerimiz Avrupa Sendikaları Konfederasyonu'nun Bosna-Hersek, Azerbaycan'da yapılan soykırım karşısında hareketsiz kalmasını elbet kabul etmemektedir. Sırpların Kosova Sancak'ta zulüm estirmeleri, Yunanlılar'ın Makedonya'da sürekli baskı yapmaları, Yugoslavya'da Birleşmiş Milletler tarafından konulan ambargoyu sürekli delmeleri karşısında Avrupa işçilerinin sessiz kalmalarını yorumlayamamıştır. Avrupa Sendikaları Konfederasyonu Orta Avrupa işçi kuruluşları ile yakından ilgilenirken, Balkan ülkeleri, Kafkasya ülkeleri ve merkezi Asya ülkeleri işçileri ile herhangi bir ilişki kurmaktan dikkate kaçınmalarına hiçbir anlam verilememektedir.

Üzülerek ifade etmek isterim ki Avrupa Topluluğu, dünya işçilerinden uzaklaşarak dünya işçilerinin acılarına aldırmayarak fildişi küresine çekilen, Yunan kaprisleri doğrultusunda yönetilen bir Hristiyan aristokrasi topluluğu olmak ise bu durum yalnız Türk işçilerini değil, en büyük gücü bütün dünya işçi dayanışması olan dünya işçilerini endişelendirecektir. Dünya işçilerinin yaşadığı acıları herkes, işçi veya işçi kuruluşu yöneticisi olarak ayrı ayrı vicdanında duymak mecburiyetindedir. Herkes fakirliğin, işsizliğin ve sosyal sürüşmelerin toplumların istikrarı, sosyal barış, dünya barışı için ne kadar önemli tehlikeler olduğunu hatırdan çıkarmamalıdır. 1919 yılında Milletlerarası Çalışma Teşkilatı'nı kuranların devamlı bir barış ancak sosyal adaletin üzerinde kurulabilir şeklinde ifade edilen gerçeğin sorumluluğunu yaşamak zorundayız. 1944 yılında Filadelfiya konferansında ise dünya ülkeleri nerede olursa olsun fakirlik herkesin refahı için bir tehlikedir, ilkesini kabul etmiştir. Buna karşılık Avrupa Sendikaları Konfederasyonu ilk kongresinde uzlaşmaları önlemeye ve dünya çapında sürekli bir barış yaratmaya katkıda bulunarak Avrupa Sendikaları Konfederasyonunun gelişmekte olan ülkelerle dayanışma halinde bulunduğunu somut eylemlerle göstermek ve Kopenhag Kongresi'nde gelişmekte olan ülkelerle Avrupa arasında yeni ilişkiler kurmak şeklinde aldığı kararları tekrarlayarak herkese hatırlatmak istiyoruz.

Değerli arkadaşlarım, içinde bulunduğumuz şartlar karanlık bir tablo çizmemi sebebiyet verdi. Daha olumlu sözle söylemeyi ben de herkes kadar tercih ederdim. Fakat isabetli tedavinin yolu doğru teşhisten geçer. Herşeye rağmen ümitsiz değiliz. İşçi hareketlerinin tarihi, dünya işçilerinin, birlik, beraberlik anlayışı ve dayanışma yolu ile bütün problemleri aşma gücüne ulaştığını defalarca göstermektedir.

Değerli meslektaşlarım, şimdi Türkiye'de sosyal durum nedir? Sendikal yapılaşma nedir? Biz Avrupa Birliği'ne katılmaya hazır bir ülke miyiz, değil miyiz? İzin verirseniz Sayın Başkan, o konuya da kısaca değinmek istiyorum. Bir defa Türkiye'de sosyal yapılaşma, sendikal yapılaşma henüz sürecini tamamlamamıştır. Askeri müdahaleler sonucu kapatılan birtakım işçi kuruluşlarının yeniden faaliyete geçmesiyle görüyoruz ki önümüzdeki yıllarda Türkiye'de ye-

niden bir tabanda sendikal mücadele başlayacaktır veya başlamıştır. Bu mücadele nasıl olmalıdır? Yine konfederasyonlar oturup arasında görüşmelidir. 12 Eylül öncesi çatışmalara yol açan bir sendikal mücadeleye mi gidilmelidir, yoksa karşılıklı anlayış içerisinde veya belli şartları ortaya koyarak o şartlar içerisinde mi yeniden bir yapılanmaya gidilmelidir? Mutlak konfederasyonlar veya sendikalar bazında oturup görüşmekte fayda var. Netice itibarıyla ülke bizim, devlet bizim, vatan bizim. Öyleyse bizim sendikal yapılaşmada siyasi iktidarlara karşı birlik ve beraberliğimizi korumada mutlak surette kararlı olmalıyız. Siyasi iktidarların yapısı ve bize bakış açıları ortadadır. Hangi parti iktidarı olursa olsun sendikalara bakış açısı bu olduğuna göre biz ne yapmalıyız?

Bugün Gümrük Birliği'ne gidilme kararı alınmıştır. Bir özelleştirme kararı alınmıştır. İstikrar paketi hazırlanmıştır, vergi yasası çıkarılmıştır. Demokratik kitle örgütlerinin bu konuda görüşleri alınmış mıdır? Hayır. İşte Batı ile aramızdaki ayrılık budur. Yani şeffaflık, yani katılımcı demokrasi, yani paylaşımcı demokrasi henüz ülkemizde yerleşmemiştir. Siyasetçilerimiz sendikalarla, sendikacılarla, demokratik kitle örgütleriyle ülke sorunlarını oturup görüşmeye artık alışmalıdır. Alıştırmalıyız. Bu da ancak birlik ve beraberlikten geçer. Bizim aramızdaki bütünlükten geçer. Biz birbirimizle kavga edersek siyasetçiler istediği gibi zaten at oynatıyorlar ve at oynatmaya da devam ederler. O bakımdan ülkemizi ikibinli yıllara hazırlayacak ekonomik ve sosyal politikaları geliştirmede sendikaların rolü çok büyüktür. Bu rolü iyi kullanmalıyız. Batı bunu iyi kullanmıştır. Bir şanssızlığımız elbette bizim, Batıda siyasi partileri sendikalar doğurmuştur. Hatta siyasi partileri sendikalar kurmuştur. Ama Türkiye'de siyasi partiler sendikaları doğurmuştur. Yani 47'ye dayalı bizim sendikal hayatımız. Veya toplu sözleşmeli, grevli, sendika şeyimiz 1963'ten sonra başlar. Bu bizim için bir nakısa olmamalıdır. Yani Batı demokratik kitle örgütleriyle nasıl siyasetçiler bütünleşerek ülke sorunlarını aşmışlar ise, biz de hükümetimizle siyasetçilerimizle bütünleşerek ülke sorunlarını aşmada, demokrasiyi paylaşmakda sorumluluk alınak mecburiyetindeyiz.

Biz bu sorumluluğa talip olduktan sonra 30 yılı aşkın bir sendikal birikimi Türk insanına, Türk işçisine, Türk halkına neden yararlandırmayalım? Öyleyse biz bu sorumluluğu aldıktan sonra bizim siyasetçilerimizi de elbet bu konuda bizimle oturup görüşmeye, masaya çekmeye kendimizi mecbur hissetmeliyiz. Batı değişiyor, dünya değişiyor, dünyadaki değişim ve gelişmeyi dikkate almayan, dünyadaki yenilikleri dikkate almayan bir işçi hareketinin hedefine varması mümkün değil. Artık eski kafaları bir tarafa bırakalım. Toplu sözleşme sendikacılığını bir kenara bırakalım. İşçinin sağlığıyla, eğitimiyle, sporuyla ilgilenen sosyal bir sendikacılığı, sosyal yönü ağır bir sendikacılığı ülkemizde yerleştirebiliyor muyuz? İşte o zaman biz insanlarımızı, işçimizi, sanayimizi veya siyasilerimizi Avrupa Birliği'ne katılmada veya Avrupa ile bütünleşmede kendimizi hazır hissederiz.

Sabahtan bir arkadaşımızın güncel konularını yani yetki tespitlerini, barajlarını burada sormasına gerek yok. Burada bir başka şey tartışılıyor. Bu tartış-

mada biz seviyemizi korumak mecburiyetindeyiz. Yani burada yabancı sendikacılar var, Avrupalılar var. Avrupalı sendikaların karşısında güncel işlerimizi getirip soru olarak sormamalıyız, Değerli Arkadaşlarım. Onları kendi aramızda bir demokratik platform yaparak, iki konfederasyon toplasin hepimizi bir araya, tartışalım, yol bulalım, çare bulalım. Buralar onun zemini değil. Bu zeminlerde biz Avrupa Birliği'ne katılmada Türk sendikal hayatının sosyal yapısı, Türkiye'nin sosyal yapısı konusunu tartışıyoruz şu anda. Kalkıp şurada mücadele veriyoruz, şurada yetki mücadelemiz var gibi işlere girmek bizi zaafa götürmekten başka hiçbir şey yapmaz ve Avrupalılara karşı da hiçbir neticeye götürücü sözler değildir.

Biz daima 60 milyonuz. 60 milyonluk bir Türkiye'nin Avrupa Topluluğu içerisinde yer alması elbet Avrupalıların iştahlarını kabartmıştır. Avrupa için Türkiye büyük bir pazardır. Büyük bir pazardır. Yarın Gümrük Birliği'ne gidildiği zaman, ki bu konuda da yine eleştirilerimiz var. Hepimiz her yerde bunu eleştirmeliyiz. Gümrük Birliği'ne gidilme kararını almadan neden demokratik kitle örgütleriyle oturup görüşülüp fikirleri alınmamıştır? Neden kamuoyu yaratılmamıştır? Hangi sektörde durumumuz nedir? Metal sektöründe nedir? Tekstil sektöründe nedir? Gıda sektöründe nedir? Biz Gümrük Birliği'ne gittiğimiz zaman bu sektörlerdeki fabrikaların, işçilerin durumu ne olacak? Bunları tartışmadan, konuşmadan gözü kara bir şekilde bu kararları alıp ortaya çıkarmak mesele değil. Önemli olan uygulamak. Yarın bu fabrikalar kapatılır, zaten işsizlik başdöndürücü bir şekilde almış gidiyor. Bu kapatılan fabrikalardaki işsizler ona eklenince Türkiye'nin durumu nereye gider? Bunların hesabını iyi yapmak, bunların tartışmasını iyi yapmak, konuşa konuşa, tartışa tartışa ve zeminde tartışa tartışa, tavanda tartışa tartışa, kamuoyu oluşturma oluşturma, önce ülkede birlik, beraberlik, bütünlük, ondan sonra o beraberlik içerisinde Avrupa Birliği'nin içerisine bir yumruk gibi girmeliyiz, bir bütün halinde girmeliyiz, bir kül halinde girmeliyiz ki Avrupa Topluluğu içerisinde kendini koruyan 60 milyonluk bir Türkiye ekonomisini koruyan bir Türkiye ve onlarla rekabet eden bol üreten, kaliteli üreten, mesleki eğitiminden tutun, diğer eğitimlerine kadar herşeyini mükemmel yapan bir Türkiye'yi biz hazırlamak durumundayız.

Siyasetçiler kadar, hükümetler kadar, siyasi partiler kadar biz de sorumluyuz. İsveç'te, hemen sözümü bağlıyorum Sayın Başkan, İsveç'te bir işçi genel kurulunda bir bakan kalktı, ey işçiler, dedi, ey sendikacılar, size sesleniyorum, Avrupa büyük bir krizle, ekonomik krizle karşı karşıya, biz refah toplumuyuz, bu krizi toplumumuza nasıl kabul ettireceğiz, sizden yardım istiyorum, sizden destek istiyorum, bize destek olun, bize yardımcı olun, bu krizi beraber aşacağız, diye çağrıda bulunuyor. Bizim siyasetçilerimiz de bize bu çağrıda bulunmalı, bize böyle çağrı yapmalı. Onlar için bir zul olmamalı bize çağrı yapmak. İşçi ile oturup görüşmek onlar için bir aşağılık iş olmamalı. Biz her türlü, her türlü politikayı oturup meşru zeminlerde tartışmaya kendimizi hazır hissediyoruz. Öyleyse siyasetçiler de kendilerini buna göre hazırlamalılar ve meşru

zeminlerde bunları tartışarak geleceğimizi beraber çizmeliyiz. Ufkumuzu aşmalıyız. Aruk at gözlülüğüyle bakmanın bir faydası yok. Dünyadaki gelişimi ve değişimi görmeye mecburuz. Bunu göremezsek dünyayla yarışamayız. Dünya ekonomisiyle yarışamayız. O bakımdan ufukumuzu açarak politikalarımızı yenileyerek, kendimizi yenileyerek, ülkemizin geleceğini, ülkemizin çizgisini iyi noktalara götürecektir bizleriz. Siyasetçilerle bizleriz. Demokratik kitle örgütleridir. Siyasetçilerimizin bunu kabul ederek, bundan böyle bizimle masaya oturup bu işleri görüşme yönünde bütün demokratik kitle örgütlerine görev düşmektedir. Bu ülke yalnız siyasetçilerin, yalnız politikacıların değil, üretenlerin de esas dörtte üçünü teşkil eden, dörtte üçbuçukunu teşkil eden dar ve sabit gelirli kesimindedir bu ülke. Çünkü emeğini biz çekiyoruz, zahmetini biz çekiyoruz, işte her türlü istikrar programında da yükünü biz çekiyoruz. Öyleyse işçisiyle, işvereniyle, hükümetiyle, siyasetçileriyle, üniversitesiyle bütünleşerek ülkemizin aydınlık geleceğini beraber tespit etmeliyiz. Ben teşekkür ediyorum, Sayın Başkan, arkadaşlara saygılar sunuyorum. Ve gerekirse tekrar konuşacağız. Teşekkür ederim.

İSMAİL HAKKI ÖNAL

Sayın Mustafa Özbek'e teşekkür ediyoruz. Söz sırası Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Genel Sekreteri Sayın Kubilay Atasayar'da. Buyrun efendim.

KUBILAY ATASAYAR • TİSK Genel Sekreteri

Teşekkür ederim. Sayın Başkan, TÜRK-İŞ'in ve DISK'in Çok Değerli Yöneticileri, yurt dışından gelen Değerli Konuklar, Değerli Sendikacı Dostlarım,

ETUC tarafından organize edilen bu seminerin Türkiye'de yapılmasından duyduğumuz memnuniyeti sözlerimin başında ifade etmek isterim. Türkiye İşveren Sendikaları, TİSK olarak değerli konuklarınıza ve sayın iştirakçilere en içten dileklerimizi sunuyorum.

Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu sosyal ve sendikal şartların değerlendirilmesi, ekonomik alandaki durumun iyi tesbit edilmesine bağlıdır. Her ülkede olduğu gibi Türkiye'de de sosyal ve sendikal durum ekonomideki değişikliklerden ve gelişmelerden daima etkilenmiştir ve buna göre sonuçlar vermiştir. Ülkemizde de sosyal yapıyı etkileyen ve dolayısıyla sendikal durumun değişmesine yol açan ekonomik gerçeklerin çok kısa bir değerlendirmesini yapmak konumuz bakımından bana zaruri görünmektedir.

Özellikle son beş yıllık dönemde ekonomimize hakim olan temel eğilim üretim-tüketim dengesinin giderek bozulması olmuştur. Geçtiğimiz 6-7 yıl içinde üretim, ihracat ve yatırımlar ihmal edilerek tüketime ve ithalata daya-

nan, finansmanın ise borçlanmaya bağlandığı bir süreç yaşanmıştır. Aslında halka hizmet etmeyen bazı popülist politikalar sonucu, prodüktif yatırımlara gitmesi gereken kaynaklar, borç ihtiyacı sürekli artan kamu kesimince emilmiştir. Bu durum, rant ekonomisinin ön plana çıkmasına da sebep olmuştur.

Üretim-tüketim dengesinin bozulmasında kamu açığının ve dış açığın genişlemesinde rol oynayan en önemli faktör reel işgücü maliyetindeki hızlı değişim olmuştur. Türkiye 80'li yılların ilk yarısında ekonomisinin serbestleşmesi ve dışa açılması yolunda kayda değer bir başarı göstermiştir. 1980'den önce, olması gereken seviyenin çok üzerinde bulunan reel işgücü maliyetinin tedricen azalarak 1980 yılı 100 kabul edildiğinde, 1988'de 89.3'e gerilemesi ekonomi içinde ihracatı artırma şansını ortaya getirmiştir, gündeme getirmiştir.

1988 yılında bağtlanan Toplu İş Sözleşmeleri ise yeni bir dönem başlatmıştır. Bu dönemde eğilim tersine dönmüş, reel işgücü maliyeti hızla yükselmiştir. Söz konusu endeks 1989'da 116'ya, 1991'de 200'e ve 1993'de 210'a çıkmış, diğer bir deyişle reel seviye ikiye katlanmıştır.

Son beş yılda sendikalı kesimde birim işgücü maliyetindeki nominal artış yaklaşık 30 kat olmuş, buna karşı tüketici fiyatlarındaki artış ise 12 katta kalmıştır. 1985-1991 döneminde sanayide yıllık ortalama reel artış oranları ücrette yüzde 10.2, verimlilikte ise maalesef yüzde 5.7 artabilmıştır. Ücretin üretim ve verimlilikle bağının bu şekilde tamamen kopmuş olması, faiz baskısı ile birlikte enflasyonu arttırmış, ihracat ve yatırım imkanlarını da zayıflatmış ve geriletmiştir. Bu ekonomik tablonun sonucunda sosyal ve sendikal alanda ne gibi sonuçlar ortaya çıkmıştır, onu da kısaca arz etmek istiyorum.

Belirttiğim gibi, bu ekonomik değişimin sosyal yapıdaki en büyük tahribatı istihdam alanında olmuştur. İşsizlik ülke çapında artmıştır. Büyük imalat sanayinde istihdam seviyesi 1986 yılının dahi altında seyretmektedir bugün için. İşletmeler bir yandan toplu iş sözleşmelerindeki yüksek ücret zamları ve işçi sendikalarının uzlaşmaz tutumları; diğer yandan devletin istihdamı, yatırımı teşvikten uzak politikaları, yüksek istihdam vergileri ile katı ve cezalandırıcı çalışma mevzuatı karşısında çareyi istihdamdan ve bir anlamda da sendikal ilişkilerden kaçmakta aramışlardır. İşletmeler işçi çıkararak küçülmüş, sendikalar üye kaybına uğramış, sendikacılık da bunun sonucu olarak zayıflamıştır. Bu eğilim kayıtdışı sektörü de büyümüştür Türkiye'de. İşçi sendikaları da mevcut işyerleri dışına çıkamamışlar ya da mevcut işyerleri dışına çıkmayı kendileri için kazançlı bulmamışlardır. Toplam 6 milyonluk işçi kitlesi içinde toplu iş sözleşmesine tabi sendikalı, toplu sözleşme yapabilen sendikalı işçi sayısı 1.5 milyon civarında kalmıştır. Buna karşılık toplu iş sözleşmesiz veya sendikasız diyebileceğimiz işçi sayısı 2.3 milyonda kalmış, kayıt dışı işçi sayısı ise 2.2 milyon civarında olduğu anlaşılmıştır. Kayıtdışı sektörün büyümesiyle hem kayıtlı sektör aleyhine rekabet dezavantajı doğmuş, hem de devlet vergide üretici kesimlere, işçi ve işverene yüklenmiş, böylece bir kısır döngü ortaya çıkmıştır.

Diğer taraftan, sendikalı işçiler karşısında devlet memurları, sendikasız işçiler ve kayıtdışı işçiler açısından da gelir seviyesi açısından büyük dezavantaj

meydana gelmiş, adeta gelir uçuşunu oluşturmuştur.

Ayrıca ekonomide üretimin değil, rantın ödüllendirilmesi toplumsal değerler sistemine de maalesef büyük ölçüde zarar vermiştir.

Bu ekonomik ve sosyal tablonun sonucu olarak Avrupa Birliği'ne girmek için önce Gümrük Birliği'ne girmek, daha sonra siyasi birliğe dahil olmak yolundaki genel bir toplumsal havanın etkisiyle acaba bunun gerçekleşmesi için neler yapılması, bu sistem içinde uygun olur konusunda düşüncelerimizi de çok kısaca arz etmek istiyorum.

Türkiye açısından büyük önem taşıyan Gümrük Birliği'nin bu alanda yaratabileceği sorunları önlemek için ekonomide ve çalışma hayatında doğru politikaları ve tedbirleri birbiriyle uyumlu şekilde hızla tatbik etmek durumundayız.

Ekonomide biran önce reel dengeleri yeniden kurarak üretimi, verimliliği ve yatırımı merkez alan, iç ve dış pazarlardaki rekabet gücümüzü geliştirmeyi hedefleyen yaklaşımla süratli ve istikrarlı bir büyüme trendine girmek, Avrupa Birliği ile ekonomik entegrasyonu başarıyla gerçekleştirmek zorundayız.

İlave istihdam yaratan işverenlerin özellikle vergi ve yatırım politikaları ile desteklenmesi, istihdama ilişkin ücret dışı yükümlülüklerin hafifletilmesinin gerekli olduğuna inanıyoruz.

Sosyal politikalar, ekonomik politikalarla çelişmemeli, çalışma mevzuatı, işletmelerin ekonomik gelişmelere uyum sağlayabilmeleri amacıyla esnekleştirilmelidir. Bu, rekabet gücünü ve istihdamı koruyup geliştirmenin temel araçlarından biridir. İşçi-işveren ilişkilerinde diyalog ve işbirliğine dayalı yeni bir felsefe benimsenmelidir. Günümüzde gerçek işveren piyasadır ve tüketicidir. Dolayısıyla menfaat zıtlığı değil, menfaat birliği ilkesi temel alınmalı, sendika, işletmenin gücünü azaltacak taleplerden kaçınırken, çalışan da emeğinin karşılığını tam ve noksansız olarak almalıdır. Burada yol gösterici kriter, bize göre, verimliliklerdir. Kesimler, maliyetlerin düşürülmesi ve kalitenin yükseltilmesi için mikro ve makro planda işbirliği yapmalıdırlar. Bu amaçla Ekonomik ve Sosyal Konsey'e de biran önce işlerlik kazandırılmasının zaruri olduğuna inanmaktayız.

Bize göre temel değişim, çalışma mevzuatını, kau ve istihdamı teşvik etmekten uzak hükümlerden arındırmak, esnek bir anlayışa kavuşmaktır. Bu sağlanamazsa, işletmelerin küçülmesi ve ekonominin daralması önlenemeyecektir.

Şüphesiz rekabet avantajı bütünüyle ücrete dayandırılmaz. Teknolojik durum ve işgücü nitelikleri de en az o ölçüde önem taşımaktadır ve elbirliği ile geliştirilmeye muhtaçtır. Ancak, işgücü maliyetinin ülkelerin kaderini etkilemeye devam ettiği de bir gerçektir. Bu yolda ortaya çıkacak olumlu gelişmeler sendikalarımızın da güçlenmesini mutlaka sağlayacaktır.

İşverenler olarak, Türk toplumunun ekonomide yaşamakta olduğu sorunları aşarak yapısal değişimi sağlayacağına, Avrupa Birliği ile entegrasyonu ülkeye yarar getirecek biçimde başaracağına olan inancımız tamdır. İnanıyoruz ki, Türk işvereni kadar Türk işçisi de geçmişten ders alarak kesim menfaatleri-

ni ülke menfaatleri ile bağdaştıracak bilinç ve olgunluktur.

Sayın Başkan, sözlerime, müsaadenizle, bir konuyu daha ilave etmek istiyorum. O da Sayın Mustafa Özbek'in altını çizerek işaret ettiği hususların beni duygulandırmasından doğan hislerimi sizlere aktarmak ihtiyacındandır.

Hakikaten, Türkiye bugün içinde bulunduğu şartları 2000'e doğru nasıl değerlendireceğini çok iyi ölçmek, tartmak ve buna göre de gerekli olanı yapmak mecburiyetindedir. Demin arzettığım sosyal ve sendikal durum bize göre, Avrupa Birliği üyeliği bakımından Türkiye'deki sosyal şartların, hakların özü itibarıyla mevcut olduğunu göstermektedir. Bugün dahil olmak için gayret sarfettiğimiz Gümrük Birliği bir ekonomik işbirliğidir. Ama bunun yanında Avrupa Birliği üyeliği bir siyasi işbirliğidir, bir siyasi tercihtir. Dolayısıyla ekonomik seviyeyi biz Avrupa'nın, Avrupa ile rekabet edebilecek ölçüye çıkararak daima ekonomik işbirliğinden zararlı çıkmak gibi bir riskle karşı karşıyayız. Onun için birinci kademede süratle yapılması gereken şey, rekabet edebilir, düzeyleri yüksek olan işkollarında Avrupa ile rekabet edebilir seviyeye süratle çıkmak ve mümkünse onları geçmektir.

Bütün bunların yapılmasında bir tek ortak nokta vardır. O da gerek karar mekanizmalarında gerek uygulama politikalarında kesimler olarak görüşlerimize başvurulması, uygulamacılara ve karar alacaklara kesimler olarak yardımcı olabilmemizdir. Bugün Türkiye'nin gündemine getirilen ve çok büyük riskler taşıyan bir ekonomik paket maalesef kesimlerin ciddi görüşleri alınmadan gündeme getirilmiştir. Sayın Özbek'e katılarak diyorum ki, bugün bu kararı alan merciler yalnız işçilerin değil, işveren kesiminin de görüşlerini almak ihtiyacını hissetmemişlerdir. Oysa alınacak kararların uygulanmasında pek çok alanda bizim bu kararı alanlara, işverenler olarak da çok ciddi yardımımız olabilirdi. Örnek olarak; biz hiçbir zaman bir Karabük'ün kapatılması konusunu gündeme getirmemiştik, hala da gündeme getirmiyoruz. Çünkü inanıyoruz ki, bazı alanlarda yapılacak bir rehabilitasyon, bazı işletmelerin tamamen kapanması yerine kısmen çalıştırılmasının mümkün olduğunu göstermektedir. Bunları arzetmemdeki neden, kesimler olarak siyasi kararları vereceklere yardımcı olabilecek tecrübe ve olgunluğa sahip iki kesim olduğumuza işaret etmek içindir. Umuyoruz ki, önümüzdeki dönemde temeli Ekonomik ve Sosyal Konsey olan müessesenin hayata geçirilmesiyle kesimler arasındaki görüş alışverişinin başlaması da imkan dahiline girebilecektir. Ben bu düşüncelerle beni dinlediğiniz için hepinize teşekkür ediyor, saygılarımı sunuyorum.

İSMAİL HAKKI ÖNAL

Sayın Atasayar'a teşekkür ediyoruz. Zannediyorum diğer konuklarımız geldi.

Değerli Konuklar, Değerli İzleyiciler,

Gerek TÜRK-İŞ'den konuşan Sayın Özbek, gerekse Türkiye İşveren Sendikalarından konuşan Sayın Atasayar ülkedeki son durumu kendi perspektifle-

rinden açıklamaya çalıştılar. Bugün Avrupa Topluluğu'na üyelğimiz tartışılırken gerçekten Sayın Özbek'in de dediği gibi hazır mıyız, değil miyiz, bunun tartışmasını yapmak durumundayız. Bugün Türkiye'de en azından yasal anlamda bir sendikal düzen var mı, yasal anlamda bir sendikal özgürlük var mı, bunun tartışmasını yapmak durumundayız. Bunu Avrupa Topluluğu'na hazırlık olarak değerlendirmek istiyorum. Bu nedenle bunun enine boyuna tartışılması gerekir diyorum. Hükümet temsilcilerimiz, ilgili bakanlarımız, Başbakanımız zaman zaman birçok yerde Türkiye'de sendikal hak ve özgürlüklerin Baudan çok da farklı olmadığını söylüyorlar. Oysa çok iyi biliyorlar ki, Türkiye'deki sendikal hak ve özgürlükler bugün sendikal örgütlenmeye, toplu sözleşme özgürlüklerine ve sendikal hakları kullanmaya yönelik değil. 12 Eylül yönetiminin çıkardığı bu yasalar daha çok bu özgürlüklerin kısıtlanmasına yöneliktir. Temel felsefe bize göre budur. Bunu nasıl aşacağız, nasıl değerlendireceğiz, nasıl düzelteceğiz, bunun tartışmasını yapmak zorundayız. Sayın Çalışma Bakanı dün burada yaptığı konuşmada çok güzel bir pembe tablo çizdi. Oysa Türkiye'deki sendikal durum bu değil. Türkiye'deki, Sayın Özbek'in sözünü ettiği sendikal mücadelenin temel nedeni de var olan bu anti-demokratik yasalar. Bu anti-demokratik yasalar değişmedikçe ne Türkiye'deki sendikal yaşamın bugün içinde bulunduğu durum değişebilir, ne de sosyal yaşamımızda bir takım yenilikler gelebilir. Bunları tartışarak, bunları görüşerek ve uluslararası çapta düzenlenen bu toplantıda Avrupa'lı sendikacı meslekdaşlarımızı da bu konuda doğru bilgilendirerek Türkiye'nin hakkı olan Ortak Pazar'a katılımı konusunda onların da desteklerini bu şekilde alarak bu toplantıyı sonuçlandıracağımıza inanıyorum. Ama şu bilinmelidir ki, bugün ülkemizde var olan sendikal yaşam hiç de ilgili kişilerin açıkladığı düzeyde değildir.

Ben bu kısa konuşmamdan sonra aramıza yeni katılan konuk konuşmacılarımızı takdim edeyim. Jean Lapeyre'yi çoğunuz tanıyorsunuz zannediyorum, ETUC Genel Sekreter Yardımcısı: Gerassimo Zorbas, Avrupa Komisyonu Birim Başkan Vekili ve yine Avrupa İşverenler Örgütü UNICE temsilcisi Bernard Boussat. Kendilerinden evvel iki konuşmacı arkadaşım, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Genel Sekreteri Sayın Kubilay Atasayar ve Türk-Metal Sendikası Genel Başkanı Sayın Mustafa Özbek panelimizin konusuna ilişkin, yani "Türkiye'de Sosyal, Sendikal Durum ve Avrupa Birliği" konulu panele uygun olarak kendi görüşlerini açıkladılar. Geç geleceğinizi düşünerek toplantıyı başlattık. Hoşgeldiniz diyorum ve kusura bakmamamızı istiyorum.

Şimdi söz sırası dışışlerden sorumlu DISK Genel Sekreter Yardımcısı Sayın Yücel Top'ta. Buyrun Yücel Bey.

YÜCEL TOP • DISK Genel Sekreter Yardımcısı

Sağolun Başkan, Değerli Arkadaşlar, Değerli Konuklarımız.

Dün başlayan ve yarın sona erecek olan bu üç günlük Konferans bize, sen-

dikal hareketimize şimdiye dek fazlaca eğilmediğimiz bir konuda tartışma fırsatı vermiştir. Hemen her üyemizin hakkında birşeyler bildiği ancak ne olduğu konusunda derinlemesine bir düşünceye sahip olmadığı Avrupa Birliği ve Türkiye'nin bu birlikle olan ilişkilerini tartışıyoruz.

Son on yıldaki Doğu Avrupa'da yaşanan olaylar, yaygın değişimle Berlin Duvarı'nın yıkılması ve Sovyetler Birliği sisteminin dağılmasına rağmen Avrupa insanının birlik çabalarını sürdürmesi bize şunu göstermektedir: Avrupa'nın Birliği çabası soğuk savaş koşullarının yarattığı geçici bir tedbir değil, Avrupa halklarının kaderlerini bağladığı bir düşünce, bir gelecektir. Ne var ki, İkinci Dünya Savaşı sonrası fiilen inşasına başlanan bu büyük yapının üzerine daha çok taş konulması gereği, Avrupa Birliği'nin şu anda içinde bulunduğu derin işsizlik krizi ve son yaşanan Bosna olaylarında Bosna'lı kurbanların dehşet verici görüntüleri önündeki çaresiz kalması gerçeğinden anlaşılmıştır.

Değerli Konuklar, Kıymetli Arkadaşlarımız,

Avrupa Birliği'nin gerçekleştirilmesi fikri tarih boyunca iki eğilim göstermiştir. Birincisi, imparatorların, kralların, diktatörlerin zorla ve baskıya dayalı barbarca birleştirme girişimleri ile halkların kardeşliği ve sonsuz barış istegine dayalı insani birlik eğilimi.

Bildiğiniz gibi, daha 18. yüzyıldan başlayarak aydınlanma çağı filozofları, oradan gelerek Jean Jacques Rousseau ve Voltaire'e uzanan halkların sonsuz barışı fikri daha 1814 yılında Saint Simon Kont'u ve genç tarihçi Augustin Thierry tarafından yayınlanan bir kitapta çok uluslu bir parlamentoya dayanan bir Avrupa Birliği düşüncesi ortaya çıkarılmıştır. 1849 yılında yapılan bir barış toplantısında Victor Hugo 20. yüzyılda birgün Avrupa Birleşik Devletleri okyanus ötesine elini uzatıp Amerika Birleşik Devletleri ile el sıkışacaktı, diye bir rüya görmüştü, eğer tabiri müsaade ederseniz.

Diğer yandan, bildiğiniz gibi sevgili arkadaşlar, 19. yüzyıl boyunca sosyalist düşünürler de uluslararası bir toplum düşü görmüşlerdi.

Ne var ki, tüm bu öncü düşünörlere rağmen Avrupa halkları bir asırdan fazla bir zaman birbirlerinin kanlarını dökmeye devam ettiler. İnsanlığın gördüğü en kanlı savaş, iki dünya savaşı, bugün kaderlerini birleştirmeye çalışan Avrupa halkları arasında patladı. Bu uzun ve kanlı boğuşmaların yoğurduğu halklar bir asır önce görölen rüyaya yeniden sarıldılar, "Artık savaşın olmadığı, yoksulluğun olmadığı bir Avrupa" inşasına. İşte 1952 yılında kurulan Avrupa Kömür ve Çelik Birliği, 1958'de kurulan Avrupa Ekonomik Topluluğu ve gene aynı yıl kurulan Atom Enerjisi Avrupa Topluluğu ve bunların oluşturdıkları Avrupa Toplulukları yapısı, kurumu bu tür rüyaların ilk adımları oldu.

Bugün burada Türkiye ile ilişkilerinin sosyal boyutunu tartıştığımız Avrupa Birliği artık 1979 yılından itibaren genel oyla seçilen bir parlamentosu, üye ölkelerin hükümetlerinden oluşan bir Konseyi, üye ölkelerin ortaklaşa karar verdikleri 17 üyeden oluşan bir Komisyonu, bir Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi, bir sayıştayı, bir bankası ve Maastricht Anlaşması'ndan sonra kurulmasına karar verilen 189 üyeli Bölgeler Komitesi olan fiili bir yapıdır.

Değerli Konuklar,

Bu hatırlatmaları elbette ki bir tarih dersi vermek için söylemiyorum. Burada kimsenin böyle bir şeye ihtiyacı olmadığını biliyorum. Bunları hatırlatmadaki amacım şudur: Üyeliliğine aday olduğumuz Avrupa Birliği, zora dayalı kaba kuvvetle kurulmuş bir birlik değil, halkların gönüllü birliğine dayalı ve birlikte bir gelecek inşası faaliyetidir. Henüz tamamlanmış bir yapı da değildir. Bu Birliğin şu anda 12 üyesi ve 9 resmi dili vardır. Avrupa Sosyal Modeli, Uluslararası Çalışma Örgütü Sözleşmeleri, Avrupa Sosyal Şartı ve bunlar gibi uluslararası sözleşmelerle tek tek üye ülkelerin iç hukuklarında işçilere tanınan haklar ve özgürlüklerin bütünüyle, işçileri ve onların örgütlerini toplumun önemli sosyal aktörleri olarak gören ve onlarla diyalogu bir işlerlik metodu olarak kabul eden demokratik ve sosyal bir toplum modelidir.

Bu birlik, hala sorunları, ve zaafı olan ve gelecekte de, bugünlere benzetemese de, gene sorunları ve zaafı olacak olan bir birliktir. Ama görünen odur ki bütün bu zaafı, bu sorunlar demokratik mekanizmalarla aşılabacaktır. İşte bizim dikkatle incelememiz gereken birinci yan budur. İkinci yan ise Avrupa Birliği'nin önemli ögesi olan Avrupa Sosyal Modeli'dir. 1991 yılında imzalanan Maastricht Sözleşmesi, Birliğin sosyal bir politikasından söz eden en önemli belgesidir. Ancak bu sözleşme öncesi, gerek Avrupa Birliği genelinde, gerekse tek tek üye ülkeler özelinde Uluslararası Çalışma Örgütü'nün ilkeleri asgari baz olarak kabul edilmişlerdi. Diğer yandan Avrupa Topluluğu 1989 yılından itibaren Avrupa Sosyal Şartı'nın belli başlı on ilkesini Topluluk Avrupa Birliği yasaları aracılığıyla uygulamaya koymaya başlamıştır. Nedir bu on iki ilke ki bunlar Avrupa Sosyal Modeli'nin temelini teşkil etmektedirler:

1- Avrupa Topluluğu'nun her ülkesinde kendi mesleğini icra hakkı, yani yaygın deyişle Serbest Dolaşım Hakkı,

2- İsteddiği işi seçme ve dengeli ücret hakkı,

3- Çalışma ve yaşama koşullarının iyileştirilmesi hakkı,

4- Çalışmaya gidilen ülkede geçerli sosyal güvenlik sisteminden yararlanma hakkı,

5- Örgütlenme ve toplu pazarlık özgürlüklerini kullanma hakkı,

6- Mesleki gelişim için okul sonrası mesleki eğitim hakkı,

7- Kadın ve erkeklere eşit muamele edilmesi hakkı,

8- İşçilerin işi ve iş yaşamını ilgilendiren her konuda bilgilendirme, danışılma ve katılma hakkı,

9- İşyerinde sağlık ve iş güvenliği hakkı,

10- Gençlerin ve çocukların korunması hakkı,

11- Yaşlılar için asgari bir gelir garantisi hakkı, ve nihayet

12- Sakatların mesleki ve sosyal entegrasyonu hakkı.

Bu saydığım oniki ilke Topluluk üyelerinin asgari olarak alacakları bazdır. Elbette ki her ülke bunları kendi iç hukukuna sokmak zorundadır. Bu ilkelere ilerisine geçmek isteyen üye ülke bunları yapmakta tamamiyle özgürdür. Ancak gelir düzeyleri arasında bazen yarı yarıya farklılıklar olan bir toplulukta

elbetteki bu ilkeleri yaşama geçirmek kolay değildir. Fakat Avrupa Topluluğu, topluluğa üye ülkeler arasındaki bu armoniyi tepeden kurmak yolunu seçmiştir. Yani, en ileri yasal düzeyde olanı en geriye çekmek değil, en geri yasal düzeyde olanları en tepeye doğru çekme yolunu seçmiştir.

Konuşmanın başında da belirttiğim gibi, diyalog, bilgilendirme, tartışma, katılma Avrupa Birliği'nin ve Avrupa Sosyal Modeli'nin kuruluş ve işleyiş metodudur. Bu metod ağır işlese de tarafların içlerine sindirebilecekleri sonuçlar vermektedir. Bu bakımdan Konfederasyonumuz DİSK'in ve TÜRK-İŞ'in üye oldukları Avrupa Sendikalar Konfederasyonu, siyasi bir demokrasinin ancak ekonomik demokrasinin sağlanmasından geçeceği inancındadır ve bunu da bir kongre kararı olarak kabul etmiştir.

Buraya kadar söylediklerimi kısaca özetlersem, Avrupa Birliği barış, sosyal gelişme, demokrasi amaçlarını diyalog, tartışma ve katılma yoluyla gerçekleştirmeyi deneyen, savaşın, zorun, düşmanlığın felaketlerini yaşamış bir gerçekliktir, bir modeldir. Türkiye'nin üyeliği açısından değil, insanlığın geleceği açısından baktığımızda, bu modeli gerçekleştirmek için seçilen metodun başarılı olması bir kazançtır, yani katılmanın, diyalogun, konsensusun.

Genel bir yaklaşımdan sonra böyle bir sosyal yapıyla ilişkilerini tam üyelik amacıyla derinleştirmeye çalışan ülkemize dönersek, biz de demokrasi diye nitelendirdiğimiz, adlandırdığımız, böyle bir sistemle yönetiliyoruz. Bizim de Anayasamızın kimi yerlerinde sosyal-hukuk devleti kavramı geçiyor. Ancak bizdeki her oluşum, yukarıda vurguladığım metodun tam tersi bir metodla gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Ve bunun için de varılan sonuç, adını ne koyarsak koyalım, gerçek bir demokrasi ve gerçek bir hukuk devleti olmuyor.

Yürürlükte olan Anayasanın hazırlanıp kabul edildiği dönemi, siyasi yasaların ve sendika yasalarının hazırlanıp kabul edildiği dönemi ve o koşulları anımsarsak bunun nedenini çıkarırız. Bu saydığım yasaların hiçbiri toplumsal konsensus, diyalog ve tartışma, katılma gibi demokrasinin olmazsa olmaz koşullarına uyularak yapılmamıştır. Anayasayı ve yasayı yapanlar topluma demokrasi getirmek, geniş halk kesimlerinin katılımını sağlamak gibi endişeler taşımamışlardır. Tam tersine, bireylerden, toplumdan kuşku duyan, özgürlüğün ve demokrasinin zarar verici, felaket getirici kavramlar olduğunu düşünen bir anlayışla yaklaşmışlardır. Yasaları toplumun demokratik örgütlenmesine değil, devletin toplumun her alanına müdahale etmesine ve belirleyici rol üstlenmesine bağlı kalarak düzenlemişlerdir. Yani, şu andaki anayasal ve yasal sistemimiz, ne yapılış ilkeleri, ne de savunduğu ilkeler açısından demokrasi diye nitelenecek bir sisteme uygundur. Bildiğiniz gibi, bu nedenlerden dolayı yıllardır Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komisyonu önünde davalar yığılıp durmaktadır. Diğer yanda, Uluslararası Çalışma Örgütü'nde 1981 yılından itibaren Türkiye'ye yönelik bir şikayet vardır. Bu şikayette de Türkiye'nin imzalamış olduğu ILO normlarına uymadığı ifade edilmektedir.

Ülkemizde sendikalar tüzüklerini, yöneticilerini serbestce belirleyemezler. Anayasa ve yasalar kendilerine göre ilkeler koymuştur. Sendikalar özgürce iş-

leyemezler, üzerlerinde devlet yönetimi vardır.

İşçiler sendikalarını özgürce seçemezler; bu konu Bakanlığın yetkisindedir. Hangi işçinin hangi sendikaya üye olduğu işçiden değil Bakanlık memurlarından veya noterden sorulur. Sendikalar üyeleri için özgürce toplu pazarlık yapamazlar, bildiğiniz gibi barajlar vardır. Sendikalar yabancı konuk çağıramazlar, izin almak zorundadırlar.

Sendikalar uluslararası kuruluşlara serbestce üye olamazlar; izin almak zorundadırlar. Sendikaların bu uluslararası kuruluşlara üyelikleri doğrudan kendilerine de bağlı değildir. Bu uluslararası kuruluşların Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında belirtilen ilkelere ters düştüğü kararı verilirse İçişleri veya Çalışma Bakanlığı'nda bu üyelik otomatik olarak son bulmaktadır. Özgürce toplanı ve gösteri yürüyüşü yapamazlar, izne bağlıdır.

İşçinin sendikasıyla ilişkisi ona değil, iş akdinin devamına bağlıdır. İşveren iş akdini feshedince üyelik fiilen sona erer. Emekliler sendikalı olamazlar, işsizler sendikalı olamazlar, Banka memurları, örneğin grev yapamazlar.

Bir yanda işte bütün bu yasalar vardır, bir yanda da sendikaların Türkiye'de özgürce kurulabileceği ve çalışabileceği yolunda bir Anayasa hükmü vardır.

Sadece bu saydıklarımı demokratik ve sosyal bir hukuk devletinin önündeki engeller değildir. Anayasadan başlayarak bir dizi yasa ülkeyi sınıksı bir şekilde bağlamıştır.

Ülkemizle üyelik için başvurduğumuz Avrupa Birliği arasındaki açık, ekonomik olmaktan çok demokratik. Çünkü Birliğin ekonomik modeli üç aşığı, beş yukarı bize benzemektedir. Benzemeyen yan Avrupa'nın sosyal modelidir.

Bu bakımdan, Değerli Arkadaşlar, eğer bizim, bizden son derece farklı bir sosyal yapısı olan böyle bir topluluğa üyeliği konusunda gerçekten bir niyetimiz varsa, bu Sayın Genel Başkanım'ım da açık konuşmasında söylemiş olduğu gibi, bu üyeliği gerçekleştirebilecek kurumlar, diplomatlardan, bürokratlardan ve hatta politikacılardan uzak bu toplumun sivil örgüt üyeleridir. Yani sendikalar, yani meslek örgütleridir, bu gibi kuruluşlardır.

Zamanı fazla almadan sözlerimi burada bitirmek istiyorum. Beni dinlediğiniz için çok teşekkür ederim arkadaşlar.

İSMAİL HAKKI ÖNAL

Sayın Yücel Top'a biz teşekkür ediyoruz. İsterseniz bir kahve molası verelim, sonra devam edelim.

...

Tartışmalara kaldığımız yerden devam ediyoruz. Şimdi söz sırası ETUC Genel Sekreter Yardımcısı Sayın Jean Lapeyre'de. Buyurun.

Gerçekten aramızda bir tartışma fırsatı elde edeceğimizi umuyorum. Ve bu yuvarlak masanın etrafında toplanmış olan siz Konferansa katılanlar da bu fırsatı elde edeceksiniz, çünkü konumuz sosyal diyalog. Bu çerçevede diyalogdan bahseden soru ve onların yanıtını birlikte bulmaktan bahseden kişidir.

Herşeyden önce bu Konferansın önemini vurgulamak istiyorum. Brüksel'de kesintisiz devam ettirdiğimiz diyalogun buradaki uzanısının önemini vurgulamak istiyorum. Şu anda Avrupa'nın başkenti Brüksel'de saat 15:20 iken bu sosyal diyalogun ülkelerimizin sosyal, demokratik ve ekonomik gelişimindeki evrensel bir eleman olma özelliğini vurgulamak istiyorum.

Avrupa Birliği bünyesinde neler yaptığımızı anlatmak için buradayız. Sizlerle kuşaklarınızı, sorunlarınızı, kafanızdaki soru işaretlerini, ama aynı zamanda bir Avrupa modeli geliştirmek için, dayanışma, sosyal adalet, ekonomik gelişme üzerine kurulu umutlarınızı, önerilerimizi, inançlarımızı paylaşmak için buradayız.

Ama zor bir dönemden geçiyoruz. Çok zor bir dönemden geçiyoruz. Avrupa'da şu anda üç temel şeye meydan okumak durumundayız.

Birincisi işsizlik. Avrupa Birliği'nde, 12 Avrupa Birliği üyesi ülkede 19 milyon kadın ve erkeğin etkilendiği kitlesel işsizlik. Bunların arasında 6 milyonu 25 yaş altı gençler olup kendilerine bağlı milyonlarca aileyi sosyal dışlanmaya ve fakirliğe itecek uzun süreli ve dramatik bir işsizlik yapısıyla karşı karşıyadırlar. Bu fakirliğe, uzun süreli işsizliğe, sosyal dışlanmaya karşı, Avrupa Sendikalar Konfederasyonu olarak, hükümetlere bağımlı olmayan örgütlerle (NGO) işbirliği ile Avrupa çapında savaş açacağımızı belirtmek isterim. Bu öyle bir işsizlik ki neo-nazi gibi bu işsizliği kullanan aşırı sağcı partilerin gelişmesine neden oluyor veya sizin vatandaşlarınızı hedef alan ırkçılık ve yabancı düşmanlığı hareketlerine kaynak oluşturuyor.

İkinci meydan okuduğumuz konu ise ekonomik daralma. Bu işsizliğin temel nedenlerindenidir. O halde bu eşgüdümlü, kuvvetli ve uyumlu bir cevap elde edebilmek için Avrupa ülkelerine, özelde Avrupa Birliği ülkelerine bir meydan okumadır. Buradan alacağımız cevapla istihdam ve nitel büyümeyi sağlayacak bir ekonomik genişlemeyi başlatabiliriz.

Üçüncü meydan okuduğumuz konu Avrupa vatandaşlarının sosyal ve politik güven krizidir. Bu Birliğin yapısını zayıflığından bazen de yetkilerinin zayıflığından kaynaklanmaktadır. Bunu zaten maalesef eski-Yugoslavya'da meydana gelen olaylara karşı tutumda görüyoruz.

O halde bu üç meydan okuma, politik, ekonomik ama aynı zamanda sosyal bireylerin inancı ve güçlü eylemini gerektiriyor. O halde yeni bir platform olan ve bu gelişmenin kalbini oluşturan Avrupa Birliği içinde ne gibi bir eylemde bulunabiliriz? Unutmayalım ki, Avrupa, Avrupa Birliğinin sınırları dışına da taşmaktadır. Bu herşeyden önce istihdam için genişleme stratejisidir ve bu genişlemenin elemanlarını oluşturmak için üye ülkelerin parasal taah-

hüklerde bulunmaları gereklidir. Zaten bu kamu güçlerinin rolünü vurgulamamızı sağlıyor; etkin bir politika uygulamak için temel bir rol. Toplumlarımızın gelişmesinde devlete ve vergilendirme kurumuna geri iade edilmesi gereken asil bir rol. Halbuki şu günlerde ülkelerimizin bir dayanışma elemanı olan vergi ve kamu güçleri müdahalesi değerleri üzerinde tartışma açılması eğilimi fazlaca vardır.

Tabi ki bu meydan okumanın eylemsel içeriği açısından öğrenim ve mesleki eğitimin de yeri vardır. Bunlar istihdam politikasının ve işgücü pazarının iyi işlemesi açısından temel elemanlardır. Ayrıca iyi işleyen bir işgücü pazarı ve istihdam politikası kamu hizmetlerinin kendilerinden ve rollerinden güç almaktadır. Zaten bu konuda iş taleplerini karşılayabilecek yeni iş alanlarının varlığını gözlemliyoruz. Bunlar, çevre sektörü, eğitim, yaşlı insanlara yardım ve kadınlarda artık çalışmaları için çocuk hakkının alt yapısı gibi dallardır. Kadınlar artık işgücü pazarına doğal, mantıklı ve gerekli olarak girmektedirler. Artık iş hayatını da ortak paylaşıyoruz. Bu da işe, uygun işe kadınların ulaşabilmesi için gerekli olanakları onlara sağlamamızı öneriyor.

Bu arada iş organizasyonu konusunda yürütülen hareket hakkında tartışmayı da unutmayalım. Sahip olduğumuz zaman bütünü içinde işe ayrılan zaman ortaya çıkıyor. O halde bunun birde iş zamanı dışındaki tamamlayıcı boyutu da var. Bunun da şeklini yeni çalışma biçimleri nitelendiriyor. Öyle bir şekil bulmalı ve yaratmalı ki sosyal korunmayı da sağlayarak insanları geleneksel işlerle uğraştıkları zamanlardaki şartlarından uzaklaştırmayalım. Bu yüzden yeni iş ve iş zamanı organizasyonunda modernizasyon üzerinde büyük pazarlıklar oluşuyor. Sanıyorum ki, teknolojik gelişmeye, endüstriyel değişime ve Avrupa düzleminde oluşan hareketliliğin yeniden gelişmesi ve yeniden yayılmasına hakim olacak bir modernizasyonun koşullarını saptamada sosyal kanatların birincil düzeyde sorumlulukları vardır. Bu koşullu modernizasyon tabi ki geleneksel olanın dışında ilişkiler geliştirmenizi gerektirecektir. Gelenekselin buradaki anlamı ülkesel boyutta kalan sektör içi ve bölgesel olma özelliğidir. Buradan bir üst kademeye geçmek gerekiyor. Yeni Avrupa düzlemi tartışmalar aracılığıyla bir sosyal düzen şekline ulaşmamızı öngörüyor. Bu uluslararası bir meydan okumadır. Bu kesinlikle ulusal boyutu aşıyor çünkü cevap eşgüdümlüdür ve tüm ülkelerin işbirliği ile hazırlanmalıdır.

Demek ki CSC gibi, biz de sosyal diyalogun gelişmesine çok önem veriyoruz. Bu diyalog ki 1985 yılından beri Başkan Delors insiyatifinde geliştirilmekte, bu diyalog ki 1985 yılından bu yana Avrupa Topluluğu düzleminde sosyal hakları oturtacağımız hukuksal kaideyi hazırlama savaşımızın tamamlayıcısıdır. Topluluk yapısının geleceği hukuksal yapı ile toplu tartışma arasındaki denge ve birbirlerini tamamlama özelliği üzerine kuruludur. O halde sosyal kanatlar olarak bizler bu düzlem, Avrupa düzeyindeki bu toplu tartışmanın sorumluluğunu yüklenmeye muktedir olmalıyız. Bu tartışmanın yansımalarını problemlerin reel olarak bulunduğu her yerde ve CSC, UNICE ve CEP gibi kuruluşları temsil eden konfederasyonlar arasında da görmektediriz. Problem-

ler somut olarak sektörün Toplulukla bütünleşmesinde vardır. Bu sektör, bankacılık, sigorta, otomotif veya tekstil olabilir. Veya firmalar boyutunda; çok uluslu firmalar olabilir. Bu diyalog yavaşça ve bir pedagojiye bağlı olarak gelişti. Topluluk boyutuna ulaştı. Ulusal boyutların üstünde sosyal ilişkilerimiz bu alanda yeni olduğumuzdan bir çıraklık dönemi geçirmemizi gerektiriyor. Bu sosyal diyalog, 1991 yılında Maastricht Anlaşmasının imzalanması sırasında önemli bir nitel aşamadan geçmiştir. Bu dönemde sosyal kanatlar olarak bizler de bir uzlaşmaya varabildik. Avrupa yakasındaki rolümüzü ve bu yapıdaki katılımcı yerimizin tanımlamasını yapan bu uzlaşmayı 31 Ekim 1991 tarihinde, Hükümet Başkanlarının Maastricht'te toplanmasından 1 ay önce gerçekleştirdik.

Maastricht Anlaşmasına kadar biz bu Avrupa yapısının dışında tutuluyorduk. Tabi ki, öneriler sunulması konusunda Topluluk yetkilileri bize danışarlardı ancak bu yapıyı şekillendiren asil elemanlar arasında değildik. 31 Ekim metni sadece 2 kelime farkla Maastricht Anlaşması ve Sosyal Protokol içinde yer almıştır. İdeolojik ve dogmatik nedenlerden dolayı maalesef bir üye ülke henüz bu anlaşmayı imzalamamıştır. Hepinizin bildiği gibi İngiltere'den bahsediyorum. Maastricht Anlaşması Sosyal Protokolü aracılığı ile sonunda Avrupa yapısı içinde etkin yerimizi aldık. Fonksiyonumuz iyice tanımlanmış oldu. Hatta hiçbir üye ülkeye nasip olmayan saygın bir yer elde ettik. Bu öyle bir yer ki, bize Avrupa Topluluğu'nun yasama yetkisinin önüne geçebilme hakkını dahi veriyor. Bir yasa, sosyal bir yasa hazırlamadan önce Topluluk bizim fikrimizi sormak zorunda kalıyor. Bizim açımızdan bu tabi ki çok normal. Bundan daha olağanüstü olan şey, bizim fikrimiz sorulduğunda, biz sendika ve işverenler Topluluğa söz konusu olayda hiçbir şey yapmadan beklemesini söyleyebiliyoruz. Sizin bu konu hakkında karar almanıza gerek kalmadan biz aramızda anlaşabiliriz diyebiliyoruz. Eğer biz karara varamazsak o zaman, Avrupa Konseyi Ekonomik ve Sosyal Komitesi ve Avrupa Parlamentosu gibi kuruluşlar aracılığı ile Topluluk en doğal hakkı olan yasama görevini yerine getirecektir. Ama eğer yasama yoluyla Topluluğun ulaşmaya çalıştığı objektif doğrultusunda bir anlaşmaya varabiliyorsak, bu anlaşmayı bir hukuksal sözleşmeye dönüştürülmek üzere Komisyon aracılığı ile Konsey'e teklif edebiliyoruz. Böylece anlaşmamız Topluluk düzeyinde işlerlik kazanabiliyor ve ülkelerimizde hak olarak uygulanabiliyor. Bu olağanüstü hak, bize tepeden inme hiçbir yasaya tabi olmadan kendi sorunlarımızı karşılıklı tartışmak, sonuçlara varmak ve bu sonuçlar doğrultusunda ilişkilerimizi düzenlemek olanağını veriyor.

Ancak, aynı zamanda yakın zamanlarda bu hakkı kullanmayı bilemeyenler de biziz. Demek istiyorum ki, bize tanınan bu hakkı henüz somutlaştırma aşamasına gelemedik. Bunu işyeri komiteleri ile ilgili bir yasa tasarısı hakkında denedik ama başarılı sonuca varamadık. Bu deneyimiz başarısızlıkla sonuçlandı, ama bu kader değildir. Yani bu olaydan bile olumlu sonuçlar çıkarabiliriz. İşyeri komiteleri ile ilgili yasa tasarısı tekrar gündeme geldiğinde bu deney nasıl davranmamamız gerektiğini ortaya koyabilir. Sanıyorum ki hem sendika-

cı, hem de işveren kesiminin bizi çözümsüzlüğe sürükleyen nedenleri analiz etmeleri gerekir. Burada, tartıştığımız konunun çok zor bir konu olduğunu belirtmek zorundayım. O kadar zordu ki tikanıklığı açmaya çaba göstermek dahi imkan dahilinde değildi. Konu olarak çok ölümcül bir konu seçmiştik. Ama yine de gerekli bir pazarlık deneyiydi.

Bu konu üzerinde tartışma kapasitemizin maalesef çok küçük bir bölümünü kullanabildik. Burada işveren temsilcisi Bernard Boussat'ya bir saldırı olarak algılanmasın ama süreç işveren kampı tarafından tahrip edildi; aramızda varsaydığımız İngiliz işverenler kendilerini dayanışma dışı hissettiler. Yoksa ortak önkoşullarda ve bir metin üzerinde mutabakata varmış sayılırdık. Bu terim UNICE'nin hoşuna gitmiyor ama pazarlığın önkoşulları üzerinde uzlaşmıştık. UNICE onayını vermişti ama CBI reddetti. Bu anlaşmayı sadece reddetmiyoruz ama aynı zamanda geçersiz sayıyoruz dediler. Aynı zamanda ETUC'a, sendikalara boyun eğen UNICE'yi de geçersiz saydıklarını belirttiler. İngiliz işverenler konuya ısınmaya başladıklarında, hükümetlerinin İngiliz Hükümetinin sosyal red kararıyla karşılaşmışlardı. Böylece pazarlıklar imkansız hale geldi.

Bir kuruluş ayrı ayrı parçalarıyla değil tümüyle tartışılır. Bir kuruluşu meydana getiren elemanların bütünüyle aynı anda tartışılır. Bu yüzden yazık oldu ama bu durumun geçici olduğuna, sosyal diyalogun devamının yolunu kesmeyeceğine inanıyorum. Yazık ki, bu tartışmayı bloke olmaktan kurtaramadık. İşte şimdi sıra Topluluğun yasama görevine geldi. Sanıyorum, uluslararası şirketlerin yapıları hakkında bilgilenecek için Avrupa çapında bu şirketler içinde yapılacak inceleme hakkında bir kararname Ekim ayında çıkmış olacak. Topluluğun sosyal düzlemine çeki düzen vermek için bu direktif çok önemlidir, çok temel bir elemandır.

Görüyorsunuz ki, bu sosyal diyalog geliyor. Zorluklarla, engellerle, frenlemelerle karşılaşılıyor ama gelişmeye devam ediyor.

Sanıyorum ki demin bahsettiğim başarısızlığımızı biran evvel aşmasını bilip yeni görüşmeleri, başka konular üzerinde de yeni görüşmeleri Avrupa düzeyinde başlatmalıyız. Avrupa düzeyinde sosyal kanatlar arasında bir anlaşmaya bu yıl veya en kötü olasılıkla önümüzdeki yıl içinde varacağımızı umuyorum. Ayrıca Avrupa Birliği düzleminde sosyal kanatlara güveni artırıcı diğer bir anlaşmaya ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum.

Demek, herhalükarda görülüyor ki, bu sosyal diyaloga çok önem vermek-teyiz ve ayrıca bu diyalogun gelişmesini diliyoruz, çünkü bu Avrupa Topluluğunun gelişmesinin temel direğidir. Ancak hatırlatmak isterim ki, söz konusu Avrupa düzlemi, Avrupa Birliği'nin sınırları dışındaki alanları da içine alıyor.

Şimdiye kadar sözünü ettiğimiz sosyal araçlardan başkaca da güvenilir araçlar vardır. Örneğin, Avrupa Konseyi ve bu Konsey'in Sosyal Yasası. Uzun zaman önce değil ama iki yıl önce Türkiye tarafından da onaylanmış Sosyal Yasa (Sosyal Şart). Ancak Türk Hükümeti çok temel nitelikte olan 5. ve 6. maddeleri henüz onay kapsamına maalesef almadı. Bu maddeler sendikal hak ve toplu pazarlık konularıyla ilgili olduklarından Türkiye'nin sosyal ilişkileri

geleceğinde yabana atılamayacak sorunlar doğurabilecekler. Size samimi ve arkadaşça sesleniyorum, Türkiye ve Türk Hükümeti demokratik ve sosyal gelişmesine zarar verecek bu boşluğu doldurmakla beraber aynı zamanda onunun zedelenmekten kurtaracaktır. Sosyal Yasanın bu iki maddesi mümkün olan en kısa zamanda onaylanmalıdır.

Diğer bir güvenilir araç da bizzat ILO ve uyulması gereken sözleşmeleridir. Bunlar Türkiye'nin sosyal gelişmesine katkıda bulunacaklardır. Bütün bunları sıraladığımıza göre demek ki dayanışma içinde bir Avrupa istiyoruz. İçeride Birlik üyesi ülkeler arasında dayanışma da bulunduğu kadar, Birlik dışında işbirliği yaptığı ülkelerle de dayanışmada olan bir Avrupa istiyoruz. Özellikle son zamanlarda uluslararası ticaret anlaşmaları kapsamında, yeteri kadar başarılı olmasa bile yine de belli bir düzeyde sosyal çekince ilkesini savunduk sanıyorum. Marakeş toplantısında da bu konu tartışılması zor bir konuydu ama gözardı edilemezdi. Ve bu konu, gelecekte GAT'ın yerini alacak olan Dünya Ticaret Örgütü çerçevesinde başlayacak tartışmaların niteliğini de belirleyecek. Sanıyorum sosyal çekince ilkesini yanlış anlayan veya yanlış yorumlayan gelişmekte olan ülkelerle büyük bir çalışma yapılması gerekecek. Onlar bu ilkeyi gelişmiş ülkeleri koruyucu bir çekince olarak görmek istediler. Sanıyorum ki, bu sosyal çekince ilkesinin, kendi ülkelerinin de ekonomik gelişmesinde kullanılabilecek olumlu bir kavram olduğunu onlara göstermeyi ve kanıtlamayı bilmemiz gerekecek. Ve belki de önce kendi aramızda, bu ülkelerle yapılan anlaşmalardaki fiyat garantisi çekincesine nasıl uyacağımızı saptamamız gerekiyor, çünkü gelişmekte olan ülkeler tek bir hammadde tipine bağımlıdır ve dünya borsalarında yaşanacak bir çöküş bu ülkeleri fakirleşmeye veya iflasa götürür.

Sosyal çekince ilkesine uyma, gelişmiş ülkelere ekonomik sorumluluk da yüklemelidir. Yani fiyat güvenliği, sözleşme güvenliği demek istiyorum. Ve dahi belki bu ülkelerin borçlarının oldukları yerlerde el değiştirmesini sağlayacak girişimlerde bulunmalıdır. Böylece yabancı fonlara, dünya bankalarına, uluslararası parasal fonlara, kredi açacak devletlere başvurmak zorunda kalmadan bu borçlar oldukları yerde yatırıma dönüştürülebilirler. Bu dahi sosyal çekince ilkesini gözardı etmememiz gerektiğini vurguluyor.

Bu, Avrupa Birliği dışında dahi dayanışma ilkesi barışın da temel ilkesidir. Zaten savaşlar, bilhassa İkinci Dünya Savaşı nedeniyle uzun zaman parça parça olmuş Avrupa Kıtası'nda barış için kesintisiz çaba harcamak ETUC'un en önde gelen kaygılarından. Bosna'daki barbar saldırganlık Avrupa Birliği'ne meydan okuyan en büyük tehditlerdendir. Ve bu yüzdendir ki Dünya Emek Konfederasyonu ve Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu ile birlikte biz Avrupa Sendikalar Konfederasyonu 1 Mayıs'ı Saraybosna'da gerçekleştirmeye karar verdik. Ve şu anda Bosna'lı sendika dostlarımızla birlikte 1 Mayıs'ı kutlamaya Saraybosna'ya gidecek olan konfederasyonlarımızın başkanlarını oraya Birleşmiş Milletler Barış Gücü uçaklarıyla ulaştırma yolunda çaba ediyoruz. Aynı zamanda 1 Mayıs'ta Saraybosna'ya ulaştırılmak üzere Zagreb'de

12 ton malzememiz beklemektedir.

'Türkiye ve Avrupa Birliği arasında siyasi ve ekonomik ilişkiler geliştirmek demek ki sosyal ilişkiler de geliştirmeyi gerektiriyor. İşte görevimiz, isteğimiz budur.

İSMAİL HAKKI ÖNAL

Jean'a teşekkür ediyoruz.

Yalnız değerli konuklar, konuşmacılar, bir uyarı geldi. Saat 18.00'e kadar tercümanlar görev yapacaklar. O nedenle zamanımız çok fazla değil. Sendikacılar konuştu, Türkiye işverenleri adına konuşma yapıldı. Şimdi de Avrupa işverenleri adına toplantıya katılan Bernard Boussat'a söz vermek istiyorum. Buyrun.

BERNARD BOUSSAT • Avrupa İşverenler Örgütü UNICE Temsilcisi

Fazla uzun konuşmamaya gayret edeceğim. Öncelikle beni davet ettikleri için Türk arkadaşlara teşekkür ederim. Ayrıca bir Fransız ve Avrupalı işverenlerin temsilcisi olarak aranızda bulunmak beni çok mutlu ediyor. Avrupa yapısı içinde ilişkilerimizde yaşadığınız her türlü güçlüğü rağmen, siz Türk dostlarımızın günden güne artan katılımınızı çok takdir ediyoruz. Sizlerle devamlı bilgi alışverişinde bulunmamız bizi sevindiriyor. Kendi açımızdan da bizde misafir bulunan yuttaşlarınıza, Fransa'da elimizden gelen en iyi muameleyi gösterdiğimizi bilmenizi isterim.

Kendi adıma, işverenleri temsil ettiğim şu ortamda Bay Lapeyre'in söylediği şeylere bazı verileri kısaca eklemek istiyorum. Savaş sonrası ortaya çıkan Avrupa yapısı fikri, bu fikri ortaya atan kişilerce çok politik bir fikir halinde tasarlandı: yaşadığımız büyük çalkantılar sonucunda tek bir Avrupa kimliğini inşa etmek. Ama, daha sonra, biliyorsunuz ki, dünyanın yeniden gelişiminin gezegenimiz üzerindeki dağılımı çok değişken şekillerde gerçekleşti. Bu, A.B.D., Japonya, Asya gibi güç merkezlerini doğurdu. Sonuç olarak bu politik görüş aynı zamanda ekonomik bir görüşle eşlendi. Bunun yanı sıra bu görüşlerin sınırladığı iç pazarlar ve tek tip anlaşmalar meydana geldi. Bu yapı bilhassa 86-87 yıllarında iyice kemikleşti. Lapeyre'in de söylediği gibi, sosyal diyalog 1985 yılında başladı. Ve tek tip anlaşmayı imzaladıktan bu yana, İktisadi Avrupa çok gelişti. İktisadi Avrupa kapsamına, finans politikası, vergi politikası, karşılıklı alışveriş kuralları boyutlarıyla tüm Avrupa'yı dahil ediyorum.

Sosyal Avrupa da aşağı yukarı gelişti ama sonuç olarak gelişti. Ve bu sosyal Avrupa, o zamanlar bilhassa tek topluluk olma araçları yardımıyla gelişiyordu. Bunlar direktifler, düzenlemeler, Topluluk kararları yanında önemli eğitim programlarıdır. Diğer yönden bunlar, politik ana çizgiler olup, eğitim ve aktif

hayata katılım araçlarını kullanarak, Avrupalı vatandaşlar ve emekçiler arasında iletişimi geliştirme fikrinden kaynaklanmışlardı.

Lean Lapeyre, bu görüşlerin çok güçlü olduğunu belirtti ama bugün çok kritik bir dönemden geçmekteyiz. Bu dönemden birkaç ay içinde yavaş yavaş çıkmaya başlayacağımızı umuyorum. Bu konudan daha fazla bahsetmeyeceğim. Ama yine de bizler ETUC ve UNICE olarak ilişkilerimizde kolayca anlaşabildiğimizi söyleyemeyeceğim.

İnanıyorum ki, belirli görüş açılarını, bir anlamda klişeleri aşmak gerekiyor ve oluşturmakta olduğumuz sosyal diyalog bir biçimde bu süreçte katkıda bulunuyor. Fakat şunu da belirtmeliyim ki, bazı yanlış anlamalar olmuştur ve sizinle bu konuyu konuşmak bizim için ilginç bir durumdur. Birilerimizi veya diğerlerimizi az çok tuzağa düşüren yanlış anlamalardan biri Avrupa'nın kuruluşu olmuştur ve unutmayın ki, bu oluşum önce altı ülkeyle başlamış ve daha sonra ekonomik ve endüstriyel görünümleri birbirinden farklı diğer ülkelere de içine alarak aşamalı bir biçimde genişlemiştir. Avrupa Topluluğu'nun ya da bugünkü deyişle Avrupa Birliği'nin inşasının yukarıdan aşağıya doğru aşamalı bir sıra izleyerek gerçekleşeceğini, yani Avrupa'nın en az gelişmiş ülkelerinin aşamalı olarak en fazla gelişmiş ülkelere katılacağını varsaymak eğilimi biraz söz konusu olmuştur. Oysa ki, bu değerlendirme olanaksız olduğu için değil ama mantıksal olmadığı için biraz safca bir yaklaşım olmuştur. Bütün ülkelerde olması gerektiği gibi olan ve aynı zamanda endüstriyel ve teknik düzeyle yakından ilgili bir ekonomik ve sosyal kalkınma vardır. Çeşitli Avrupa ülkeleri pek de birbirinin aynısı olmayan gelişme düzeylerine sahiptir, dolayısıyla farklılık ortada olan bir veridir ve hatta bir güçtür. Başka bir deyişle, Avrupa Birliği aynı zamanda devletlerin ekonomik ve sosyal durumlarının çoğulculuğudur.

Kuşkusuz, Avrupa'nın inşası bir topluluk dolayısıyla da bir dayanışma düşüncesi etrafında dönmektedir. Ve devletler arasında, devletlerin çalışanları arasında mesafeler vardır, arada sırada da bu ülkelerin çoğunluğu tarafından her zaman kabul edilemeyecek kurallara rastlanmaktadır. Öyleyse, Avrupa'nın inşası, bir anlamda da, birbirine yardım ederek belli bir toplum ve dayanışma modeline varmak için destek olma ve olumlu yarışma düşüncesidir. Hep var olan bu çok güçlü amaca karşılık neler olmuştur? Bazen, örneğin, çeşitli ülkeler arasındaki çalışma hukuku alanında olduğu gibi, oyunun kuralları biraz fazla ve belki biraz fazla çabuk birleştirilmek istenmiştir. Bazen de, sonuçta her zaman taahhüt etmeyen bir çeşit uluslararası yasal düzen oluşturulmakta olduğunun farkına varılmıştır. Son tahlilde, yine de anlaşılmıştır ki, uluslararası oyunun kurallarının asgari düzeyde belirlenmesi, en azından ülkeler arasındaki serbest dolaşımı kolaylaştırmakta, çalışanları bir ülkeden diğerine geçmeye cesaretlendirmekte, bir ülkeye veya diğerine eğitim amacıyla gitme durumunda yararlı olmaktadır. Gerçekten de asgari düzeyde belirlenmiş oyun kurallarına gereksinim vardır. Ayrıca iş ahlakına değin, işle ilgili insan hakları kapsamındaki oyun kurallarından da söz etmek gerekir. Bu haklar ay-

rım gözetilerek veya yarım yamalak uygulanamazlar. Onlar vardırlar, tanınırlar ve uygulanmalıdır. İşte bu nedenle, Avrupa yasal düzeninin, örneğin çalışma güvenliğinin politik yönüne, ülkelerdeki çalışma koşullarını iyileştirmeye katkısı olduğunu düşünüyorum. Bu, yolunda ilerlemeyi sürdüreceğimiz bir yaklaşımdır. Öte yandan, işgücüne nitelik kazandırılması ve ülkeler arasında diplomaların uyumlu olmasının sağlanması sorunlarında da ilerleme kaydettığımızı ve bunların hepsinin son derece olumlu veriler olduğunu belirtmek isterim.

Fakat bütün bunların içinde birara anladık ki, asıl karar veren Avrupa yasa koyucusu ya da başka bir deyişle Avrupa kurumları idi. Ve üstelik bu Avrupa kararları ulusal yasalara yansıtılmalıydı. Bu kapsamda, Brüksel kaynaklı düzenlemelerle ilgili olarak, çalışanların kendi ülkelerinde gösterdikleri tepkilere giderek artan oranda tanık olduk. Bu noktada, birçok Avrupa ülkesinde olduğu gibi, yasa koyucu ve kamu erkinden kaynaklanan kararlarla, Avrupa'daki sosyal partnerler arasında bir denge oluşturmak gerektiğinin bilincine varıldı. Birçoğumuz bu sürecin hızlandırılması gerektiğini, çünkü temelde, eğer Avrupa düzeyinde pazarlık ve sosyal diyalog varsa, bunun avantajının aynı masa etrafında toplanmış çeşitli ülkelerden gelen işçi ve işveren temsilcilerinin oluşturmaya çalışacağı anlaşmaların ve oyun kurallarının Avrupa yönetimince hazırlanmışlardan daha az soyut olması ve ulusal uygulamalarla ülkelerin kültürlerini daha iyi gözönüne alma olanağı sağlaması olduğunu söyledik.

Bu arada bir şey söylemek istiyorum. Sizler sendikacısınız, yanılmıyorsam, bu salondaki çoğunluk için geçerli. Dolayısıyla ülkelerdeki iş hukukunun ve toplu sözleşmelerin oluşturulmasında toplumsal güçler arasındaki ilişkinin rolünü, daha iyi bir biçimde söylemek gerekirse, çatışmaların ya da diğer bir deyişle yalnızca çıkarların farklılığının değil, ama çalışanlar için özellikle temel hakları savunmanın gerekliliğini çok iyi bilirsiniz. Avrupa düzeyinde iş hukuku ekonomik oyunun kurallarına göre daha yavaş ilerleme kaydetse de temelde bence bu iyiye işarettir. Çünkü bu olgu bizim ülkelerin çalışanlarının genel olarak ücretlilerin kültürüyle ilişki kurduğumuzun göstergesidir. Bunun oluşturulması ise oldukça nazik bir konudur ve zaten bu nedenle de siyasal Avrupa'nın inşası, muhasebe kurallarında uyum sağlamaktan çok daha duyarlı, çok daha zor bir iştir. Günümüzde ulaşılmaya çalışılan bu hedefe diyebilirim ki, sosyal diyalogun sunduğu olanaklar çerçevesinde adım adım yaklaşıyoruz.

Benim ardımda başka konuşmacılar olduğu için çok kısa konuşacağım. Şunu demek istiyorum ki, biz bugün sosyal diyalogu öğrenme aşamasındayız. Jean Lapeyre biraz önce size açıkladığı gibi, çok yeni bir dosyada her şey bitme aşamasına gelmişti ama ne yazık ki, sonuca ulaşamadı. ETUC'un UNICE'deki sorumluluğu ile ilgili olarak bu tartışmayı burada gündeme getirdim. Demek istiyorum ki, bir pazarlıkta gösterilen başarısızlık karşısında, sizde, Türkiye'de ve diğer Avrupa ülkelerindeki meslekdaşlarımızın yaptığı gibi, başarısızlığın bilançosu çıkarılır ve yapılmak istenenin neden yürümediği görülmeye çalışılır.

Günümüzde son derece zor bir dönem geçirmekte olduğumuzu düşünüyorum. Çünkü Avrupa düzeyinde sahip olunan değerler bizim kültürlerimizi, yani daha önce denildiği gibi, dayanışma değerlerini yansıtıyorlar. Fakat bu dayanışma değerleri bazen, özellikle de ekonomik büyümenin yükseldiği dönemlerde, bizi dünyanın diğer ülkeleri ve özellikle gelişmekte olan ülkeler karşısında ayrıcalıklı bir konuma getirerek bir anlamda dayanışma karşısı bir nite-lik kazanmaktadırlar. Üstelik günümüzde Avrupa ekonomileri zorluklar ve durgunlukla karşı karşıyadır ve sonuçta rekabet edebilme düzeyini yeniden yakalayabilmek için, kısaca söylemek gerekirse, şeytana uyma eğilimi fazlasıyla mevcuttur. Temelde, artık gerçekçi olmayan sosyal avantajlarla ilgili bazı daya-nışma işaretleri vardır. Ve belki de bunlar üzerinde yeniden düşünmek gerek-mektedir. Sonra, biraz önce Jean Lapeyre'in de değindiği gibi, ülkelerin kal-kınması tabi ki gereklidir. Bazı Asya ülkelerinin nasıl güçlü bir kalkınma için-de olduklarını hepimiz biliyoruz, bundan sevinç duymamız gerekir, fakat aynı zamanda oyunun kurallarına asgari düzeyde de olsa uymalarını istemeden edemeyiz.

Peki bu neden böyle? Sanırım bunun yanıtı oldukça basit. Bildiğiniz gibi, günümüzde karşılıklı ilişkilerin dünya çapında çığırlandığı bir süreç yaşıyoruz. Bu demektir ki, bir yandan hiç değişmeyen ticari ilişkiler sürerken, öte yan-dan sınırları ortadan kaldırma olgusu kapsamında çalışma alanlarının bir ül-keden diğerine transferi gündeme gelmektedir. Diğer bir deyişle, bazen fazla-sıyla bağlı olduğumuz oyun kuralları unutulmuş ve devre dışı bırakılarak, işi başka yerlerde organize etmek için her türlü kolaylık ve saydamlık söz konusu edilmektedir. İçinde yaşadığımız dönemde, inanıyorum ki, ticaretin dünya ça-pında düzenlenmesi ülkelerimizin ve tabi ki sizin ülkenizin kalkınmasına bü-yük katkıda bulunacaktır. Fakat, aynı masanın çevresinde aynı oyunu oynadı-ğımızın, dolayısıyla bu oyunun basit olması gerektiğinin de bilincinde olma-mız gerekir. Ülkelerin bir çoğunda bu kuralları yürürlüğe koymanın hiç de ko-lay olmadığını göz önüne alırsak, bunun önemi daha iyi anlaşılacaktır. Bir ör-nek vermek istiyorum. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün Yönetim Konse-yi'nde geçici üye olmam nedeniyle her yıl, yıl içinde birçok defa uluslararası sözleşmelerin normlarının uygulanmasına tanık oluyorum. Örneğin bazı az gelişmiş ülkelerin, çocukların zorla çalıştırılmasına göz yumdukları bir gerçek-tir. Size bu konuda bir belirsizlik ve yanlış anlamanın söz konusu olmadığını göstermek için, biz, çocukların zorla çalıştırılmasını önlemenin yolunun, bir yandan bu çocukların çalıştığı ülkenin genel ve temel eğitim ve öğretim ola-naklarını içeren bir eğitim sistemine sahip olması, öte yandan da mesleki eği-tim ve hazırlık programlarını yürürlüğe koyması, yani çalışma alanlarıyla ilgili geleceğe yönelik görüş açıları geliştirmesinden geçtiğini söylüyoruz.

Avrupa Birliği'nin ayrıcalıklı muhatapı olan bir ülkenin yurttaşları olarak sizlerin çok iyi anlayabileceğiniz gibi, dünya ölçeğinde ne kadar geniş ve aynı zamanda giderek artan oranda sınırlı bir yapı içinde olmamız talep edilirse, o kadar bizim çalışma koşullarımızda birlikte yaşamayı öğrenmemiz gerekir. Ko-

nuşmamı tamamlarken söylemek istediğim, Avrupa Birliği düzeyinde yapılması gereken bizim şu anda sosyal partner olarak yapmakta olduğumuzu gerçekleştirmektir. Yani, daha iyi kabul edilebilecek kurallara sahip olabilmek, bizim onları aramızda ne ölçüde tartıştığınıza bağlıdır.

İSMAİL HAKKI ÖNAL

Bernard Boussat'a teşekkür ediyoruz. Demek ki işverenler her yerde işverendir. Son söz Avrupa Komisyonu Başkan Vekili olan Gerassimo Zorbas'da. Buyrun.

GERASSIMO ZORBAS • Avrupa Komisyonu DG-V Birim Başkanvekili

Sayın Başkanlar, Bayanlar, Baylar,

Benden önce konuşanlar benim size sunmayı düşündüğüm bazı bölümlere değindikleri için, izninizle, zamanı da gözönüne alarak, bu konuşmamı biraz değiştirmek istiyorum.

Kuşkusuz, Topluluğun sağladığı ilerlemeler bir gerçektir ve bana göre herşeye rağmen Topluluk, belki de dayanışma toplum modelimizin temel bir unsuru olduğu için, barışı korumayı bilmıştır. Ama, Avrupa'nın da sorunları vardır. Avrupa'da bugün, İstanbul'un nüfusunun bir buçuk mislini bulan, yani 18-19 milyon dolayında işsiz var. Tamamen yoksullardan oluşan bir Fransa'yı düşleyebiliyor musunuz? Ama, inanın Avrupa'daki yoksulların sayısı 50 milyonu buluyor. İşte bu unsurları da hesaba katmak gerekiyor. Avrupa'nın çok iyi kaynakları ve katettiği önemli mesafeler, var olan sorunlarını yok saymamızı sağlayamaz. Yaşam ve çalışma ile çalışanların koşullarını iyileştirmeyi gerçekleştirmek, kuşkusuz Avrupa Topluluğu'nu kuran anlaşmanın hedeflerinden biri olmuştur. Buna rağmen, hükümet ve devlet başkanlarının zirvelerinde, kurullarda sosyal boyutun ve sosyal ilerlemenin ekonomik gelişmeleri izlemesi gerektiğinin değerlendirilmesi için yıllarca beklemek gerekmiştir. Gerçekten bu inanç, ülkelerimizin sosyo-ekonomik olarak birbirleriyle kenetlenmelerini sağlama açısından son derece önemli olan yapısal fonların ikiye katlanmasına olanak vermiştir.

Fakat, benden önceki konuşmacıların sözünü ettiği önemli güçlükler, Avrupa Konseyi'nin Sosyal Şartı ile karıştırılmaması gereken, çalışanların temel sosyal haklarıyla ilgili Topluluk Şartı'nın hazırlanması sırasında ortaya çıkmıştır. Aralık 1989'da 11 hükümet veya devlet başkanı tarafından onaylanan bu Şartı bir siyasal metinden, komşumun size saydığı bazı hakları tesbit eden gösterişli bir bildiriden başka bir şey değildir. Yine de, bana sık sık İngiltere'nin sonuçta onu neden izlemediği sorulmaktadır. Burada, benim önümde 1993 Kasım'da Sayın Thatcher ile özel olarak yapılmış bir söyleşi var ve bu söyleşi-

de eski İngiliz Başbakanı Sosyal Şart'ın işverenler için maliyet aruşına yol açtığından istihdam kaybına neden olduğunu söylemektedir. Verimliliği ve işletmelerin gelişmesini zora sokan bürokratik tipli kurallardan kurtulmak gerekmektedir. Oysa, size biraz önce söylediğim gibi, temel sosyal haklarla ilgili Topluluk Şartı, Avrupa'nın sadece tüccarlara ait olmadığını belirtmek için verilmiş gösterişli siyasal bir mesajdan başka birşey değildir. Bununla birlikte, hukuki açıdan zorlayıcı olmasa da, siyasal açıdan bu denli temel olan bir metnin kabul edilmesinin ne kadar dirençle karşılaşılabileceği de çok iyi görülmektedir.

Protokol üzerine birkaç kelime etmeden önce, izninizle üç küçük saptamada bulunmak istiyorum: Birinci gözlemim parasal ve mali entegrasyonun çeşitli yönleriyle ilgili. İşte, uzun zamandır Avrupa'nın kuruluşuna bu unsurlar egemen olmuştur. Yine de, sosyal politikalar ile ekonomik politikalar arasındaki karşılıklı bağımlılık olgusunu ve bunların önemini son yılların deneyimi ortaya çıkarmıştır. Bu karşılıklı etkileşimi bilmemezlik edemeyiz. Kuşkusuz yaratılmamış bir zenginlik paylaşılamaz, ama toplumsal bir düzen olmadan da zenginlik yaratılamaz.

Yapmak istediğim ikinci saptama, temel haklarla Topluluk yasal düzeni arasındaki ilişkiyle ilgili. Bildiğiniz gibi, bundan daha önce söz edildiğinde, iş hukuku ile ilgili bir örnek verilmişti. Avrupa Birliği Anlaşması, Birliğin temel haklara saygılı olduğunu ve bunun durağan bir perspektif içinde algılanmaması gerektiğini bildirmiştir. Bana göre, çalışanların sosyal hakları, doğal olarak, temel hakların bir bölümünü oluşturmaktadır.

Bilinmesi önemli olan üçüncü gözlemim, Topluluk sisteminin yetkilerinin Topluluk ile üye ülkeler arasında paylaşımı üzerine kurulmuş olmasıdır. Topluluk her istediğini yapamaz ama ulusal bir yasa koyucu istediğini yapabilir. Söz konusu olan bir haklar sistemi olduğundan Topluluk ancak anlaşmanın izin verdiği kadarını yapabilir. İngilizlerin itirazının sertliğini teyid eden Maastricht Zirvesi'nde 12'ler tarafından bulunan çözüm çerçevesinde Sosyal Politika Protokolü onaylandı. Bu Protokol 11'lere, yani İngiltere dışındaki üye ülkelere, Sosyal Politika Anlaşması kapsamında ve anlaşmalarda öngörüldüğü biçimde, Topluluk kurumları ve mekanizmalarını kullanma yetkisi vermiştir. Kuşkusuz, ben olayı basite indirgemek için şemalaştırdım. Şimdi, 11'ler tarafından gerekli çoğunluk veya oybirliğiyle onaylanan direktifler vardır ve bu ayırım son derece önemlidir. Bu teorisyenlerin yaptığı bir okul kitabı ayırımı değil, ama Avrupa'da, Brüksel'de oluşan bir ayırmadır. Avrupa'nın sahip olduğu çalışanları korumaya yönelik direktif sayısının yirmiyi bulduğu günümüzde, sağlık ve sosyal güvenlik alanlarında gerekli çoğunlukla yönergeler üretilmesine olanak verilmektedir. Oysa ki, bu alanlarda oybirliği ile hareket etme gereği var. Buna rağmen, sık sık engelleme girişimlerine tanık olunuyor. Bu anlaşmalar ve protokollerde sosyal partnerlerin rolü giderek güçlenmiştir. Ve belki de bu elde edilen en önemli ilerlemedir. Çünkü böylece uluslararası bir sistemde ilk defa olarak sosyal partnerlerin rolünün kabul edilmesi gündeme

gelmektedir. Sosyal partnerleri lobilerle karıştırmamak gerekir. Bunlar, yasal düzenlemeler yanında, sözleşmelerle ilgili düzenlemeler yapma görevini de yüklenmiş ayrıcalıklı aktörlerdir. Sosyal partnerlerin lobi olduklarını söyleyenler bence yanılıyorlar ve kanımca Maastricht Anlaşması aradaki farkı çok iyi gösteriyor.

Tarihler ve sürelerle ilgili koşullara kadar uzanmak istemiyorum. Yalnızca şunu bilin ki, bundan böyle sosyal politika alanında bir metin önermek istediği takdirde, Avrupa Topluluğu Komisyonu, sosyal partnerlere, salt metnin içeriğini değil, ama herhangi bir eylemde benimsemek istediği yönelimi de danışmak zorundadır. Sosyal politika düşünce olmadan, güncel ekonomik durgunluk ve ulusal gerçekler bunun yapılmasını önler gibi olsalar bile. Sosyal politika eylemsiz de yapılamaz. Çalışanların temel sosyal haklarıyla ilgili Topluluk Şartı, kanımca temel referans noktası olarak kalmalıdır. Bu Şart, 1989 yılında 11 devlet ve hükümet başkanı arasında verilen sözün bir ifadesi olmuş ve bu söz Maastricht Anlaşması'nda onaylanmıştır.

Ekonomik kriz tarafından kemirilen sosyal boyutun inandırıcılığı, kuşkusuz sosyal alanı düzenlememeye çalışmakla eski durumuna getirilemez. Tersine, karşılıklı anlaşmayı temel alan bir yaklaşımla, sosyal kazanımları artırma yönünde ilerlemek gerekir. Çeşitli aktörler ve özellikle sosyal muhataplar arasında bir konsensüse yani karşılıklı anlaşmaya gereksinim vardır. Fakat, size dediğim gibi, bunu ne eylemsiz ne de projesiz yapabiliriz. Belki de hepinizin duyduğu, Başkan Delors'un öncülük etmesiyle geçtiğimiz yılın sonunda Brüksel'deki Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen *Beyaz Kitap*, Avrupa Birliği düzeyindeki eylem planlarıyla ulusal farklılıkları da gözönüne almak için, her ülkedeki düşünceleri içermektedir. Fakat, size şimdi bu kitaptan söz edemem, çünkü niyetim bu değil. Başkanlarınızın tartışmasına yeterince zaman bırakmak istiyorum. Yine de tek bir şey söyleyeyim, bu *Beyaz Kitap*'ı anlayabilmek için yalnızca günümüz ortamına dalmak yeterlidir. Bu ortamın içine girmek, aydın namusuyla şu soruyu sormak demektir: Avrupa ekonomisinin güçlü yönleri ve zayıflıkları nelerdir?

Zayıflıklar: kitlesel işsizlik, zayıflayan rekabet ortamı, ekonomilerimizi etkileyen yeni iş bölümü, teknik ilerlemelerin sonuçları. Mutlaka gerekli olan ekonomik gelişme yetersiz kalmakta ve yanlış yönlendirilmiş işgücü pazarıyla ilgili politikalar yeterli araçlardan yoksun bulunmaktadır. Bu *Beyaz Kitap*'ta bir ekonomik yenilenme için gerekli büyük yönelimler, her şeyden önce parasal ve ekonomik birlik hedefinden sapmamak, dünyaya açık ve dayanışmacı bir Topluluk yapısını korumak, araştıma ve geliştirme alanlarında artan bir işbirliğini sağlamak ve son olarak da etkili bir telekomünikasyon ve ulaşım altyapısı ağı kurmak şeklinde sıralanmıştır. Aynı biçimde teknolojik devrimi, eğitim sistemlerimizin uyarlanması da gözönüne alarak, kullanmak ve yeni bir kalkınma modeliyle işgücü pazarı üzerine daha aktif politikalar öngörmek de bu yönelimler kapsamında ele alınmalıdır.

Sonuçta, *Beyaz Kitap*, bir iyimserlik mesajından başka bir şey değildir. An-

cak, konuşmamı bitirirken şu soruyu sormadan da edemeyeceğim: Sendikal hareket ve Avrupalı işverenler bu tartışmanın içinde yok mudur? Hayır, kuşkusuz hayır. Her iki taraftan da dostlarım bundan size söz ettiler. Fakat, çalışan kadar işsiz de savunulduğu ve işletmelerin dayanışmada önemli bir rol üstlendiği yeni çalışma modeli, bana öyle geliyor ki, sosyal muhataplar arasında karşılıklı anlaşma olmaksızın gerçekleştirilemez. Ekonomik durgunluk, ilkelere ve ilgili tartışmalara kendimizi hapsedenemize fırsat vermiyor. Parlamentar demokrasilerimizin dengeli ve demokratik bir sisteme sahip olmakta yetersiz kalması, sendikal hareketlerin çağdaş rolünü arırmaktadır. Sendikaların rollerini yerine getirebilmeleri ve ihtiyaçları olan güç dengesini yeniden bulabilmeleri için, gerçekte yalnızca çalışanların temsilcileri olmamaları, ama aynı zamanda toplumların sürekli değişimlerini öngörmeleri ve bu konuda kafa yormaları gerekmektedir.

Avrupa Topluluğu için, sosyal partnerler, size daha önce söylemiştim ve şimdi tekrarlıyorum, lobiler değil ama ayrıcalıklı aktörlerdir. Sözleşmelerin düzenlenmesinin mekanizmasının uygulamaya konmasının da onların görevi olduğu açıktır. Bunu yapabilmelisiniz, bunu bilmelisiniz. Tekrar ediyorum ve bu son derece önemli, ulusal bilgi, topluluk bilgisi, uluslararası bilgi. Avrupa Komisyonu kendi payına, bu tip toplantıları finanse ederek ve teknik yardım yaparak sizin işinizi kolaylaştırıyor. Fakat, fırsatları yakalayarak, ulusal olsun, Topluluğa bağlı ve uluslararası olsun, siyasal iktidar karşısında konumunuzu belirlemek size düşüyor. Teşekkür ediyorum.

İSMAİL HAKKI ÖNAL

Biz teşekkür ediyoruz.

Böylelikle ikinci tur konuşmalara geçmeye zamanımız kalmadığı için programımız gereğince tartışma bölümüne geçeceğiz. Gerek Türkiye işçi sendikaları ve işveren sendikaları adına yapılan konuşmalar, gerekse ETUC ve diğer kurumlar, Avrupa işverenleri adına yapılan konuşmalar bize aşağı yukarı Avrupa Topluluğu için nelerin gerektiği, Avrupa Topluluğu'na katılmak için nelerin yapılması gerektiği, Avrupa Topluluğu'nun bugünkü işlevinin ne olduğu ve ne olması gerektiği, geleceği konusunda olabildiği kadar aydınlatıcı oldu. Kendilerine hepimizin adına teşekkür ediyorum.

Şimdi tartışma bölümüne geçiyoruz. Bu bölümde söz almak isteyen varsa söz vereyim.

PROF.NUSRET EKİN • Katılımcı • İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyesi

Sayın Başkan, Başkanlığınızda adeta bir inci kolye gibi fevkalade ilginç, fevkalade güzel tebliğler dinledik. Bu vesileyle teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Ayrıca ETUC'a ve dolayısıyla TÜRK-İŞ ve DİSK'e, Türk sendikacılığına ve en-

'düstriyel ilişkiler sistemine böyle fevkalade ilginç ve çağdaş bir yeni tartışma boyutu getirdiği için bir hoca olarak, bir öğretim üyesi olarak gerçekten çok uygulandığım bu toplantı vesilesiyle çok modern ve çağdaş şeyleri tartıştığımız bu toplantı için gerçekten teşekkürlerimi sunmak istiyorum.

Çok kısa iki noktaya değinmek istiyorum. Sabahtan kalan vakit hakkım vardı. Onu kullanmadan iki üç tane de sual sormak istiyorum. Bir tanesi noktalardan, genç bir arkadaşım da orda değindi, ETUC'un başı belada. Yani birinci değinmek istediğim nokta, bugün Avrupa'da çalışma sorunları fevkalade dramatik bir dönüşüm geçirmektedir. Bunların başında işsizlik, toplu iş sözleşmesi müzakerelerinin işyeri seviyesine indirilmesi, fevkalade keskin bir rekabet, sosyal damping ve sendikaların durgunlaşması ve belki biraz zayıflaması, daha durum pek açık değil.

İkinci bir yaklaşım Avrupa Topluluğu veya Avrupa Birliği aşlında ekonomik karakterli bir uluslararası bütünleşmedir. Ve Roma Antlaşması'nda benim hatırladığım kadar sosyal sorun AT'nin getireceği refahla çözülecek diye düşünülmüştür. Yani böyle bir ekonomik entegrasyonun beraberinde getireceği sosyal refah, sosyal sorunları da çözücektir denilmiştir. Yakın tarihlere kadar da Avrupa Topluluğu'nda benim hatırladığım değerlendirmelerime göre çalışma sorunları ikinci, üçüncü plana inen gündemden düşmeye başlayan ve sendikacılığın biraz toplumsal yapı içinde modasının zayıfladığı veya çok fazla gündemde olmadığı bir yapı içinde değerlendirildiği bir oluşum ortaya çıkmıştır. Şimdi böyle bir yapıya bir olay daha binmiştir. O da biliyorsunuz tek pazar. Tek pazarda 16 ECU sosyal yükleri olan Almanya, üç dört ECU yükü veya beş altı ECU İspanya, Portekiz var. Aynı piyasaya mal satıyorlar. Yükleri farklı. Bu bir haksız rekabettir, bu bir kirli rekabettir, bu iyi işvereni cezalandıran bir rekabettir. O halde bir sosyal damping olayının önüne geçilmelidir. İşte bu oluşumlar içinde özellikle başı Kohl ve zannediyorum Mitterand'ın çektiği, Papandreu'nun da desteklediği, Filipe Gonzales'in de desteklediği fakat Margaret Thatcher'ın fevkalade şiddetle karşı çıktığı bir Avrupa Sosyal Şartı tartışması gündeme gelmiştir. Amaç yükleri, külfetleri, sosyal normları standart hale getirmektir. Aynı piyasaya mal üretenler, aynı yüklerin altına girmelidir.

Şimdi birinci konu bu tartışma ortamında ortaya çıkan şu sualdir. Bunu eğer lütfederse Sayın Jean Lapeyre'ye sormak istiyorum. Acaba Avrupa pahalı bir sistem olarak mı değerlendirilmektedir? Yani bu globalleşen dünyada nasıl bu rekabete uyacaktır? Özellikle Pasifik kaplanlarını ve dinamik, Pasifik ve Çin modellerini söylemek istiyorum. Burada bir dönüşüm var. Bu dönüşüm maalesef işçi hareketinin uzun dönemli olarak çok lehine gözüküyor.

İkinci değinmek istediğim; Avrupa Topluluğu'nun, biliyorsunuz bir iş hukuku yok, hem bireysel iş hukuku yok, hem toplu iş hukuku yok. Avrupa Birliği'nde sosyal siyaset gelişmiş, sosyal politikalar var. Bir arkadaşımız da gayet güzel değindi. Benim hatırladığım bilim alanında, endüstri ilişkileri alanında dört tane direktifi, bir iki tane genelgesi var. Yönetime katılma teklif tasarıları, özellikle Fredeling teklif tasarıları biçiminde ve burada işçi hakları açısın-

dan esas itibariyle sosyal politikalara dayalı bir koruma söz konusu. Şimdi böyle olunca tabi bizim sosyal yasalarımızın şu veya bu oluşumun bir AT'nin iş hukuku olmayınca mükayesesini yapmakta da zorlaşıyor.

Buradaki suali şöyle ifade edebilirim. Acaba burada söz konusu olan ilk önce düzelt, sonra gel veya gel içeri beraber düzeltelim. Şimdi benim hatırladığım Yunanistan, Portekiz ve İspanya modeli, içeri gel birlikte düzeltelim modelidir. Ve bunların giriş şartları, girdikleri zamanki koşulları Türkiye'nin zaman zaman gerisindedir. İspanya'nın bir gecede 20.000 sayfayı imzaladığını biliyorum. Ve sürekli ceza kesiyorlar İspanya'ya, hiç bir yasası bu normlara uymuyor. Yani ben de diyorum ki Türkiye modeli için. Tabi burada da ETUC'un desteğine özellikle değinmek istiyorum. Yani bizim şuramızda buramızda var tabi. Mümkün değil olmaması. 3.000 dolarlık toplumda tabi bir sürü sıkıntılar olacak. Bu sıkıntıları ben ikiye ayırıyorum. Birinci sıkıntılar kalıcı olmayan sıkıntılardır. Mesela enflasyon. İki sene enflasyonun üzerine varırsınız yüzde 5'e düşer. Enflasyon bir ülkenin kalıcı bir kaderi değildir. Biraz etkileyici süreklilik arzeden iki özelliği var. Çok çocuk doğuruyor, nüfusu çok artıyor. İşsizliği de böyle fakirlikle birleşmiş yapısal bir hale dönüşmüş. İslamiyet Türk toplumunun bir kaderidir, bir özelliğidir. Şimdi o zaman böyle bir bakış açısı içinde bu iktisadi faktörler vs. bana göre Yunanistan'dan Türkiye daha iyi. Bana göre Türkiye, Yunanistan'dan daha hümanist, daha enternasyonel, daha insancıl, daha az milliyetçi. Yani Avrupa'nın aradığı kültürel normlar bakışı açısından baktığımız zaman ben Türk ekonomisinin, Türk kültürünün birçok Avrupa kültürlerine nazaran daha hümanist, daha insancıl olduğuna inanıyorum. Bu konudaki görüşlerini yani, gel içerde birlikte düzeltelim, modelinin Türkiye için çok daha adil, hakşinas olacağına inanıyorum. Efendim, kısa konuşmamdandır dolayı da teşekkür ederim Sayın Başkan, sağolun.

İSMAİL HAKKI ÖNAL

Teşekkür ederim hocam. Hocaların en kısa konuşması bu. Önce soruları alalım, sonra cevapları. İzin verirseniz arkadaşlar, önce yabancı arkadaşların sorularını alacağım. TSO'nun temsilcisi Ole Soderman

OLLE SÖDERMAN - İsveç, Kamu Çalışanları Sendikaları Konfederasyonu
TCO Temsilcisi

Sevgili Türk Dostlar,

25 yıldan fazla İsveç'te devlet memurluğu yaptım. 35 yıldır sendika üyesiyim ve 27 yıldır da sendikacı olarak çalışıyorum. Adım Olle Söderman. Ayrıca, birçoğunuzun da bildiği gibi Türk-İsveç Dostluk Derneği Başkanıyım. Daha önce, birçok kez çeşitli konferanslarda size buradan seslendim. İsveç'te

temsil ettiğim gruplar henüz burada, Türkiye’de sendikal çalışmalara katılmadılar. 1988 yılında DİSK’in işbirliği ile yapılan bir konferansta bulunma fırsatını buldum. Kamu çalışanlarının örgütlenmesi üzerine bir konferansı. Daha sonra, 1990’da Sayın Demirel ve muhalefet lideri Sayın İnönü ile tanıştım. Toplantılar sırasında konuyu açtım ve her ikisinden de, seçimlerden sonra, herkesin burada, Türkiye’de sendika üyesi olabileceğinin garanti edileceği sözünü aldım. 1992 TÜRK-İŞ Kongresinde aynı şeyi dile getirdim ve şimdi görüyorum ki bu gerçekleşmiş. Cumhurbaşkanınız Sayın Demirel’i can kulağıyla dinledim ve anlayabildiğim kadarıyla Türkiye’de herkesin sendika üyesi olabileceğini elde ettiğini söyledi. Sendikalardan başka, devlet memurlarından da sözetti. Anlayabildiğim kadarıyla bunların bazı derneklere üye olma hakları yok. Ama İsveç’te öğretmenler, belediye çalışanları, devlet sektöründe çalışanlar, hatta polis ve askeri personel bile örgütlü. Hepsi sendikalı. Grupları bölmeyin. Herkesin sendikalara girme hakkı olsun. Toplu pazarlık hakkı ILO kararları içinde çok önemli bir yere sahip. Kamu sektöründe grev hakkı bazı Batı Avrupa ülkelerinde hala yok. Örneğin, Fransa’da, Almanya’da, Danimarka’da, hatta İsveç’te bile. Polis ve askeri personelin greve çıkması için işveren olarak devletle anlaşma yapmak gerekiyor. Yani, demek istediğim, grev hakkı mücadele edilecek en önemli şey değil. Toplumda bazı kesimlere hak verip bazılarına vermemek o toplumun geleceği açısından çok sakıncalıdır. Herkesin sendikalarda sorumluluk alması gerekir. Sizin de işverenlerle aynı haklara sahip olmanız gerekir. Bana 1990’da verilen sözlerin tutulacağını umarım. Ve size daha önce söylediğim gibi, TÜRK-İŞ Kongresine katılanlar bilir, Sayın Demirel ile Sayın İnönü’ye birer mavi kravat hediye ettim ve işçilere tüm haklar tam olarak verildiği gün parlamentoda bu kravatları takmalarını söyledim. Şimdi Sayın Demirel Parlamento’nun dışında ama belki kendisinden sonra gelenlerin bunu gerçekleştirmesini ve mavi kravatı takmasını sağlayabilir. Türkiye’li sendikacı arkadaşlarıma en iyi dileklerimi sunuyorum. Teşekkür ederim.

İSMAİL HAKKI ÖNAL

Teşekkür ediyorum. Sıra Fransız CFDT’den Alain Benlazar’da.

ALLEN BENLEZAR - *Fransa Demokratik İş Konfederasyonu CFDT Temsilcisi*

Teşekkürler. Soru sormayacağım. Sadece panel ile ilgili bir tepkimi dile getirmek istiyorum. Özbek arkadaşın içten konuşması için teşekkür ediyorum. Evet, soru sormayacağım, açık oturumla, özellikle de Özbek arkadaşın içten konuşmasıyla ilgili tepkimi ortaya koymak istiyorum. Gerçekten de ETUC eleştirilebilir, buradaki her üye ETUC’u eleştirme hakkına sahiptir. Ama dosyamızın ETUC’a karşı sarfettiği sözleri çok ağır, fazlasıyla ağır buluyorum.

ETUC'un bir fildişi kuleden çok Babil Kulesi, 9'u Orta ve Doğu Avrupa kaynaklı gözlemci statüsünde olmak üzere 50'ye yakın örgütü barındıran, Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin sendikal örgütlerinin üyeliği sorunu gündeme geleceğinden, bugün 23 olan üye ülke sayısını gelecek kongrelerde artırması beklenen bir Babil Kulesi olduğunu düşünüyorum. ETUC açık bir örgüttür. Biraz yetersiz de olsa, Avrupa ülkeleri veya Akdeniz ülkelerindeki, Afrika'daki, Karayipler'de, Pasifik'de, Orta ve Doğu Avrupa'daki demokratikleşme, insan hakları ve kalkınma sorunlarıyla ilgilenmeye açıktır.

Belleginizi tazelemek için ekleyeyim, Eylül 1980'de Türkiye'de askeri darbe olduğunda, sendika militanları tutuklanıp sıkıyönetim mahkemelerine sevk edildiğinde ETUC, başka kuruluşlarla birlikte önemli bir dayanışma eylemi geliştirmiş ve bu eylem hapisteki militanlarca hakettiği biçimde değerlendirilmiştir.

Bir de, izninizle, Jean Lapeyre'in Bosna-Hersek'le ilgili olarak altını çizdiği bir noktayı, ETUC'un ayakları sürekli aynı çarıklarda hareketsiz kalmadığını eklemek istiyorum. Kuruluşumuz, koşulları göz önünde tutarak, elindeki olanaklar çerçevesinde hareket etmeye çalışıyor. Bu nedenle, yapmaya çalıştığı bir eylem, ICFTU (Dünya Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu) ve WCL (Dünya İş Konfederasyonu) ile bağlantı kurarak Bosna-Hersek'li sendikacılarla Saraybosna'da bir 1 Mayıs'a katılma kararı önemli bir hareket olarak ona onur vermektedir.

Şunu da eklemek isterim ki, gerçekte ETUC'un kendisinin de Avrupa Birliği'nin eylemiyle, bugün eski-Yugoslavya'da ve özellikle Bosna-Hersek'te olan bitenlerle ilgili eleştirileri vardır. Söylemek gerekir ki, Avrupa Birliği'nin bu konudaki eylemini güçsüz olarak nitelemektedir. Fakat, eğer bu güçsüzlük varsa, şunu da kabul etmek gerekir ki bu aynı zamanda Birleşmiş Milletler ve NATO, yani hepimiz tarafından paylaşılan bir güçsüzlüktür. Bunun yanında, 1973 yılındaki kuruluşundan bu yana ETUC'un eyleminin Topluluk dışı ülkelere gelen işçileri destekler nitelikte olduğunu da belirtmeliyim. Bunda güdülen temel amaç ise, haklarda eşitlik, yani ırkçılığa ve yabancı düşmanlığına karşı savaşarak, hukuk alanında bir Topluluk vatandaşı ile Topluluk dışı ülke vatandaşı arasında ayırım olınmamasını sağlamaktır. Sürekliliği olan bu eylemin ne kadar isabetli olduğunu bu sabah gözlemlene olanağını bulduk.

Sonuçta, kabul etmek gerekir ki, ETUC değişken geometrisi olan bir dayanışma örgütü değildir. Ayrıca, bizim de, hükümetlerimizin veya çeşitli siyasal grupların ulusal, hatta milliyetçi eğilimler taşıyan ve bu nitelikleriyle de çok tehlikeli maceralara atılmamıza neden olabilecek söylevlerinden etkilenmeme cesaretini göstermemiz gerekir. Sendikal hareketin geliştirdiği eylem de işte bu tip tehlikeli maceralara yol açabilecek hareketleri önleme amacını taşımaktadır. Örneğin ETUC'a tam üyelik statüsüyle bağlı olan CFDT olarak biz, Makedonya sorunuyla ilgili olarak Fransa'daki Yunanistan Büyükelçiliği'ne bir mektup yazarak, Yunan sendikaları nezdinde girişimde bulunduk. Aynı şekilde bizim gözümüzde, gelişmeden başka herşeye yol açabilecek siyasal ve eko-

- nomik kayıplara neden olan Kürt sorunu ile ilgili olarak da, Paris'te Türk Bürokrasiliği'ne benzer bir soru yönelttik.

Son tahlilde, ETUC'un dünya işçilerinden uzaklaştığına inanmıyorum. O bence, Hristiyan klübü değildir. Bugünkü yapılanma biçimi, ona üye olan örgütler, en başta da sizinkiler, TÜRK-İŞ ve DİSK, bu kuruluşun diğerlerine fazlasıyla açık olduğunu ve gelecekte daha geniş bir açılımı gerçekleştirmeyi çok istediğini göstermektedir. Öyleyse biraz önceki ağır sözler, yalnızca ağır söz etmek için sarfedilmiştir. Çok iyi biliyorum ki, Özbek arkadaş bir Fransız atasözünün dediği gibi davranıyor: "İyi seven iyi okşar" (hafifçe dövmek anlamında). Teşekkürler.

İSMAİL HAKKI ÖNAL

Alain Benlazar'a teşekkür ediyoruz. İki kişiye daha söz vereceğim.

MEHMET MIHLACI • Katılımcı, DİSK Gıda-İş Sendikası Genel Başkanvekili

Sayın Başkan, Değerli Dostlarım,

Benim kısaca bir değerlendirmeden sonra bir önermem olacak. Değerlendirmem şu; bu Konferansın başladığı iki günden bu yana tabi ki gündemin maddelerini görüşüyoruz. Ama bugünkü gündem maddesi daha çok ülkemizin sosyal ve sendikal durumunun tahlili ve bunun Avrupa Birliği ile ilişkileri olması gerekirken, birkaç konuşmacı hariç devamlı Avrupa Birliği'ni, ETUC'u eleştirileriyle değerlendirmeler devam ediyor. Ve görüyorum gerek bazı sendikacılar, gerek Hükümet temsilcileri başından bu yana ve bazı değerli hocalarımız devamlı Türkiye'yi gündemin dışında tutmaya çalışıyor. Oysa ki bu toplantının amaçlarından bir tanesi de Türkiye'de sosyal ve sendikal hakların, özgürlüklerin Avrupa Birliği'ndeki sosyal şartlara uygunluğunun tartışılması ve bu konuda bu toplantının buna bir katkıda bulunabileceği konusunun görüşülmesi olması gerekir. Bu gündemden kaçma zaman zaman da işte burda yabancılar var, yabancıların yanında Türkiye konusunu, Türkiye'deki sosyal ve sendikal durumu konuşmalıyım, şeklinde tezahür ediyor. Ben burada yabancı olduğu kanısında değilim. Çünkü öncelikle bulunan dostlarımız bizi Avrupa Birliği'ne almak isteyen dostlarımızdır ve biz de bu Avrupa Birliği'ne gönüllü irademizle girmek istediğimize göre, yarınki Federal Devletin ortak yurttaşları olacağımıza göre burada yabancı bir kimse yok.

İkinci söyleyeceğim yine bu yabancılık konusunda. Burada bulunan dostlarımızın önemli bir kısmı üyesi bulunduğumuz, TÜRK-İŞ'in ve DİSK'in üyesi bulunduğu Avrupa Sendikalar Konfederasyonu ETUC dünya işçi sınıfının en önemli etkin, çağdaş merkezi ve biz, TÜRK-İŞ ve DİSK yine gönüllü olarak bu konfederasyona üye olduğumuza göre bu nedenle de burada yabancı kimse

yok. Ben Sayın Top'un Türkiye'deki sosyal ve sendikal durumla ilgili saptamasına yüzde yüz katılıyorum. Bu arada bir ilave yapmak istiyorum. Sabahki oturumda Bakanlık temsilcisi Sayın Bayan dediler ki, Avrupa'da göçmen işçilerin seçme ve seçilme hakkı yoktur. Ben buradan Hanımefendi'yi ilgiyle izledim. Benim de Türkiye'de Türk vatandaşı olduğum halde seçme ve seçilme hakkım yoktur. Ben muhtar olamam, belediye meclis üyesi olamam, il genel meclisi üyesi olamam, belediye başkanı olamam, milletvekili olamam. Ya sendikadan istifa edeceğim veya bu yerlere seçilemem. Şimdi başkalarını eleştirirken önce kendi durumumuza bir göz atmak ve bunu düzeltmek durumundayız. Benim önerim şu. Bu toplanının hele bu gündem maddesinde Türkiye'de Sosyal ve Sendikal Durumla ilgili maddesinde, Türkiye'deki sendikal standartları sosyal standartları Avrupa Birliği seviyesine çıkartmak bakımından önümüzde güncel olarak sendikal haklar, iş hukuku konusunda hazırlanmış yasa tasarıları var. Ve burada ilgili Bakan, iki büyük konfederasyonun, hatta üç büyük konfederasyonun bu konuda anlaşmasını, yasayla ilgili niteliklerin tespitiinde anlaşmasını istemektedir. Fakat şu ana kadar TÜRK-İŞ'te yeterince bir anlaşmaya varılamamış durumdadır. Üyesi bulunduğumuz ETUC bu konuda bir öncülük yapmalı, DISK'ten bir temsilci, TÜRK-İŞ'ten bir temsilci, ve ETUC'tan bir temsilci önümüzdeki bir ay içerisinde bu yasa tasarılarını inceleyerek bir ortak önerinin Bakanlığa sunulmasını ben öneriyorum. Bu konuda kapanış bildirgesine de bir bölüm konmasını diliyorum ve bu konuda Sayın Özbek'in ve Sayın Top'un, her iki konfederasyon temsilcisinin görüşlerini rica ediyorum. Teşekkür ediyorum.

İSMAİL HAKKI ÖNAL

Şimdi son sözü Çalışma Bakanlığı Müsteşar Yardımcısına vereceğim. Yarın sabahleyin aynı biçimde yarım saat devam edeceğiz.

GÜNAY ASLANTEPE

Teşekkür ediyorum sayın Başkan. Öncelikle İsveçli dostumun biraz önce belirttiği konudaki kuşkuvarını bertaraf etmek için bir açıklama yapmak istiyorum. Dün sayın Bakanımız yaptığı konuşmada belirtmişti. Türkiye 87 sayılı ILO sözleşmesini onayladı. Buna koşut olarak da Bakanlığımız kamu çalışanlarının örgütlenmesini içeren bir yasa tasarısını Bakanlar Kurulu'na sevketti. Bu yasa tasarısı Bakanlar Kurulu'nda görüşüldü. İlgili komisyonlarda görüşüldükten sonra Parlamente'ya sevkedilecek. Bu İsveçli dostumun kuşkuvarını bertaraf etmeye yarayacak bir açıklamadır sanıyorum.

İkincisi; yurt dışındaki vatandaşlarımızın Avrupa Birliği içinde sadece iki ülkede yerel seçimlere katılma hakları var. Hollanda ve Danimarka. Diğer ül-

kelerde yerel seçimlere katılma hakkı yok Türk vatandaşlarının. Bunun şöyle bir önemi var sayın dinleyiciler. Yerel seçimlere katılma biliyorsunuz vergi mükelleflerinin altyapı çalışmalarına vergi ile katkılarıyla oluşan bir şeydir. Bunun karşılığı orada yaşayan yurttaşlarımız altyapı yatırımlarına katkıda bulunmalarına rağmen bir konut sorunuyla karşı karşıyadırlar. Bir takım altyapıdan kaynaklanan çocuk yuvası, eğitim sorunları gibi sorunlarla karşı karşıyadırlar ve bunların gerçekleşmesi için yerel seçimlerde söz sahibi değillerdir. Sendika mevzuatımızdaki düzenlemeler ise bana göre seçme ve seçilme hakkını sınırlama olarak algılanmaması gerekir, diye düşünüyorum. Aynı şey bugün bakıyorsunuz bir milletvekilimiz için de söz konusuydu. Belediye başkanı seçilince birinden birini, görevlerinden birinden birini terketmek zorunda kaldı. Bu bir tercih meselesidir. Olayın seçme ve seçilme hakkının sınırlanması olmadığı kanısındayım. Teşekkür ederim.

İSMAİL HAKKI ÖNAL

Teşekkür ederiz. Bürokratlarımız böyle düşünüyor, Hükümetimiz böyle düşünüyor. Buna, aynı şekilde aynı düşünceyle karşılık verme durumunda değiliz. Biz farklı düşünüyoruz, Hükümet farklı düşünüyor, Hükümet temsilcisi farklı düşünüyor. Olabilir. Zaten farklı düşünmeseydik farklı yerlerde olurduk. O nedenle arkadaşımızın kendi düşüncesidir. Saygı duyuyoruz. Açıklamalarından dolayı da teşekkür ediyoruz kendilerine. O sorunun cevabını zaten bekliyoruz hepimiz.

Şimdi, yarın sabahleyin dokuz buçukta birlikte olacağız. Ve bu görüşmemiz de yine yarım saat sürecek. Daha sonra öbür oturuma geçeceğiz. İyi akşamlar.

27 Nisan 1994 ÜÇÜNCÜ GÜN - BİRİNCİ OTURUM

İSMAİL HAKKI ÖNAL • Oturum Başkanı

Beyler, Sevgili Arkadaşlar,

Dün toplanmanın uzaması nedeniyle söz veremediğimiz arkadaşlarımıza bir yarım saatlik süre tanıyoruz. Yarım saatlik süreden sonra bugünkü programa geçeceğiz. Önce, ICFTU temsilcisi Dan Cournier'e söz veriyorum. Buyrun Dan.

DAN COURNIER • Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu ICFTU Temsilcisi

Teşekkür ederim Sayın Başkan.

ICFTU adına, bu Konferansı düzenledikleri için ETUC ve iki Türk üye konfederasyonumuz TÜRK-İŞ ve DİSK'i kutlarım.

Bu Konferansın tam zamanında yapıldığına ve yaşadıkları bu sıkıntılı dönemde Türk dostlarımızla bize bir dayanışma olanağı yarattığına inanıyorum. Bu Konferans ayrıca, Avrupa Birliği'ne entegrasyon sürecinde onlara yardım edebilmek için bir fırsattır. Bu nedenle, bu fırsatı, sorunlarımızı açıkça tartışmak için bir şans olarak değerlendirmeliyiz çünkü biz gerek ICFTU, gerekse ETUC içinde kendimizi aynı ailenin fertleri olarak görüyoruz. Bu bağlamda Türkiye'nin liberalleşmesi konusunda birkaç söz söylemek istiyorum.

Pazartesi günü, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı, Türkiye Hükümetinin içlerinde ILO'nun 87 no.lu kararı da bulunan, altı kadar örgütlenme özgürlüğü ile ilgili anlaşmayı onayladığını söyledi. Ancak ben burada, bir maddenin onaylanması ile uygulamaya konulması arasındaki kesin ayrım üzerinde durmak istiyorum çünkü bu çok önemli bir meseledir. Aslında bir anlaşmanın onaylanması başka şeydir, onu uygulamaya, yürürlüğe koymak başka şeydir. Bu bağlamda, birkaç yıl önce Türkiye Hükümeti tarafından onaylanan 98 sayılı anlaşmaya bakmanız gerekiyor. Yıllardır da ILO, Türk Hükümetinin 98 sayılı anlaşmaya uymadığını üç noktada kaygısını belirterek dile getiriyor. ILO bu kaygıları peşpeşe birkaç raporla dile getirmiştir. Bu kaygılar, sayısal kısıtlamalarla ilgilidir, yani şu meşhur işyerinde yüzde 51, işkolunda yüzde 10 çalışan oranı. Bu maddeler hepinizin malumudur.

Türkiye'nin şu anda, İş Kanununu uluslararası iş standartlarına uygun hale getirmesi için elinde bir fırsat vardır. Ve bu önemli bir meseledir. Daha önce de söylediğim gibi, ILO Anayasasına göre Türk Hükümeti bir yıl içinde onayladığı yasaların işlerliği ile ilgili, alınan tedbirleri ve atılan adımları içeren

bir raporu ILO'ya sunmak durumundadır. Yanlış hatırlamıyorsam, bu süre bu Temmuz'da bitiyor. Yani fazla zaman yok. Bugün gazeteden, Başbakan Tansu Çiller Anayasa'da bazı anti-demokratik maddeler olduğunu, Hükümetin bu maddeleri kaldırmaya hazır olduğunu belirttiğini memnuniyetle öğrendim. Bu tür bir girişimi sevindirici buluyoruz ve Türk Hükümetinin, İş Kanununu ve Anayasasının ilgili maddelerini uluslararası standartlara uyacak biçimde değiştireceğini umuyoruz. Teşekkür ederim Sayın Başkan.

İSMAİL HAKKI ÖNAL

Teşekkür ederim.

Değerli Arkadaşlar,

Şimdi Dünya İş Konfederasyonu adına ya da temsilen Muharrem Kahraman arkadaşım konuşma yapmak istiyor. Kendisine kısa bir söz vermek istiyorum. Buyrun Muharrem Bey.

MUHARREM KAHRAMAN • Dünya İş Konfederasyonu Temsilcisi

Saygıdeğer Arkadaşlar,

Ben bir salonda aşağı yukarı göçmen olarak yaşayan tek insanım. Ben serbest dolaşım konusunda dün konuşmak istemiştım fakat maalesef söz alamadım. Evelki gün de konuşmak istedim söz alamadım. Fakat konuşmamı kısa kesmek zorunda kalacağım, zaman darlığı nedeniyle.

Ben her ne kadar Avrupa'daki bir, Belçika'daki büyük bir sendikayı temsilen ve Dünya İş Konfederasyonu'nu da temsilen olarak burada isem ben her şeyden önce göçmenim ve buradaki yurt dışında yaşayan milyonlarca Türk kökenli, Türkiye kökenli göçmenlerin sorunlarını dile getirmek istiyorum. Şimdi serbest dolaşım konusu konuşuldu. Bir takım konuşmacılar bu soruyu teorik olarak iyi bir şekilde dile getirdiler. Fakat unutulmuş bir husus var. Vize konusu. Onlarca yıldan beri Avrupalının herhangi bir ülkesinde yaşayan bir Türk vatandaşı Türk Pasaportu taşıyan bir vatandaş bir kaç kilometre ilerlerdi bulunan başka bir ülkedeki bir akrabasına veya bir arkadaşına ziyaretçi olarak gitmesi için bir sürü formaliteler gerekiyor vize alması için. Bu konuda mücadele ederseniz ben konuşmamı Fransızca yapmak istiyorum. Çünkü Avrupa'dan gelen arkadaşlarıma yöneliktir bu mesaj. Çünkü Avrupa ülkelerinin bu konuda biraz esnek davranması gerekmektedir.

Avrupa'nın inşasının temellerinden olan kişilerin ve malların serbest dolaşımı ilkeleri zarar görmüştür. Birleşmiş bir Avrupa için işçiler söz konusu olduğunda sınırların kaldırılmış olması gerekmektedir. Bugün ülke toprakları sınırlarının denetimine ilişkin avantajlar ve serbestiyi tüm Avrupalılar elde etmiştir, ancak tam anlamıyla değil.

Sınırlar, artık Avrupa Birliği üyesi ülke vatandaşları için var olmasa bile söz konusu ülkelerde onyıllardır yasal olarak ikamet eden 10 milyon yabancı ülke vatandaşına yolları kapatmaya devam etmektedir. Bu ülkelerde ikamet eden ve büyük çoğunluğu işçi olan milyonlarca yabancıların Topluluk üyesi bir ülkeden bir diğerine seyahat edebilmek için hala vizeye ihtiyaçları vardır. Örneğin Belçika'da 30 yıldır ikamet eden Faslılar ve Türkler, sadece bir kaç kilometre uzakta, ancak başka bir ülkede bulunan ana babalarını ziyaret edememektedirler. Faslı bir öğrenci veya işsiz bir Türk için Fransa vizesi almak hemen hemen olanaksızdır. Topluluk vatandaşı olmayanlar için mesleki aktiviteler dışı herhangi bir gerekçeyle Londra'ya yapılacak küçük bir ziyaret oldukça şişkin bir banka hesabına sahip olmayı gerektirmektedir. Fransa'da Eyfel Kulesi'ni görmeye gitmek ya da sosyal veya kültürel bir aktiviteye katılmak görüldüğü kadar kolay bir iş değildir; bir konaklama adresi, sorumluluğunuzu yüklenecek bir kişi (garantör) ve belediyenin izni gerekmektedir. Bu şartlarla, bir genel kültür yarışması finalist, Belçika'dan Faslı bir küçüğün yarışmayı düzenleyen ülke Fransa'ya girmesinin reddedilmesi çok da ender rastlanan bir şey değildir. Başka bir örnek; bir Belçika bilgisayar firmasının Türk mühendisi, firmasının ürünlerini İsviçre'de satmaya gidebilmek için dahi transit vizesini beklemek zorundadır.

"Avrupa Pasaportu" dağıtımı için - ifade etmek gerekir ki bu ırkçılığa karşı sembolik bir pasaporttur- Bayan Mitterand tarafından davet edilen "Paracomunautaire" bir göçmen kuruluşunun genel sekreterinin Fransa vizesinin reddi bir diğer örnektir. Bu gibi örnekler çoktur. Böylesi tüm örnekleri açıklamaya kalksak saatler boyunca konuşabiliriz.

Maastrich'ten beri vatandaşlar için bir Avrupa'nın var olduğu doğrudur ama bu herkes için geçerli değildir. Bu bir anlamda, ikamet izni verilmiş milyonlarca insanı bünyesinde barındıran bir diğer Avrupa'nın yanında varolan soylu vatandaşların Avrupa'sıdır. Bu Avrupa gümrük kapılarında açıkça görülen bir ikiliktir. Birçok diğer Avrupa ülkesinde olduğu gibi, Belçika'da göçmenlerin çocukları Belçika vatandaşlığını elde ederler. Benim Belçika'dan bahsetmemin sebebi orada yaşıyor olmamdan kaynaklanıyor. Böylece Belçika vatandaşlığını beyan yoluyla, vatandaşlığı kazanmayı yıllarca bekleyen ebeveynlerden önce otomatikman elde eden çocuk ile ana-babası, bir yolculuk dönüşünde havaalanında farklı kuyruklarda yer alırlar.

Bu ikilik emek pazarında da aynı ölçüde görülür. Avrupa Birliği'ne üye ülkeler vatandaşı işçiler bir diğer Avrupa ülkesinde iş arama veya mesleki formasyon kazanma olanaklarına sahip iken, Avrupa'da 30-40 yıldır ikamet ediyor olsalar bile Topluluk dışı ülke işçileri bu imkanlardan faydalanamazlar. Buradaki Topluluk dışı ülke işçilerinin savaş sonrası Avrupa'sının kalkınmasına katkıları olmasına rağmen dışlanmaları söz konusudur ve bu dışlanma tüm Avrupa'yı kapsayacak boyutlarda sürüp gitmektedir.

Schveningen'den de bahsedildi ama pek üstünde durulmadı. Schveningen Sözleşmesinin yürürlüğe girmesinden sonra - ki uygulanması bir çok defa er-

telenmişti— tek bir Avrupa vizesinin olacağı söyleniyordu. Böylelikle, Topluluk dışı yabancı işçilerin dolaşım sorununun çözüleceği iddia ediliyordu. Bu fevkalade yanlış bir kesitumdur. Herşeyden önce “Schveningen” sadece kısa süreli ikametleri öngörmektedir. Yani yerleşme ve çalışma hakkını kapsamaz. Ve hatta kısa süreli bir ikamet için dahi, Topluluk dışı yerleşik işçiler bir Avrupa Birliği ülkesinden bir diğerine her geçişte beyanda bulunmak zorundadırlar. Tüm bunlar, tamamiyle demokratik denetim harici merkezi bir fişlemenin yapılması gibi. Bu sözleşmenin diğer rahatsız edici yönlerine girmeden söyleyebileceklerimizdir. Söz konusu işçiler için, Schveningen engelleri oldukları yerde bırakmaktadır. Avrupalı ve Avrupa dışı işçiler arasında eşit muamele söz konusu olduğunda, sosyal Avrupa'ya ulaşmak çok uzaktadır. Bu hedef hala oldukça uzak görünmektedir ve hak eşitliği için, Avrupa sendika mücadelesinde, belki bir gün sona erecek , katedilmesi gereken uzun bir yoldur.

Size başka konuları da iletmek isterdim ama payımıza düşen konuşma süremiz sınırlandığına göre daha sonra imkanım olursa konuşmaktan memnun olacağım, teşekkürler.

İSMAİL HAKKI ÖNAL

Teşekkür ediyoruz Muharrem Kahraman Bey'e. Arkadaşlar, zamanımız çok kısa, çok dar. Jean Lapeyre acele ediyor. O da kendi oturumuna geçecek. O nedenle, rica ediyorum, lütfen konuşmalarımızı olabildiği kadar özetleyerek yapalım. Şimdi İnsan Hakları Derneği adına Kamil Ateşoğulları'na söz veriyorum. Buyrun Kamil Bey.

KAMİL ATEŞOĞULLARI • İnsan Hakları Derneği Temsilcisi

Sevgili Başkan ve Değerli Sendika Temsilcileri,

İnsan Hakları Derneği olarak bu çağrıdan dolayı teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum. Dün Sayın Özbek'in yeni bir sendikacılık anlayışı, diyalog ve hoşgörü kültürünün çatışma kültürünün yerini alması sözü gerçekten beni çok sevindirdi. İki ayrı konfederasyonun bir araya gelerek tartışarak, Türkiye ile ilgili ülke ile ilgili bir sorunu farklı anlayışlara karşın tartışarak, farklılıklara rağmen bir arada bulunarak çözüme gibi bir anlayışın yerleşmesi ve bu noktaya gelmesi gerçekten sevindirdi.

Şüphesiz “Avrupa Birliği-Türkiye ilişkilerinin sosyal boyutu ve sendikaların rolü” başlığının olduğu bir yerde sendikal haklar, sosyal haklar, temel hak ve özgürlükler ve demokrasinin tartışılması gerekir. Ve önce bireylerin tek tek demokratlaşması belli bir zihniyetin ortaya konması ve yerleşmesi gerekir. Demokratlaşma şüphesiz güzel bir olay da bunun yerleşmesi için eleştiri ve özelleştiri kurumunun da diyalog kültürü kadar insanlar tarafından kabul edilme-

si gerekir. Hep eleştirdik. Avrupa'yı eleştirdik, argümanlar sunduk. Ama biz kendi özeleştirimizi hiçbir zaman yapmadık ve bu alışkanlığa da biraz daha uzağız, eleştiriye yakın olduğumuz kadar. Bütün sendikacılar olsun, devlet adına hükümet adına konuşmacılar olsun, birinci günden başlayarak Bosna-Hersek'i hep dile getirdiler. Şüphesiz gelmesi gerekir. Kafkasya gelmesi gerekir, Somali gelmesi gerekir. Dünyanın neresinde bir savaş varsa, açlık ve yoksulluk varsa, gerçekten o tüm insanları tüm ülkeleri tehdit ediyor demektir ve yüreğinde azıcık insan sevgisi olan birisi için gerçekten önemli bir konu. Ama Ziya Paşa'nın dediği gibi biz gökteki yıldızları seyrederken önündeki çukuru görmeyen insanlar durumuna da düşmeyelim. Bosna-Hersek yürekler acısı ama kendi ülkemizdeki bazı şeyleri nedense burada dile getirmekten çekiniyoruz. Kürt sorunu ve Güneydoğu'da faili meçhulleri, gözaltında ölümleri, gündeme getirmeden bir demokratikleşmeden ve demokrasiden söz etmenin olanaklı olduğunu sanmıyorum.

Sayın Cumhurbaşkanımız Süleyman Demirel "sendikalar devletin bir parçasıdır" dedi, ona ses çıkmadı. Oysa sendikalar devlet organları değildir, örgütleri değildir. Devlet dışında formal örgütlenmelerin dışında enformal örgütlenmelerdir. Buna karşı da ses çıkmadı. Sayın TISK temsilcisi "1 Mayıs'ın Bosna-Hersek'te kutlanmasını" söyledi. Şüphesiz bu bir öneri idi. Dün bir yabancı temsilci de aynı şeyi söyledi. Gerçekten anlamlı olur ama 1 Mayıs'ın anlamına yakışır ve içeriğiyle yapılabilmesi için, eğer yapılması gerekiyorsa 1 Mayıs'ın Taksim'de yapılması gerekir. Eğer yurtdışında yapılacaksa Şikago'da yapılması gerekir. O zaman anlam kazanır. Bunu hiç kimse değinmeden üstün körü geçiriyorlar.

Değerli arkadaşlarım. Kişilerin tek tek demokratlaşmasının yanında ülkemizin demokratikleşmesi de gerekir. Başta Anayasa olmak üzere tüm yasalar ve çalışma yaşamı ile ilgili tüm yasaların değişmesi gerekiyor. Bu yasalardan ve değişiklikten önce insanların zihniyetlerinin değişmesi gerekiyor. Yöneticilerin zihniyetinin gelişmesi gerekiyor. Anayasa eğer ta Başlangıcında kutsal devletten söz ediyorsa orada insan yoktur. Eğer insan haklarına dayalı bir devletten insan haklarına saygılı bir devlete geçilmişse orada yine insan yoktur ve insan hakları yoktur. Dolayısıyla demokrasi yoktur. Bundan hiç söz edilmiyor. Biz 2821 ve 2822'nin dışında hiçbir şeyi ele almıyoruz. 1475 sayılı yasa gerçekten bizi ilgilendiriyor. 13., 17. maddeleri başta olmak üzere tümünün yeniden alınması gerekir. 2821 ve 2822'yi saymıyorum. 1475'den sonra, 506 sayılı yasa ve Sosyal Sigortaların Kuruluş Yasası hiç kimseyi ilgilendirmemiş gibi hiç gündeme getirilmiyor. Oysa yalnız insanlar çalıştığı dönemde değil emekli oldukları dönemde de insan gibi yaşamak ve sosyal güvenceye kavuşmak zorunda ki bu gittikçe zorlaştırılıyor.

Değerli arkadaşlarım, üretimden gelen gücünü kullanma sloganı sık sık kullanılıyor, hep soyutta kalıyor. Somuta geçilmiyor. Bugün ülkede bütçenin niteliği üzerinde hiç durulmuyor. Ölkede bir savaş ekonomisinin uygulandığı, işçi haklarındaki kısıtlama ve kamu çalışanları hak verilmemenin temelinde

bunun yattığı, hatta olağanüstü hal bölgesinde harcanan paranın Türkiye enflasyonunun yarısını oluşturduğunu hiç kimse dile getirmiyor. Eğer bir olayın siyasi boyutunu yalnız başına görür, ekonomik boyutunu toplumsal boyutunu geri atarsak olayı gerçekçi bir biçimde çözemeyiz. Milli savunma bütçesi, Diyanet işleri bütçesini ele almıyoruz. Ama laiklikten söz ediyoruz ve göstermelik yürüyüşler yapıyoruz. Onun kökenine inmek gerekir. Çok açık 87 sayılı, 98 sayılı ve 151 sayılı ILO sözleşmelerinin onaylanması yetmiyor, yaşama geçilmesi için işçi sınıfının kamu çalışanlarına katkıda ve destekte bulunması için gerekli üretimden gelen gücünü işte orada kullanması gerekir. Sayın Demirel'in Doğru Yol Genel Başkanı iken yaptığı bir konuşmada çok beğendiğim bir söz vardı. En son yapılacak şey yapılmadan daha önce yapılması gerekenler yapılmalı, onlar çözüm getirmiyorsa en son yapılacak şeyler yapılmalı diyordu. Onun için Türkiye'de demokrasinin yerleşmesi için Kürt sorununa adil barışçı, demokratik çözüm getirilmesi için işçi sınıfının kendisine düşeni gerçekten yapması gerekiyor.

Değerli arkadaşlarım Avrupa Birliği ile ilgili söyleyeceklerim de şunlar. Biz Avrupa'yı eleştirdik, hükümetlerimizi hiç eleştirmedik, 1960'dan bu yana yapılan yanlışları eleştirmedik. Biz önce bir de gözümüzü içe çevirip kendi yöneticilerimizi eleştirmek zorundayız. Konuyu araştırmak, incelemek, organizasyon ve eşgüdümü sağlayan toplantılardan sonra sanıyorum ki daha sağlıklı yaklaşımla konuyu ele alırız. Avrupa Birliği'nden önce Ortak Pazar, Avrupa Ekonomik Topluluğu, Avrupa Topluluğu ve Avrupa Birliği gibi süreçlerden geçtik. Ekonomik Avrupa'ya hayır diyoruz ama Sosyal Avrupa'ya ne diyeceğiz. Onu tartışmalıyız. Ve 1960 sonrası bir slogan vardı. "Avrupa ortak oldu biz pazar oluyoruz." Gerçekten böyle bir durumu istemiyoruz ama Sosyal Avrupa'yı düşünmemiz gerekiyor ve ciddi şekilde incelememiz gerekiyor. Türkiye'nin dünya uluslar ailesi içinde, onurlu bir biçimde yerini alması, yeni bir dünyanın yeni bir Avrupa'nın kurulmasında katkısının olabilmesi, kendi çıkarlarını kişilikli bir biçimde koruyabilmesi herşeyden önce demokratik insan haklarına bağlı bir ülke olmasına bağlıdır. Bunun için de dış politikada açıklık ve kamuoyunun katılımı ve denetimi kaçınılmaz bir önkoşul olmaktadır. Özellikle sendikalara çok ciddi görevler düşmektedir bu konuda.

Değerli arkadaşlar,

Türkiye Doğu-Batı, Kuzey-Güney çok gelişmiş, az gelişmiş ülkeler ya da üçüncü dünya ülkeleri gibi yapılan kategoriler içinde sanıyorum ki pek iyi bir yerde değil. Bu yaklaşıma son zamanlarda çağdaş iktisatçılardan Samir Amir'in de merkez ülkeler - çevre ülkeler gibi bir kategorik ayrımı içinde ele alıyoruz. İthal ikameci ekonomik sistemden dışa açılmacı ve borçlanmacı sisteme geçişi 1980 12 Eylül'ünde yaşadık. Tümüyle bir çevre ülkesi durumuna gelen ülkeler korumacılığı, devletçiliği, ekonominin belli bölümlerini ulusallaştırmayı terk ederek alacaklı mali kuruluşlarca önerilen, dayatılan bir ekonomik politikayı uygulamak zorunda kalmaktadır. Sonuçta stagflasyon tehlikeli boyutlara vararak ülkenin ekonomik toplumsal siyasal istikrarını bozmuştur.

Bunun için alternatif bir politikanın oluşmasında sendikaların gerçekten büyük katkıları olacaktır. İnsanoğlunun arzuladığı özgür demokratik yaşam biçimini gerçekleştirmeyen kapitalizmde emek sermaye çelişkisi ve işçi hareketi yeni nitelik ve boyutlar kazanıyor, yeni yapılanmalar ve yeni mücadele biçimleri geliyor. İnsanlık, insan hakları ve demokrasi mücadelesinde diğer sivil toplum örgütleri ile ortak mücadeleler geliştirmek, öncülük görevi yapmak da sendikalara düşmektedir. Teşekkür ediyorum.

İSMAİL HAKKI ÖNAL

Biz teşekkür ediyoruz. Arkadaşlar, zamanımız hemen hemen bitmek üzere. Çok rica ediyorum, lütfen, kısa keselim konuşmalarımızı. Şimdi Kamu Çalışanları adına Orhan Altuğ arkadaşına söz veriyorum.

ORHAN ALTUĞ - *Kamu Çalışanları Temsilcisi*

Sayın Başkan, Değerli Dostlar,

Dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de çalışanların büyük bir bölümünü kamu çalışanları oluşturmaktadır. Ancak yine dünyanın birçok ülkesinde özellikle gelişmiş ülkelerde tüm kamu çalışanları evrensel sendikal hak ve özgürlüklerine sahipken ülkemizde 1.600.000'i bulan kamu çalışanı sendikal hak ve özgürlüklerinden yoksundur. Ülkemizdeki kamu çalışanları sendikal hak ve özgürlüklerini elde etmek için 1990 yılında mücadeleyi başlattılar. Devletin yoğun baskılarına rağmen güvenlik dışında tüm iş kollarında sendikalarını kurdular ve hızla örgütlendiler. Devlet bir yandan kurulan bu sendikaların yasa dışı olduğunu öne sürerek haklarında kapatma davası açarken, diğer yandan da sendika yöneticisi ve üyelerine baskıları arttırarak devam ettirdi. Buna karşı olarak kamu çalışanları bir yandan verdikleri hukuk mücadelesi ile sendikalarının kapatılması için açılan davaları bir bir kazanırken, diğer yandan da toplu sözleşmeli ve grevli sendikal hak ve özgürlüklerini hayata geçirebilmek için yürüyüşler, mitingler, bir günlük uyarı grevleri ve toplu vizite eylemleri gibi çeşitli eylem ve etkinlikler gerçekleştirdiler.

Bu mücadele sürecinde medya devletin yanında yer alarak aynı zamanda demokrasi mücadelesi olan kamu çalışanlarının sendikal hak ve özgürlükleri mücadelesine gerekli ilgiyi göstermemiştir. Medyanın kamu çalışanlarının mücadelesine gerekli ilgi göstermesi için kamu çalışanlarının polis tarafından acımasız bir şekilde dövülmesi gerekiyordu. Hattırlanacağı gibi 13 Ocak'ta yapılan bir günlük iş bırakma ve toplu vizite eylemleri sırasında başta Ankara olmak üzere birçok şehirde polis acımasız bir şekilde saldırmış birçok arkadaşımızı yaralamıştır. Medya ilk defa bu olayla deyim yerinde ise tam olarak görevini yapmış konuyu tüm çıplaklığıyla kamuoyuna duyurmuştur. Verdiğimiz

mücadele sürecinde hükümetiniz kamu çalışanları ile ilgili ILO'nun 87 ve 151 sayılı kararlarını onaylamış, ancak bu kararlar doğrultusunda iç hukukta herhangi bir düzenlemeyi şimdiye kadar yapmamıştır. Buna rağmen haklılıktan mesruluktan ve uluslararası hukuktan doğan haklarınızı kullanarak kurduğumuz sendikalarımızı örgütlemeye devam ettik. Genel kurullarımızı yaptık. Sendikalarımızdan bir tanesi Tüm Belediye Memurları Sendikası Tüm-Belsen bazı belediyelerde toplu sözleşmeler yaptı. Son günlerde kamu çalışanları sendikal hakları ile ilgili bir yasa tasarısının Hükümet tarafından hazırlanarak yasallaşması için Parleamentoya gönderildiğini biliyoruz. Ancak adı sendika yasa tasarısı olan bu tasarı, kamu çalışanlarına özgürce örgütlenme, toplu sözleşme ve grev gibi evrensel sendikal haklar tanınmadığı gibi şimdiye kadar mücadele ile kazandıkları haklarımız da gasp edilmekte ve yok sayılmaktadır. Örneğin askeri ve yargı iş yerlerinde kurulan ve çalışanların büyük bir bölümünün örgütlendiği sendikalar kapatılma tehlikesi altındadır. Çünkü bu yasa tasarısı askeri, yargı ve güvenlik çalışanlarına sendikalaşma yasağı getirmektedir.

Şimdi, burada bir sorum var Jean Lapeyre'e. Çalışanların büyük bir bölümünü oluşturan kamu çalışanlarının evrensel sendikal hak ve özgürlüklerine sahip olmayışı gelenekselleşmiş Avrupa değerleriyle bağdaşabilir mi? Ve bu konuda Avrupa ile birleşme, bu sorun Avrupa ile birleşme konusunu nasıl etkileyecektir? Sorumu Kamu Çalışanları Sendikaları Platformuyla Kamu Çalışanları Sendikası Eşgüdüm Komitesi adına soruyorum. Teşekkür ediyorum.

İSMAİL HAKKI ÖNAL

Biz teşekkür ediyoruz. Son olarak Tekstil Sendikası'nın Genel Başkanı Rıdvan Budak'a söz veriyorum. Buyrun Rıdvan Bey.

RİDVAN BUDAK - DİSK - Tekstil Sendikası Genel Başkanı

Tabi kimseyi rahatsız etmeden başlıklarla görüşlerimi sunacağım. Öncelikle bu toplantıyı tertip eden dostlarımıza, TÜRK-İŞ ve DİSK yöneticilerine teşekkür etmek istiyorum. Gerçekten güzel, ciddi ve bilgilendiğimiz bir toplantı gerçekleşiyor. Hemen ETUC yöneticilerine, DİSK'e 12 Eylül askeri darbesinden sonra gösterdikleri büyük dayanışmadan dolayı teşekkür ediyorum.

Değerli Arkadaşlarım,

Ülkemizin Avrupa Birliği içinde yer almasını istiyorsak gerçekten 70 yıl evvel kurduğumuz Cumhuriyet'in hedefi ve yüzünün dönük olduğu yeri Avrupa olarak, Avrupa'nın çağdaşlığı olarak, demokratik hakları olarak, sosyal hakları ve anlayışları olarak görüyorsak onların bizi misafir olarak kabul etmelerini değil o ortaklığın bir parçası olmayı amaçlamalıyız. Bu da bir takım

değerlerle oluyor tabi. Bu değerler dünden beri tartıştığımız değerler. Şimdi siz bu değerlerin gereğini yapmazsanız demokratik şartlara ve kurallara uymazsanız, insan haklarına saygılı davranmazsanız, çalışma hayatı ile ilgili yasaklarla dolu Anayasanın ve yasaların değişimi konusundan gerçekten sosyal taraflar olarak Türkiye'de bir araya gelmezseniz, sizi bu ortaklığa kabul etmezler. Sizi sadece misafir etmeyi düşünürler. Burdan hareketle Sayın İşveren Sendikaları Konfederasyonunun Genel Sekreteri Atasayar'ın görüşleri ile ilgili bir takım tespitler yaptım. Kısaca bunlara değinmek istiyorum. Yani bu anlayışlarla nasıl Türkiye'de sosyal taraflar oluşacak ve Avrupa'nın ortak değerlerini, standartlarını yakalayacak ve kendini Avrupa'ya kabul ettirecek.

Sayın Atasayar'ı 2 yıl evvel dinlediğimde şöyle bir şey söylemişti. 2 veya 3 yıl evvel DISK'in tertüp ettiği bir toplantıda "biz geçmişte karşılıklarımızı öne çıkarıp gücümüzü birbirimize karşı kullanacağımıza diyalog kurup bu işi uzlaşma noktasına getirebilseydik herkes bir başka noktada olurdu" demişti. Aşağı yukarı böyle söylemişti. Bugün sayın Atasayar'ı dinlediğimde diyor ki 6.000.000 aktif çalışan var, 1.500.000 sendikalı insan var ve ekonominin gidişinde önemli ölçüde yine sebep bunlar. Yani 12 Eylül evvelinin teranesi, kusura bakmasınlar. Yine o zamanda 1.5-2 milyon civarındaki sendikalı işçi hedef gösterildi ve 12 Eylül yönetimine gelir gelmez gereğini yaptı. Bunu hep beraber yaşadık. Şimdi Sayın Atasayar yine diyor ki, istikrar paketi uygulamalarında paketin açılmasında işçi kesimi gibi bize de sormadılar. Size sormalarına gerek yok üstadım. Askeri yönetimler dahil sizin istedikleriniz gerçekleşti bu ülkede. Siz bunun yerine bir demokrasi önermediniz. İşte bu ortak değerleri yakalamak konusunda bizi bu ülkenin ortağı, sendikaları TÜRK-İŞ'i, DISK'i, HAK-İŞ'i ne ise, bu ülkenin demokratik kurum ve kuruluşlarının bu ülkenin ortağı olma noktasında yasalarla tabi, bunun teminatını da sağlamak için bir gayretimiz olmadı. Yani bugün sendikasızlaşmanın olduğu hepimizin tartıştığı bir konu. Giderek gerçekten sosyal güvencelerden yoksun çalışma şartları oldukça bozuk bir çalışma hayatı sürüp gidiyor. Bunları birlikte halletmenin yollarını bulmak lazım.

Ben bu noktada birşey söylemek istiyorum. Yani Sayın Atasayar şunu söyledi: Türkiye'de özgür sendikacılığın öz şartları, özü vardır dedi. Yok böyle birşey. Bakınız bir örnekle söylemek istiyorum. Yani beraber bir iş yapacaksak Avrupa'ya, Avrupa'nın değerlerine kafamız yetiyorsa bunu beraberce oluşturalım. Aksi taktirde kabul etmeyecekler bizi. Bu ülkede Cumhurbaşkanı istifa etse bir beyaz kağıdın altına yazacaktır istifasını ve imzasını atacaktır istifa ettim diyecektir. Ama bu ülkede bir işçinin sendikasından istifa etmesini veya sendikaya üye olmasını noter şartına bağlamışız. Böyle bir ülkede, böyle bir Anayasa ya da yasalar var iken demokrasiden bahsetmek, bunun özü vardır demek mümkün mü? Bir işyerinde yetki alıyorsunuz, bir yılda toplu iş sözleşmesi masasına işvereni oturtamıyorsunuz. 50 kere o işyerinde işçileri değiştiriyor. Siz onları sendikalı yapma hakkını bile elde edemiyorsunuz. O zaman sivil ve örgütlü toplumu yaratamıyorsunuz ve demokratik değerleri yakalayamı-

yorsunuz. Üstadım bakın Avrupa tekstil işverenleri yani Avrupa Birliği içinde yer alan Avrupa tekstil işverenleri bir araya gelmişler ve size biraz sonra yazılı olarak da vereceğini 28 Mayıs 1993'te bir takım kararlar almışlar. Bunları okuyup konuşmamı bitirmek istiyorum.

Örgütlenme özgürlüğü, işverenler bu kararları alıyorlar, örgütlenme ve toplu pazarlık özgürlüğü, yasaların izin verdiğinden küçük çocuk işçi çalıştırılmaması, yasal çalışma sürelerinin aşılmaması, vergilerin tam ödenmesi, iş güvenliği ve işçi sağlığı koşullarının sağlanması, ırk, renk, cinsiyet, din, politik düşünce, ulusal ve sosyal köken ayrımı yapınama, iş kazaları ve meslek hastalıklarını önleme, meydana gelebilecek iş kazalarının ve meslek hastalıklarının tazmin etme gibi gerçekten bizde sivil toplum örgütlerinin bir çoğunun bile henüz söyleyemediği ölçekte Avrupa'nın o değerlerini içine sindirmiş işveren kesiminin bir açıklaması olarak, bir anlaşması olarak önünüze konuyor. Sendikalar hakları savunuyor.

Şimdi Sayın Atasayar, burada biz TÜRK-İŞ, DISK kendi aramızda mücadelelerimiz var, geçmişte de vardı. Bugün de olacak. Çoğulculuğun faydalarını da biliyoruz. Tekelciliğin zararlarını da biliyoruz. Türkiye'de sendikasılaşmanın önemli ölçüde artmasının sebeplerinden biri de o çoğulculuğun olmamasından kaynaklandı. Şimdi şunu söylemek istiyorum. Gerçekten bizle sosyal taraflar olarak buluşmak istiyorsanız bir başka toplantı da tertip edelim, orada oturup konuşalım. Yani bir devlet yalnız işçilerden vergi almasın. Yalnız memurdan vergi almasın. Bu devlet ceberrutluğunu yalnız bize göstermesin, biraz da TUSİAD'a göstersiz. TİSK'e göstersiz, size göstersiz diye düşünüyorum. Şimdi bunu böyle anlamak lazım, böyle almak lazım yoksa tabi sizin temsil ettiğiniz kesime de baktığımızda, gerçekten bir sanayi kesimi, hala bu ülkede sanayicilik yapmak da tabi önemli birşey, ona da saygı duyuyoruz, siz o kesimi temsilen böyle konuşurken yine de o kesimin o sosyal tarafın bir çoğunun da devletin vergisini vermediğini bilmeniz lazım ve ölçüleri de buna göre koymanız lazım. Toplu-ış sözleşmesi yapabilmış işçileri de gerçekten bu ülkenin şanslı insanları saymamanız lazım. Bütün işçilerin toplu iş sözleşmesi yapmasını dilemeniz, bunun için yasal koşulların oluşmasını hep beraber katkı vermemiz lazım.

Değerli arkadaşlarım, vazgeçemeyeceğimiz bir tek şey var. Avrupalı olmak istiyorsak da, yaşamak istiyorsak da, sendikalar olarak birtek şeyden vazgeçemeyeceğiz, demokrasiden. Demokrasiyi yaşatabilir isek biz herhalde Avrupa'ya ortak olmakta da çok büyük zorluklar çekmeyeceğiz. Çok teşekkür ediyorum.

İSMAİL HAKKI ÖNAL

Ben teşekkür ediyorum. Sayın Atasayar, siz yalnız başınısınız. Sonra bana haksızlık yaptılar bu işçiler demeyesiniz. Kısa bir söz hakkınızı tanıyoruz. Lütfen, çok kısa.

Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Ben daha çok dünkü konuşmaları değerlendirerek bir açıklama yapmak arzusunda idim. Ancak Sayın Rıdvan Budak'ı dinledikten sonra onun da ortaya koyduğu meseleleri ihtiva edecek biçimde düşüncelerimi tekrar arz etmek istiyorum. Özellikle içimizde yabancı konukların bulunduğu bir ortamda ben de sizlerin bir misafiri olarak ve bir kesimi temsil eden sözcü olarak düşüncelerimi tereddüt bırakmayacak biçimde ve yanlış anlamaları önlemeye yardımcı olacak biçimde açıklamak ihtiyacını duyuyorum. Başkana söz verdiği için de teşekkür ediyorum.

Önce bazı konuları objektif ve yönlü değerlendirmeyi bilmeliyiz. Bunlardan biri Batı ülkeleri ile yapılan karşılaştırmalar konusudur ve genellikle yanlış, tek taraflıdır. Bugün doğrudur, Türkiye mevzuatı itibariyle mükemmelliğe ulaşmamıştır. Bunu biz de biliyoruz. Biz de kabul ediyoruz. Ancak Türkiye'nin sahip olduğu bazı hakların ve imkanların bugün batı ülkelerinin pek çoğunda da uygulanmadığı gerçeğini bilmek ve kabul etmek durumundayız. Nedir bunlar? Bugün Türk sendikacılığını bu noktaya getiren bir çekof sistemi hala Batıda yoktur ve ILO ilkeleri içinde de yerini bulmak imkanı yoktur. Bugün yine Avrupa'da bir standart sosyal mevzuat söz konusu değildir. Hatta Ortak Pazar içinde, hepinizin bildiği gibi standardizasyondan değil, harmonizasyondan söz edilir, uyumdan söz edilir. Yani sosyal mevzuatın ülkelerin kendi sosyal yapısını yansıtırma özelliği daima korunmuştur ve o ön planda tutulmuştur.

Yine farklı olarak tatil günü ücret ödemeleri, efendim, çalışma karşılığı olmayan ücret ödemeleri Batı sisteminde yok. Bizde işe ücretin yarısından fazlasını teşkil eden ölçülere gelmiştir. Yani bütün bunlar bir mukayesede nazari dikkate aldığınız zaman her ülkenin kendi özelliklerinin yansıdığını ve uygulandığını gösterir. Bunları söylerken bunlar değişsin, bunlar kalsın, bunlar geri gelsin gibi bir iddia içinde olmadığının altını çizmek istiyorum. Ama bir fotoğrafı doğru görmek ve doğru okumak durumundayız. Yine sistemde ileri sürülen aksaklıkların demin de söylediğim gibi bir kısmına katılıyoruz. Bunlar düzeltilmeyecek sorunlar değildir. Ancak unutmamak lazım ki bugünkü sistemin kanunları yürürlüğe girdiği günün şartlarını da biraz bünyesinde toplamaktadır. Her kanun yapıldığı günün şartlarını ihtiva eder 12 Eylül sonrası şartlarında düzenlenen bir mevzuatın da o günün etkisinde kalması kaçınılmazdır. Ancak geçen zaman içinde ele alınması ve değiştirilmesini de yine sistemin doğal bir sonucu olarak düşünüyoruz ve kabul ediyoruz.

Ancak üzerinde durulması gereken nokta şudur. Bazı düzenlemeler acaba bugün de düzenlendiği günün şartları içinde hala devam eden tereddütler midir değil midir? konusunu işte oturup açıkça düşünmemiz, tartışmamız ve hadiseleri objektif değerlendirmemiz lazımdır. Bugün sistemde iki temel şartı getirirseniz öyle zannediyorum ki şu salonda dile getirilen aksaklıkların

pek çoğunu halletmiş olabilirsiniz. Ama buna Türkiye'nin bugünkü yapısı ve sistemi müsait midir, diye sorarsanız o konuda cevabım başka olur.

Bu iki nokta şudur: Bazı meseleleri açıkça teşhis etmek ve sizlere söylemek ihtiyacını duyuyorum. Birincisi sistemden çekof'u kaldırınız. İkincisi, sistemde grev yapıldığı zaman yerine işçi çalışma hakkını getiriniz. İstedığınız bütün değişikliklerin yüzde 90'ı hallolmuş olacaktır. Tabi madalyonun öbür tarafını görmediğiniz taktirde dengeli bir yorum yapmak ve dengeli bir sonuca ulaşmak imkanına sahip olamazsınız. Bu madalyon iki yüzlüdür Sayın Başkan. Teferruatla uğraşırken de korkuyorum ki işin özünü gözden kaçırıyoruz.

Bugün işin özü sistemimizin bazı yan müesseselerini düzenlemek değildir. Olmamalıdır. Çünkü bugün sistemimizde çok ciddi bir kriz yaşanmaktadır. Yani önce işletmeler küçülmektedir. Hakikaten sayın Budak'ın dediği gibi bugün sanayiciliği sürdürebilmek bir sedakarlık işi olmuştur. Bir nevi misyonerliktir. Yine bunun sonucu kayıt dışı sektör büyümektedir. Türkiye'de ve bu kayıt dışı sektör bizim temsil ettiğimiz organize sektörün gerçek rakibi halindedir. Ve bu gelişmeden gerçek sanayiciler de alabildiğine rahatsızdır. Ve buna bağlı olarak da tabi bir de işsizlik sorunu söz konusudur. İşte işin özünü teşkil eden bu temel yapıyı unutarak teferruatla uğraştığımız taktirde biz meseleyi çözmek şansını kolay kolay bulamayız.

Çözüm şansı nedir? Söyleyerek kapamak istiyorum Sayın Başkan. Sizlerin de altını çizerek ifade ettiğiniz gibi sosyal diyalogtur. Batı ülkelerinin çözdüğü bu sorun Türkiye'de daha tam anlamıyla başlanamamıştır, başlayamamıştır. Birbirimizi dinlemek, gerekirse birbirimize tahammül etmek mecburiyetindeyiz. Bu alışkanlığı yaratamadığımız taktirde sorunların üzerine giderek müştereken çözmek şansını elde edemeyiz. Fakat mutlaka kesim farkı DİSK'ti, TÜRK-İŞ'ti, HAK-İŞ'ti ayrımını yapmaksızın bir araya gelmek suretiyle tartışmanın en iyi çözümü getirebileceğini inanıyorum ve sanirmiyetle şunu eklemek istiyorum ki bugün Türk sendikacılığının geldiği olgunluk bunu sağlamaya da yeterli ölçüdedir. Kimsenin başka bir kaynak aramaya ihtiyacı da yoktur. Yardıma ihtiyacı da yoktur. Teşekkür ederim Sayın Başkan.

İSMAİL HAKKI ÖNAL

Ben teşekkür ederim. Değerli Arkadaşlar, aslında dün bitmesi gereken program bugüne sarkı, uzadı. Tabi bundan sonraki oturumun başkanlığını Jean Lapeyre götürecektir. Ben kendisinden özür diliyorum, geçiktirdim aynı zamanda toplanıy. Ben toplanunun yönetimini, bugünkü toplantıyı yönetmek üzere Jean Lapeyre'ye devrediyorum. Teşekkür ediyorum, Jean Lapeyre.

Şimdi çalışmalarımıza döneceğiz. İlk önce sizlere, zamana uyma konusunda ciddi olmadığınız için bir cezayı bildireceğim, kahve arasını iptal ediyorum. Salonda fazla hareket yaratmadan sırayla istediğiniz zaman birer kahve içmeye çıkabilirsiniz. Ancak, sanıyorum ki, bu sabahki programımızın içeriği gözönüne alındığında kahve için yarım saat ara vermek pek akıllıca olmayacak. Ayrıca herbirinizden maksimum sayıda insanın müzakerelerde söz alabilmesi için, disiplin açısından gayret göstermenizi rica ediyorum.

Herşeyden önce, benim şimdiye kadar sorulmuş birkaç soruya, belki bundan sonraki oturumlarda da olacaktır, cevap verme fırsatım olmadı. Ancak en azından bir noktada konuşarak bu Başkanlığa başlamak isterim.

Ülkelerimiz hangisi olursa olsun, demokratik bir toplumun temellerinden biri olan, her zaman ara vermesizin itinayla korumamız gereken sendikal hareket gibi, sürekli kazanılması, itinayla korunması, geliştirilmesi gereken, demokrasi unsurlarından narin demokrasilerden bahsetmek istiyorum. Bunu söylememin sebebi bugünün tarihi bir gün olmasıdır. Çünkü bugün, Güney Afrika'da her insanın bir oy hakkına sahip olduğu genel oy ilkesiyle ilk serbest genel seçim yapıldı ve ilk siyahi başkan seçildi. Bunu alkışlarımızla selamlamamızı isterim. Bu önemli gerçekten çünkü, bu olay aramızdaki polemikler ve eleştirilere bir görelilik kazandırıyor. Dün bir arkadaşımızın ifade ettiği gibi, altını çizmek isterim ki bizler buraya Türk olmayan yabancılar olarak değil, kardeşler olarak geldik. Hepimiz beraberiz ve burada yaptığımız çalışma gerçekleştirmek istediğimiz Konferans'ın bizi bölmesi değil birleştirmesi gerekir. Aksi takdirde, bu Konferans'ın bölünmeyle sonuçlanması bizim açımızdan olabilecek en kötü yenilgi olurdu.

Dilerim tam tersine, yaptığımız bu çalışma, bu Konferans Avrupa ve Türk tüm sendikal güçlerin eylem, aramızdaki birleşme ve uyum yeri olur. Şimdi bazı ilgililerinin kanuşmaları, arıldan da bir tartışmamız olacak. Bu tartışma esnasında belki, sorulmuş birkaç soruyu cevaplama fırsatı bulacağım.

Şimdi sözü Avrupa Konseyi'nin Genel Sekreter Yardımcısı olan Peter Lauprecht'e vermek istiyorum. Bu kuruluş çoğunlukla önemsenmeyen veya gereğinden az önem atfedilen bir kuruluş olmakla beraber Avrupa Sendikalar Konfederasyonu ona çok önem vermektedir. Çünkü herşeyin ötesinde orası, inşa etmekte olduğumuz bu Avrupa'da bir entegrasyon odağıdır. Şimdi sözü, sadece Avrupa Konseyi Genel Sekreter Yardımcısı değil, aynı zamanda sendikal hareketin de bir dostu olan Peter'e vermek istiyorum.

PETER LAUPRECHT • Avrupa Konseyi Genel Sekreter Yardımcısı

Teşekkür ederim Jean.

İngilizce konuşacağım. Türkçem çok kötü. Anladığım kadarıyla çoğunuz da İngilizce biliyorsunuz.

Buradayım ve sizin kahve arası şansınızı azaluyorum. Ama ben yine de burada, bu önemli Konferansta, Avrupa örgütlerinin anası, Avrupa Konseyi'ni temsil etmekten çok mutluyum. Bildiğiniz gibi, Türkiye bu örgütün en eski üyelerinden birisidir. Örgütümüzün kuruluş yılı olan 1949'da örgüte katıldı. Toplantınıza başından katılmadığım için üzgünüm. Avrupa'nın bir başka köşesinde, İrlanda'da önceden tasarlanmış bir başka toplantıdaydım ve ancak dün gece buraya gelebildim.

Toplantıya katılacak olan kişilere yazdığı son mektupta Markku Jaaskelainen, çok haklı olarak, "bu konferans, Avrupa dayanışmasının Türkiye'li meslekdaşlara gösterileceği çok önemli bir toplantıdır", diyordu. Elbette, bu anlayışa dayalı olarak ben ve Avrupa Konseyi, Türkiye ile, Türk halkıyla, Türk sendikaları ve onların üyeleriyle olan dayanışmamızı bir kere daha vurgulamak istiyorum. Biz, Avrupa Konseyi olarak uzun süreden beri Türkiye'yi Avrupa ailesinin bir ferdi kabul ediyoruz. Ailenin bir ferdiyseniz, sizin için duyulan kaygıları kabul etmeniz gerekir. Ailenin bir ferдинin yanlış bir yola sapması durumunda diğer aile fertlerinin kaygılarını belirtmesi normaldir. Bu bakımdan Avrupa Konseyi'nin Türkiye ile ilgili dile getirdiği kaygı, hasmane eleştiriler gibi görülmemelidir. Buradaki yuvarlak masa değişmeden önceki son konuşmacıya da gönderme yaparak, demek istiyorum ki, ailenin herhangi bir üyesi, diğer aile fertlerinin tavsiyelerine, yardımlarına muhtaçtır. Şunu da eklemek istiyorum: ben şahsen bu ülkeyi 30 yıldır gayet iyi tanıdığımı sanıyorum ve bu ülkeyi çok seviyorum. Maalesef burada bulunması gereken Sayın Elçi burada değil. Ama öğrendiğime göre, arkamda oturan kıdemli bir Türk devlet görevlisi bu ülkeyi fazla sevdiğimi söylemiş. Ne demek istediğini tam anlayamadım ama birşeyler anladım.

Aile içinde açıklıksızlık esastır. Dostluğun da temel koşuludur. Dostlar birbirine açık davranmalıdır. Aile fertleri birbirleriyle mertçe konuşmalı, açıklıksız davranmalıdır. Yardımlaşma evde başlar, diyorum açıkça tüm arkadaşlarıma. Bu sabah Türk İnsan Hakları Derneği temsilcisinin sözleri beni kişi olarak çok memnun etti, övgülerimi belirtmek isterim. Ancak, özellikle Türk dostlara sesleniyorum, hiçkimseyi kırmadan, aynı açıklıksızlık anlayışına sığınarak diyorum ki, örneğin Kürt sorununun zor yoluyla çözüleceğine inanmak ve bu sorunu salt bir terörizm sorunu gibi göstermek korkunç bir hatadır, buna gönülden inanıyorum. Şunu da haurlatayım ki, Avrupa Konseyi terörizme kesin karşıdır ve bu tür eylemlere karşı ciddi yasal önlemler almıştır.

Daha olumlu bir yaklaşımla, şunu demek istiyorum ki, tarihin şu özel anında, dünyanın bu bölgesinde laik, demokratik bir Türkiye, insan haklarına ve hukukun üstünlüğüne saygılı bir Türkiye'nin önemi büyüktür. Türkiye ayrıca Avrupa Konseyi değerlerinin ve başarılarının komşu ülkelere yayıldığı bir emniyet kemeri görevi de görebilir. Şu anda Avrupa yeni bir yapılanma içindedir. Tarihi 1989 yılından bu yana Avrupa'nın çehresi epeyce değişti. Avrupa Konseyi'ninki de değişti. 1989'dan bu yana üye sayısı 23'ten 32'ye çıktı. Sovyetler Birliği üyesi 9 ülke şimdi Avrupa Konseyi tam üyesidir. Diğer

bazıları kapısını çalıyor, eski Sovyetler Birliği ülkelerinden örneğin Rusya, Ukrayna ve diğerleri.

Geçen Ekim ayında toplam Avrupa Konseyi'ne üye devletler Devlet ve Hükümet Başkanları Viyana Zirvesi, Avrupa kıtasında gerçekleştirilmiş en önemli olaylardan biridir. Avrupa Konseyi savaştan hemen sonra ortak değerler üzerine inşa edilmiştir. Bu değerler esasta üç tanedir: çoğulcu demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan hakları. İnsan hakları deyince, global bir bakışımızın olduğunu, olmak zorunda olduğunu vurgulamak isterim. Açıktır ki, bu haklar yalnızca vatandaşlık haklarını ve siyasi hakları değil aynı zamanda ekonomik, sosyal ve kültürel hakları da içerir. Viyana Zirvesinde üye devletlerimiz tüm bu hakların bölünmezliğine olan bağlılıklarını bir kez daha teyid ettikleri için çok memnunum. Sözümlü ettiğim bu üç ilkeye saygı, Avrupa Konseyi'ne girişin temel ön şartı, ve üyelerin değişmez yükümlülüğüdür. Türkiye'nin de diğer Avrupa Konseyi üyesi ülkeler gibi bu ilkelere uyması, Avrupa Konseyi'nin insan hakları standartlarına uygun hareket etmesi beklenir.

Türkiye'nin de taraf olduğu üç insan hakları belgesinden söz etmek istiyorum. Bunların birincisi, Komisyona ve kararları üye ülkeler için bağlayıcı nitelikte olan İnsan Hakları Mahkemesine verilen milletlerüstü yetkiyle, insan hakları alanında en ileri uluslararası kontrol mekanizmasını kurmuş olan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesidir. Türkiye Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kişisel taksim hakkını ve zorunlu yetki kullanma hakkını kabul etmiştir. Ve Türkiye'de, temel insan haklarının çiğnendiğine inanan, ve durumlarını Strasburg'a, Avrupa Komisyonu'na ve belki de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önüne rahatça sunan insanlar vardır ve bunların sayısı gitgide artmaktadır. Bu umarım, Türkiye'deki insan hakları sorunlarının azalmasına yardımcı olur. Şunu da eklemek isterim ki, üye ülkelerimizin çoğunda, Strasbourg kurumlarının bu sürekli denetimi hayatın normal ve sağlıklı bir olgusu olarak değerlendirilmektedir. Geçmiş yıllardan aklıma gelen bir örnek vereyim: Strasbourg'da en fazla davası olan ülke eskiden İngiltere idi, şu anda Fransa'dır. Strasbourg kurumlarının denetimi altında olmak yaşamın doğal bir olgusudur.

Birkaç yıl önce bir başka sözleşmeyi sonuçlandırdık. Bu arada, Jean Lapierre'nin demokrasinin her zaman kırılgan olduğu, Alexis de Tocqueville'in demokrasinin, insan haklarının her zaman tehdit altında olduğu yolundaki görüşlerine katılıyorum. Avrupa Konseyi'nin bu yeni sözleşmesi gösteriyor ki, tüm çabalarımıza rağmen bazı insan hakları, hatta en temel bazı insan hakları henüz garanti altına alınmamıştır. İnsanlık dışı, aşağılayıcı işkenceye maruz bırakılmama hakkından söz ediyorum. Avrupa Konseyi içinde, ilk kez olarak, gözaltı mekanının incelenmesi için uluslararası bir sistem oluşturma ihtiyacı doğdu. Bu, işkenceyi önlemek için yapılan bir Avrupa sözleşmesidir ve Türkiye - ki bu itibarını çok arttırıcı bir tavidir - bu sözleşmeyi takdir eden ilk ülkedir. Türkiye, bildiğiniz gibi, Avrupa Konseyi tarafından birkaç kez ziyaret edilmiştir ve İşkenceyi Önleme Komitesi 1992 Aralık ayında Türkiye'deki, özellikle bazı emniyet müdürlüklerinde işkence ve insanlık dışı dav-

ranış sorunları ile ilgili bir rapor hazırlamak zorunda kalmıştır. Herhalde bu rapor elinize geçmiştir.

Şunu da eklemek isterim ki, tüm bu işleyişin amacı mahkum etmek, teşhir etmek ya da utandırmak değil, durumu düzeltmeye yardımcı olmaktır. Bu anlamda Türkiye'de iyileştirmelere gereksinim vardır, upkı bazı diğer Avrupa ülkelerinde olduğu gibi.

Sözetmek istediğim üçüncü yasal belge Avrupa Sosyal Şartı'dır, tabi; gerçek olanı. Çünkü bu kez Topluluk "Appelassion Controlee"ye diğerlerine göre daha az önem verdi. 1961 yılında Avrupa Konseyi içinde karara bağlanan bir antlaşma olan Avrupa Sosyal Şartından söz ediyorum. Türkiye, Avrupa Konseyi'nin Avrupa Sosyal Şartına imza atmış yirmi üye devletten biridir. Sadece yirmi mi diyebilirsiniz. Daha önce de söyledim, Avrupa Konseyi'nde 32 üye devlet var. İnsan haklarının bölünmeyeceğinden yana tüm ülkeler arasında bir çelişki varmış gibi görünüyor. Öte yandan Avrupa Sosyal Şartını 32 üye devletten ancak yirmisinin kabul ettiği de bir gerçek. Eski üyelere bazıları, örneğin İsviçre henüz kabul etmedi. Bazı üye ülkeler imzalamadan önce çok uzun süre beklediler. Avrupa Birliği'nin tüm üyeleri Sosyal Şatta taraftardılar. Ve bildiğim kadarıyla, Sovyetler Birliği'nin yıkılmasıyla kurulan yeni devletlerden hiçbiri, ilginçtir ki, Avrupa Sosyal Şartını imzalamamışlardır. Ama Türkiye 1989 yılında Avrupa Sosyal Şartını kabul etmiştir. Şartın uygulanmasıyla ilgili Türkiye'nin ilk raporu 1992 Haziran ayında Şarta bağlı olarak çalışan Bağımsız Uzmanlar Komitesine sunulmuştur. İkinci raporun bu Haziran ayında verilmesi gerekiyor. İlk raporun inceleme sonuçları basıldı, görmeyenlerin çok ilgisini çekecektir. Bağımsız Uzmanlar Komitesi'nin belirttiğine göre, Türkiye'deki durumun Sosyal Şart koşullarına uydurulması yolunda epeyce çaba harcanmıştır. Ancak, belirtildiğine göre, yine de çok eksiklikler ve yetersizlikler mevcut. Bu noktada tekrar belirtmekte yarar vardır ki, Sosyal Şart, ülkeleri mahkum etmek için bir araç değil, bir yardım, ve sosyal politika aracıdır.

Burada bir noktayı özellikle belirtmek istiyorum. Sosyal Şartın tüm koşullarını bir ülke hemen kabul etmek zorunda değildir. Türkiye bugüne kadar iki koşulu, iki can alıcı, işin özü olan koşulu, kabul etmedi: örgütlenme hakkına ilişkin 5. madde ve toplu pazarlık hakkına ilişkin 6. madde. Bu maddelerin eninde sonunda kabul edileceğine dair Türk tarafından gayri resmi duyumlar aldık. Umarım öyle olur. Bu ülkedeki sendikal hareketin de bu maddelerin kabulünü dört gözle beklediklerinden eminim.

Şu ara Sosyal Şartı güçlendirme ve yeniden canlandırma sürecindeyiz. Bu bağlamda ETUC'un katkılarından övgüyle sözetmek isterim. Türkiye burada, diğer üye ülkelerin Sosyal Şartın tek tek bazı maddelerini güçlendirmek yerine zayıflatmak istedikleri bir ortamda çok aktif bir rol oynayabilir, oynamalıdır da. Örneğin, göçmen işçilerin ve ailelerinin korunmasında, şimdi Şarta göre 21 olan ve maalesef bazı üye devletlerin 18'e, hatta 16'ya indirmek istedikleri ailenin bir araya gelme yaş sınırı meselesinde aktif rol oynayabilir. Ayrıca, Şartın kontrol mekanizmasını güçlendirmeye çalışıyoruz. 1991'de Tori-

no'da Şartın 30.cu kuruluş yıldönümünde, Şartın kontrol mekanizmasını güçlendirecek bir değişiklik protokolü imzaladık. Anlaşmada yer alan tüm devletlerin bu protokolü kabul edip imza atmalarını diliyoruz. Böylece yürürlüğe girebilir. Şu anda ortak şikayetler ile ilgili bir ek protokol üzerinde çalışıyoruz. Arkadaşım Jean Lapeyre bir süre önce Strasbourg'a geldi, Bakan Vekilleri Komitesi kendisini dinledi. Orada benim de tümüyle kaulduğum ETUC görüşünü dile getirdi.

Bir noktaya daha değinip, Avrupa Konseyi'nin göçmen işçiler ile ilgili çok önemli faaliyetlerine de değinip, sonra sözümü bağlamak istiyorum. Bu faaliyetler sadece yasal olmakla kalmayıp, Topluluk ilişkileri ile ilgili olanlar gibi içlerinde çok pratik olanları da vardır aynı zamanda. Son olarak toplumda korkutucu boyutlarda yaşanan bir olgudan söz etmek istiyorum: ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve korkunç hoşgörüsüzlük. Bu, demokrasimizi ve insan hakları kavramımızı temelden sarsan ciddi bir meseledir. Bu olgu öylesine korkutucudur ki, Avrupa Konseyi'ne üye devlet hükümet başkanları bunu Viyana Zirvesi'nde dile getirmişler, önemli bir bildiri yayınlayıp bir eylem planı kabul etmişlerdir. Bu bağlamda, Türklerin Almanya'da dehşet verici ırkçılık ve yabancı düşmanlığı eylemlerinin kurbanı olduklarını unutmış değilim. Bu açıdan Türkiye'nin, Viyana Deklarasyonu ve eylem planını uygulamada çok aktif bir rol oynayacağını umuyorum. 10 Aralık'ta Avrupa Konseyi ırkçılığa, yabancı düşmanlığına ve korkunç hoşgörüsüzlüğe karşı Avrupa çapında resmi bir kampanya başlatacaktır. Bu kampanya gençlik örgütleri tarafından yürütülecek ve kamuoyu oluşturulması hedeflenecektir. Türkiye'nin de bu çabaya, Viyana Zirvesi'nin ırkçılığa ve hoşgörüsüzlüğe karşı yeni bir örgüt, bir Avrupa Komisyonu kurma çabasına katkısı büyük olmuştur. Bu örgüt çalışmalarına başlamıştır. Komisyonun Türk üyesi hepinizin çok iyi tanıdığı Mümtaz Soysal'dır. Soysal'ın Komisyon'da çok önemli bir rolü vardır. Ben buna "bekçi rolü" diyorum çoğunlukla. Komisyonun görevi, ırkçılık ve yabancı düşmanlığı ile ilgili gelişmeleri izlemek ve bu olgulara karşı gerekli önlemleri almaktır.

Sayın Bayanlar, Baylar, Sevgili Dostlar, sonuca geliyorum. Biraz kişisel birşey söylemek istiyorum. Sadece burada sendikacılar ile konuşurken değil, Hükümet temsilcileri ile yaptığım konuşmalarda da belirttiğim, son olarak da Avrupa Çalışma Bakanları Konferansı'nda neredeyse kelime kelime aynen tekrarladığım bir görüşümü belirtmek istiyorum. Yeni Avrupa görüntüsünden, Avrupa'nın çehresinin tümüyle değiştiğinden söz ettim. Bazıları tarihin sona erdiğini söylüyor, bu bana göre olaylara çok aptalca bir bakış, tarihe çok anti-tarihsel bir bakış. Bazıları da ideolojilerin öldüğünden söz ediyor. Ideoloji olduğunu kabul etmeyen, ama toplumlarımızda, temel düşünce biçimimizde git-tikçe daha fazla yaygınlaşan bir ideolojiyi kaygı verici buluyorum. Ben buna şahsen *pan-ekonomi* ideolojisi diyorum. İnsanı ekonomik bir faktöre, ya da belki biraz daha iyimser deyişle, bir ekonomik aktöre indiriyor. İnsan haklarını çok kısıtlı bir bakış açısı içine sokuyor ve daha önce belirttiğim gibi, insan haklarının bölünmezliğini gözden geçiriyor. Avrupa'da biz, en global anlamın-

da insan hakları üzerine kurulu bir toplum yaratmaya çalıştık. Bunu 1959'lerde yaptık. Sadece siyasi değil, sosyal demokrasiyi inşa etmeye çalıştık. Bugünlerde, görünüşe bakılırsa, sosyal politikalar, sosyal politikaların sosyal boyutları, tüm politikaların sosyal boyutu ihmal ediliyor. Beni kaygılandıran, bugünlerde epeyce yalancı mesihlerin ortaya çıkmış olması. Bu en çok eski komünist ülkelerde var, ama Avrupa'nın diğer ülkelerinde de böyle. *De-regulasyon* gibi şık sloganlarla ortaya çıkan yalancı mesihler bizim toplumsal yaklaşımımızı sorguluyorlar.

Dayanışmanın kurucularından biri, Polonyalı çok sevdiğim bir dost, Gamarek'in sözleriyle bitirmek istiyorum konuşmamı. Orta ve Doğu Avrupa'da olanlardan ders çıkartmak gerektiğini belirterek şöyle demişti: "Biz, Doğu Avrupa ülkeleri, ciddi siyasi sonuçları olan acı bir tecrübeden, sosyal politikaların ihmalinden doğan acı tecrübeyi yaşadık." Bu ihmal, Gamarek'e göre, tüm ekonomik politika üzerine şüphe düşürüyor, ekonomik trasformasyona, aynı zamanda da demokratik trasformasyona gölge düşürüyor. Sanıyorum bu sözleri can kulağıyla dinlemeliyiz. Sosyal politikanın ihmalı Avrupa için, Avrupa'da ve tüm ülkelerdeki demokrasi ve insan hakları için ölümcül sonuçlar getirir. Teşekkür ederim.

JEAN LAPEYRE

Sonsuz teşekkürler Peter. Altını çizmek gerekir ki Peter Lauprecht insan haklarından bahsederken yaptığı konuşma sadece durum gereği değildir. Kendisi yıllarca Avrupa Konseyi'nde insan haklarının başındaydı ve gerçekten örnek olacak şekilde kendini ele aldığı dosyalara adanmıştı. Avrupa Konseyi insan hakları sözleşmesinin, Avrupa için gerçekten önemli bir araç olduğuna inanıyorum.

Şimdi sözü, Türkiye'nin Avrupa'ya ekonomik entegrasyonu bakımından genel durum hakkında bize çok daha geniş bir bakış açısı verecek, OECD Temsilcisi Peter Scherer'e bırakmak istiyorum. Teşekkürler.

PETER SCHERER • OECD Sosyal ve Endüstriyel İlişkiler Bölümü Başkanı

Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Konuşmalardan anladığım kadarıyla burada Avrupa dışı ya da en azından saf Avrupa'lı olmayan yegane örgütün temsilcisi benim. Avrupalı olmamakla birlikte çok sayıda Türk göçmenin bulunduğu bir ülkeden, Avustralya'dan geliyorum.

1963'de Türkiye ilk kez Avrupa Topluluğu ile anlaşma birliğine girdiği sıralarda dünya bugün olduğundan çok farklı bir yerd. Fransa ve İngiltere'nin sömürge imparatorlukları yeni dağılmış, ya da dağılma sürecindeydi. Singapore

hala bir İngiliz sömürgesiydi, Tayvan bir kaleydi, Asya Kaplanları henüz kedi yavrusu bile değillerdi. Bu seminerin de gösterdiği gibi, Türkiye'de son 30 yılda çok şey oldu, bunların içinde çalışma yasaları ve sosyal politikalar üyelerinde iz bırakan bir dizi siyasi kriz sayılabilir. Bu çalışma ilişkileri bugün, gerek, en azından bazı çalışan sınıflara tanınan garantiler açısından, gerekse çalışma hayatının iki tarafının emek pazar gücü üzerine uyguladıkları kısıtlamalar açısından dünya standartlarına göre oldukça düzenli işlemektedir.

Gittikçe genişleyen Avrupa Topluluğu içinde diğer kesimlerde gerçekleşen evrim, yasa ve yönetmelikler alanında daha yumuşak bir biçimde gerçekleşmiştir. Ancak emek pazarını, genel olarak ekonomik durumu sarsan fırtınalarla, bu alanlarda durum pek o kadar pürüzsüz olmamıştır. Kitlesel işsizlik Avrupa emek pazarlarının niteliğini değiştirmiştir. Örneğin, Madam Bosscher'in de dün belirttiği gibi, ülkeler arası emek akımı, Topluluk ülkeleri arasında da azalmıştır. Ancak dünyanın geri kalan kısmında değişiklikler olmuştur ve konuşmamda bunlara değinmek istiyorum çünkü, ileride Türkiye Avrupa ile bütünleştiği zaman bunun toplumsal ve ekonomik sonuçları inanıyorum ki ona da yansiyacaktır. Örneğin, 1960'da kurulan OECD'de, Avrupalı olmayan iki üye vardı: ABD ve Kanada. Kısa bir süre sonra örgüte Japonya, Avustralya ve Yeni Zelanda katıldı. Ve 20 yıldan sonra bir yeni üye daha almak üzere: Meksika. Yakın bir gelecekte, Kore'nin ve sosyalizmin dağılmasıyla kurulan yeni devletlerin de üye olmasını bekliyoruz. Bu arada, Asya'daki bazı ülkelerin iktisadi gelişme çizgileri Japonya'nın olağanüstü büyüme modelini izleyerek kişi başına düşen gelirlerini birçok OECD ülkesinin üzerine çıkartmışlardır. Bu büyüme oranlarının toplumsal ve ekonomik temeli ile ilgili birçok rivayet var ama şimdi bunların üzerinde durmak gereksiz. Tabii bu ülkeler başta işgücü fiyatını çok düşük tuttular ama büyümeleri bunun yüzünden olmadı. Bu değişiklik ekonomilerde yaşanan hızlı gelişme tablosunun ortak özelliği dünya pazarlarında fırsatlar peşinde koşup ihtiyaçlar üzerine yoğunlaşmaktır. Kullandıkları temel kaynak kendi nüfuslarıdır. Eğitim sistemleri, girişim politikaları işyerini daha esnek yapmaya, teknolojik gelişmeleri kendilerine adapte etmeye ve rekabet pazarlamaya yöneliktir. İnsan hakları ile ilgili olarak, ekonomik gelişmenin politik ve sosyal sonuçları çok etkileyicidir. İnsan potansiyelinin gelişimine dayalı olan bu gelişmenin niteliğini tekrar vurgulamak isterim. Bu ekonomilerin kuruluşundaki otoriter ve baskıcı yönetim biçimleri yerlerini başka tür yönetimlere elbette ki bırakular. Siyasi demokrasi ve onun önkoşulu ve sonucu olan örgütlenme hakkı bu toplumlarda yaşamın temeli haline gelmiştir. Bugün bunun Hong Kong'da ya da Çin'de, yüklü bir siyasi fatura pahasına nasıl istenen birşey olduğunu, bu tür bir ekonomik gelişme yolu izleyenler arasında bu talebin ne kadar büyük olduğunu, tek tek çok trajik biçimlerde gördük.

Demek ki, Türkiye Avrupa ile daha sıkı bir entegrasyona girdiğinde, diğer Avrupa ülkelerinin politikaları hangi yöne doğru gidiyorsa, o da aynı seçimleri yapmak zorunda kalacaktır. Dünyadaki gelişmelere kendini kollayan bir tutumla mı yaklaşmalıdır? Örneğin, komünizmden geçiş süreci yaşayan ekonomilere

Avrupa'nın açılmasına karşı mı çıkacak ya da Avrupa'da şu anda yaşayan vatandaşlarının mevcut legal statüsü üzerinde çok korumacı mı olacaktır? Ya da kendi halkının kapasitesini geliştirecek, coğrafi konumunu kullanacak bir tutum içinde mi olacaktır? Örneğin, Türkiye'nin en göz dolduran başarılarından biri okuma-yazma bilmeyenlerin oranını ciddi bir biçimde düşürmesidir. Ama DİSK'in toplumsal durum özetinde de fevkalade açıklandığı gibi işsiz lise ve üniversite mezunu sayısı çoktur. Bu kesim uzun zaman işsiz dolaşmaktadır ve eğitim sisteminin işleyişiyle iş dünyası arasında müthiş bir kopukluk mevcuttur. Başka Avrupa ülkelerinde de görülen bu kopukluk, ekonomik gelişme için ciddi bir engellemedir. İnsan potansiyelinin tam kullanımı için kaynak bulmak, elbette ki, kendi içinde bir yaklaşım değişikliği gerektirir. Dış ticaret açığı, bütçe açığı, yüksek enflasyon ekonominin sağlayabileceğinden daha yüksek bir genel ekonomik kaynak belirtisidir. Sürekli stabilizasyon planları bu sorunu ancak geçici olarak hafifletebilir. Üç gündür burada yapılan konuşmalardan çıkarttığım kadarıyla bunun bir nedeni, bu sıkıntıların işçiler ve onların temsilcileri tarafından yaşandığı, ve siyasi-ekonomik koşullar izin verir vermez karşı çıkılması, üstesinden gelinmesi gereken birer zorla kabul ettirme durumudur. Ancak bu tür bir direniş, başarılı bile olsa, ne mal ve hizmetlerin arzını kendi başına arttırabilir, ne de dengelerin korunmasına yönelik mevcut politikaların yapısal özelliklerini düzeltebilir. Bu sabah sözü edilen askeri bütçe bunlardan biridir, açıkça. Oysa ki bunlar, bence yine o kategori içinde ele alınması gereken, mevcut sosyal düzenlemelerin özelliklerindendir. Örneğin, bir başkası, bugün geçerli olan emeklilik sisteminin özellikleridir. Korkarım ki, hiçbir ekonomi, 25 ya da 30 yıl sonunda herkese emeklilik parası ödemeyi, bu miktarı emeklilik maaşıyla yaşayanlara yeterli bir düzeyde tutmayı taahhüd etmeyi maddi olarak kaldıramaz. Bu durum Türkiye'de önemli bir işveren konumunda olan devlet dahil tüm işverenlerle, sendika temsilcileri arasında varılacak bir konsensus sonunda, reform ihtiyacının incelenerek, reform olasılıkları ve potansiyelinin ortak bir analizi yapılarak çözülecek meselelere bir örnektir.

Sayın Başkan, açıktır ki, Türkiye'nin diğer Avrupa ülkeleriyle birlikte yaşadığı ekonomik kriz, devlet yatırımları dahil birçok yatırım alanında hemen bir tasviyeyi gerekli kılacaktır. Avrupa tecrübesi göstermiştir ki, işsizlik sigortaları, geçici destek sağlamakla birlikte, yeni bir işe geçiş yapamayanlar için uzun vadeli bir işsizliğin kapısını çok rahat açabilmektedir. Bu nedenle inanıyorum ki, yeni bir sistem oluştururken gelir desteği elde edenlerin, ekonomik hayata entegrasyonunu sağlamak hayati bir önem taşımaktadır. Bunu yapabilmek için daha önce sözünü ettiğim eğitim reformu en geniş anlamında gerçekleşmelidir. Genç insanların iş hayatına alıştırılması, eğitimin yanı sıra, iş hayatı boyunca ekonomik değişimlere uyum sağlamaları için eğitimin sürekli olması gereklidir. Eğer, Türkiye, işlerini kaybedenler için gelir desteğini eğitimle birleştirmek için yeni teşviklere girişirse, bunu da tercihan iş çevresi içinde yaparsa, ekonomik ve sosyal iyileştirme sürecini olumlu bir yöne çevirebilir. Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Türkiye'nin içinde yer aldığı dünya durumunu bize iyi bir biçimde sunan Sayın Scherer'e teşekkür ederiz. Şimdi bu sorunla ilgili olarak iki sendikal görüşü dinleyeceğiz. Önce, Türkiye Harb-İş Sendikası Başkanı Sayın İzzet Çetin'e söz veriyorum.

İZZET ÇETİN • TÜRK HARB İŞ Genel Başkanı

Şimdiye kadar Avrupa Birliği ile Türkiye ilişkilerinin Sosyal Boyutu sürekli olarak hükümetler ve işveren çevreleri tarafından taruşılagelen bir konuydu. İlk defa, üç günden bu yana böyle bir toplantıda konunun işçi sınıfı açısından ve emek cephesinden ele alınmasından duyduğum memnuniyeti belirterek tebliğimi sunmaya çalışacağım.

Sayın Başkan, Değerli Konuklar, Değerli Meslekdaşlarım,

Tebliğimizin konusu "Türkiye'nin Avrupa ile ilişkilerini Daha da Derinleştirmesinin Ekonomik ve Sosyal Sonuçları"dır. Konu başlığından da anlaşılacağı üzere, cevabı araştırılan soru "Türkiye ile Avrupa'nın mevcut ilişkilerini "karşılıklı" olarak nasıl derinleştirebilecekleri değil, bu alanda Türkiye'nin neler yapabileceği ve bunun ekonomik ve sosyal sonuçlarının neler olabileceği"dir. "Karşılıklılık" esasına yer vermeyen bu yaklaşım, ilk bakışta yadırganabilir. Ancak, Türkiye'nin Avrupa ve özellikle Avrupa Topluluğu ile ekonomik ilişkilerinin özellikleri göz önüne alındığında, en azından bugün için, yaklaşımın "beklenen bir tutum" olduğu sonucuna varılabilir. Türkiye Avrupa Topluluğu için, ekonomik açıdan "marjinal" önem taşıyan bir ülkedir; Avrupa Topluluğu'nun toplam ithalatı içindeki payı yüzde 1.35, toplam ihracatı içindeki payı ise yüzde 1.8 dolayındadır. Buna karşın, Türkiye ihracatının yüzde 52'sini, ithalatının ise yüzde 44'ünü Avrupa Topluluğu ülkelerine yapmaktadır. İlişkileri "derinleştirme"de kimin hangi ölçüde yükümlülük altında kaldığı bu tablo ile ortadadır.

Gerçekten, Avrupa'nın, özellikle Avrupa Topluluğu'nun Türkiye'nin dış ekonomik ilişkilerinde daima önemli bir yeri olmuştur.

* Az önce belirttiğim gibi, Topluluk üyesi ülkeler Türkiye'nin önde gelen ticaret ortaklarıdır.

* Türkiye'ye yapılan yabancı sermaye yatırımlarının önemli bölümü Avrupa Topluluğu kaynaklıdır.

* Yurt dışında çalışan işçilerimizin büyük bir kısmı Topluluk ülkelerinde çalışmaktadır.

* Türkiye'nin turizm gelirleri içinde Topluluk üyesi ülkeleri insanların önemli bir payı vardır.

Bu tabloya koşut olarak, Türkiye'nin Avrupa ve Avrupa Topluluğu ile ilişkilerinin yerleşik bir "siyasal tercih" ürünü olduğu bilinmektedir. Türkiye, Cumhuriyet'in kuruluşuyla, "Batılılık" unsuruna kesin öncelik vermiştir. Bu

doğrultuda Batı demokrasilerinin siyasal ve ekonomik alanlarda temel forumları olan Avrupa Konseyi ve Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı'nın kurucu üyeleri arasında yer almış; kendisine savunma ve güvenlik teşkilatında önemli sorumluluklar yüklenmiş, kendisinden önemli sorumluluklar beklenmiştir. Bunun "soğuk savaş koşullarında" yararları olduğu gibi, ekonomik açıdan katlanılması oldukça yüksek mali külfetleri de olmuştur.

Ekonominin gereksinimleri yanında, soğuk savaş koşullarıyla da yakından ilgili siyasal tercihi ile Türkiye, Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun kuruluşundan hemen kısa bir süre sonra, 1959 yılında "tam üyelik" hedefi ile, ortaklık ilişkisi kurma yolunu seçmiş, AET'nin başlatığı ekonomik ve siyasal bütünleşme sürecine giderek dahil olmak ve mevcut bağları sürekli olarak "derinleştirmek" istemiştir.

Bu noktada altı çizilmesi gereken önemli bir yön şudur; Avrupa Ekonomik Topluluğu konusu, Türkiye'ye bizim temel ekonomik sorunlarımıza bir cevap olarak getirilmemiştir. "Soğuk savaş" koşullarının "belirli" ilişkiler içine soktuğu Türkiye, kendisini bu olgu ile karşışarşıya bulmuştur.

Öyle inanıyorum ki, Türkiye'yi yönetenler, Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu, "kendi" gelişme ve istikrar anlayışlarına uygun bir formülün unsurlarından biri olarak değerlendirmişlerdir; bu ilişki, onlar açısından "istikrar içinde gelişme garantisini güçlendirecek bir dış ilişki" olarak benimsenirken ve "ekonominin belirli bir yöne açılması" amaçlanırken, bundan birinci derecede etkilenecek, çalışma ve yaşama düzeni olumlu ya da olumsuz yönde değişebilecek, büyük çoğunluğu iktisaden güçsüz yığınlar gelişmenin tamamen dışında bırakılmışlardır. Bir başka deyişle, Türkiye'nin iktisaden güçsüz durumdaki çoğunluğunun çalışma ve yaşama düzenini ve düzeyini değiştirebilecek önemde bir dış ilişki, çoğu ülkede yaşananın aksine, Türkiye'de didik didik edilen bir ekonomi ve siyaset sorunu halini almamıştır, bu sorun halka maledilmemiştir, edilememiştir.

1959'ların ve daha sonraki yılların bu yaklaşımı, bugün de seçilen yoldur. Bu sebeptendir ki, örneğin "Gümrük Birliği" tartışması, bunun kısa, orta ve uzun vadede neler getirip, neler götürebileceği yine Türk halkının, özellikle iktisaden güçsüz durumdaki çoğunluğunun değil, çoğu sendikal amaç ve hedeflerle temelden çelişen politikaları Türkiye'de egemen kılmaya çalışan bir grup politikacının, uzmanın ve iş çevrelerinin tartışma konusudur. Bunların büyük çoğunluğu açısından ekonominin temel ögesi, amacı hiçbir zaman "insan" olmamıştır; bugün de değildir. Halkı, bir anlamda, dışlayan bir yaklaşımın başarı şansının sınırlı olacağı açıktır. Belirtmek istediğim şudur; Türk halkının iktisaden güçsüz durumdaki çoğunluğunun, çalışan kesimlerin Avrupa Topluluğu'nda kendilerini gerçekte ne gibi sorunların ya da fırsatların beklediğini yıllar önce tartışması, anlamaya çalışması çok daha isabetli olurdu. Bu hiçbir zaman yapılmadı, yapılamadı ve Avrupa Topluluğu ilişkisi, belli çevrelerce, Türk ekonomisini, sendikal hedef ve amaçlarla temelden çatışan belirli bir yöne doğru açmanın aracı olarak kullanılmaya çalışıldı. Bu bugün de devam etmektedir.

Sayın Başkan,

Bayan Cassina'nın "Ekonomik ve Sosyal Komite"ye yaklaşık bir yıl önce sunduğu Raporda da görüleceği üzere, Türkiye'yi 1987 yılında yönetenler, 14 Nisan 1987'de "tam üyelik" başvurusunu yaptıklarında, "ülkenin o tarihteki ekonomik gelişmesinin Avrupa Topluluğu açısından resmi kabulü ve tanımayı gerektirecek boyutta olduğu" iddiasındaydılar. Aynı iddia ve niyet daha sonrak iktidara gelenler tarafından da tekrarlanmıştır.

Ülkenin o tarihlerdeki gelişmesi konusunda öne sürülenleri sendikacı gözüyle değerlendirdiğimizde tablonun hiç de öyle olmadığı görülür. İşsizliğin giderek arttığı, reel ücretlerin 1980 öncesine göre en az yüzde 40 gerilediği, enflasyonun kontrolden çıktığı, iş güvencesinin tehdit altına alındığı, özelleştirme adı altında, işyerlerinin kapatılmasının ya da son derece düşük fiyatlarla iktidara siyasi destek sağlayan özel sektöre satılmasının planlandığı, çalışan kesimlerin temel hak ve özgürlüklerinin tanınmadığı, demokratikleşme yolunda hiçbir olumlu adımın atılmadığı, gelir dağılımındaki adaletsizliklerin giderek katlanılmaz bir hal aldığı ortamı "ekonomik gelişmişlikle" izah etmek mümkün değildi.

Ekonomik gelişme ancak mutlu bir azınlık için sözkonusuydu. Nitekim, o tarihlerde Avrupa Topluluğu'na tam üyelik başvurusu yapanların deyimi ile, uzun, ince bir yola girilmişti. Türkiye, Nisan 1994'de devresel olarak her on yılda yaşanan tabloya tekrar geldi. Bunda Türk Sendikalar Hareketi'nin uyarılarının dikkate alınmamasının, iktisaden güçsüz kesimlerin temsilcisi olarak sendikacılık hareketinin bu ilişkilerde "partner" olarak kabul edilmemesinin önemli rolü vardı. Tablo bugün de değişmiş değildir. Türkiye'yi yönetenler, bu çarpık tablonun devam ettirilebileceğini sanmaktadırlar.

Bu yaklaşım, iç pazarın artık doyduğunu, Türkiye'nin bu sebeple "dışarıya açılması" gerektiğini savunan iş çevreleri bakımından da aynıdır. Bunların tümü ekonomide ve ekonomik gelişmişlikte "insanın ve insanı salt insan olduğu için korumaya çalışanların dışlanabileceğini" sananlardır.

Sayın Başkan,

İşte belki bu noktada, Türkiye'nin Avrupa ile ilişkilerini derinleştirmesinin, ekonomik ve sosyal sonuçlar açısından olağanüstü yararları olabilir. Avrupa deneyimi, Avrupa İşçi Sendikaları Konfederasyonu ETUC'un savunduğu görüş ve değerler Türkiye'yi yönetmeye çalışanlar ve onların siyasal destekçisi konumundaki mutlu azınlık için son derece önemli bir öğreti olabilir.

Örneğin bu çevreler,

* 1982 Anayasasının yasakçı hükümleriyle "demokrat" olunamayacağını, Batı demokrasisi ile yönetilen ülkeler içinde yer alacaklarsa, bunun ortak değerlerine bağlı olmak ve saygı göstermekle yükümlü olduklarını görebilirler.

* Bu çevreler Uluslararası Çalışma Örgütü'nün insan haklarıyla doğrudan ilgili sözleşmelerini, örneğin 87 ve 151 sayılı ILO sözleşmelerini salt tasdik etmenin yeterli olmadığını, bu sözleşmelerle güvence altına alınan tüm hak ve özgürlükleri tanımak zorunda olduklarını anlayabilirler.

* Bu çevreler, çağımızda işçinin fert ya da toplu olarak iş güvencesinin işverenin ya da işveren konumundaki devletin, devleti yönetenlerin iki dudağı arasında olmadığını, bunları koruyan düzenlemelerin varlığını kabul edebilirler.

* Kendilerini örgütlü toplumun kurallarına ve dinamiğine alıştıracaklardır.

* Bu çevreler ekonomik gelişmişliğin özünde, diğer hayatı unsurlar yanında, - bir muhtemel azınlık yaratmak değil, işsiz iş olanaklarının sağlandığı, - toprak/insan ilişkilerinde adaletli bir yapının kurulduğu, - vergi adaletsizliğinin önlenmesi, bu çerçevede rantiyenin ve kayıt dışı ekonominin vergilendirildiği, - gelir dağılımındaki adaletsizliklerin mümkün olduğunca en aza indirildiği, - eğitimde fırsat eşitliğinin sağlandığı, - bölgeler arası gelişmişlik farklarının mümkün olduğunca dengelendiği, - etkin ve güvenceli bir sosyal güvenlik sisteminin kurulduğu, emeklilerin ezilmediği, - eşit değerde işe eşit ücret prensibinin özellikle kadın işçiler bakımından eksiksiz uygulandığı, ana ve çocuğun korunduğu bir yapı olması gerektiğini idrak edebilirler.

* Bu kesimler insan hakları ihlalleri konusunda çok daha duyarlı hareket etmek ve bunları önlemek mecburiyetinde olduklarını teslim edebilirler.

* Bu kesimler Türkiye'deki ekonomik yapıya sosyal ve demokratik bir boyut katmadıkça, bu çerçevede ekonomik olarak güçsüz kesimleri temsilcileri, yani sendikalarla işbirliği yapmadıkça hiçbir sorunun üstesinden gelemeyeceklerini anlayabilirler.

Sayın Başkan,

İlişkinin derinleştirilmesi tüm bunları öğretecekse, Türkiye sadece demokrasi alanında değil, ekonomik ve sosyal sorunları çözebilme yolunda da önemli bir adım atmış olacaktır.

Gözden kaçan nokta, Türk halkının büyük çoğunluğunun bu değerleri zaten benimsemiş olmasıdır; çarpıklık, halkımızın büyük çoğunluğunda değil, bu değerlere gözlerini kapayanlarda ve öz çıkarlarını ülke çıkarlarıymış gibi göstererek hareket edenlerdedir.

Sayın Başkan,

Sözlerimi bu toplantının son derece yararlı olduğunu belirterek bitirmek istiyorum. Askeri işyerlerinde örgütlü sendikam üyeleri adına değerli meslektaşlarıma ve Avrupa İşçi Sendikaları Konfederasyonu ETUC yöneticilerine en içten teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Yukarıda değindiğim öğretinin Türkiye'de egemen kılınmasında birinci derecede sorumluluğun bizlere, yani ETUC'a, ETUC yöneticilerine, TÜRK-İŞ ve DISK yöneticilerine ait olduğunu bilmekteyim. Bu mücadelede başarı, TÜRK-İŞ ve DISK'e aittir. Bu mücadelede başarı, ETUC'un bu tarihe kadar her zaman gösterdiği destek ve dayanışmaya bağlıdır. Bunun aralıksız devam edeceğini umuyorum.

Dinlediğiniz için hepinize teşekkür ediyorum, saygılar sunarım.

Teşekkürler İzzet arkadaş. Avrupa Birliği ile Türkiye arasındaki işbirliğini güçlendirmenin ve Türkiye'nin Avrupa Birliği ile bütünleşmesinin koşullarını çok iyi ortaya koyduğuna inanıyorum. Şimdi Avrupa ile Türkiye arasındaki ilişkileri derinleştirme yönündeki sendikal görüşü tamamlamak için sözü Süleyman Çelebi arkadaşaya veriyorum.

SÜLEYMAN ÇELEBİ • DİSK Genel Sekreteri

Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Konuklar, Değerli Meslekdaşlarım,

Bir noktanın altını, Sayın Başkanımın izniyle çizmek istiyorum. Dün ve bugünkü toplantılarda bazı arkadaşlarımızın "yabancı" deyimi yanlış bir anlamaya neden olmuş. Başkanın konuşmasından da onu anlıyorum. Bizim Türkçe'de bir yaklaşım var. Bir yerden bir yere gidildiğinde bile "bu bizim orali değil", derler. Biz hiçbir zaman, hiçbir arkadaşımızı ve buradaki dostlarımızı yabancı görmüyoruz. Bir aile olarak görüyoruz, aile birliği içerisinde görüyoruz. Onu belirterek sözlerime başlamak istiyorum.

Yine burada belirtmek istediğim, gerçekten bu toplantı böylesi iki günde, üç günde doğmamıştır. Bir yılı aşkın bir süredir başta ETUC olmak üzere her iki konfederasyon DİSK, TÜRK-İŞ'in gerçekten uzun çalışmaları sonucunda böyle bir toplantı oluşmuştur. Ve yine biraz önce İzzet Çetin arkadaşımızın ifade ettiği gibi böylesi bir toplantı Türkiye'de ilk kez yapılıyor. İşverenler kendi örgütleriyle toplantılar yapmışlardır. Hükümet, bazı kuruluşlarla toplantı yapmıştır. Ama böylesi açık bir toplantı, böylesi basına açık, her kesime açık, işveren kesimine açık, tüm kamu çalışanları kesimine açık, uzmanlara açık, bakanlık birimlerine açık böylesi toplantının Türkiye'de yapılıyor olması ve ilk kez bu rahat ortamda tartışıyor olmamızın güzelliğini umut ederim ki bundan sonraki dönemlerde de yaşamış oluruz. Bu girişten sonra DİSK'in Türkiye'nin Avrupa ile kuracağı yakın ilişkiler ve ekonomik sonuçları boyutuna nasıl baktığını ana hatlarıyla sunmak istiyorum.

Avrupa Birliği ile daha yakın ilişkiler kurma, Gümrük Birliği'ne kaulma, Türkiye için Cumhuriyet döneminin en önemli iktisadi ve toplumsal adımlarından biridir. Bu adım iktisadından, kültürüne, toplumsal sınıfların yeniden biçimlenmesinden siyasal yönelimlerine, toplumsal yapıyı bir bütün olarak etkisi altına alacağına göre, bu toplumsal yapının bütün öğeleri ve bileşenleri tarafından taranması zorunludur. Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun çatısı altında Türkiye Sendika Hareketi ve örgütleri olarak bu tarışmayı ilk kez bütün tarafların katılımıyla yapıyoruz. İşçiler, sendika hareketi ve DİSK olarak, toplumsal sorunların karşısında duyarlı olma, onları anlama ve sözünü söyleme çabası içindeyiz. Bunu başaramamak, yalnızca sendikaların değil, bü-

t n toplumsal yapıların fel  olmasına neden olur, kalıcı ve olumlu dinamikler yaratabilecek c z m yollarına ulaşılmasını engeller. Avrupa Birliği ve Türkiye arasında tasarlanan ve tarafların ilk kez tartışma olanağı buldukları bu yakın ilişkilerin iktisadi yanını kuşkusuz öncelikle ele almak gerekiyor. Hepinizin bildiği tabloyu, kaba hatlarıyla, ortaya koymak istiyorum; küreselleşme eğilimi ve dünyanın c eşitli bölgelerinde g r len iktisadi bütünleşme hareketleri ve bütün bu süreçlerin işlemesini sağlayan yeni mekanizmalar, temel hedefler hep aynı; işbölümü, ürünlerin ve üretim etkenlerinin serbest dolaşımı. Nedenler de aynı; söz konusu olan Gümrük Birliği ve serbest ticaret bölgeleriyle, piyasa hacminin genişlemesi, iktisadi etkinliğin sağlanması, teknolojik ilerleme, karşılaştırmalı  st nl kler temelinde üretim etkinliğini artırmak. Söz konusu olan tam iktisadi birlikse, üretim etkenlerinin serbest dolaşımı, parasal politikalarda eğg d m, tam istihdam, hızlı iktisadi büyüme, daha yüksek ulusal gelir.

Her ne kadar toplumsal yapının farklı bileşenlerini karşılıklı iletişim içinde değerlendirme zorunluluğu varsa da konuşmacılara tanınan bu kısa süre içinde iktisadi yapıyı kendi başına ele almanın daha doğru olacağına inanıyorum. Bu konferansda tartışma konusu olan Avrupa Birliği - Türkiye ilişkileri ve Gümrük Birliği'nin yukarıda sayılan hedefler ve nedenler bağlamında iktisadi sonuçlarını açık yüreklilikle ve gercek i bir bakış açısıyla değerlendirmek zorundayız. 1 Ocak 1996 tarihinde, yani bundan yaklaşık 1,5 yıl sonra Gümrük Birliği'ne geçilecektir; Avrupa Birliği  lkelerinin tek tek ve toplu olarak Türkiye'nin iktisadi yapısıyla kuracağı daha yakın ilişkiler ve bu ilişkiler sonucu ortaya çıkacak etkileşimin olumlu ve olumsuz sonuçları değerlendirilmiş midir ?

Türkiye'de iktisadi taraflardan biri olan çalışanlar işçiler ve işsizler cephesinden bu sonuçları nasıl c z mlmeli, çıkabilecek sorunları nasıl c zmeliyiz ?

Sorun olarak gördüğümüz hususları sıralamak istiyorum:

* Gümrük Birliği'nin gercekleşmesiyle Avrupa Birliği ülkelerine uygulanmakta olan gümrük vergileri kaldırılacak ve ortak gümrük tarifesi, nedeniyle elde edilen gümrük vergileri Avrupa Birliği b t cesine aktarılacaktır. Bu nedenlerle önemli  l de vergi kaybı ortaya çıkacaktır. Kamu yatırımları hemen hemen olmayan, neredeyse kamu gelirlerinin büyük bölümünden kendi isteğiyle vazgeçerek vergi gelirlerine bel bağlamış bir iktisat politikasında gümrük vergilerinin önemli miktarda azalmasının sonuçları nelerdir?

* Avrupa Birliği'nin ortak dış ticaret politikasına uyma yükümlülüğü, yani ithalatla ortak gümrük tarifesinin, ihracatta ortak fiyat uygulamasının Türkiye ekonomisine getireceği y k nedir?

* Avrupa Birliği'nin rekabet politikası oldukça nettir; firmalar aralarında anlaşarak ticaret sınırlamaları ve  ye ülkelerin devlet kaynaklarını kullanarak firmalara destek sağlaması yasaklanmıştır. Türkiye'de iktisadi politikaların uygulanmasında neredeyse bir gelenek halini alan tam karşıtı uygulamalardan vazgeçilmesi mümkün olabilecek midir?

* İthalat giderlerinin yükselmesi, ihracat gelirlerinin sabit kalması ve bunun sonucunda dış ticaret açığının artması söz konusu olabilir mi?

* Rekabet edemeyen sanayi dallarında işgücünün açığa kalması, yani işsizliğin artmasının iktisadi ve toplumsal bedeli nedir, neledir?

* Rekabet edilen sektörler üretim miktarlarını artırıp birlik piyasasında güçlenebilirler mi? Bu sürecin milli gelir üstünde olumlu etkileri neledir?

Birincisi, 1979 yılında Türkiye'nin Avrupa Topluluğu ülkelerine göre karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu sanayi ürünleri şunlardır: Çam ürünleri, dokumacılık ürünleri, halı ve giyim eşyası gibi tüketim malları. Bu tarihte hiçbir yatırım ürününde karşılaştırmalı üstünlük belirlenememiştir.

1987 yılında karşılaştırmalı üstünlüğe sahip sanayi ürünleri, yukarıdakilere ek olarak, metal ev aletleri gibi tüketim malları ve inorganik maddeler, işlenmiş gübreler, pik demir, demir ve çelik borular, çeşitli makineler için aletler ve elektrik dağıtım cihazları gibi aramallardır. Bu tarihte de yatırım mallarında Türkiye'nin Avrupa Birliği ülkelerine göre karşılaştırmalı bir üstünlüğü yoktur. Üstelik avantajlı olduğu ürünlerin tümü emek-yoğun ürünlerdir.

1987 yılına göre Türkiye makine ve ulaşım araçları sanayisinde, kimya sanayisinde, mamul ürünler sanayisinde hemen hemen tümüyle dezavantajlı durumdadır.

Gümrük vergilerinin 95 sonunda, ithalatta uygulanan fonların da 97 sonunda kaldırılacağı hesaba katılırsa iktisadi yaşamda ciddi sorunlar yaşanacağı ortadadır.

İkinci önemli olgu şudur; Türkiye Avrupa Birliği ile tam üyelik sürecini başlatmadan Gümrük Birliğine katılmaya çalışan tek ülkedir. Yunanistan, Portekiz, İspanya ile pek çok alanda tam uyum gösteremedikleri halde önce tam üye olmuşlar daha sonra, üstelik belli bir geçiş süreci sonunda Gümrük Birliğine katılmaları sağlanmıştır.

Bu olguların ortaya çıkardığı ihtimal korkutucudur. Özellikle de gerek Avrupa Birliği, gerekse Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri tarafından izlenen politikalar gözönüne alındığında hayli korkutucudur. Bu korkumuz ülkemizin bugün genelde izlemekte olduğu politikaların da bir sonucudur.

Biz 21. yüzyıla giden yolda, kimilerinin "sanayi-ötesi" dediği çağda, bunun gereklerine cevap veren bir toplum olmak istiyoruz. Yani bilgi üreten, teknoloji üreten, bunların ekonomik-toplumsal yaşama yayılmasını sağlayan, rekabet gücüne sahip, özgür bir toplum olmak istiyoruz. Bu Avrupa Birliği'nin hedefleri arasında yer alan istihdam, büyüme ve refaha ulaşmak için zorunludur.

Oysa biraz önce belirttiğim karşılaştırmalı üstünlükler arasında böylesi bir gelişmeyi doğurabilecek hiçbir sektör yoktur. Tam tersine, ülkemizi ucuz emek ve tarım ürünleri açısından öne çıkaran sektörler vardır.

İşte bu noktada hükümeti ve Avrupa Birliği'ni uyarmak istiyoruz. TC Hükümeti geçiş döneminde ülkemizin böylesi bir gelişme içinde olmasını sağlayacak politikaları izlemeli ve desteklemelidir. Ağır savunma harcamalarına yer veren, çalışanlar-işçiler üstünde bütün iktisadi baskılar yaratan iktisadi politikalarından vazgeçmelidir.

Avrupa Birliği bugüne kadar kullanmadığımız fonları bu amaçla bize sunmalıdır. Bu tam da Avrupa Birliği'nin ruhuna uygun bir yaklaşım olacaktır.

Avrupa Birliği Türkiye ilişkilerinin toplumsal sonuçlarına gelince, bu sonuçları ele almadan önce toplumsal politikalar alanında yaşanan birbirinden farklı iki süreci değerlendirmek istiyorum. Avrupa Topluluğu ilk oluşumundan yaklaşık 15 yıl kadar sonra şu gerçeği görmek durumunda kalmıştır: Bu oluşumun toplumsal yanını gözardı etmek, birlik için uygulanan iktisadi politikaları kesinkes başarısızlığa uğrattır. Bu açılımla birlikte, uygulamada olan iktisadi modelin toplumsal projeksiyonu gerçekleştirilmiş, toplumsal taraflar arasında kurulması beklenen ilişkilerin standartları, kuralları, mekanizmaları oluşturulmuştur. Bunlar oluşturulurken de toplumsal haklar alanında Birleşmiş Milletler ve İLO gibi asgari ilkeler aşılmaya çalışılmıştır.

Türkiye'de bu alanda gerçekler oldukça farklıdır; toplumsal ve iktisadi politikaların oluşturulması süreci, emek tarafının tümüyle dışında gelişmektedir. Bunun doğal bir sonucu olarak bu iktisadi politikalar hiçbir zaman, hiçbir yanıyla toplumsal içerik taşımamaktadır. Ne kurumsal, ne de fiili bir toplumsal diyalogdan söz edilebilir. Uluslararası ilişkilerin baskısıyla kabul edilen insan hakları, ifade ve örgütlenme özgürlüğü gibi evrensel kabuller ulusal mevzuata ya çok geç ve güdükleştirilerek yansımakta ya da çoğu kez hiç yansımamakta, uygulamada ise, neredeyse yok sayılmaktadır.

Bu karşılaştırma, Avrupa Birliği ile kurulması tasarlanan ilişkilerin yakınlığı göz önüne alındığında son derece anlamlıdır. "Demokratikleşme süreci" yaşadığı iddiasında olan bir ülkede yaşıyoruz; ne yazık ki örgütlenme çalışmalarını ve toplu sözleşme sürecinin tıkadığı ve 87 sayılı İLO sözleşmesine aykırı olduğu ayan beyan ortada olan yüzde 10 işkolu barajı bile hala yürürlüktedir. Demokratik siyasal rejimin olmazsa olmaz koşulu, insan hakları ve sendikal haklardır. 12 Eylül yönetimi tarafından oluşturulan hukuk düzenine, 82 Anayasası'na, bu Anayasa'ya dayandırılarak çıkarılan çeşitli yasalara, 2821 ve 2822 sayılı sendika yasalarına bakıldığında hemen anlaşılacaktır ki bu hukuki düzenlemeler demokratik bir toplumun niteliklerini yansıtmamaktadırlar ve bu düzenlemelerin var olduğu bir ülkenin demokratik bir ülke sayılması da olanaksızdır. Herşey bir yana, eğer Türkiye'de bir toplum modeli oluşturulmak isteniyorsa, hemen, hiç vakit geçirilmeden 82 Anayasası'nın anti-demokratik hükümler içeren bütün hükümlerinin değiştirilmesi gerekir.

Avrupa Birliği ile kurulacak yakın ilişkiler Gümrük Birliği bağlamında doğacak toplumsal sorunları karşılayabilmenin yolu buradan geçer. Sorunlar anti-demokratik sistemin sunduğu çözüm olanaklarıyla aşılamaz.

Ne yazık ki bu ilişkilerin koşullarını çalışanları tümüyle dışlayarak belirleyen Hükümet ve işveren taraflarının, dışarıya karşı diyalog varmış gibi bir izlenim yaratmak için oluşturduğu konseylere, danışma işlevi bile verilmemektedir. Bu çabalar demokrasi vitrini yaratmak zorunluluğundan başka hiçbir şeye hizmet etmemektedirler. Bir noktayı daha vurgulamak istiyorum: toplumsal birliktelikleri sağlamanın yolu farklı özellik ve kültürden gelen yapıla-

rın, birbirleriyle barış içinde yaşamalarından ve sorunları yine barış içinde çözmelerinden geçer. Bu doğrultuda ve çalışanların çıkarları bakımından Kürt sorununa barışçı siyasal bir çözüm üretilmesini bir zorunluluk olarak görmekteyiz.

Avrupa Birliği'nin Türkiye ile kuracağı daha yakın ilişkilerin toplumsal sonuçlarını bir yanıyla çözebilecek serbest dolaşım, çifte vatandaşlık ve buna bağlı olarak siyasal haklar konusundaki görüşlerimizi "Göç ve Serbest Dolaşım" başlıklı tartışmada ifade etmiştik. Bu konuya yeniden girmeyeceğim. Ancak şu değerlendirmemizi Avrupa Birliği'nde tam üye konumunda bulunan dostlarımızın dikkatine sunmak istiyorum.

Avrupa Birliği, Türkiye ile kurduğu ilişkilerde bir konuda duyarlılık göstermek durumundadır. Türkiye bütün bir toplumsal yapısıyla, bu ilişkiler içinde yer alacaksa, böyle görülmeli, Birliğin kapısı önünde sürekli bekleyecek ve toplumsal sonuçları ne olursa olsun bu koşullu bekleyişe katlanacak diye değerlendirilmemelidir. Bu ilişkilerin toplumsal katkı ve bedeli yine bütün toplumsal tarafların, temsil ettikleri kesimlerin sorunlarını ve bu sorunların çözüm yollarını ifade edebilmeleriyle mümkündür.

Bugün öğleden sonra genel bir değerlendirme yapılacaktır. DİSK olarak, bu Konferansın Avrupa Birliği-Türkiye ilişkilerinin sosyal sonuçları bakımından çok önemli olduğunu biliyoruz. Bu konferansta olduğu gibi, bundan sonra da bu alanda yapılacak çalışmalara öncülük etmeye ve etkin olarak katkıda bulunmaya hazır olduğumuzu ifade etmek istiyorum. Bu duygularla hepinize teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

JEAN LAPEYRE

Teşekkürler Süleyman. Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki ilişkilerin derinleşmesi yönündeki gelişmeleri etkileyecek araçları kısa sürede uygulamaya koymanın gerekliliğini sen de İzzet gibi ortaya koydun. En azından iki alanda acil olarak birşeyler yapılması gerektiğine inanıyorum: Türkiye ve Avrupa Birliği'nin birleşme anlaşmasında ilerleme sağlanabilmesi için gerekli sosyal ve ekonomik koşulları tartışabilme yolunda sendikalar ve işverenler arasındaki ilişkileri kapsayan toplumsal diyalog alanında ve de özellikle Karma Danışma Komitesi'nde birbirinin fikrini alarak karar verme uygulamasını mümkün olan en kısa sürede yaşama geçirme alanında. Türkiye'nin Avrupa'ya entegrasyonunun ve bu karşılıklı ilişkilerin sosyo-ekonomik açıdan tutarlı bir biçimde gelişmesini ve bu gelişmenin en kısa zamanda düzenli ve karşılıklı anlayış ilkeleri çerçevesinde gerçekleştirilmesini diliyoruz.

Şimdi tartışmaya biraz ara veriyor ve açık oturuma katılan konuşmacılarımızın yanıtlayabileceği sorulara geçiyoruz. Herkese en fazla iki dakika veriyoruz. Kimse benden bu konuda ödün vermemi beklemesin. Evet, ilk soru arka taraftan geliyor.

İki dakikamı izin verirse Sayın Başkan, soru sormak yerine bir iki yanlış anlamayı kendi açımdan gidermekle kullanacağım. Bir tanesi serbest dolaşıma ilişkin burada söylenen bir şey. Avrupa Topluluğu'nda serbest dolaşımın Gümrük Birliği'nden önce gerçekleşmiş olduğuna yönelik bir açıklama yapıldı. Serbest dolaşımı Türkiye açısından da ikiye ayırmak zorundayız diye düşünüyorum. Çünkü bir tanesi hala Avrupa Topluluğu'nda oturma ve çalışma izni olanların serbest dolaşımıdır. Bu turistik amaçlı veya yakınlarını görme amaçlıdır. Diğer de Türkiye'de oturmakta olan Türk vatandaşlarının Avrupa Topluluğu'na iş aramak üzere gidişidir ki buna emeğin serbest dolaşımı diyoruz. Bu anlamdaki bir emeğin serbest dolaşımı Avrupa Topluluğu'nda Gümrük Birliği'nden sonra gerçekleşmiştir. Hatta çok sonra. Dolayısıyla böyle bir yanlışlığın topluluk yetkilileri tarafından düzeltilmesini bekledim ama yapılmadı.

İkincisi, EFTA ve NAFTA örneği verildi serbest dolaşımın olmadığı. Bunlar Madam Bosscher tarafından. EFTA ve NAFTA bilindiği gibi Gümrük Birliği değil Serbest Ticaret Bölgeleri. Şimdi benim burada vurgulamak istediğim, özellikle sendikalar açısından şu. Gümrük Birliği'ne girelim mi veya tam üye olmadan girmeyelim mi gibi. Yanlış olan şu; sanayinin gümrükler yoluyla korunması bebek endüstri tezine dayandırılır biliyorsunuz. Türkiye'deki sanayi planlı dönemi yalnızca alırsak otuz yıldır bebek olmaktan kurtulamamış bir sanayi. Otuz yaşındaki bebekleri korumak eğer en ufak bir ısı düşmesinde, 1994'te yaşadığımız gibi, bunların korunmasına neden olarsa ve bizim sırtımızda, yani ücretli kesimin sırtındaki paltoları alıp onlara devretmek şeklinde bir koruma ile sürdürülecekse, Türkiye'de sözüm ona kalkınma, bence sendikalar böyle bir kalkınmanın yanında olmamalılar. Başka bir ekonomik kalkınma yöntemi aramalılar. Bu konuda birlikte çalışmalıyız diye düşünüyorum. Teşekkür ederim.

JEAN LAPEYRE

Teşekkürler. Aynı köşeden iki kişi daha soru sormak istiyordu.

FEYZULLAH ÖZER • DİSK - Gıda İş Sendikası

Teşekkür ederim.

Şimdi, en çok bu sosyal sonuçların değerlendirilmesi tartışmalarında Türkiye'de ekonomik ve sosyal konseyin oluşmadığı eleştirisi üzerinde duruldu. Sosyal tarafların büyük bölümü burada. Ben sosyal taraflara şunu önermek istiyorum. Böyle bir yasa çıkmadan, böyle bir yasaya gerek görmeden, böyle

bir yasa çıkana kadar sosyal taraflar en azından ayda bir defa veya iki ayda bir defa toplanıp tüm ülkenin sorunlarını sosyal taraflar olarak tartışabilirlik yönünde bir karar alabilirler mi?

İkinci sorum; Gümrük Birliği ile ortaya çıkacak sorunları, sonuçlarını, hem sosyal olarak; hem de ekonomik olarak, ekonomik yani bir rekabet edebilecek sanayi kesimleri sektörel olarak hangi sektörler olduğu konusunda bir araştıma yapabiliyor muyuz? Yapamadık şimdiye kadar, ben öyle görüyorum. Özellikle de tekstil konusunda böyle bir rekabet şansı var deniliyor. Bizim ısrarla durduğumuz serbest dolaşım hakkı elde edildiğinde tekstilin de rekabet edebilme gücü sadece bence ucuz iş gücünden kaynaklanmaktadır. Serbest dolaşım elde edildiğinde bu ucuz iş gücü de ortadan kalkacaktır ve tekstilin de rekabet etme şansı biraz zayıflayacaktır. Ekonomik sonuçların sosyal yansıması neler olacaktır? Bunun sonucunda iflaslar ve sonucunda da yaygın işsizlik. Bu yaygın işsizlik ülkede varolan sosyal tepkiyi daha da arttıracaktır. Bu sadece bir sosyal tepki olmadan öte şimdiye kadar yüzümüzü döndüğümüz Avrupa Birliği'ne girme ve Avrupa uygarlığına ve onun getirdiği değerlere sahip çıkmasını da ortadan kaldıracaktır. Yani bu sosyal tepki aynı zamanda ülkede milliyetçi ve dini temele dayanan bir sosyal tepkiyi güçlendirecektir. Ve o zaman asıl Avrupa Birliği olan sanıyorum mevcut yapı da ortadan kalmış olacaktır.

Avrupalı dostlarımız bunları dikkate alarak kendileri üzerindeki sorumlulukları yerine getirirken ciddi birtakım eleştiriler de getiriyorlar ve bunlara atıfta bulunarak bu yükümlülüklerini yerine getirmiyorlar. Bu doğru, bu eleştirilerinde haklılar da. Türkiye'nin aşması gereken sorunlar var. Ancak Avrupa Birliği'nin bir ekonomik ve sosyal boyutunun yanı sıra askeri boyutuda var. İşte NATO olgusu.

SERHAT ALİGİL • DISK - GIDA-İŞ Sendikası

Teşekkürler Sayın Başkan.

Benim sorum Sayın Scherer'e olacak. Serbest dolaşım sonrası Avrupa'da endüstriyel ilişkiler alanındaki gelişmeler ne olmuştur? Bir de üretimin özellikle Üçüncü Dünyaya kayması söz konusu bugün günümüzde. Yani üretim genelde Avrupa ya da Amerika'nın dışına doğru bir eğilim içinde. Bu noktada da Gümrük Birliği'ne tam üyelik öncesi giren Türkiye'nin bir üretim alanı düşünülebilir mi? Teşekkürler.

JEAN LAPEYRE

Teşekkürler. Başka sorular için sola geçiyoruz, yani benim soluma. Önce Sauro Magnani.

Teşekkür ederim. Hemen, şunu söylemek istiyorum ki, Türkiye'nin dışında gerçekleşen değişimler bu olayın derinlik kazanmasının ülkeler arasındaki anlaşmanın sadece mekanik bir sonucu olarak değil, nitel bir değişim olarak kabul edilmeye başlandığını göstermektedir. Söz konusu nitel olgunun, Türkiye ve Avrupa Topluluğu'nun aktif katılımlarını gerektirecek çok önemli ekonomik yansımaları da olacaktır. Tabi ki, tüm sorunları sadece ekonomik ve finansal kooperasyon yönüyle değil, aynı zamanda kültürel kooperasyon esaslı itibarıyla da görmek gerekir. Şahsen ben, bunun en büyük uzanularından birinin - ki bu olumlu bir uzantı, sonuç olacaktır- siyasal açıdan eski Asya Sovyet Cumhuriyetleri'yle karşılaştırıldığında, demokratik ve istikrarlı bir Türkiye olacağını düşünmekteyim. Ancak bu, arkadaşımız Süleyman Çelebi'nin ifade ettiği gibi, yeterli sosyal boyutların oluşturulmasını gerektirmektedir. Bu anlamda, buna paralel olarak Karma Konseyler düşünülebilir. Yine buna paralel olarak, sendikal özgürlükler, sendikal haklar, sosyal güvenlik sistemleri gibi sorunları derinlemesine irdeleyen, hatta önerilerde bulunabilen, hukukçulardan oluşmuş bir grup bile düşünülebilir. Teşekkür ederim.

BİR KATILIMCI

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile entegrasyonu siyasi yapımızda Avrupa standartlarına uygun bir yeni yapılanmayı, özellikle demokrasi konusunda getireceği artık kaçınılmazdır. Ayrıca, yine bu entegrasyon, özellikle işçi ve emekçiler açısından sosyal ve ekonomik uyumlaştırmaya da katkı getireceğine biz inanıyoruz. Bu nedenle de bu entegrasyonu destekliyoruz. Öyleya, mallar ve emek serbest dolaştığı zaman ister istemez ekonomik çıkarların uyumlaştırılması yönünde de olumlu adımlar bunu izlemiş olacaktır. Bugün Türkiye'de işçilerin ücretleri ortalama olarak Avrupa'daki meslekdaşlarının beş kat gerisindedir. Hele hükümetin getirdiği son ekonomik istikrar paketi ile bu makas daha da açılmıştır. Denebilir ki Avrupalılar zengin.

Ücretlilerin ulusal gelirden aldıkları pay bazında da korkunç bir farklılık vardır. Bugün Türkiye'de ücretlilerin ulusal gelirden aldıkları pay 60'lı yıllarda yüzde 20, 70'li yıllarda yüzde 30, 12 Eylül diktatörlüğünün gaslarıyla bu oran yüzde 15'e düştü. Bugün 90'lı yıllarda da işçi ve emekçilerin ulusal gelirden aldıkları pay yüzde 20'nin biraz üzerindedir. Oysa Avrupa'da bu pay genel ortalamayı aldığımız zaman yüzde 50'nin çok üzerindedir. Bu da gösteriyor ki ister istemez bu entegrasyonun ücretlerin uyumlaştırılması yönünde de olumlu adımları kaçınılmaz olacaktır. Bizim işverenler buna da hazırlıklı olmalılar. Örneğin, sabah oturumunda inşallah burada Sayın Atasayar, işte efendim Avrupa'da tatil ücreti var burada yok gibi birtakım şeyler söyledi. Bunun, bu ver-

diğim rakamlar ışığında hiç de birşey ifade etmediğini ortaya koyuyor. Onların ücretleriyle bizim ücretlerimizi kıyaslamak mümkün bile değil. Teşekkür ederim.

BAŞKA BİR KATILIMCI

Ben bir yazılı önerge veriyorum oturum başkanlığına.

Türkiye'de Sosyal ve Sendikal Durum ve Avrupa Birliği Oturum Başkanlığı'na, Ülkemizde işçi sınıfının sendikal örgütlenme hakkı başta olmak üzere birçok temel sendikal haklar 12 Eylül 1980 döneminin getirdiği engel ve kısıtlamalar altındadır. Bu engeller sonucu bugün milyonlarca işçi ve çalışan sendikasızdır. Çalışanlar ağır bir sömürü ve baskı altındadır. Sigorta hakkı dahi yasalardan doğan birçok hak uygulanmamaktadır. Toplumun büyük bir kesiminin düşük geliri ve örgütsüzlüğü demokratik yapılara olanak tanımamaktadır. Bu dengesizlik toplumun bütününe ve ekonomiyi buhranlara ve kötü yönetimlere götürmektedir. Bugün koalisyon hükümetinin 2821 ve 2822 sayılı sendikal yasalarında işçilerin sendikalaşmasını ve sendikal mücadelesini engelleyen hükümler yanında sendikaların işlevlerini engelleyen, grev hakkını yasaklayan, sendikalarda görev alanların seçilme haklarını kısıtlayan hükümler de vardır. Bu anti-demokratik hükümler Türkiye'nin girmeye çalıştığı Avrupa Topluluğu'nun hukuk ve sendikal anlayışı ve işçilerin sosyal haklarının temel ilkeleri ile çelişmektedir. Sermaye sınıfının tedbirler paketi olarak sunduğu çalışanlar üzerindeki sömürsünü defalarca arttıran saldırısına karşı emekçi sınıfların birliğini ve birlikte mücadelesini doğru olarak tesbit eden ve ortak tavırlar alan konfederasyonlarımız TÜRK-İŞ ve DISK üye oldukları Avrupa Sendikalar Konfederasyonu ASK'la (ETUC) bir araya gelerek Türkiye'nin Avrupa entegrasyonuna katılması için görevi olan sosyal ve demokratik yapılanmanın bir parçası olarak sendikal ve demokratik yasalarımız ve sendikalarımızın görev ve işleyişleriyle ilgili haklar ve işçi hakları girmek istediğimiz Avrupa Topluluğu'nun hukuk anlayışı ve sosyal anlayışına uyumu hale getirilmelidir. ASK'a girerek sendikal alanda Avrupa entegrasyonuna katılmakta önemli bir görev yapmış olan konfederasyonlarımız ve ASK, sendikal haklar alanında bir araya gelerek sendikal haklarla ilgili ortak görüşlerini ortaya koymalı, ortak tavır almalı ve ortak mücadele etmelidir.

2821 ve 2822 sayılı sendikal yasalarla ilgili temel konularda görüşlerimizi ASK, DISK, TÜRK-İŞ görüşlerini Çalışma Bakanlığı, parlamento, tüm çalışanlar ve tüm halka duyurarak sendikal haklarla ilgili sendikal bir tavır almalıdır ve sendikal mücadele tarihimizde işçilerden ve sendikalardan gelen önemli bir adım olmalıdır. Bu kararı alacak olan konferansımızı şimdiden kutlarını. Önergemi yazılı olarak Divan'a veriyorum.

Burada karar verici bir mecliste bulunmadığımızı hatırlatmak istiyorum. Bizler karar verici bir organ değiliz, bir deklarasyon veya bir kararı da oylayacak değiliz. Biz burada, ortak amaçları anlamaya ve ortaya koymaya çalışan bir meclis oluşturuyoruz. Daha sonra, karar organlarımız, karar mercii iki konfederasyonumuz ETUC ile ortak çalışmalarında bu Konferans'da işlenen unsurları değerlendirebilirler. Ama burada ne bir bildiriye ne de bir kararı oylayacağız. Bugün değil. Lütfen. Şimdi sözü başka arkadaşlara veriyorum.

AYNI KATILIMCI

Bugün için değil belki ama çalışmalarımız ilke olarak devam etmelidir. Önergemi daha sonra devam etmek üzere üç konfederasyona çalışmalarını için veriyorum. Tabi ki Konferans şimdi karar almayacaktır. O ortadadır ama bu çalışmalar, bu şekilde iki konfederasyonun attığı adımla ve Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun ilkeli bir önerisiyle gerek sendikalara, gerek kamuoyuna ve işçi hareketine iletilmelidir.

MUHARREM KAHRAMAN

Herşeyden önce üzerinde önemle durulması gereken, vurgulanması gereken konu Avrupa Birliği ile Türkiye ilişkilerinin arasındaki belirsizliğidir. Bu konudaki kafa karışıklığı özellikle Türkiye açısından geçerlidir. Avrupalılar nereye gitmek istediklerini, ne yapmak, yaptıklarını bilirler. Fakat Türkiye hükümetleri şimdiye kadar bu konuda belirsizlik içerisindedir. Türkiye daha bir süre için Avrupa Birliği'ne üye olmayacağına ve Avrupa Birliği ile Türkiye arasındaki Gümrük Birliği 1996'da yürürlüğe gireceğine göre ki bunun önüne geçilemez, bu yürürlüğe girecektir, aradaki zaman içinde sendikaların, işverenlerin, serbest meslek sahiplerinin, yani örgütlerinin, köylülerin ve benzeri katmanların seslerini duyurabilecekleri bir yolun bulunması gerekmektedir. Ankara Anlaşması'nın 27. maddesine göre Avrupa Birliği Ekonomik ve Sosyal Konseyi ile yukarıda sözü geçen örgütler arasında yapısal diyaloga geçilmesi için gerekli önlemler alınmalıdır. Bunu Çalışma Bakanı da vurguladı, işveren sendikaları sorumlusu da vurguladı ve birçok arkadaşlar da vurguladılar. Madam Cassina'nın raporunda da bu mevcuttur. Onun için Türkiye'deki bu katmanların bir araya gelerek bir istişare şeyi oluşturması lazım.

Kürt sorununa tam demokratik bir çözüm getirilebilirse gerçekçi bir çözüm olmayan birleşik bir Kürt Devleti kurulması önerisine yer kalmayacaktır. Bu bölgenin ekonomik ve sosyal kalkınmasına da hemen girilmelidir. Türkiye'de ILO sözleşmeleri ve tavsiyeleri hala uygulanmamaktadır. 1982 askeri

anayasası sendikaların şu haklarına engel olmaktadır. Siyasi faaliyet göstere-
mezler, siyasi partilerle ilişki kuramazlar. Bir milyona yakın devlet memuru ve
kamu görevlisi sendika kurma hakkı, grev hakkı ve toplu pazarlık hakkı tanı-
namaktadır. İşçilerin toplu sözleşme yapma haklarında eksiklikler vardır ve
bu yüzden teorik olarak sendikalaşabileceklerin yüzde 35'i özellikle KİT'ler-
de, sendika üyesi olamamaktadırlar.

Gümrük Birliği'ne ilişkin olarak Avrupa Birliği'ne bazı yükümlülükler düş-
mektedir ki bunların yerine getirilmesi gerekir. Avrupa Birliği'ne yapılacak
tekstil ihracatına daha esnek olunmalı, tarım ürünleri ve giderleri konusunda
daha çok ödün verilmeli, Türk işçilerine serbest dolaşım haklarının yakın bir
gelecekte verilmesi olasılığı bir yana, Avrupa Birliği ülkelerinde çalışan Türk
işçilerinin tam eşit haklarına kavuşmaları ve hatta tam entegrasyonları bile
gerçekleştirilmemiştir. Dördüncü protokolün dondurulması yıllardan beri sür-
mektedir, buna son verilmelidir. Türkiye, Avrupa'nın stratejik bir ortağı mu-
amelesi görmektedir.

İkinci bir konuya daha değinmek istiyorum. Avrupa Birliği ile Türkiye ara-
sındaki ilişkilerin derinleşmesinin sosyal sonuçlarının gerçek anlamda değer-
lendirilmesi ancak yukarda kısa değerlendirmeye çalıştığım çok boyutlu bir
tartışmaya, analize tabi tutulmadan yapılamaz. Avrupa Birliği Konseyi'nde fa-
şist patronların bulunma riskinin somut hale geldiği günümüzde hiçbir siyasi
görüş demokrasi adına Avrupa'ya tabiri caiz kapağı atmanın tek yol olduğunu
savunamaz. Aksi bir tutum 60 milyonluk büyük bir ülkenin geleceğini tehlike-
ye sokar. Aynı şey Türkiye için de geçerlidir. Çünkü Türkiye'de dinci akımla-
rın iktidar olma tehlikesini Diyanet Vakfı'nın, Diyanet Teşkilatı'nın dört beş
bakanlığın bütçesi karşılığı bir bütçeye sahip olmasının şeyidir, buna hiçbir si-
yasi parti bunun kaynağına inememektedir ve cesaret gösterememektedir.
Çünkü oy kaybına uğrar. Yani bu sorunlar karşılıklıdır. Teşekkür ederim.

SIMON STAIN • İngiltere Sendikalar Konfederasyonu TUC Temsilcisi

Teşekkür ederim Sayın Başkan. İngiltere Sendikalar Kongresi'nden Simon
Stain.

Umarım sözlerim kardeşçe bir eleştiri gibi algılanır çünkü özgürlük ve ör-
gütlenme meselesi ile ilgili İngiliz Hükümetine, ulusal sendikalar olarak bi-
zim, ILO'nun ve Avrupa Konseyi'nin yönelttiği eleştiriler, tüm Avrupa Birliği
hükümetlerine yöneltilen toplam eleştiriden daha fazladır. Umarım, söyleye-
ceklerimi Türk sendikacı dostlara bir eleştiri olarak kabul etmezsiniz. Böyle
bir amacım hiç yok.

Gümrük Birliği ve giderek Avrupa Birliği'ne tam üyelik, Türk ekonomisi-
nin bütünüyle çöküşünü getirecektir. Ve bilindiği gibi, bir yapısal düzenleme
sürecini gerekli kılacaktır. Birçok arkadaş Türkiye'de demokrasinin kırılganlı-
ğından söz ettiler. Doğu Avrupa'da geçiş dönemini yaşayan ülkeler, Güney'de,

Afriika'da, Latin Amerika'daki gelişmekte olan ülkelerde korkutucu örnekler yaşanmaktadır: çalışan kesime çok büyük sıkıntılar getiren yapısal düzenleme programları, bu ülkelerde yaşayan sıradan insanlara felaket getiren ekonomik kısıtlama programları, demokrasiyi güçlendirmenin tersine, gelişen demokrasiye tehdit teşkil eden uygulamalar.

Gerekli ekonomik gelişmenin sağlanması, yapısal düzenleme programının başarılı olması, sıkıntıların önlenmesi ve demokrasinin zayıf, kırılğan karakterli olmaması için, uygulanacak programın özünde, üçlü müzakere, toplumsal ortaklık ve özgür, etkili sendikaların demokratik sistemlerin yapıtaşları olduğu gerçeğinin kabulü yer almalıdır. Güçlü, etkili ve bağımsız sendikaları olmayan demokrasiler yaşayamaz, çünkü böyle toplumlarda toplumsal diyalog yoktur.

Hükümetin anayasada bazı yasa değişikliklerine girmek istediğini biliyoruz. Temsil gücü ile ilgili kısıtlama getiren yasalar, kamu çalışanlarının örgütlenmelerini yasaklayan yasalar, temel hizmetlerde çalışanların grev yapma hakkını kısıtlayan yasalar, ILO tarafından zaman zaman mahkum edilmiştir. Grev hakkını düzenleyen yasalar acilen yeniden ele alınmalıdır. Ben de arkadaşlarımla söylediklerini kısaca tekrarlamak istiyorum. İngiltere, İrlanda yüzünden uzun yıllar çok kötü bir deneyim yaşadı ve uzun süre bu soruna askeri bir çözüm aradıktan sonra, İngiliz hükümeti bu soruna ancak karşılıklı diyalog yoluyla siyasi bir çözüm bulunacağı sonucuna vardı. Harcamalarımızın üçte birini İrlanda için ayırmamız gerekiyordu. Eğer bunu yapmasaydık, ekonomimiz iflas ederdi. Şunu da söylemem gerekir ki, ekonominin istikrar kazanabilmesi için bu zorunlu bir durumdur. Karşılıklı diyalog, özgür ve bağımsız sendikalar ve toplumsal barış, demokrasinin yaşaması ve iktisadi gelişme için gerekli önkoşullardır. Ve umarım Türk sendikacı meslekdaşlarım bunu bir eleştiri olarak kabul etmezler. Ben, en kötü sendika-karşıtı yasaları olan, hükümetin uyguladığı istikrar tedbirleri yüzünden çok büyük sıkıntılara ve yıkıma maruz kalmış, Avrupa Birliği'nin en az demokratik olan bir üye ülkesinden geliyorum. Teşekkür ederim.

JEAN LAPEYRE

Teşekkürler Simon. Arka taraftan son katılımcıyı alıyoruz salonun en arkasından, işte tamam.

TARIK DEMİRKAN • DISK - Birleşik Metal-İş Temsilcisi

Önce kendimi tanıtayım. Tarık Demirkan DISK'e bağlı Birleşik Metal-İş. İki dakika içinde birşeyler söylemenin mümkün olmadığını biliyorum. Ama buna rağmen söz istemekte ısrar edişimin nedeni, bir temel konuyla ilgili olarak hiç olmazsa belki kafalarda bir tereddüt, bir soru işareti yaratabilirim umududur.

Şimdi, burada üç gündür tartışıyoruz, Türkiye-Avrupa Birliği ilişkisi üzerine ve genellikle entegrasyon üzerine. Ama bir temel mesele var ki üzerinde pek durulmadı. O da şudur. Batı Avrupa'nın bugün ulaştığı birlik, ekonomik ve giderek işte siyasal birlik çok ciddi bir tarihsel sürecin sonucudur. Yani bu bir modeldir belki ve bu modelin bir benzeri de başka yerlerde yoktur. Yani dünya üzerinde oluşan diğer birlik ve entegrasyon süreçlerinin oluşumları farklıdır, tarihsel koşulları farklıdır, Batı Avrupa'daki oluşumdan. Sanayi toplumlarının köklerine kadar giden bir perspektiftir bu. Yani o zamanın koşulları içinde başlayan tarihsel süreçlerin bugüne ulaştığı boyuttur. Bunun içinde savaşlar vardır, iç savaşlar vardır, toplumsal sınıflar ve katmanlar arasındaki çok ciddi çatışmalar vardır. Ve bugün Batı Avrupa ülkelerinde oluşan sosyal denge bir anlamda toplumsal sınıflar ve giderek bölge ülkeleri arasındaki bir konsensusun bir sonucudur. Şimdi eğer bu böyle ise, ki ben bunun böyle olduğunu düşünüyorum, siyasal ve sosyal konsensusa, hatta ekonomik, kendi ülke sınırları içindeki ekonomik entegrasyona ulaşamayan Türkiye acaba varolan çelişkilerini atlayıp bir üst düzeydeki entegrasyona üye olabilir mi? Benim kuşkuym bu konuda. Belki üzerinde ciddi olarak durulması gereken nokta da bu. Yani hem Türkiye açısından, hem Avrupa Birliği'nin organları açısından. Eğer varolan çelişkiler biraz da metazori bir şekilde üzerinden atlanıp daha üst düzeyde birlik konusunda zorlayıcı bazı etmenlerle bir birlik süreci gündeme gelirse, ki öyle bir gelişim de söz konusu olabilir, çünkü Türkiye'den gelen talepler de bu doğrultudadır, bu daha sonra çok daha büyük zararlara yol açmaz mı? Evvelki gün Sayın Dışişleri Bakanımız konuşmasında bir serzenişte bulunmuştu. İşte bir zamanlar bizim birlikte mücadele ettiğimiz ülkeler şimdi Avrupa Birliği'ne alınırken biz dışarda kalıyoruz, demişti. Ben bunun böyle olmadığını düşünüyorum. Yani Doğu Avrupa ve Batı Avrupa arasındaki farklar bence Batı Avrupa ile Türkiye arasındaki farklardan daha azdır. Bu da tarihsel gelişimin bir sonucudur, ki birliğin o ülkelerle daha çabuk gündeme gelmesi de bunun bir uzantısı olsa gerek. Teşekkür ederim.

JEAN LAPEYRE

Teşekkür ederim. Üzgünüm katılımlar bitti. Ancak birkaç düşünceyi almak isterim, çünkü bazı sorular yuvarlak masa katılımcılarına bazı tepkiler içeriyorlar. İlk olarak Bay Scherer.

PETER SCHERER

Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Emeğin serbest dolaşımı ve bunun sonuçları ile ilgili bana yöneltilen bir soru vardı. Avrupa'da emeğin serbest dolaşımının genel olarak OECD ülkeleri arasında Gümrük Birliği'nin tesisinden sonra yaşanan bir gelişme olduğunu

söylemek elbette ki doğru bir tesbittir. Konuşmamda kısaca söz ettiğim konuya örnek olarak, farklı ekonomilerde ve farklı sosyal sistemlerdeki toplumsal ilerlemenin, ekonomik gelişmenin gerekli bir parçası olduğunu söyleyebiliriz.

İkinci Şartta da görüldüğü gibi, Avrupa'da bir ülke hariç, sosyal politikalar, tüm Avrupa'yı içine alan ortak politikalar ve ortak ücret düzeyleri, yani toplumsal ilerlemeye temel yaklaşımlar ekonomik gelişmeye zorunlu olarak eşlik ediyorlar. Bunu Amerikada da görüyoruz. Birçok bakımdan en ileri sosyal temele sahip sağlık hizmetleri olan, bunun yanında sağlık sigortasında korunmuş eksiklikleri olan bir ülke olarak, ABD hükümeti bugün bir sağlık sistemini oturtmaya çalışmaktadır. Son Amerika seçimlerinde sanıyorum en fazla vurgulanan mesele buydu. Bu mesele, bana göre, buna bağlaşıklık olan ekonomik durgunluk meselesinden de önemliydi. ABD'nin ortaya çıkaracağı sistem şüphesiz Avrupa'da var olan sistemden çok farklı olacaktır.

Japonya'da yaşlıların sosyal hakları son yılların en kritik meselesi olarak gündemde olmuştur.

Yani, ekonomik ve sosyal ilerleme arasında bir karşılıklı sözkonusu değildir. Tam tersi birinin ötekine gereksinimi vardır. Öyleyse, Türkiye'nin Gümrük Birliği'ne kabulü ne gibi sonuçlar doğurabilir. Bu olay Uruguay Round'unun uygulamaya konmasıyla Avrupa'nın dünyaya açılması ile birlikte yer almaktadır. Dolayısıyla, Türkiye bu gelişmenin bir parçası olacaktır. Gümrük Birliği'nin olmaması durumunda bile sadece Uruguay Round'unun bir sonucu olarak bu gelişme olacaktır. Başka bir arkadaşın da belirttiği gibi Türkiye bir üretim merkezi olma, toplumunuzda fazlasıyla var olan olanakları ve kaynakları kullanarak, çok daha az doğal kaynağa ve coğrafi avantaja sahip ülkelerin başardığı gibi, Batı Asya'nın kapıları olma şansına sahiptir. Yalnız açıktır ki, bunu başarabilmek için ülkenin insan kaynağını kullanma yaklaşımının olumsuzdan olumluya doğru bir yön değiştirmesi gerekir. Ve aradaki söz almalarda da gayet doğru bir biçimde dile getirildiği gibi, toplumun değişik kesimlerini diyaloga sokarak, iş gücünü tam kapasite kullanmak gerekir.

PETER LAUPRECHT

Çok çabuk. Bu sefer Fransızca olacak. Üç noktayı belirteceğim. İlk belirtilen serbest dolaşıma ilişkin olarak çok basit bir gözlemimi ifade etmek isterim. Coca Cola şişeleri, Avrupa'da insanlardan çok daha kolay dolaşabiliyor, hem de çok daha kolay!

Yakın bir zamanda Strasbourg'daki bir konferansda genç katılımcılarla hoşgörüsüzlük üzerine bir yuvarlak masa toplantısı yaptık. Orada dokunaklı bir konuşma yapan genç bir Türk kıızı vardı. Hollanda'da yaşıyordu, seyahat etme konusundaki zorluklarını bizler de biliyoruz. Strasbourg'dan genç bir Türk delikanlısını tatilde Avusturya'ya kendi memleketime getirebilmemin ne kadar zor olduğunu ben bile gördüm. Fransa'dan çıkmak, Almanya'yı katet-

mek, Avusturya'ya girmek ve geri dönebilmek için gereken vizeler. Ve Avrupa kuruluşlarında bundan bahsedenlerin çoğunun dolaşım özgürlüğüne getirilen bu engellerin, küçük düşürücü, mahrum edici yapısının bilincinde olmadıklarına inanıyorum. Elçilik ve konsolosluklar önünde kuyrukta geçirilmesi gereken saatler, doldurulması gereken formlar, tüm bunlar Orta ve Doğu Avrupa'daki arkadaşlarımız için de geçerlidir. Çok uzun zaman olmadı, kısa bir süre öncesine kadar bu insanlar için "zavallılar, ülkelerinden ayrılma, çıkış hakları yok" diyor ve ümitsiz gözyaşları döküyorduk. Şimdi çıkabiliyorlar ama ülkelerimize girişte gittikçe daha büyük zorluklarla karşılaşılıyorlar.

İkinci nokta, bizim modelimizin, istikrar ve demokratik güvenliği sağladığı şeklinde bahsedildi. Bu terim Viyana Zirvesi'nde kullanılmıştır. Şahsen, model hakkında yapısal bir kuşku tavrı takınılmasını önereceğim. Bu model, İngiltere'den Simon arkadaşımızın dediği gibi, ekonomik birleştirici (*Pan-Ekonomik*) bir model olsa dahi doğası gereği demokratik istikrar ve güvenliği sağlayacağını düşünmüyorum. Tam tersine, yine Orta ve Doğu Avrupa'yı düşünüyorum, komünizm sonrası bazı hükümetlerin ne tip danışmanlar tarafından sarıldığını görmek beni şoka uğrattı. Aynı insanların, örneğin bazı Latin Amerika ülkelerinde neler yapmış olduklarını görebilmeleri de bence yararları olabilir. Ki bu ülkelerde bazı ekonomik gelişmeler olmuştur ama sosyal maliyeti, demokrasi açısından maliyeti yani demokrasinin kaybı çok büyük olmuştur. Yani, modelimizden bahsettiğimizde, onun ne olduğunu daha yakından görmemiz gerektiğine inanıyorum. Şayet bana izin verirseniz, sizlere iyimser olmamanızı önereceğim. Topluluğa daha sonra katılan İspanya ve Portekiz'de bir iyimserlik havası hakimdir. Ben buraya İrlanda'dan geldim. Düne kadar Topluluğun yapısal fonlarından gelen parayla yapıldığı söylenen yollar da gitmekteydi. Fakat orada yüzde 20 oranında işsizlik vardı. Ve sizler İspanya'daki işsizlik rakamlarını biliyorsunuz. İyimserlik sonrasında bir çeşit sıkıntı dönemi oldu ki bunun demokratik modelimiz açısından tehlikeli olduğuna inanıyorum.

Üçüncü olarak aynı bağlamda, Marksizm tersi bir duruma (belki biraz iddialı bir deyim oluyor) düşmememiz gerekiyor. Bunu söylemek biraz çelişkili ve biraz da acı oluyor ama yine de çok sayıda Orta ve Doğu Avrupalı yöneticiyi düşünüyorum. Onların genelde çok basit reçeteleri var. Ekonomik özgürlük, serbest piyasayı bir mutlak prensip olarak görüyor. Hatta yanımdaki arkadaşımın dediği gibi, yeni tanrıları olarak kabul ediyorlar. Ve bunu her türlü demokrasi ve bilhassa insan hakları açısından gerekli ve yeterli koşul kabul edip, tanıtıyorlar. Bu yanlış! Dünyada bu düşüncenin tamamıyla sifra indirgendliğini bize ispatlayan çok sayıda örnek görüyoruz. Örneğin, Latin Amerika'da ekonomik özgürlüğün hüküm sürdüğü ama demokrasi ve insan haklarının olmadığı ülkeler vardır.

Bitirirken, Türkiye'ye biraz abartılı olacak ama ilgilendiğim bu ülkeye toplumsal boyutunun dikkate alındığı bir gelişme temenni ediyorum. Kendime ve Türk arkadaşlarıma çok sordum, niye Bay Erbakan'ın İslamcı Partisinden bah-

settiniz, niye son zamanlarda bu başarıyı sağladı, niye, normalde, örneğin mürteciliğe eğilimi olmayan, İstanbul, İzmir, Ankara gibi birkaç büyük şehrin banyölerinde bulunan Kürlerin oluşturduğu bu çevrelerde söz konusu başarıyı sağladı? Bunun bir açıklaması, belki de sadece bir programı olmakla kalmayıp pratikte toplumsal bir eylem olmasıdır. Bu partinin parasının nereden geldiği de sorulabilir. Tabi ki bu konuda benden çok daha bilgilisinizdir. Yine biraz önce söylediğime geliyorum. Toplumsal boyutu gözardı etmek affedilmez bir hatadır. Türkiye'ye temennim, insan haklarının tümüne saygı gösterilen, yani ekonomik, sosyal, sendikal haklara ve tüm bu hakların ülkedeki herkese uygulandığı, gitikçe daha istikrarlı bir demokrasi haline gelmesidir.

JEAN LAPEYRE

Teşekkürler Peter.

İnanıyorum ki, bu sabahki yuvarlak masa toplantısı Peter'in konuşmasından daha iyi bir şekilde bitirilemezdi. Böylece biz de çalışmalarımızın sonuna varmış bulunuyoruz. Size şunu garanti ederim, tüm bu bilgiler aklınızda yer etmiş durumdadır. Sorular ve aklınıza takılanların hepsi cevaplanmamış olsa bile son arkadaşımızın yazılı katılımı da dahil olmak üzere katkılarınızın tümünden oluşan bu malzemeyi topladık. Bu Konferansın öylesine kazai, sıradan bir vaka olmayıp tam tersine ortak çalışmamızın gelişmesinde hareket noktası haline gelmesi için daha da uzağa gidebilmek amacıyla DİSK ve TÜRK-İŞ organizasyonları ile çalışacak, böylece bu malzemeden faydalanacağız.

Şimdi sözü, ETUC'un Konferans çalışmalarından çıkardığı sonuçları dile getirecek Markku Jaaskelainen'e vermek istiyorum.

MARKKU JAASKELAINEN • ETUC Genel Sekreter Yardımcısı

Teşekkür ederim Jean. Burada bizi bilgilendiren bir başka konuşmacıya söylediğim gibi, bu Konferansda herhangi genel bir karar, herhangi bir yazılı bildiri çıkması sözkonusu değildir. Çünkü bu bir karar organı değildir. Bu Konferans karşılıklı bilgi alışverişi konferansıdır. Bu nedenle, çıkarılan sonuçlar gayri resmi olup, bunu böyle değerlendirmemiz gerekir.

Tartışmaları buradan, baştan sona, Genel Sekreterimiz Emilio Gabaglio'nun, DİSK Genel Başkanı Kemal Nebioğlu'nun ve TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral'in açık konuşmalarından sonuna kadar izledim. Şu anda gayri resmi olarak kaydettiğim, Konferansın genel gidişatı hakkında çıkardığım bazı sonuçlar vardır. Bunlar basın bildirisinde de yer alacaktır. ETUC Basın Kurulu bu akşamüstü yer alacak olan basın konferansını hazırlıyorlar. Ancak yine tekrar edeyim ki, bunlar resmi sonuçlar değildir, ne bu yıl ne de gelecek yıllarda kurulacak ilişkilerimizde bağlayıcı ya da yol gösterici bir anlam taşımamak-

tadırlar. Herneyse, bu sonuçlara geçmeden önce, ETUC Sekreteryası adına, bu Konferansa katılmak üzere buraya gelen 60-70 diğer Avrupalı arkadaş adına, bu üç gün, bu güzel ülkede, bu güzel küçük kazada ve bu oldukça lüks otelde gerçekten iyi bir tecrübe olduğunu belirtmek istiyorum. Bağlı kuruluşumuz TÜRK-İŞ ve DİSK'e özellikle teşekkür ederim bize bu olanağı sağladıkları ve Brüksel'deki ETUC hazırlıklarıyla ortaklaşa mükemmel bir teknikle ortaya çıkarılmış bir Konferans sundukları için. Ve elbette biliyoruz ki, Türk tarafının bu Konferansa katılımı çok geniş olmuştur, sadece TÜRK-İŞ ve DİSK'ten değil, HAK-İŞ'ten de önemli sendika liderleri ve bazı meslek örgütleri bu Konferansa katılmışlardır. Bazı akademisyenler de katılmış, ayrıca hiç küçümsenmeyecek bir destek de Türk Hükümeti'nden gelmiştir. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in konuşması Pazartesi günü hepimizin belleklerine yerleşmiştir. Üç Bakan konuşmuş ve işveren örgütü TİSK geniş ölçüde temsil edilmiştir. Avrupa Konseyini, OECD'yi, Avrupa Birliği Organları Komisyonu, Bakanlar Kurulu, Yunan Hükümetinden Mr. Papandreu yoluyla Avrupa Parlamentosunu, Ekonomik ve Sosyal Komite'yi buraya getirebildiğimizden ötürü çok mutluyuz. Katılımın yüksek olması bizi çok memnun etti. Son olarak da çok sayıda sendikacının buraya gelmiş olmasından duyduğum memnuniyeti belirtmek isterim; İskandinavya ülkeleri, Güney ülkeleri, hepsi temsil edildi. Romen ve Bulgar üye örgütlerimizin de burada oluşunu sevinçle karşıladığımı daha önce de söylemiştim. Onların da böylece Güney-Doğu komşularını daha yakından gözlemlemek fırsatları doğmuş oldu.

Evet, bu Konferans, hepimizin bir aile olduğunu bir kere daha göstermiştir. Birbirimize yabancı değiliz, hepimiz kardeşiz. Ve sanıyorum ki bu Konferansın temel sloganı "dayanışma" olmuştur. Aile bireyleri arasında dayanışma olması normaldir ve biz bunu burada çok sıcak bir biçimde yaşadık. Biz bu tür konferansların ilkinin gerçekleştirerek önümüze bir yol açmış olduk. Biz Türk Hükümeti tarafından tek yanlı olarak dayatılan çok sert kısıtlama tedbirlerinin açıklandığı bir dönemde burada bulunuyoruz. Bu konuda, son üç günde epeyce konuşma dinledik, ve inanıyoruz ki, ETUC ve bağlı kuruluşları bu konuda sizin yanınızdadırlar. Anahtar kelimemiz "dayanışma"dır. Bağlı örgütlerimize, sendikalara danışmadan böylesine sert tedbirlerin yürürlüğe sokulmasını anlayamıyoruz. Bu kabul edilemez bir durumdur. Türkiye'nin ekonomik krizinin, dün Jean Lapeyre arkadaşımın da vurguladığı Avrupa ekonomik kriziyle çakıştığını elbette ki kabul etmek zorundayız. Ancak, mücadelemiz ortaktır. İşsizlik krizini gerek burada, gerekse Avrupa'da birlikte göğüslemeliyiz ve birbirimize bilgi vermeliyiz.

Ayrıca, Türk İş Kanunu'nun, insan hakları ile ilgili maddelerinin düzeltilmesi ile ilgili birçok konuşma dinledik. Son olarak da bu sabah bu konunun altını Avrupa Konseyi'nden Lauprecht çizdi. Tabii burada detaylara girecek değilim. ICFTU'dan arkadaşımız Dan Cournier, bu konuyu bu sabah gayet uzmanca bir biçimde ele aldı. Dan'ın ILO Sözleşmesi ile ilgili söylediklerini tekrar etmek istiyorum sadece. ILO Kararlarının, yakın gelecekte Türkiye sendi-

kal hareketinin en önemli meselesi olması söz konusu olduğu için onaylanan bu kararların gerçekten hayata geçirilmesi çok önemlidir. Avrupa uygarlığının bir başka anahtar unsuru Avrupa Konseyi'nin Sosyal Şartı'dır. Bu sabah Mr. Lauprecht tarafından da altı çizildiği gibi, özellikle işin özü olan 5. ve 6. paragraflar üzerinde durmak isterim.

Evet, Türkiye'nin Gümrük Birliği'ne girmesi ile ilgili sorunlar hakkında epeyce yeni bilgi elde etük. Düşüncelerinizi, kaygılarınızı paylaşıyoruz. Bu dönem, Batı Avrupa'nın anlayabildiğinden, öngörebildiğinden daha zor bir dönemdir, özellikle işçiler açısından. Yine de Avrupa Birliği ile ekonomik alanda entegrasyon süreci yoğunluk kazandığında ETUC'ın yanınızda olacağından emin olmanızı isterim. Birlikte yürümemiz gerekiyor. Aksi halde, Gümrük Birliği'nin her iki yanında da sorunlar çıkacaktır. Bu nedenle, Pazartesi günü, Ekonomik ve Sosyal Komite temsilcisi Giacomina Cassina'nın dile getirdiği ve çok kişinin de desteklediği görüşü, yani Gümrük Birliği ile ilgili bir ulusal danışma organı kurulması ve bu organda hem işverenlerin hem de işçilerin temsil edilmesi görüşünü bir kere daha önemle vurgulamak istiyorum. Bu organ ETUC'un ve Sosyal Komite'nin önerileri yolunda oluşturulacak bir karma danışma komitesi olmalıdır. Birbirimizi karşılıklı olarak haberdar edebileceğimiz resmi, kurumsallaşmış bir sisteme ihtiyaç vardır.

Bu Konferans, faşizm, ırkçılık, yabancı düşmanlığı kokan görüşlere karşı demokratik özgür sendikal hareketin açık cevabı olarak tezahür etmiştir. Bu konuda, kesinlikle hemfikiriz ve bütün bu tedbirleri şiddetle kınıyoruz.

Son olarak, tabii bunlar çözümü zor sorunlar, birçok arkadaş, özellikle de Türkiye'li katılımcılar, Gümrük Birliği içinde, öncesinde ve sonrasında emeğin serbest dolaşımından önemle söz ettiler. Burada bir Konferans bildirisi var, ETUC bu konuda elinizi sıkmaya hazır. Aynı görüşteyiz. Bu karmaşık mesele ile ilgili bu Konferans tarafından kabul edilmiş çok ayrıntılı bir belgemiz yok ama bize inanınız, kaygılarınızı bütünüyle anlıyoruz.

Bu Konferans, kelimenin genel anlamında, bölgesel bir konferans olmuştur. Türkiye, Avrupa, Batı, Orta ve Doğu Avrupayla, Kafkaslar, Karadeniz Bölgesi, Orta-Doğu ve Orta Asya arasında bir köprü oluşturmaktadır. Ve umarım ki, konuşmalardan, özellikle ilk günkü Başkan Meral'in kanuşmasından çok şey öğrenmişizdir. Biz bunu büyük bir görev ve sorumluluk olduğu kadar, Türkiye Sendikal Hareketi için çok olumlu bir fırsat olarak görüyoruz. Biz ETUC olarak Kafkasya'ya ya da Orta Asya'ya kurumsal bir giriş hareketi içinde değil, ICFTU ve WCL bunu amaçlıyor, ancak siz her zaman bizim için bu köprü olabilirsiniz. TÜRK-İŞ'i ve DISK'i kastediyorum.

Son olarak, başka bir bölgeden, Türkiye'nin, İstanbul'un ve Silivri kasabasının içinde yer aldığı bölgeden söz ettik. Yarımadadan bahsediyorum, yani Balkanlar'dan. Ve biliyoruz ki, bu yarımadanın göbeğinde, kıtamızın göbeğinde korkunç bir savaş sürmektedir ve saldırganlar geçtiğimiz günlerde masum kadınları, erkekleri, çocukları, yaşlıları katletmişlerdir. ETUC ve tüm bağlı sendikaları ve tabii Türkiye'den bağlı sendikalar bu katliamı şiddetle kınamışlar-

dır. Bu etnik temizlemeyi, Bosna-Hersek, Saraybosna ve diğer küçük şehirlerde yaşanan felaketi asla kabul edemeyiz. 1 Mayıs'ta oraya bir delegasyon, bir açık mesaj yollayacağız. Müslüman kardeşlerimiz de bu önemli meselenin içinde yer almaktadırlar.

Evet, tüm sendikal hareketler olduğu gibi, ETUC bir barış hareketidir. Konuşmacıların, son olarak da Mr. Lauprecht'in ister Kuzey İrlanda'da isterse bu ülkedeki Kürt yörelerinde ya da dünyanın başka bir yerinde olsun, tüm sorunlara siyasi çözümler bulunması konusundaki önerilerinin altına imzaları atıyorum. Ve anlaşılacağı gibi, burada Türkiye'de de yalnızca siyasi barışçıl çözümler geçerlidir.

Sevgili Arkadaşlar, Kardeşler,

Henüz yeni başladık. Burada, Silivri'de çok ilginç üç gün yaşadık, yeni deneyimler kazandık, Türkiye gerçeğine yepyeni açılımlar getirdik. Diğer Avrupalı dostlar adına, bir kez daha bizi bilgilendirdiği için, bize ünlü misafirperverliklerini gösterdikleri için teşekkür ediyorum. Bizim için bu üç gün, gerek Konferans günleri, gerekse Pazar günü yapılan güzel İstanbul gezisi, unutulmaz günler olmuştur. Bu misafirperverliği asla unutmayacağız. Bu çok önemli politik konferansda odak noktası sendikal haklar ve insan hakları olmuştur. 1 Mayıs gösterilerinde sizlerle birlikte olacağız ama iş oarada bitmeyecek. İlerideki yıllarda da birlikte olacağız. Siz ailenin bir üyesisiniz ve bu Konferansda elde ettiğimiz iyi deneyimler yakında buna benzer bir olay tasarlamamızı gündeme getirebilir. Teşekkür ederim Jean, herkese teşekkürler. Hepinize iyi yolculuklar dilerim. Teşekkür ederim.

JEAN LAPEYRE

Teşekkürler Markku.

Şimdi iki başkanımıza, dostlarımız Bayram ve Kemal'e Konferansı kapatmak için küçük birer konuşma yapıp yapmayacaklarını sormak istiyorum. Buraya kürsüye gelip iki üç dakikalık birer mesaj vermek isterlerde, sanırım hepimiz onları dinlemekten büyük mutluluk duyacağız.

KEMAL NEBİOĞLU • DİSK Genel Başkanı

Sayın Başkan, çok Değerli Konuklarım, Arkadaşlar,

Üç gün süren ve Türkiye'de ilk defa gerçekleştirdiğimiz bu konferansla ülkemizde sendikal mücadeleyi belli yere taşıdık. Sendikal mücadeleye yeni bir boyut kazandırdık. Konferansın hiç şüphesiz Avrupa Birliği ile Türkiye ilişkileri yanında Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun iki üyesi, TÜRK-İŞ ile DİSK'in bu toplantı ile belli konularda birlikteliğinin sağlanabilmesini de ortaya koyduğumuz için biz DİSK olarak sevinçliyiz.

İşçi sınıfı mücadelesinin birlikteliği hiç şüphesiz tek konfederasyonda sağlanmalıdır. Biz bu düşüncenin yabancıları değiliz, bu düşüncenin karşısında değiliz. Ancak genel görüşlerdeki ayrıcalıklar, dünya görüşümüzdeki değişiklikler, bakış açılarındaki farklılıklar bizi ayrı konfederasyonlarda örgütlenme mecburiyetine itebilir. Ama Türkiye işçi sınıfının çıkarları, dünya işçi sınıfının genel çıkarları bizi eylemde, harekette ve birçok konuda birlikte harekete icmar edebilir. Biz bunun bilincindeyiz. ETUC bunu da sağlamıştır. Bu bakımdan ETUC Sekreteryasına, bilhassa Genel Sekretere, bu toplantıda emeği geçenlere içtenlikle teşekkür etmek istiyorum.

Avrupa Birliği işçi sınıfının dayanışmasını görüyoruz. Buna Türkiye işçi sınıfının şiddetle ihtiyacı var. Çünkü Türkiye işçi sınıfı özgürlükler bakımından, demokrasiye susamışlık bakımından dünyanın birçok ülkesinin gerisinde olduğunu açıklıkla ifade etmek istiyorum. Türkiye gelişmişlik bakımından belli yere gelmiştir. Kabul ediyorum. Ancak özgürlükler bakımından, insanlığın eriştiği, kucakladığı, yakaladığı özgürlükler ve haklar bakımından çok gerilerde kaldığımızı da bilmekteyiz ve bunu aşmanın birlikte mücadelesini vermek bize mutluluk vermektedir. Biz ülkemizdeki yasakları aşmak mecburiyetindeyiz. Bunun savaşımını öncelikle biz vereceğiz. TÜRK-İŞ verecek, DİSK verecek ve HAK-İŞ, Kamu Çalışanları Sendikaları, meslek örgütleri, kısacası demokratik örgütler verecek. Biz bunu verirken Avrupalı meslektaşlarımızın dayanışması, dünya işçi sınıfının dayanışması, ICFTU ile, ETUC ile birlikte sürdürmemiz bizim bu hareketimizi daha sağlıklı olarak bir yörüngeye oturtacak ve hiç şüphesiz bu konudaki başarılarımızda ICFTU'nun, ETUC'un açık desteği bizim hedefi yakalamamızda, biran önce yakalamamızda büyük etkisi olacak. Buna da işaret etmek istiyorum.

Kısaca belirtmek gerekirse 12 Eylül askeri yönetiminin yasaklarını aşmada birlikte hareketimiz bir mecburiyettir. TÜRK-İŞ'in, DİSK'in, HAK-İŞ'in ve tüm meslek örgütlerinin dayanışma içine girmesi bir mecburiyettir, bir zorunluluktur. Biz ICFTU'nun, ETUC'un sağlıklı desteğini görüyoruz. Kendi aramızdaki bu birlikteliği de sağlarsak, generaller yönetiminin bize giydirmek istediği deli gömleğini yırtarız ve çağın özgürlükleri içinde bir yaşam düzenini ülkemize taşıma olanaklarını sağlarız. Ağır sorumluluklarımız var. Bu sorumlulukların bilinci ile hareket etmekteyiz. Bu Konferans bir kez daha bu konudaki birlikteliği getirdiği için ben tüm düzenleyicilere, ETUC'un değerli yöneticilerine, TÜRK-İŞ'in değerli yöneticilerine ve Konfederasyonumun yöneticilerine içtenlikle teşekkür ediyor, tüm katılımcıları, yabancı katılımcılarla birlikte saygıyla, içten sevgiyle selamlıyorum. Teşekkür ederim

JEAN LAPEYRE

Teşekkürler.

Bayram birkaç dakikalığına dışarı çıkmıştı. Kendisini aramayı sürdürüyor. İzzet, TÜRK-İŞ adına sen konuşabilirsin.

Sayın Başkan, Değerli Konuklar, Değerli Meslekdaşlarım,

Hep birlikte üç gün süreyle gerçekten hem Avrupa Topluluğu - Türkiye ilişkilerini hem de sendikal hareketin içinde bulunduğu duruma yeni birtakım perspektifler geliştirerek bakmaya çalıştık, değerlendirdik. Hepimiz yeni bilgiler edindik, dostluklar edindik, arkadaşlıklar edindik. Bu nedenle ETUC başta olmak üzere ben de TÜRK-İŞ adına bu organizasyonda emeği geçen herkese teşekkürlerimi, şükranlarımı sunuyorum. Sayın Genel Başkanım şu anda burada olmadığı için onun adına konuşuyorum. Çok fazla ayrıntıya girmek istemiyorum. Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonumuz Genel Başkanı, Sayın Başkanımın söylediklerine aynen iştirak ediyorum. Yine konuşmacıların da dile getirdiği gibi, sendikal hareketin aynı zamanda bütün dünyada barışın ve kardeşliğin öncüsü olduğunu biliyorum ve o uğurda mücadeleyi zorunlu görmekteyim. Gerek DİSK gerekse TÜRK-İŞ'in ortak mücadele etmesini engelleyecek hiçbir ayırım görmüyorum. Çünkü 12 Eylül'ü yaşadığımızda bu ülkede çok şeyi, çok acıları beraber paylaştık. Hala 14 yıl geçmiş olmasına rağmen sendikal hak ve özgürlüklerimize, insan haklarına kavuşabilmiş değiliz. Bu platformlarda sık sık, adeta yalvarırcasına aynı konuları tekrar ediyoruz. Ama gelin mücadele edelim dediğimizde ne yazık ki farklı dünya görüşlerinden bahsedebiliyoruz. İşçi sınıfının dünyaya bakış açısı birdir. O nedenle, eğer beni bağışlasınlar, TÜRK-İŞ'in ve DİSK'in üst düzey yöneticileri, eğer ortak hareketi sağlayamıyorlarsa, birleşme zemini bulamıyorlarsa gençlere yetki devrini istiyorum. Biz birliği tabanda da sağlarız, işçi sınıfının birliğini ülkede de sağlarız. Bu duygularla hepinize teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum.

JEAN LAPEYRE

Bayram, lütfen bize bir konuşma yapabilir misin ?

BAYRAM MERAL • TÜRK-İŞ Genel Başkanı

Sayın Başkan, Değerli Arkadaşlarım,

Çok özür diliyorum. Sayın Başbakanımızla, Sayın Devlet Bakanımızla bugün, iki gündür çok yoğun görüşmeler oldu. Malumunuz ülkemizdeki bazı önemli sorunlar, sıkıntılar burada da bizi rahat bırakmadı ve gelen konuklarımızla da yeterince bir ilişki kurup, sohbet etme imkanı bulamadık. Özellikle kendilerinden özür diliyorum.

Dün Sayın Başbakanımızla mutabakata vardığımız bir konuda bugün farklı bir görüş bildirdi bir Devlet Bakanımız. Biraz önce onunla telefonda görüşürken, telefon görüşmesi de tahmin ediyorum bir yirmi dakika sürdü, hemen

haber aldım, koşa koşa buraya yetişme imkanı buldum. Benden önce konuşan TÜRK-İŞ Bakanlar Kurulu, Savunma Sanayi işçilerimizin Değerli Başkanları Sayın Çetin'in konuştukları aynen düşüncelerimizdir. Arkadaşımın bütün konuştuklarını kabul etmekle birlikte şunu arz etmek istiyorum. Herşeyden önce sorunlar konuşarak, sıkıntılar konuşarak mutlaka çözüm yolları bulunacaktır. Ülkemiz 45 yıla yakındır Avrupa Birliği'nin kapıları önünde beklemektedir. Bu Birliğe katılmadan Gümrük Birliği'nin getireceği çok önemli sorunlar, sıkıntılar ülkemizdeki sıkıntılara, sorunlara yeni katkılarda bulunacaktır. Daha fazla sıkıntılarımız sorunlarımız olacaktır. Biz, TÜRK-İŞ olarak, Türkiye'deki bütün çalışanlar olarak bütün dünyada huzurun, barışın olmasını istiyoruz. Bizim Cumhuriyetimizi kuran Ulu Önder Atatürk çok önemli bir ifade kullanmıştır " Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" demiştir. Ülkemizde barış istiyoruz, dünyada barış istiyoruz, demiştir. Biz bu sözü her zaman kafamızda, mantığımızda taşıyoruz. Onun için hepimiz, hep birlikte barışın kurulması için sömürüyü pek ortadan kaldıramayız ama onun aza inebilmesi için sendikalar olarak birlikte çalışmak, birlikte mücadele etmek zorundayız. Ama bu belli çevrelerin, belli güçlerin yok edilmesi anlamında değildir. Doğayı korumak da bizim görevimizdir. herşeyden önce bize lazım olan konulardan birisidir. Özetle şunu söylemek istiyorum. Bugüne kadar bu toplantımız çok başarılı gitti. Bu toplantının sonunda Türk kamuoyu çok önemli beklentilere kulak vermektedir. Toplantı sonunda mutlaka ETUC, TÜRK-İŞ, DİSK ne gibi bir karar aldı? Ortak Pazar olsun, Gümrük Birliği olsun, Türkiye'deki sorunlar olsun, dünyadaki sorunlar olsun. Bu üç kuruluşun bakış açısı birçok Avrupa ülkesinden gelen değerli meslektaşlarımızın bakış açısı nedir? Bunu kamuoyuna sağlıklı bir biçimde yansıtmamız gerekir. Bu çok önemlidir. Bu toplantının sonucu da böyle bir bildiriye yapmamızı mutlaka beklentiye sokmuştur.

Özetle şunu söylemek istiyorum. Biz, TÜRK-İŞ olarak, ülkemizdeki sıkıntıların, sorunların aza inmesinde, huzurun kurulmasında 12 Eylül anti-demokratik yasaların ortadan kaldırılmasında dünyadaki dengesizliklerin, adaletsizliklerin gücümüz oranında aza inmesinde üzerimize düşen görev neyse bunu her zaman yapmaya hazırız. Ve buradan bir kez daha şunu da söylemek istiyorum. Artık emeğin bu kadar birleştiği, güçlü olduğu bir ortamda sendikaların mutlaka demokrasinin gereğidir fikrini, düşüncesini ortaya koyacaktır ama birbirleriyle uğraşmalarının getireceği hiçbir yarar yoktur. Onun için sendikalar gerekse böyle zeminlerde gerekse zaman içerisinde bir çatı altında birleşmesinde mutlaka yarar vardır. Böyle bir bütünlüğün sağlanmasında TÜRK-İŞ olarak bizim üzerimize düşen fedakarlık neyse onu da yapmaya hazırız. Amacımız ülkemizin, dünyanın huzuru, ülkemizin huzuru, çalışanların huzuru, dünya insanların huzurudur. Mantığımız budur. Hepinize saygılar sunuyorum, teşekkür ediyorum.

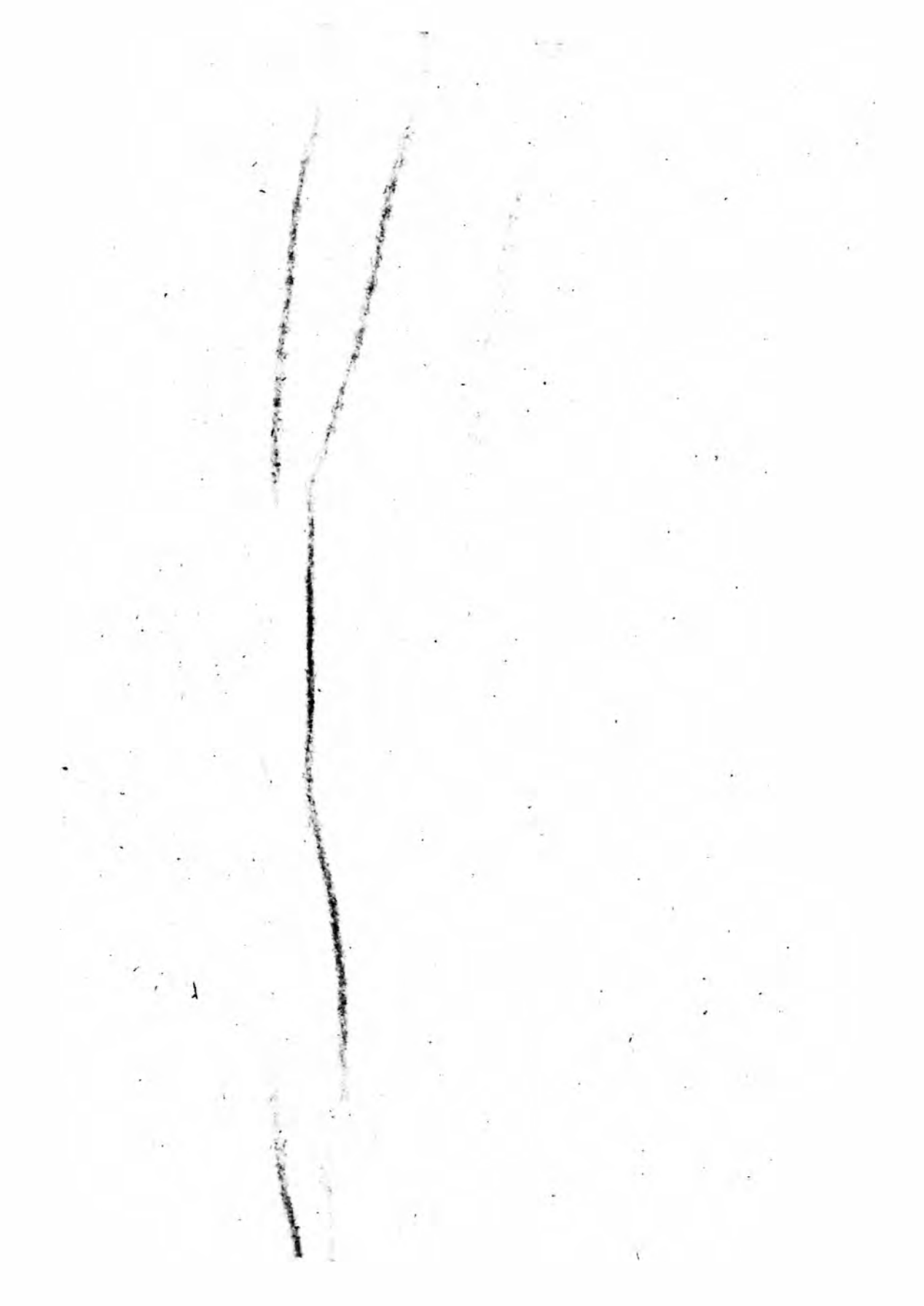
Teşekkürler.

Evet, şimdi son sözü söylemek bana düşüyor. Ve öncelikle çevirmenlerimize başarılı çalışmaları ve bize gösterdikleri hoşgörü nedeniyle teşekkür ediyorum. Sizlerden onları alkışlamanızı rica ediyorum.

Ayrıca, bu Konferans'ın organizasyonunu sağlayan DG 10'a bağlı dostlarımızla, Jean Pierre Babichon'a ve Konferansın başarısında büyük payı alan DG 5'ten arkadaşlarımıza teşekkür ediyoruz.

Evet, herkese teşekkürler. Emin olunuz ki, burada sizinle birlikte böyle bir konferansa destek verebilmek bizim için gerçekten önem taşımaktadır ve bunun gelecekte bize büyük yarar getireceği ortadadır.

Teşekkürler. Yola çıkacaklara iyi yolculuklar, öğlen buradâ kalacaklara afiyet olsun diyorum. Teşekkürler, yeniden görüşmek dileğiyle hoşçakalın.

KONFERANS SONUÇLARI BİLDİRGESİ

TÜRKİYE SENDİKA HAREKETİ, ETUC VE ÜYE ÖRGÜTLERİ ARASINDAKİ BAĞLARI KUVVETLENDİRMELİ, DERİNLEŞTİRMELİDİR.

Türk-İş, DİSK, Avrupa Sendikalar Konfederasyonu arasında ortaklaşa düzenlenen, Avrupa Birliği ve Türkiye ilişkilerinin toplumsal boyutu ve sendikaları rolü konulu Silivri Konferansı, Türkiye sendika hareketi, ETUC ve üye örgütleri arasındaki ilişkilerin kuvvetlendirilip derinleştirilmesi yönünde yeni bir aşamanın başlangıcı olmuştur.

ETUC, Türkiye'deki sendika örgütlerini her zaman Avrupa sendikaları ailesinin bir parçası olarak görmüştür. '80'li yılların başından beri ETUC, demokratikleşme ve sendika haklarının tesis edilmesi mücadelesinde her zaman Türkiye işçilerinin yanında olmuştur.

Konferansın yapıldığı üç gün boyunca ETUC, hükümet tarafından tek taraflı olarak dayatılan istikrar önlemleriyle yüzyüze bırakılan Türkiye sendika hareketinin tavrını desteklemiştir. Bütün Avrupa iktisadi alanda derin bir kriz yaşamakta ve tahammül edilmesi zor, kitlesel bir işsizliğin etkisi altındadır. Bu açmazdan çıkılmasında, sendika hareketinin tartışılmaz bir rolü vardır. Bugün bizim ihtiyacımız olan şey rekabet ve toplumsal haklar etkililik ve dayanışma arasında yeni bir denge kurmaktır. Toplumsal ve iktisadi alanda kurulacak bu yeni dengenin yolu kesinlikle, görüşmeler yapmaktan geçmektedir. Bu çerçevede, 46 milyon işçiyi temsil eden ETUC, TÜRK-İŞ ve DİSK Türkiye yetkililerince acil bir çağrı yapma gereği duymaktadırlar; hiç vakit kaybetmeksizin, sendika hareketiyle gerçek alanda görüşmeler yapılmalı ve bu görüşmelerde ekonomiyi, çalışanların toplumsal haklarını gözetecek biçimde yeniden düzenleyen önlemler tartışılmalıdır.

Konferansa katılanların diğer bir talebi de, ILO sözleşmelerine uyulması, bu sözleşmelerin gerçek anlamda uygulamaya konması, Avrupa Konseyi Sosyal Şartı'nın, sendika haklarına ve toplu sözleşmeye ilişkin 5. ve 6. maddelerinin kabul edilmesidir. ETUC, Türkiye sendika hareketinin 1995'ten başlayarak uygulanacak olan Gümrük Birliği'ne ilişkin endişelerini paylaşmaktadır. Türkiye'nin Avrupa ile bütünleşmesini desteklerken, toplumsal tarafların karşılıklı olarak birbirlerine danışmalarını sağlayacak mekanizmaların oluşturulmasını talep etmektedir. Söz konusu tarafların bu süreç içinde, kaçınılmaz olan toplumsal boyutu gözeteceklerini bilmektedir.

Çalışanlarla onların sendikalarının karar alma süreçleriyle sıkı bir biçimde bütünleştirilmelerini sağlamak amacıyla TÜRK-İŞ, DİSK ve ETUC, Avrupa Birliği Ekonomik ve Sosyal Komitesi'nin de önerisine uygun olarak, Türkiye

yetkililerinin temsil özelliği taşıyan, karma ve çoğulcu bir komitenin oluşturulmasında ve bu komiteyle derhal görüşmelere başlamasında ısrarlıdır.

ETUC, Avrupa'nın pek çok ülkesinde göçmen işçilere yönelen ırkçılık ve yabancı düşmanlığı karşısında verdiği mücadeleyi sürdürecektir. Ayrıca, Avrupa Topluluğu'nda ve diğer Avrupa ülkelerinde yaşayan tüm işçilerin eşit muamele görmesini güvence altına almak; yasal göçmen işçilerin ve özellikle Avrupa Birliği topraklarında yaşayan Türkiye işçilerinin serbest dolaşımını sağlamak için başlattığı girişimleri sürdürecektir.

Türkiye Avrupa ile Karadeniz Havzası, Ortadoğu ve Ortaasya arasında önemli bir köprü niteliğindedir. Bu iki kıta arasındaki iyi ilişkilerin kurulması ve geliştirilmesinde Türkiye ve özellikle sendika hareketinin rolü son derece önemlidir.

Konferans'a katılanlar, Avrupa sendika hareketinin, Uluslararası topluluk nezdinde daha önce yaptığı acil çağrını yineleyerek, Balkanlar'da karşılıklı görüşmeler sonucunda kalıcı bir barışın tesis edilmesi için gerekli önlemler alınmasını talep etmektedir.

Konferans'a katılanlar Bosna Hersek'teki Sırp saldırganları kesinkes mahkûm etmekte ve Sırp sorumluların La Haye Uluslararası Mahkemesi'ne sevkedilmelerini talep etmektedirler.

ETUC, Bosna Hersek'te yaşayan topluluklarla dayanışmasını göstermek üzere, 1 Mayıs, İCFTU ve WCL ile birlikte Sarayevo'da kutlama kararı almıştır.

Ayrıca, üye örgütlerine çağrıda bulunarak çeşitli Avrupa ülkelerinde yapılacak 1 Mayıs gösterilerinde Bosna Hersek'te barışa, insan ve sendika haklarına duyulan saygının dile getirilmesini ister.

Konferans'ın katılımcıları, ETUC, TÜRK-İŞ, DİSK arasındaki ilişkileri kuvvetlendiren Silivri Konferansı sırasında işbirliği doğrultusunda gösterilen çabaları sürdürmek istediklerini dile getirdiler.

Ayrıca, ortak sorunlarla ilgili konularda benzer inisiyatifler geliştirmek istediklerini ortaya koyarlar.

**"AVRUPA BİRLİĞİ-TÜRKİYE İLİŞKİLERİNİN
SOSYAL BOYUTU VE SENDİKALARIN ROLÜ"
İSTANBUL KONFERANSI
KATILIMCI LİSTESİ**

KONUŞMACILAR VE BAZI DAVETLİ KONUKLAR

*Türkiye Cumhurbaşkanı
Türkiye Devlet Bakanı
Türkiye Dışişleri Bakanı
Türkiye Çalışma ve Sosyal
Güvenlik Bakanı
Silivri Belediye Başkanı
Çalışma Bakanlığı
TİSK/Genel Başkanı
TİSK/Genel Sekreter
HAK-İŞ/Genel Sekreter
Avrupa Birliği Başkanlığı
Avrupa Komisyonu*

*Avrupa Parlamentosu
Ekonomik ve Sosyal Komite
Avrupa Konseyi
OECD-TUAC
ICFTU
UNICE*

ETUC Üyesi Örgütler

*CC OO
CFDT
CFTC
CGT-FO
CGIL
CISL
CSC
DGB
FGTB*

*Süleyman DEMİREL
Bekir Sami DAÇE
Hikmet ÇETİN
Mehmet MOĞULTAY
Selami DEĞİRMENÇİ
Günay ASLANTEPE
Refik BAYDUR
Kubilay ATASAYAR
Metin TÜRKER
Yorgo PAPANDREOU
Micheal J. LAKE
Jean-Pierre BOBICHON
Annette BOSSCHER
Gerassimos ZORBAS
Anthony WILSON
Giacomina CASSINA
Peter LEUPRECHT
Peter SCHERER
Dan CUNNIAH
Bernard BOUSSAT*

*Juan Manuel MOLINA
Alain BENLEZAR
Armel GOURMELON
Laure BATUT
Sauro MAGNANI
Francesco TOBIA
Muharrem KAHRAMAN
Karl-Heinz GOEBELS
Leo MONZ
Xavier VERBOVEN*

GGCL

LO DK

LO N

LO S

SAK+STTK+AKAVA

TCO

TUC

UGT-S

UGT-P

UIL

Endüstri Komiteleri

ETUC-TCL

EFBWV

ETUC Sekreterliği

Enstitüler

ETUI

ETUCO

Orta ve Doğu Avrupa Örgütleri

CITUB, Bulgaristan

PODKREPA, Bulgaristan

CNLSR-FRATIA, Romanya

CARTEL ALFA, Romanya

Christos KARABINIS

Flambubas KOSTAS

July PETROPOULOU

Finn SOERENSEN

Erik CARLSLUND

Karl Nandrup DAHL

Ragne BEIMING

Hannu OHVO

Olle SÖDERMAN

Simon STEYNE

Mila LACANAL

Rui Oliveira COSTA

Carmelo CEDRONE

Patrick ITSCHERT

Jan CREMERS

Emilio GABAGLIO

Markku JAASKELAINEN

Jean LAPEYRE

Maria Helena ANDRE

Francois BALLESTERO

Wim BERGANS

Anne-Marie DAVID

Rauni PELLIKKA

Fabienne GANDWERG

Jessica MONTIEL

Solveig STREICH

Jaen Jacques DANIS

Jeff BRIDGFORD

Assia Ivanova GONEVA

Mehmed YUSUF

Mitko MINKOV

Emilova SILVANA

Dimitar MANOLOV

Minica BOAJA

Bogdan NEGRUZZI

Adrian CLIPII

Türk Cumhuriyetleri Sendikaları

Settar MEHBALIEV, *Azerbaycan (Genel Başkan)*
Kazım Velioğlu TEMOROV, *Azerbaycan (Genel Başkan Yrd.)*
Rozya RAHMATULLAYEVNA AHMETOVA, *Tacikistan (Genel Başkan Yrd.)*
Repina NIKOLAYEVNA ELEONAVA, *Tacikistan (Kimya-İş Sen.Bşk.)*
Sijazbek MUKASHEV, *Kazakistan (Genel Başkan)*
Nimet JOTABAEV, *Kazakistan (Genel Başkan Yrd.)*
Emile ABAKIROV, *Kırgızistan (Genel Başkan)*
Toktogul MULLAEV, *Kırgızistan (Genel Başkan Yrd.)*
Atayiva AKSULTAN, *Türkmenistan (Genel Başkan)*
Ovezof HOŞGELDİN, *Türkmenistan (Genel Başkan Yrd.)*

TÜRK-İŞ

Bayram MERAL	Genel Başkan
Şemsi DENİZER	Genel Sekreter
Enver TOÇOĞLU	Yönetim Kurulu Üyesi
Salih KILIÇ	Yönetim Kurulu Üyesi
Sabri ÖZDEŞ	Yönetim Kurulu Üyesi
Zeki KARA	TARIM-İŞ/Genel Başkan
Mahmut PEKER	TARIM-İŞ/Genel Mevzuat Sekreteri
Sabri CEBECİK	Genel Maden-İŞ/Genel Eğitim Sekreteri
Adnan ÖZCAN	Petrol-İŞ/Genel Başkan
Orhan BALTA	Tek-Gıda İş/Genel Başkan
Hikmet ALCAN	Şeker-İŞ/Genel Başkan
Şevket YILMAZ	Teksif/Genel Başkan
Yener KAYA	Deri-İŞ/Genel Başkan
Güral ERÇAKIR	Ağaç-İŞ/Genel Başkan
Müslüm OCAK	Selüloz-İŞ/Genel Başkan Vekili
Ali Ekber GÜVENÇ	Basın-İŞ/Genel Başkan
Metin TİRYAKİOĞLU	Basisen/Genel Başkan
Turgut YILMAZ	BASS/Genel Başkan
Murat TOPÇU	Türkiye Çimse-İŞ
İbrahim EREN	Kristal-İŞ/Genel Başkan
Mustafa ÖZBEK	Türk Metal/Genel Başkan
Nazım TUR	Dok Gemi-İŞ/Genel Başkan
Tevfik ÖZÇELİK	Türkiye Yol-İŞ/Genel Başkan
Mahmut ÖZONUR	TES-İŞ/Genel Başkan Vekili
Veysel CİNGÖZ	TEZKOOP-İŞ/Genel Başkan
Necmi Güler DABAĞ	Türk KOOP-İŞ/Genel Başkan Yardımcısı
Sabri TOPÇU	Tümtis/Genel Başkan
Nurettin GİRGINER	Demiryol-İŞ/Genel Sekreter
Kerim BAYRAKTUTAR	Türkiye Denizciler/Genel Sekreter
Atila AYÇİN	Hava-İŞ/Genel Başkan

Hasan BİBER
Tayyar UZUN
Mustafa BAŞOĞLU
Cemal BAKINDI
İzzet ÇETİN
Nuri AYÇİÇEK
Fuat ALAN
Faruk BÜYÜKKUCAK

Liman-İş/Genel Başkan
Türkiye Haber-İş/Genel Mali Sekreter
Sağlık-İş/Genel Başkan
Toleyis/Genel Başkan
Türk Harb-İş/Genel Başkan
Türk Hava-İş/Genel Sekreter
Türkiye Belediye-İş/Genel Başkan
TÜRK-İŞ I. Bölge Temsilcisi

TÜRK-İŞ Uzmanları

Seyhan ERDOĞDU • Enis BAĞDADIÖĞLU • Bülent KÜPELİ • Neyres YÜCEL •
Namık TAN • Erkin KORAY • Nihat ÜSTÜN • Sinan VARGİ • Murak ÇARDAK •
Zafer SANDIKÇI

DİSK

Kemal NEBİOĞLU
Süleyman ÇELEBİ
İsmail Hakkı ÖNAL
Ali Rıza GÜVEN
Kemal DAYSAL
Hulusi KARLI
Ömer ÇİFTÇİ
Yücel TOP
Rıfat KENDİRLİGİL
Ali Rıza İKİSİVRİ
Tayfun GÖRGÜN
Halıs DOĞAN
Muharrem AK
Sadık DOĞRULAR
Vahdettin KARABAY
Şemsi ERCAN
Ruhi ORHAN
Mustafa KARADAYI
Bülent KAÇAR
Özcan KESGEÇ
Mehmet MIHLACI
Yalçın TALAKA
S. Selçuk SAYIN
Sabri KAPLAN
Çetin UYGUR

Genel Başkan
Genel Sekreter
Genel Başkan Vekili
Yönetim Kurulu Üyesi
Yönetim Kurulu Üyesi
Yönetim Kurulu Üyesi
Yönetim Kurulu Üyesi
Genel Sekreter Yardımcısı
ASİS/Genel Başkan
BİRLEŞİK METAL/Genel Başkan
DEV MADEN SEN/Genel Başkan
DEV SAĞLIK-İŞ/Genel Başkan
HÜR CAM-İŞ/Yönetim Kurulu Üyesi
KERAMİK-İŞ/Genel Başkan
LASTİK-İŞ/Genel Başkan
NAKLİYAT-İŞ/Genel Başkan
OLEYİS/Genel Başkan
PETKİM-İŞ/Genel Başkan
SİNESEN/Hukuk Danışmanı
SOSYAL-İŞ/Genel Başkan
T. GIDA-İŞ/Genel Başkan Vekili
TİS/Genel Başkan
TEK GES-İŞ/Genel Başkan
TÜMKA-İŞ/Genel Başkan
YERALTı MADEN-İŞ/Genel Başkan

DİSK Uzmanları

Ahmet ASENA • Fahri ARAL • Mete SÖNMEZ • Ercüment TAHİROĞLU •
Celal ALÇINKAYA • Ayşegül EROL • Ayşenur ERTEN • Güventürk GÖRGÜLÜ •
G. Şeyda ÇAĞLAYAN • Ergün İŞERİ • Dilek HATTATOĞLU • Feza KÜRKÇÜOĞLU
• Selma ERGUN • Ramazan SARICA • Yılmaz BİLGE • Üzeyir ATAMAN • İnciser
ALPTEKİN • Serhat SALİHOĞLU • Yeşil GÜZELPINAR • Serhat ALİGİL • Sedat
ÖZKOL • Kemal ÖZKAN • İrfan TÜRKKOLU • Demet YILBIRSU • Feyzullah ÖZER
• Erdal EGEMEN

Üniversite Öğretim Üyeleri

Prof.Dr. Alpaslan IŞIKLI • Prof.Dr. Ahmet GÖNDERE • Prof.Dr. Burhan
ŞENATALAR • Prof.Dr. Nusret EKİN • Prof.Dr. Hüsnü GÖKTEL • Prof.Dr. Mehtap
KÖKTÜRK • Prof.Dr. Ahmet GÖKDERE • Prof.Dr. Kuvvet LORDOĞLU • Doç.Dr.
Lerzan ÖZKALE • Özgür MÜFTÜOĞLU

Katılımcılar

Prof.Dr. Rüçhan IŞIK
Fehmi IŞIKLAR
Emin KUL
Ayten BAŞTÜRK
Sabahat TÜRKLER
İhsan KARABABA
Dr. Joseph van ALMSICK
Ahmet TİMURLenk
Gürol AYDINLIK
Abdullah Can
Melek EĞİLMEZ
Kamil ATEŞOĞULLARI
Metin İÇTEM
Ayşe AKMAN
Oğuz SOYDAN
Sönmez TARGAN
İsmet AKTAŞ

Vicdan BAYKARA
Tonguç ÇOBAN
İrfan ERDEMOĞLU
Fevzi GERÇEK
M.Ali ÜSTÜN

ILO Türkiye Temsilcisi
DİSK eski Genel Sekreteri
ANAP Temsilcisi, İstanbul Milletvekili
DİSK
DİSK
TMMOB
Almanya Büyükelçiliği
Çalışma Bakanlığı
SSK İstanbul Yaşlılık Müdürü
MPM
Avrupa Topluluğu Temsilcisi
İHD
TESK
TÜKODER
TÜRKKENT
KONUTBİRLİK
Kamu Çalışanları Sendikaları Platformu
KÇSP Dönem Başkanı
TÜM BEL-SEN
EĞİTSEN
TÜM MALİYE-SEN
KÇSP
EĞİTİM-İŞ

Abdurrahman DEMİRELLİ • Adnan ÖZCAN • Ahmet EROL • Ahmet ERTAN • Ali
CAMCI • Ali ÇETİN • Ali TEPECİ • Ali YİĞİT • Ataman OĞUZ • Aziz ÇELİK •
Azmi GÜNER • Bilal PARSİM • Cemal ÇELİK • Cemal GÜMÜŞ • Cemal TEZCAN •

Cem YAŞAR • Cengiz CEMRİ • Derviş ALBAYRAK • Dr. Yaman ÖZTEK • Durhan GÜLHAN • Durmuş Ali YALNIZ • Dursun YALDIRIM • Dursun YILDIRIM • Erdinç ÇAKIR • Erdoğan TUT • Ergun KABAN • Erhan ALPTEKİN • Erol AYDOĞAN • Fadil TEHNOVA • Faik ZAROĞLU • Faruk ÖZDEMİR • Fikret DEMİR • Gazi ŞENOL • Gülşen SAYIN • Günay ONAYMAN • H. Ersin UNANER • Halit ALTUN • Halit ARSLANTAŞ • Hamza BAĞCI • Hasan AKTAŞ • Hasan GEÇKİN • Hasan ÖZTÜRK • Hasan TURAK • Hatice AKMAN • Hikmet ALCAN • Hüseyin AYIK • Hüseyin DURMAZ • Hüseyin KARATAŞ • Hüseyin KAYABAŞI • Hüseyin PARMAK-SIZOĞLU • Hüseyin TANRIVERDİ • İbrahim EREN • İbrahim KÖKSAL • İlhan YAVUZ • İsmail GÜÇLÜ • İsmail Hakkı KURT • Kazım DOĞAN • Kazmir PAMİR • Kemal YILMAZ • Mahmut POYRAZ • Mehmet DUMAN • Mehmet GENÇ • Mehmet ÜDAL • Meral LOKUM • Muharrem AK • Muharrem KILIÇ • Muharrem KURT • Muharrem YILMAZ • Murat TIKIROĞLU • Murat TOKMAK • Mustafa BAYRAK • Mustafa KÜÇÜK • Mustafa ŞİMŞEK • Muzaffer ACAR • Muzaffer DEMİRCİ • Muzaffer ŞAHİN • Müslüm OCAK • Nazım KAYA • Nedret ÇARK • Oğuz GÜNDOĞDU • Orhan ALTUĞ • Osman ESKİN • Raif KILIÇ • Ramazan ERDOĞAN • Rıza ZORLU • Sabahattin GERÇEKER • Saniye KUL • Selami SAĞLAM • Selim OMAZ • Servet BAYHAN • Sırrı IŞILDA • Şaban ÇALIMLI • Şaziye KANIT • Şefik ASAN • Şükrü ERCAN • Şükrü KARTAL • Şükrü TAŞ • Tahsin ÇETLİ • Talat KARAKAYA • Tayfun GÖRGÜN • Tayyar UZUN • Tevfik ÖZÇELİK • Turgut EKİNCİ • Turgut YILMAZ • Türker AZAKLI • Ümit AKDENİZ • Vecdi SEZER • Vehbi KOMAÇ • Veysel AYDIN • Veysel CİNGÖZ • Yakup YILMAZ • Yaşar AVCI • Yenilmez TEMİZ • Yeşim ÖZKARDEŞLER • Yusuf BAŞTAŞ • Yusuf ŞENEL • Ziya YILMAZ •

Basın-Yayın Kuruluşları

TRT: Kemal ASLAN • Engin BOSER • Meriç Emre AKİZ • Eyüp EBEŞ • Necip TAYAN • Orhan TANAKINCI • Ümit TURAN • Kadir UZUNOĞULLARI / **Anadolu Ajansı:** Sergül KESKİN • Sefa ÖZKAYA / **ATV:** Haşmet TOPALOĞLU • Murat İzzet ARSLAN • Emre TÜFEKÇİOĞLU / **Cumhuriyet:** Şükran SONER • Uğur GÜNYÜZ • Azmi KARAVELİ / **Sabah:** Nezahat ALKAN • Belgin DESTERECİ • Ahmet KAPUSUZ • Ermin ÇAPA / **The Economist:** Andrew FINKEL / **Milliyet:** Atilla ÖZSEVER • Serpil ÖZKAYNAK / **Hürriyet:** Tamer GÜRER • Cahit AKYOL • Mustafa KINALI / **TGRT:** Emre MISIRLI • Tufan GÜZELGÜN / **Kanal D:** Doğan ŞENTÜRK • Nami KADAKAL / **Flash:** Burak KİPER • Filiz GİDER • Serkan KAYABAŞI / **HBB:** Murat SİNEM / **Show TV:** Vedat YENERER • Serhat AKMAN • Erkan BURA / **Türkiye Gazetesi:** Ali İhsan GÜLCÜ / **Hürbaki:** Tülay KAYNARCA • Sefa KARA / **Kanal 6:** Ediz ALICI • Nilgün ERTOP / **Reuter:** Osman ŞENKUL / **IPS:** Nadire MATER / Refik SÖNMEZSOY.

Çevirmenler

Bener YİĞİT • Belgin DÖLAY • David WALKER • Eliane FRESKO • Francis WHITTAKER • Gerhard KOENIG • Gilberte GEBHARD • Martin WILL • Olivier DAILLART • Verda KIVRAK • Zeynep BEKDİK

